

Obsah

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

545. plenárne zasadnutie EHSV, 17. 7. 2019 – 18. 7. 2019

2019/C 353/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Blockchain a technológia distribuovanej databázy transakcií (Distributed Ledger Technology – DLT) ako ideálna infraštruktúra sociálneho hospodárstva (stanovisko z vlastnej iniciatívy).....	1
2019/C 353/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Podpora jednotného trhu, ktorý je naklonený podnikaniu a inováciám – podpora nových podnikateľských modelov pri riešení spoločenských výziev a transformácií (stanovisko z vlastnej iniciatívy).....	6
2019/C 353/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Spotrebiteľia v obehovom hospodárstve (stanovisko z vlastnej iniciatívy).....	11
2019/C 353/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Zdaňovanie v digitálnom hospodárstve (stanovisko z vlastnej iniciatívy).....	17
2019/C 353/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Smerom k odolnejšiemu a udržateľnejšiemu európskemu hospodárstvu (stanovisko z vlastnej iniciatívy).....	23
2019/C 353/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Nová vízia na dobudovanie hospodárskej a menovej únie (stanovisko z vlastnej iniciatívy).....	32
2019/C 353/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Európsky semester a politika súdržnosti – príprava novej európskej stratégie po roku 2020 (stanovisko z vlastnej iniciatívy).....	39
2019/C 353/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Nová úloha verejných služieb zamestnanosti v kontexte vykonávania Európskeho piliera sociálnych práv (stanovisko z vlastnej iniciatívy).....	46

2019/C 353/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Vyučovanie o Európe – vypracovanie súboru nástrojov pre školy (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	52
2019/C 353/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Zosúladenie politík v oblasti klímy a energetiky z hľadiska priemyselných odvetví (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	59
2019/C 353/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Podpora krátkych a alternatívnych potravinových reťazcov v Európskej únii: úloha agroekológie (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	65
2019/C 353/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Povolanie poľnohospodára a problematika ziskovosti (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	72
2019/C 353/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Doprava, energetika a služby všeobecného záujmu ako hnacia sila udržateľného európskeho rastu vďaka digitálnej revolúcii (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	79

III Prípravné akty

Európsky hospodársky a sociálny výbor

545. plenárne zasadnutie EHSV, 17. 7. 2019 – 18. 7. 2019

2019/C 353/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade a Rade – Efektívnejšie a demokratickejšie rozhodovanie v oblasti daňovej politiky EÚ [COM(2019) 8 final]	90
2019/C 353/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a Európskej investičnej banke – Štvrtá správa o stave energetickej únie [COM(2019) 175 final]	96
2019/C 353/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a Európskej investičnej banke o implementácii strategického akčného plánu pre batérie: budovanie strategického hodnotového reťazca batérií v Európe [COM(2019) 176 final]	102

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

545. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV, 17. 7. 2019 – 18. 7. 2019

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Blockchain a technológia distribuovanej databázy transakcií (Distributed Ledger Technology – DLT) ako ideálna infraštruktúra sociálneho hospodárstva

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2019/C 353/01)

Spravodajca: **Giuseppe GUERINI**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	13.12.2018
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	4.7.2019
Prijaté v pléne	17.7.2019
Plenárne zasadnutie č.	545
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	179/1/2

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV podporuje aktivity, ktoré navrhla Európska komisia na vytvorenie európskeho partnerstva pre *blockchain*, počínajúc Monitorovacím strediskom a fórom EÚ pre technológiu *blockchainu*.

1.2. EHSV povzbudzuje inštitúcie, aby podporovali zapojenie organizácií občianskej spoločnosti do monitorovacieho strediska a do európskeho partnerstva pre *blockchain*, pretože je zrejmé, že úspešný rozvoj technológie *blockchainu* a nových digitálnych infraštruktúr nie je len otázkou informačných technológií, ale predstavuje skutočný proces disruptívnej sociálnej inovácie.

1.3. EHSV sa nazdáva, že organizácie sociálneho hospodárstva môžu prispieť k väčšej a uvedomelejšej informovanosti o potenciáli *blockchainu* práve v súvislosti s konvergenciou kultúrnej a metodologickej základne zameranej na formy otvoreného a participatívneho riadenia s cieľom dosiahnuť vysokú úroveň transparentnosti a účasti všetkých občanov na rozvoji, ktorý tieto nové technológie môžu priniesť.

1.4. Operačné aplikácie technológií *blockchainu* môžu výrazne zlepšiť výkonnosť organizácií sociálneho hospodárstva, z čoho majú prospech tieto organizácie, ich členovia a predovšetkým koncoví používatelia.

1.5. Podnikateľské projekty založené na technológiách distribuovanej databázy transakcií (DLT) si vyžadujú solídne riadiace štruktúry, ktoré zabezpečia jasnosť úloh a zodpovedností a podporia spoluprácu medzi rôznymi zainteresovanými stranami.

1.6. EHSV vyzýva verejné orgány, aby zabezpečili, že rozvoj technológie *blockchainu* bude prebiehať v súlade s pravidlami spracovania osobných údajov a kybernetickej bezpečnosti, pričom sa budú monitorovať riziká neprimeraného získavania alebo zneužívania údajov občanov a podnikov.

1.7. Pokiaľ ide o zásadné zmeny, ktoré priniesli nové technológie, EHSV odporúča, aby boli občania a pracovníci primerane chránení, a to aj prostredníctvom náležitého zapojenia sociálnych partnerov, najmä pokiaľ ide o podmienky, za ktorých vykonávajú svoje povinnosti, a o prípravu primeraných plánov odbornej prípravy a ďalšieho vzdelávania.

1.8. EHSV sa domnieva, že skutočné zapojenie organizácií sociálneho hospodárstva a občianskej spoločnosti je nevyhnutné, aby sa zaistilo, že veľké príležitosti, ktoré ponúkajú nové technológie, budú zamerané na zabezpečenie výhod, prístupu, transparentnosti a účasti pre všetkých, a nie len pre „novú elitu digitálneho hospodárstva“.

2. Súvislosti a predmet iniciatívy

2.1. Toto stanovisko z vlastnej iniciatívy vychádza zo záverov luxemburského predsedníctva, ktoré obsahujú výzvu na preskúmanie inovačného potenciálu nových digitálnych technológií v sociálnom hospodárstve.

2.2. Medzi týmito novými technológiami sa objavuje prelomový inovačný potenciál rôznych foriem technológie distribuovanej databázy transakcií (*Distributed Ledger Technology* – DLT), známych ako *blockchain*, ktoré umožňujú rozvoj veľmi zaujímavých aplikácií v rôznych oblastiach hospodárskej a sociálnej činnosti.

2.3. Niektoré prvky týchto technológií robia z *blockchainu* digitálnu infraštruktúru, ktorú by mohli organizácie sociálneho hospodárstva využiť, aby lepšie dosiahli svoje ciele, zvýšili svoju schopnosť determinovať pozitívne sociálne vplyvy a podporili sociálnu inováciu.

2.4. EHSV nabáda inštitúcie, aby podporovali zapojenie organizácií občianskej spoločnosti do európskeho monitorovacieho strediska pre technológiu *blockchainu*, pretože pozitívny vývoj *blockchainu* a nových digitálnych infraštruktúr nemôže závisieť len od IT riešení ani samotného inžinierstva, ale zdokonaľuje sa len vtedy, ak vieme z týchto zariadení urobiť hnaciu silu pre prelomovú sociálnu inováciu.

2.5. Je užitočné uvedomiť si, že technológie DLT zaručujú dôveru medzi partnermi orientovanými na spoluprácu a certifikujú najmä transakcie, nie obsah alebo kvalitu toho, čo je súčasťou *blockchainu*. Hoci niektoré optimistické hodnotenia tejto technológie ju definujú ako nový nosič dôvery, je potrebné jasne povedať, že technológia nemôže byť náhradou lojality a dôvery medzi stranami.

3. Stručný opis technológií *blockchainu* a distribuovanej databázy transakcií

3.1. Technológia *blockchainu* je IT protokol nakonfigurovaný v 90-tych rokoch minulého storočia. Jeho použitie vo veľkom meradle a jeho úspechy sú však spojené s rozšírením kryptomien, pričom najznámejšia je *bitcoin*. Bolo by však chybou stotožňovať *blockchain* len s kryptomenami. Vďaka kombinácii rastúcej kapacity výpočtovej techniky a analýzy údajov počítačových systémov, ako aj vďaka zlepšeniu prepojenia v Európe a neustálemu vývoju systémov umelej inteligencie exponenciálne rastie potenciál využívania technológie distribuovanej databázy na viacero účelov.

3.2. *Blockchain* je súčasne kódom, t. j. komunikačným protokolom, aj verejnou databázou, v ktorej sú všetky transakcie uskutočnené medzi účastníkmi siete „zaznamenané“ s vysokým stupňom transparentnosti a nemenným spôsobom podľa postupného poradia.

3.3. Toto poradie záznamov pozostáva zo súboru „blokov“ (častí kódu), ktoré sú vzájomne prepojené pomocou zašifrovania, na základe ktorého je každá časť bloku, ktorý tvorí reťazec, sledovateľná a nezmeniteľná. Tieto „prepojené bloky“ sú súčasne zaznamenané na každom zariadení, cez ktoré sa účastníci *blockchainu* pripájajú. Každý účastník predstavuje „ohnivko“ reťazca, ktoré pomáha overiť a archivovať vymieňané údaje.

3.4. Týmto spôsobom sa transakcie uskutočňujú v horizontálnej forme a validujú ich viacerí účastníci, čo znemožňuje jednému prevádzkovateľovi upravovať alebo ničiť záznamy. Malo by to zaručiť bezpečnosť spracovania údajov a podporiť väčšiu vzájomnú dôveru medzi účastníkmi *blockchainu* zapojenými do distribuovaného a decentralizovaného procesu validácie. *Blockchain* sa teda stal zaujímavým nástrojom pre nové chápanie koncepcie bezpečnosti digitálnych transakcií.

3.5. Z tohto dôvodu technológia *blockchainu* funguje predovšetkým ako infraštruktúra pre virtuálne meny, ale z rovnakých dôvodov môže mať aj sociálnu, kultúrnu a politickú a ekonomickú hodnotu. Akékoľvek iné použitie vo fyzickom a nevirtuálnom kontexte si však vyžaduje, aby sme si uvedomili, že DLT nezabezpečuje kvalitu obsahu, na ktorý sa vzťahuje. Inými slovami, je možné potvrdiť, že určitý výrobok prešiel bezpečným reťazcom v DLT, ale nie je možné povedať, že tento výrobok má skutočne dobrú kvalitu.

3.6. Rôzni účastníci *blockchainu* vykonávajú priamu kontrolu nad časťou celého reťazca a týmto spôsobom sa *blockchain* stáva decentralizovaným systémom, v ktorom len ťažko môže „dominovať“ jediný aktér. Zvyšuje to bezpečnosť, pokiaľ ide o útoky alebo sabotáže, pretože ak by bol jeden z uzlov v reťazci napadnutý alebo poškodený, ostatné uzly „distribovanej databázy“ by naďalej fungovali.

3.7. Transakcie, ktoré sa vykonávajú v distribovanej databáze vďaka *blockchainu*, sú sledovateľné a viditeľné pre všetkých účastníkov, takže operácie prebiehajú transparentne, bez zásahu „centrálneho orgánu“ alebo „tretej“ strany, ktorá by vykonávala funkciu povinného partnera alebo sprostredkovateľa. Avšak vývoj kvantových počítačov, ako aj teoretická možnosť „kontroly“ značného počtu sieťových uzlov, úplne nevyklučuje riziká koncentrácie alebo kontroly DLT, ani neprimeraného získavania a koncentrácie údajov.

3.8. Tieto funkcie umožňujú technológii *blockchainu* rozvíjať aj skutočné zmluvy o automatickom vykonávaní, tzv. „smart-contract“ (inteligentné zmluvy), ktoré umožňujú prispôsobiť a podrobne riadiť transakciu rýchlym a horizontálnym spôsobom. Takto sa certifikované základné informácie transformujú na vykonateľné právo, ktoré by mohlo ovplyvniť mnohé spoločenské, hospodárske a politické zvyklosti.

3.9. Ide napríklad o možný vývoj digitálnej správy v súvislosti s voľbami a hlasovacími systémami, sociálnymi a zdravotnými službami a riadením verejného obstarávania.

3.10. Kľúčové slová technológie *blockchainu* – decentralizácia, transparentnosť, partnerská účasť, spoľahlivosť a dôvera – nachádzajú mnohé podobnosti v hlavných organizačných formách, prostredníctvom ktorých fungujú spoločnosti a organizácie sociálneho hospodárstva. Platí to tým viac, že siete DLT sa vyvíjajú s vysokou schopnosťou interoperability, čo umožňuje používateľom využívať tieto technológie kolaboratívne z rôznych zariadení a nástrojov.

4. Európska únia a *blockchain*

4.1. EHSV podporuje činnosti, ktoré Európska komisia a mnohé členské štáty rozbehli s cieľom vytvoriť európske partnerstvo pre *blockchain* a pripája sa k týmto činnostiam. Je strategicky dôležité, aby Európa neprišla o svoju pozíciu v prebiehajúcej medzinárodnej hospodárskej súťaži, pokiaľ ide o rozvoj všetkých digitálnych technológií, a podnecovala a podporovala spoluprácu medzi rôznymi verejnými a súkromnými aktérmi pri vytváraní európskej infraštruktúry pre *blockchain*.

4.2. Európsky parlament sa takisto k týmto otázkam vyjadril, a to prostredníctvom uznesení 2017/2772 (RSP) a 2018/2085 (INI), pričom okrem iného žiadal Komisiu, aby podporila hodnotenie sociálneho vplyvu DLT.

4.3. Rovnako dôležité bolo, že od 1. februára 2018 začalo pôsobiť Monitorovacie stredisko a fórum EÚ pre technológiu *blockchainu* (*EU Blockchain Observatory and Forum*), vytvorené Európskou komisiou, ktoré už uverejnilo viaceré tematické správy⁽¹⁾.

4.4. EHSV je presvedčený, že v záujme správneho rozvíjania prínosov technológií *blockchainu* je tiež potrebné podporovať primeraný rámec pravidiel, ktoré budú stimulovať a posilňovať spoluprácu medzi verejným a súkromným sektorom a organizovanou občianskou spoločnosťou tak, aby sa vytvorilo pozitívne sociálne, kultúrne a regulačné zblížovanie, potrebné na vytvorenie všetkých príležitostí na zlepšenie služieb a procesov vo verejnom, ako aj v súkromnom sektore.

(1) „Blockchain Innovation in Europe“ v júli 2018 a „Blockchain and GDPR“ v októbri 2018, „Blockchain for Government and Public Services“ v decembri 2018, „Scalability, interoperability e sostenibilità delle blockchain“ v marci 2019, „Blockchain and Digital Identity“ v máji 2019.

5. Môže byť technológia *blockchainu* a decentralizovaná distribuovaná databáza transakcií vhodnou infraštruktúrou pre sociálne hospodárstvo?

5.1. Ak je technológia *blockchainu* užitočným nástrojom na opätovné nastolenie dôvery v kontexte globálneho digitálneho hospodárstva, organizácie sociálneho hospodárstva, ktoré tieto technológie využívajú, môžu prispieť k demokratizácii hospodárstva tým, že budú podporovať šírenie digitálneho sociálneho hospodárstva.

5.2. Finančné krízy výrazne oslabili dôveru občanov vo finančné inštitúcie. Dôvera sa stala zriedkavým sociálnym úkazom a rastúce obavy o bezpečnosť údajov zozbieraných a uchovávaných niektorými veľkými hospodárskymi subjektmi túto dôveru ešte viac podkopávajú.

5.3. Podniky sociálneho hospodárstva, ktoré charakterizuje veľká rozšírenosť, pevné zakotvenie na danom území a v miestnych komunitách, môžu zohrávať významnú úlohu pri podpore čo najväčšieho šírenia príležitostí medzi európskymi občanmi. Z tohto dôvodu môžu pozitívne prispieť k podpore etického a hodnotového zblížovania medzi sociálnym hospodárstvom a technologickými inováciami, smerom k modelu rozvoja, ktorý odráža spoločné záujmy.

5.4. Konkrétne operatívne aplikácie *blockchainu*, ktoré si možno predstaviť v organizáciách sociálnej ekonomiky, sú rozsiahle.

5.5. Začnime tým, že technológia, ktorá zvyšuje úroveň transparentnosti a dôvery, sa dá ľahko použiť na to, aby sa dary a zhromažďovanie finančných prostriedkov stali bezpečnými a sledovateľnými, čo umožní napríklad darcovi, ktorý financuje mimovládnu organizáciu, sledovať tok a použitie darovaných prostriedkov. Samotná mimovládna organizácia by mohla mať systém, ktorý umožní podrobne vykazovať tok výdavkov, pričom sa zabezpečí, že investované zdroje sa skutočne použijú na stanovené účely.

5.6. Zavedením technológie *blockchainu* by mnohé organizácie sociálneho hospodárstva mohli výrazne zlepšiť a zabezpečiť a sledovať riadiace postupy združovania (konzultácie so spoločníkmi a hlasovanie) tým, že sa uľahčí účasť a zapojenie, a to aj v prípade, keď sa členovia nachádzajú na decentralizovaných územiach, alebo ich počet je taký vysoký, že to sťažuje tradičné schôdze.

5.7. Mnohé kultúrne aktivity, od vzdelávania až po umenie, vykonávajú organizácie sociálneho hospodárstva. Združenia a družstvá, ktoré sa zaoberajú vzdelávaním a odbornou prípravou, ako aj predstaveniami a umeleckými alebo intelektuálnymi produkciami, budú môcť používať technológiu *blockchainu* či už na to, aby sa aktivity na diaľku stali overiteľnejšími, alebo aby ich bolo možné prispôbovať podľa potrieb užívateľov. No najmä v snahe zaručiť väčšiu jasnosť a istotu pre práva duševného vlastníctva a autorské práva, zapracovaním inteligentných zmlúv do prenosu obsahu.

5.8. V oblasti odbornej prípravy a vzdelávania môže *blockchain* na certifikáciu zručností využiť buď zabezpečenie kvalifikácií a diplomov v digitálnom formáte alebo vydávanie digitálnych certifikátov, ktoré automaticky aktualizujú učebné osnovy pracovníkov alebo študentov.

5.9. Veľmi dôležité sú aplikácie, ktoré možno očakávať v oblasti zdravotníctva, osobnej starostlivosti a sociálnej pomoci tak pre bezpečné uchovávanie údajov a informácií, ako aj pre prístup a identifikáciu asistovaných osôb. V týchto oblastiach existuje mnoho organizácií sociálneho hospodárstva, ktoré sa venujú najodkázanejším občanom, dokonca aj v decentralizovaných oblastiach, kde dokáže možnosť inštalácie bezpečných systémov telemedicíny a pomoci na diaľku výrazne ovplyvniť kvalitu života ľudí.

5.10. Tieto technológie si často vyžadujú zručnosti a zdroje, ktoré nie sú dostupné pre všetkých ľudí. Tým viac to platí pre najzraniteľnejšie osoby, ako sú starší ľudia, chudobní ľudia, osoby so zdravotným postihnutím, nepľnoletí a marginalizované rodiny. Pre tieto skupiny obyvateľstva, na ktoré máme povinnosť myslieť, môžu organizácie sociálneho hospodárstva predstavovať základný prístupový kanál.

5.11. Mnohé družstvá, ktoré pôsobia v odvetví poľnohospodárstva, zvažujú nové technológie, aby sa ich výrobky dali do určitej miery vysledovať a identifikovať s cieľom zabrániť podvodom a falšovaniu, ktoré poškodzuje výrobcov a spotrebiteľov. Technológia *blockchainu* by mohla ešte viac sprehľadniť vzťahy medzi poľnohospodárskym družstvom a jeho členmi, a zároveň by pomohla znížiť náklady na služby, ako je poistenie rizík spojených s prírodnými katastrofami.

5.12. Ako je známe, prvé aplikácie *blockchainu* boli prijaté s cieľom vyvinúť kryptomeny a *peer-to-peer* platobné systémy. To by mohlo byť užitočné v sektore sociálneho hospodárstva na riadenie operácií tzv. crowdfundingu, ale aj doplnkových platobných systémov, ktoré sú užitočné pre mikrouverové operácie zamerané na osoby, ktorým banky neposkytujú úver, alebo na riadenie etických mikroinvestičných sietí na podporu komunitných hospodárskych okruhov.

5.13. Environmentálne združenia a sociálne podniky sú tiež protagonistami v odvetví znižovania odpadu, zberu a diferencovaného spracovania odpadov. Aj v tomto kontexte sa potenciál distribuovanej databázy môže využívať na zlepšenie služieb pre občanov.

5.14. Družstvá na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov, ktorých je v Európe už viac ako 1 500 a do energetickej transformácie zapájajú viac ako 10 000 000 občanov, by mohli optimalizovať svoju distribučnú sieť a ich transformáciu pomocou technológie *blockchainu*.

5.15. Energetický problém je pre *blockchain* veľmi dôležitým aspektom, pretože v súčasnosti simultánne zaznamenávanie dátových a blokových reťazcov vykonávané na viacerých decentralizovaných serveroch a zariadeniach zahŕňa veľmi vysoké výdavky na energiu, takže je stále potrebné optimalizovať využívanie energie, aby sa technológia *blockchainu* stala udržateľnejšou.

5.16. Vzhľadom na to, že technológia *blockchainu* dokáže priniesť významný pozitívny vývoj, je dôležité upozorniť na nemožnosť zmeny údajov zaznamenaných prostredníctvom *blockchainu*, a preto je nevyhnutné, aby verejné predpisy zaručovali, že vývoj takejto technológie bude prebiehať v súlade s pravidlami upravujúcimi spracovanie osobných údajov („GDPR“) s osobitným odkazom na tzv. „právo byť zabudnutý“.

5.17. Je dôležité, aby sa súčasné pravidlá týkajúce sa týchto otázok neustále prispôbovali, či už priamo alebo interpretatívne, veľmi rýchlym technologickým zmenám. Len tak možno zabrániť tomu, aby pozitívny vývoj očakávaný od technológie *blockchainu* sprádzal nepriaznivý vývoj a problematické dôsledky.

5.18. Technológia *blockchainu* výrazne ovplyvní trh práce; zaniknú rôzne pracovné miesta, iné pracovné miesta sa zásadne zmenia, zatiaľ čo iné povolania môžu vzniknúť a vyvíjať sa vo vzťahu k ich súčasnej štruktúre. EHSV sa domnieva, že je dôležité, aby boli pracovníci primerane chránení, a to najmä absolvovaním vhodných plánov odbornej prípravy a nástrojmi aktívnych politík v oblasti zamestnanosti so zapojením sociálnych partnerov.

5.19. Obrovský potenciál nových digitálnych technológií a vysoké náklady na potrebné investície tiež vystavujú technológiu *blockchainu* riziku koncentrácie zariadení schopných zabezpečiť jej fungovanie. Popri potenciáli demokratizácie siete preto nie sú vylúčené riziká špekulatívneho získavania údajov a technologických sietí malým počtom hráčov alebo krajín schopných investovať veľké prostriedky. Preto je dôležité, aby existovali verejné intervencie na podporu participatívneho a dostupného rozvoja týchto technológií.

V Bruseli 17. júla 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Podpora jednotného trhu, ktorý je naklonený podnikaniu a inováciám – podpora nových podnikateľských modelov pri riešení spoločenských výziev a transformácií

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2019/C 353/02)

Spravodajca: **Giuseppe GUERINI**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	24.1.2019
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	4.7.2019
Prijaté v pléne	17.7.2019
Plenárne zasadnutie č.	545
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	185/0/6

1. Závbery a odporúčania

1.1. Medzičasom sa všeobecne uznáva potreba snažiť sa o sociálne trhové hospodárstvo, ktoré sa vďaka inteligentnému uplatňovaniu nových technológií dokáže vyrovnáť s hlavnými problémami týkajúcimi sa trvalej udržateľnosti, zmeny klímy a znižovania nerovnosti.

1.2. EHSV sa domnieva, že aktívnym a relevantným spôsobom môže v tomto smere prispieť okrem verejných inštitúcií aj podnikateľský sektor. Predovšetkým všetky podniky v reálnom hospodárstve, ktoré vytvárajú hodnoty a pracovné miesta, a to bez špekulatívneho využívania finančných pák.

1.3. Vzhľadom na širokú rozmanitosť podnikateľských modelov a foriem podnikania v EÚ je dôležité, aby legislatívne návrhy týkajúce sa podnikov, hospodárstva a vnútorného trhu neboli homologizované, odmietali univerzálny prístup a namiesto toho posilňovali potenciál rozmanitosti podnikov.

1.4. Je nevyhnutné, aby európske inštitúcie podporovali rozvoj umelej inteligencie a správne využívanie veľkých dát (*big data*), a to vytváraním vhodných pravidiel na zaručenie rozvoja takýchto technológií s ohľadom na práva jednotlivca, ako aj koordinovaným investovaním európskych a štátnych verejných zdrojov do zabezpečenia konkurencieschopnosti EÚ v celosvetovom meradle. Konkrétne by k veľkým dátam a k ich potenciálu mali mať prístup aj MSP.

1.5. Zmeny, ktoré nové technológie, umelá inteligencia a veľké dáta spôsobujú vo výrobných procesoch a v hospodárstve vo všeobecnosti, takisto radikálne zmenia trh práce. Je však dôležité, aby tieto zmeny prebiehali v rámci plodného sociálneho dialógu a pri rešpektovaní práv a kvality života pracovníkov.

1.6. Opatrenia na podporu prístupu MSP k úverom, ako je Junckerov plán, program COSME alebo vyhládokovo program InvestEU, by mali naďalej podporovať MSP a sociálne podniky, ktoré často majú ťažkosti s rastom v dôsledku problémov s likviditou a nedostatočnej kapitalizácie. Aktívne by sa mal podporovať aj rozvoj európskeho trhu rizikového kapitálu.

1.7. Potreba zaručiť sociálnu súdržnosť a spravodlivosť pre čoraz staršie a menej početné európske obyvateľstvo poukazuje na úlohu, ktorú budú môcť v budúcnosti zohrávať sociálne podniky a podniky založené na vzájomnosti. Je preto potrebné usilovnejšie pracovať na posilnení úlohy takýchto podnikov, ktoré ľuďom umožňujú organizovať sa a spolupracovať pri uspokojovaní neprestajne rastúcich sociálnych potrieb.

1.8. EHSV pripomína, že je potrebné uznať a podporovať úlohu, ktorú zohrávajú MSP, rodinné podniky a podniky sociálneho hospodárstva, remeselné podniky, drobní obchodníci a poľnohospodári pri podpore a šírení podnikateľského ducha zameraného na úlohu ľudí a miestnych komunít a vytváraní európskeho modelu inkluzívneho jednotného trhu. Okrem toho tieto podniky umožňujú vykonávať hospodársku a podnikateľskú činnosť väčšiemu počtu ľudí, a tým podporujú hospodársku demokraciu.

2. Kontext a predmet iniciatívy

2.1. Cieľom tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy je poskytnúť príspevok európskym inštitúciám, aby sa v rámci činností zameraných na posilňovanie jednotného trhu podporovalo vytváranie kontextu vhodného na rozvoj rozmanitých foriem podnikov pripravených zvládnuť výzvy, ktorým spoločnosť čelí.

2.2. Medzičasom sa všeobecne uznáva, že je potrebné snažiť sa o sociálne trhové hospodárstvo, ktoré sa vďaka inteligentnému uplatňovaniu nových technológií dokáže vyrovnáť s hlavnými problémami súvisiacimi s udržateľnosťou, obmedzovaním škodlivých účinkov zmeny klímy, znižovaním nerovnosti, s demografickým napätím, so silným migračným tlakom na vonkajších hraniciach EÚ a s energetickou transformáciou.

2.3. EHSV sa domnieva, že významným spôsobom môže v tomto smere prispieť práve podnikateľský sektor, ako aj samozrejme verejné inštitúcie. Veľké zmeny, na ktoré sa odkazuje v predchádzajúcom odseku, možno v skutočnosti riešiť aj využitím inovačného potenciálu každej podnikateľskej činnosti. Niektoré modely hospodárskeho rozvoja a niektoré formy podnikania však poukázali na väčší sklon k sociálnym inováciám, ktoré sa čoraz častejšie javia ako nevyhnutné na presadenie udržateľnejšieho a inkluzívnejšieho hospodárstva.

2.4. EHSV sa domnieva, že medzi jednotným trhom, ktorý je naklonený inováciám a novému podnikaniu, a Agendou 2030 OSN sa dajú nájsť významné konvergencie v záujme dosiahnutia cieľov udržateľného rozvoja, pretože ciele rastu a inovácie, ktoré sú nevyhnutné na zachovanie blahobytu v krajinách Európskej únie, musia byť nielen veľké, ale aj udržateľné.

2.5. V uplynulých rokoch EHSV prijal mnoho osobitných stanovísk týkajúcich sa týchto základných otázok:

— hľadanie nových hospodárskych modelov ⁽¹⁾,

— rôzne formy podnikania ⁽²⁾,

— transformácie v digitálnom veku ⁽³⁾.

2.6. EHSV sa domnieva, že existuje niekoľko hospodárskych „ekosystémov“, ktoré by si zaslúžili pozornosť európskeho zákonodarcu, aby sa podporila funkčnosť vnútorného trhu. Hospodársky systém EÚ je diferencovaný a zahŕňa nadnárodné spoločnosti, vnútroštátne podniky a veľký počet miestnych podnikov. Tieto podniky sa často formujú v oblastných výrobných reťazcoch: metropolitných oblastiach, mestských systémoch s vysokou hustotou a vidieckych a periférnych oblastiach, kde nie je vždy ľahké zaručiť blahobyt a sociálnu súdržnosť, ak sa nevenuje pozornosť zabezpečeniu dostupnosti technologických inovácií aj v decentralizovaných oblastiach.

2.7. Vo všetkých týchto kontextoch je potrebné zosúladiť a integrovať rôzne formy podnikania, ale každá z týchto oblastí si zaslúži osobitnú pozornosť z hľadiska legislatívneho zásahu a verejných investícií. Preto je dôležité, aby návrhy právnych a hospodárskych predpisov o podnikoch, hospodárstve a vnútornom trhu neboli v plnej miere homologizované, a aby sa teda zamietol univerzálny prístup.

3. Smerom k novému európskemu technologickému, udržateľnému a inkluzívnemu hospodárstvu

3.1. Je potrebné rozvíjať nové výrobné paradigmy v oblasti tovaru a služieb vďaka digitálnemu hospodárstvu a novým technológiám, ktoré majú potenciál zmeniť spôsob, akým sa vyvíjajú činnosti európskych podnikov.

3.2. V tejto súvislosti je nevyhnutné, aby európske inštitúcie primerane podporovali rozvoj umelej inteligencie, a to jednak vytváraním vhodných pravidiel, ktoré by zaručili rozvoj tejto technológie s ohľadom na práva jednotlivca, jednak koordinovaným investovaním európskych a štátnych verejných zdrojov, aby sme nezaostali za takými aktérmi, ako sú Spojené štáty a Čína.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 57; Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 33; Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 1 a Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 28.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 20; Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 1; Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 8; Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 152; Ú. v. EÚ C 458, 19.12.2014, s. 14 a Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 15.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 73; Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 102; Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 33; Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 70; Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 6 a Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 131.

3.3. Zásadnú úlohu pri zabezpečovaní konkurencieschopnosti na európskom trhu bude zohrávať aj využívanie veľkých dát, ich spracovanie a uchovávanie vzhľadom na to, že neprestajne rastú kapacity na spracovanie údajov a možnosti využívať tieto údaje pri stratégiách hospodárskeho rozvoja a službách poskytovaných osobám. Bude však potrebné zabezpečiť, aby sa spracovanie a rozvoj takýchto údajov uskutočňovali v súlade s právami jednotlivcov, základnými slobodami a novými európskymi ustanoveniami všeobecného nariadenia o ochrane údajov.

3.4. Zvláštnosťou európskej podnikateľskej a hospodárskej štruktúry je prítomnosť prvkov, ktoré umožňujú čeliť digitálnej transformácii a sú štruktúrované ako účinný ekosystém zložený z rôznorodej skupiny medzinárodných a miestnych podnikov s globálnymi ambíciami. Na to, aby sa tak stalo, je naliehavo potrebná jednotná, prepojená, súdržná a konkurencieschopná Európa. Pozitívnu skúsenosťou v tejto súvislosti sú centrá digitálnych inovácií, ktoré sa vytvárajú v mnohých miestnych hospodárskych systémoch.

3.5. Veľké zmeny, ktoré nové technológie, umelá inteligencia a veľké dáta spôsobujú vo výrobných procesoch a v hospodárstve vo všeobecnosti, takisto radikálne zmenia trh práce. Niektoré pracovné miesta zaniknú, iné vzniknú a ďalšie sa zásadne zmenia. Je dôležité, aby tieto zmeny prebiehali v rámci plodného sociálneho dialógu a pri rešpektovaní práv pracovníkov, ktorých bude potrebné podporovať z hľadiska ochrany a celoživotného vzdelávania.

3.6. Ďalším zásadným faktorom rastu je fiškálna politika. Európska komisia počas súčasného legislatívneho obdobia veľa pracovala na problematike zdaňovania. EHSV sa domnieva, že účinnosť daňových pravidiel a ich primeraná úroveň harmonizácie sú základom posilnenia vnútorného trhu. Fiškálne politiky presadzované na európskej úrovni by okrem toho mali podporovať nástroje potrebné na rast podnikov, napr. investície do výskumu a vývoja a prístup ku kapitálu vo forme vlastného kapitálu.

3.7. Ešte aj v súčasnosti európske MSP a podniky sociálneho hospodárstva trpia v dôsledku štrukturálnych problémov a nedostatku priaznivých podmienok na svoj rozvoj, a to napriek mnohému úsiliu na ich podporu. Okrem toho MSP často pôsobia vo vývoji technológií strednej a nízkej úrovne a v službách s nižšími nárokmi na vedomosti a len s ťažkosťami prenikajú na cezhraničný trh. Tieto podniky je potrebné ďalej podporovať, pretože, ako nám pripomína Komisia, predstavujú 99 % európskych podnikov a 67 % zamestnanosti (*). Z tohto dôvodu, hoci s ohľadom na potrebu rešpektovať zásady voľného trhu a hospodárskej súťaže, musia byť tieto podniky primerane podporované takými priemyselnými a fiškálnymi politikami, ktoré budú uprednostňovať vytváranie spoločnej hodnoty pred koncentráciou bohatstva.

3.8. Z tohto hľadiska by opatrenia na podporu prístupu MSP k úverom, napríklad Junckerov plán so systémom verejných záruk, program COSME alebo program InvestEU, mali naďalej podporovať MSP a sociálne podniky. Z tohto pohľadu by sa súkromná účasť v startupoch a malých a stredných podnikoch mala viac podporovať rozvojom európskeho kapitálového trhu s rizikovým a vysoko rizikovým kapitálom, ktorý má ešte aj v súčasnosti úplne odlišné rozmery než v Spojených štátoch. Prijatie politik, ktoré uprednostňujú investovanie súkromného kapitálu do európskych podnikov, by malo byť sprevádzané aj konkrétnymi opatreniami na získavanie talentovaných a zručných osôb s bydliskom mimo EÚ.

3.9. Z údajov Svetovej banky vyplýva, že Európska únia⁽⁵⁾ sa v priemere umiestňuje na 53. mieste v celosvetovom rebríčku, pokiaľ ide o jednoduchosť založenia podniku, a na 29. mieste v rebríčku celkovej jednoduchosti vykonávania hospodárskej činnosti. Spojené štáty sú na 8. mieste, pokiaľ ide o jednoduchosť vykonávania hospodárskej činnosti. EHSV v tejto súvislosti zdôrazňuje, že je dôležité podporovať a povzbudzovať podnikateľské činnosti prostredníctvom administratívnych zjednodušujúcich opatrení v oblasti výrobných činností týkajúcich sa tovaru a služieb, ako aj byrokratickej záťaže európskych podnikateľov.

3.10. Trh s verejnými zákazkami dnes predstavuje približne 16 % európskeho HDP v hodnote približne 1,9 trilióna EUR. Zámerom nových smerníc o verejnom obstarávaní⁽⁶⁾ a koncesiách⁽⁷⁾ bolo zahrnutie väčšieho zohľadnenia sociálnych a environmentálnych aspektov do výberových konaní riadených štátnymi správnymi orgánmi. Komisia sama priznala, že tento cieľ ešte ani zďaleka nedosiahla. EHSV odporúča, aby Komisia posilnila a zefektívnila zohľadnenie sociálnych a environmentálnych aspektov v sektore, ktorý je historicky kľúčový pre európsky jednotný trh.

3.11. Narastajúce výzvy na medzinárodnej úrovni na jednej strane a potreba zaručiť sociálnu súdržnosť a spravodlivosť na druhej strane vyzdvihujú úlohu, ktorú môžu v súčasnom kontexte zohrávať sociálne podniky. Musíme preto usilovnejšie pracovať na tom, aby sme uznali existenciu a úlohu podnikov, v ktorých sa v plnej miere prejavuje tendencia ľudí organizovať sa samostatne, a tak poskytovať odpovede na sociálne potreby.

(*) https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en

(5) http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_print-version.pdf

(6) Ú. v. EÚ L 94, 28.3.2014, s. 65.

(7) Ú. v. EÚ L 94, 28.3.2014, s. 1.

3.1.2. V malých podnikoch a sociálnych podnikoch je pohnútkou konať a motiváciou vždy človek, a nie kapitál, ktorý aktívne vyhľadáva „zamestnanie“, ktoré zaručí návratnosť. Tým, že začínajú od človeka, sú tieto podniky zakorenené v miestnych komunitách a s nimi vytvárajú väzby pretrvávajúce v čase, čo prispieva k miestnemu blahobytu a sociálnej súdržnosti. V tejto súvislosti sú významným príkladom belgické a švédske⁽⁸⁾ systémy poukazov pre pomocníkov v domácnosti. Tieto systémy zahŕňajú osobitné daňové zľavy pre používateľov a podporujú prechod od nelegálnej práce k legálnemu zamestnaniu, z čoho majú prospech jednak poskytovatelia služieb, ktorí získavajú väčšiu ochranu, jednak štátne rozpočty.

3.1.3. Naviazanosť na miestne komunity a územia sa stáva konkurenčným faktorom, pretože živí motiváciu a vytvára pridané spoločenské a vzťahové hodnoty. Takýmto spôsobom podniky sociálneho hospodárstva umožňujú vykonávať hospodársku a podnikateľskú činnosť väčšiemu počtu ľudí, čo prispieva k modelu inkluzívnejšieho rozvoja.

3.1.4. Ďalším zásadným prínosom sociálnych podnikov je určite prispievanie k hospodárskej demokracii, keďže zaručujú miliónom ľudí možnosť vykonávať hospodársku činnosť a samostatne si vymýšľať prácu v závislosti od svojich spôsobilostí, schopností a ambícií.

3.1.5. S týmto cieľom pôsobia napr. družstvá, vzájomné podniky, nadácie s účasťou miestnych komunít a sociálne podniky. Uznanie týchto spoločností sa zvyšuje aj v dôsledku Iniciatívy pre sociálne podnikanie, ktorú zaviedla Európska komisia v roku 2011 a po ktorej by dnes mohla nasledovať odvážnejšia a integrovanejšia iniciatíva.

3.1.6. Je potrebné osobitne sa zmieniť o regionálnych a miestnych bankách, ktoré predstavujú nenahraditeľnú príležitosť na prístup k úverom pre milióny ľudí. Európska regulácia pristupuje k týmto bankám stále príliš nepriaznivo a nie v súlade so zásadou proporcionality, keďže uplatnením univerzálneho prístupu podrobuje globálne banky a banky s výlučnou miestnou pôsobnosťou rovnakým technickým pravidlám.

4. Európske podniky v sociálnom a globálnom makroekonomickom scenári

4.1. Musíme si uvedomiť, že globálny scenár sa v nasledujúcich rokoch výrazne zmení, najmä pokiaľ ide o demografické údaje, výrobnú kapacitu a ekonomickú váhu jednotlivých národov a kontinentov.

4.2. V rámci tejto zmeny Európa so svojimi 500 miliónmi obyvateľov stratí centrálnu postavenie vzhľadom na svetovú populáciu, ktorá sa do roku 2050 zvýši zo súčasných 7,6 mld. na 9,8 miliardy, pričom rast bude sústredený v deviatich krajinách (India, Nigéria, Kongo, Pakistan, Etiópia, Tanzánia, Spojené štáty americké, Uganda a Indonézia⁽⁹⁾).

4.3. Zároveň sa zvýši percento starších ľudí a počet ľudí, ktorí budú mať v roku 2050 vyše 80 rokov, sa strojnásobí zo súčasných 137 miliónov na vyše 425 miliónov, pričom sa tento trend bude sústreďovať v Európe, kde už dnes je priemerný vek okolo 40 – 45 rokov, zatiaľ čo v „rozvíjajúcich sa krajinách“ je 25 – 30 rokov.

4.4. EHSV sa domnieva, že veľké zmeny, ktoré v súčasnosti prebiehajú, si vyžadujú holistický prístup, ktorý by koordinoval európske hospodárske a regulačné politiky s politikami sociálnej súdržnosti a ochranou najslabších kategórií bez toho, aby sa zanedbali staršie osoby, osoby so zdravotným postihnutím a znevýhodnené osoby a slabšie spoločenské vrstvy.

4.5. Popri plánoch priemyselného rozvoja a hospodárskych politikách spočíva výzva budovania trhu nakloneného podnikaniu a inováciám v docnení potenciálu jedinej veľkej istoty, na ktorú sa možno spoľahnúť v čoraz neistejšom svete: človeka.

4.6. Z valorizácie ľudského kapitálu môže mať prospech celý hospodársky systém, pretože potvrdzuje, že správanie ľudí a podnikov v ekonomickej oblasti nie je zamerané výlučne na maximalizáciu zisku. Tak sa bude dať umocniť presvedčenie, že to, čo hýbe ekonomicou aktivitou, je túžba podnikáť, ktorá ďaleko presahuje jednoduchú potrebu akumulovať kapitál. To neznamená zníženie významu hospodárskeho úspechu, ale znamená to inak merať hodnotu.

⁽⁸⁾ <http://impact-phis.eu/national-practices/sweden-rot-rut-avdrag/>

⁽⁹⁾ United Nations, World Population Prospects 2017 revision; https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2017_KeyFindings.pdf

4.7. V posledných desaťročiach sa úspech podnikov, najmä veľkých podnikov v digitálnom hospodárstve, hodnotil a meral najmä vo vzťahu k možnosti získavania hodnoty z finančného hľadiska, a nie k vytváraniu hodnôt a zamestnanosti prostredníctvom práce.

4.8. EHSV sa napokon domnieva, že je potrebné investovať do celoživotného vzdelávania občanov, aby boli pripravení čeliť neprestajným zmenám súčasnosti. Preto je nevyhnutné investovať do vzdelávacích programov, ktoré podporujú sklon k podnikaniu a ponúkajú nástroje a zručnosti v oblasti samostatnej organizácie už od mladosti, ako aj znalosti schopné podporiť ducha iniciatívy, tvorivosti a odvahy riskovať. Politiky odbornej prípravy a podpory budú zároveň musieť zaručiť, aby sa čoraz staršie a v rámci globálneho scenára čoraz menej početné európske obyvateľstvo (v súvislosti s ktorým dnes hovoríme o „striebornej ekonomike“) mohlo tešiť z dobrej kvality života a byť aktívnym prínosom.

4.9. Každá osoba by sa mala považovať za prioritnú hodnotu, o čom svedčia úspešné príklady pracovnej integrácie v sociálnych podnikoch, z ktorých sa stali stabilné a konkurencieschopné podniky zamestnávajúce pracovníkov, ktorí sú zraniteľní alebo vylúčení z tradičného trhu práce.

V Bruseli 17. júla 2019

Prededa
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Spotrebiteľia v obehovom hospodárstve**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2019/C 353/03)

Spravodajca: **Carlos TRIAS PINTÓ**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	24.1.2019
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	4.7.2019
Prijaté v pléne	17.7.2019
Plenárne zasadnutie č.	545
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	200/4/9

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV vyzýva na strategickú zmenu smerovania – na európskej, národnej a miestnej úrovni –, ktorá by zásadným spôsobom podporila nové modely obehovosti, a to nielen silnejším prepojením všetkých subjektov, ale aj tým, že sa spotrebiteľia stanú stredobodom verejných politík.

1.2. Prechodom na obehové hospodárstvo a potlačením nadmernej spotreby sa dosiahne intenzita a efektívnosť, ktorá je potrebná z hľadiska posilnenia úlohy spotrebiteľov pri prekonávaní súčasných modelov výroby a spotreby, keďže každodenné spotrebiteľské návyky sú najúčinnnejším spôsobom ako podnietiť zmenu.

1.3. Je potrebné zaviesť celoživotné vzdelávanie, celoživotnú odbornú prípravu a celoživotné samoštúdium, objektívnejšie informovať spotrebiteľov o spotrebiteľských možnostiach a nasmerovať spotrebiteľov k obehovému správaniu. EHSV vyzdvihuje úlohu miestnych orgánov verejnej správy a spotrebiteľských organizácií v tejto oblasti.

1.4. Vykonávanie opatrení sa bude merať pomocou ukazovateľov vplyvu vychádzajúcich z cieľa udržateľného rozvoja OSN č. 12⁽¹⁾ a súvisiacich cieľov, čo povedie k ďalším procesom štandardizácie.

1.5. Vzhľadom na prierezovú povahu uvedomelej spotreby sa posúdenia vplyvu doplnia o ostatných 16 cieľov udržateľného rozvoja a súvisiace ciele, pričom v rámci cieľa č. 17 (Partnerstvo pri dosahovaní cieľov) vznikne priestor na spoločnú tvorbu a spoločnú zodpovednosť, ktoré uľahčia multiplikačný efekt, ako aj požadovanú škálovateľnosť.

(¹) <https://www.undp.org/content/undp/es/home/sustainable-development-goals/goal-12-responsible-consumption-and-production.html>

1.6. Výpočet sociálnej a environmentálnej stopy výrobkov v rôznych hodnotových reťazcoch má veľký význam z hľadiska poskytovania informácií spotrebiteľom, ktoré sa týkajú ich spotrebiteľských rozhodnutí v kontexte digitálnej spoločnosti. EHSV trvá na tom, aby sa používali spoľahlivé, porovnateľné a overiteľné ukazovatele vplyvu, a zdôrazňuje, že je potrebné venovať pozornosť tým, ktoré sa týkajú chemických materiálov a zaobchádzania s nimi.

1.7. Opatrenia sa musia riadiť filozofiou obojstrannej výhodnosti a nesmú mať paušálny charakter, ale by sa mali prispôbiť osobitným charakteristikám jednotlivých území a oblastí činnosti a mali by využívať prístup zdola nahor, v rámci ktorého sa od prípadu k prípadu zapájajú všetky zainteresované strany. Tieto iniciatívy by mali byť úzko prepojené s vývojom miestnych hospodárstiev a mali by byť riadené na základe inštitucionálnej dynamiky a posilňovania spotrebiteľských organizácií.

1.8. Vedúce postavenie Európy v modeloch obehového hospodárstva by sa malo zosúladiť s vytvorením podnikateľského prostredia, ktoré je priaznivé pre internacionalizáciu tovarov a služieb v oblasti obehového hospodárstva, čím by sa reagovalo na priekopnícke skúsenosti v krajinách, ako je Južná Kórea⁽²⁾. Tieto modely by mali byť doplnené o osobitné usmernenia týkajúce sa spravodlivého prechodu na environmentálne udržateľné hospodárstva a spoločnosti⁽³⁾, ktoré tiež zabezpečia rovnaké podmienky pre všetky oportunistické výrobky z tretích krajín.

1.9. Pri rozhodovaní spotrebiteľov zohrávajú kľúčovú úlohu reklama a obchodné praktiky. Politiky sociálnej zodpovednosti podnikov musia nevyhnutne prispieť k zamedzeniu stratégií *greenwashingu* a *socialwashingu*. V tejto súvislosti je nevyhnutné posilniť súčasný inštitucionálny rámec pre monitorovanie a uznanie opodstatnenosti rôznych zmien smerom k obehovému hospodárstvu.

1.10. Zdaňovanie a zodpovedné verejné obstarávanie sú účinnými nástrojmi na vytvorenie stimulov pre zodpovednú výrobu a spotrebu v kontexte postupnej štandardizácie výrobkov a služieb. V prvom prípade by členské štáty mali zvážiť, ako možno účinným spôsobom uplatňovať prostredníctvom daňovej politiky prístup založený na odmenách a vykročiť smerom k postupnej konvergencii obehového zdaňovania prispievajúceho k jednotnému európskemu trhu a v druhom prípade musia miestne orgány verejnej správy vypracovať plány s usmerneniami pre „udržateľných poskytovateľov“, aby sa tak uľahčilo prispôbenie a škálovateľnosť ich výroby, ktorá často vykazuje nedostatky, pokiaľ ide o splnenie aktuálnych zmluvných požiadaviek.

1.11. EHSV tiež podporuje dobrovoľné označovanie ako prechodné štádium pred zavedením povinného označovania, a to pod podmienkou, že sa bude zakladať na nezávislých a overených dobrovoľných systémoch excelentnosti v oblasti životného prostredia. Propagácia environmentálnej značky EÚ⁽⁴⁾ a jej rozšírenie na ďalšie výrobky by z naj urobila hlavnú „značku“ udržateľnosti v Európe.

1.12. EHSV zdôrazňuje, že je naliehavo potrebné zlepšiť ekodizajn, a to prostredníctvom systematického skúmania požiadaviek životnosti, opráv, chemických prvkov atď., a dodržiavať sociálne kritériá. Zároveň treba podporiť miestne spotrebiteľské siete a postupy medzi spotrebiteľmi a výrobcami.

2. Úvod a súvislosti

2.1. **Udržateľný rast a udržateľná konkurencieschopnosť** by mali zohľadňovať aj kvalitatívne faktory, čo znamená nezneužívanie životného prostredia ani práce, spravodlivé životné podmienky v súlade so zdrojmi planéty a v konečnom dôsledku model, ktorý zachováva rovnováhu medzi hospodárskou prosperitou, otázkami životného prostredia a sociálnym začlenením⁽⁵⁾.

2.2. Obehové hospodárstvo musí byť modelom ľudského správania zlučiteľným s pravidlami, ktoré riadia chod prírody, a chrániť a regenerovať prírodný kapitál.

2.3. Bolo vypracovaných množstvo štúdií, návrhov a stanovísk týkajúcich sa prechodu z lineárneho hospodárstva na obehové hospodárstvo, pričom sa kládol dôraz na výrobu a len okrajovo sa venovala pozornosť úlohe spotrebiteľa, ktorý je kľúčovým aktérom pri zvládaní výziev obehového hospodárstva.

⁽²⁾ Počas Fóra občianskej spoločnosti venovanému obchodnej dohode medzi EÚ a Južnou Kóreou, ktoré sa konalo v apríli 2018 v Soule, bolo v rámci dohovorov MOP stredobodom pozornosti obehové hospodárstvo.

⁽³⁾ Politické usmernenia pre spravodlivý prechod na ekologicky udržateľné hospodárstva a spoločnosti pre všetkých), Medzinárodná organizácia práce (MOP).

⁽⁴⁾ Poradná rada pre environmentálnu značku EÚ v súlade s metodikou životného cyklu výrobku momentálne začleňuje nové kritériá a ukazovatele obehovosti týkajúce sa používania a dostupnosti výrobkov.

⁽⁵⁾ Pozri stanovisko Európskeho výboru regiónov na tému Načúvať občanom Európy v záujme udržateľnej budúcnosti (Sibiu a ďalej), Ú. v. EÚ C 228, 5.7.2019, s. 37.

2.4. Na úvod treba poukázať na značný nepomer medzi tvrdeniami spotrebiteľov, ktorí veľmi citlivo reagujú na sociálne a environmentálne výzvy⁽⁶⁾, a ich modelmi správania, kde dominuje fenomén nízkonákladovej mentality, pričom cena výrobkov alebo služieb (tvorená bez toho, aby sa zohľadnil vplyv negatívnych externých faktorov) je dôležitejšia než ich celková kvalita.

2.5. Počty sa preto znižujú, keď sa prechádza od pocitov a očakávaní k činnosti a záväzkom. Odhaľuje teda sa napätie medzi tým, čo je prístupné a čo je udržateľné, a informácie a odborná príprava sa stávajú kľúčovými faktormi pri optimalizácii účasti spotrebiteľov na tomto procese.

2.6. Niektoré konkrétne odkazy na správanie spotrebiteľov sa riešili v rámci balíka predpisov o obehovom hospodárstve a EHSV ich podporil⁽⁷⁾.

2.7. Európsky výbor regiónov sa vo svojom stanovisku *Akčný plán EÚ pre obehové hospodárstvo*⁽⁸⁾ zameriava na správanie spotrebiteľov a sociálne trendy, pričom zdôraznil kľúčovú úlohu miestnych a regionálnych orgánov pri posilňovaní opatrení týkajúcich sa vzdelávania, odbornej prípravy a odborných kvalifikácií, ktoré zlepšujú naše chápanie udržateľnej spotreby, ochrany zdrojov a predchádzania vzniku odpadu, ako aj zodpovednosti výrobcov vo fáze navrhovania výrobkov a ich uvádzania na trh.

2.8. EHSV napokon zdôrazňuje, že niektoré inovatívne spôsoby spotreby môžu podporiť aj rozvoj obehového hospodárstva: spoločné využívanie výrobkov alebo infraštruktúry (kolaboratívne hospodárstvo), využívanie služieb namiesto výrobkov, využívanie IT alebo digitálnych platforiem atď.

3. Obehové hospodárstvo v politikách EÚ

3.1. Skutočnou výzvou politik obehového hospodárstva EÚ je, okrem regulačných a výrobných aspektov, mobilizovať masu, čo znamená usmerniť správanie spotrebiteľov pri ich každodenných návykoch a rozhodnutiach. Multiplikačný účinok jednotlivých opatrení naznačuje, že plné zapojenie spotrebiteľov môže byť účinným katalyzátorom zmeny.

3.2. Vo svojom oznámení na tému *Kruh sa uzatvára – Akčný plán EÚ pre obehové hospodárstvo*⁽⁹⁾ Komisia dospela k záveru, že „nákupné rozhodnutia miliónov spotrebiteľov môžu podporovať alebo brzdiť obehové hospodárstvo“.

3.3. Nazdáva sa, že „vzhľadom na obrovské množstvo štítkov alebo vyhlásení o ekologickosti je pre spotrebiteľov EÚ často ťažké rozlišovať medzi výrobkami a dôverovať dostupným informáciám. Vyhlásenia o ekologickosti nemusia vždy spĺňať zákonné požiadavky na spoľahlivosť, presnosť a zrozumiteľnosť.“

3.4. „Cena je kľúčovým faktorom, ktorý ovplyvňuje nákupné rozhodnutia, tak v hodnotovom reťazci, ako aj u konečných spotrebiteľov. Členské štáty sa preto vyzývajú, aby poskytli stimuly a využívali hospodárske nástroje, ako je napríklad daňový systém, s cieľom zabezpečiť, aby ceny lepšie odzrkadľovali environmentálne náklady spojené s výrobkami. Aspekty týkajúce sa záruky, napríklad právna záruka, lehoty presunutia dôkazného bremena môžu chrániť spotrebiteľov pred chybnými výrobkami a prispievať k trvácnosti, a opraviteľnosti výrobkov.“

3.5. Hoci zachytáva mnohé z kľúčových parametrov udržateľnosti, prehliada tiež mnohoraké interakcie, ku ktorým dochádza v rôznych hodnotových reťazcoch, čo odsúva spotrebiteľa na vedľajšiu koľaj.

4. Aktuálny stav v politikách EÚ

4.1. Európa už má regulačný rámec na podporu zodpovedného verejného obstarávania⁽¹⁰⁾ a jeho potenciál⁽¹¹⁾ je jednou z hnacích síl obehového hospodárstva. Jeho účinného vykonávanie sa však spája s mnohými ťažkosťami, čo si vyžaduje lepšie objasnenie toho, ktoré výrobky a služby sa považujú za obehové.

⁽⁶⁾ Osobitný prieskum Eurobarometra zo septembra – októbra 2017: pre 94 % Európanov je ochrana životného prostredia veľmi alebo dosť dôležitá, pričom jednou z hlavných obáv je rastúci objem odpadu. A 87 % si myslí, že môže zohrávať veľmi alebo dosť dôležitú úlohu.

⁽⁷⁾ Pozri Ú. v. EÚ C 230, 14.7.2015, s. 99, Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 98, Ú. v. EÚ C 389, 21.10.2016, s. 80, Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 102, Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 61 a Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 97.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 88, 21.3.2017, s. 83.

⁽⁹⁾ COM(2015) 614 final.

⁽¹⁰⁾ Pozri smernice 2014/23/EÚ, 2014/24/EÚ, 2014/25/EÚ.

⁽¹¹⁾ Európske verejné obstarávanie predstavuje takmer 15 % HDP.

4.2. Keďže ide o proces transformácie, ktorý ťaží z osvedčených postupov rôznych hodnotových reťazcov, musia sa pomocou dynamickej terminológie začať riešiť procesy normalizácie na globálnej úrovni na základe nových ukazovateľov, keďže multilaterálne a globalizované hospodárstvo si vyžaduje spoločný jazyk.

4.3. Nová skupina ukazovateľov sociálneho a environmentálneho vplyvu sa zavedie prostredníctvom akčného plánu Európskej komisie o udržateľnom financovaní a nariadenia o novej taxonómii udržateľných činností ⁽¹²⁾ v plnom súlade s usmerneniami Organizácie Spojených národov.

4.4. S podporou zdrojov Európskej komisie, ktoré sa teraz posilnili a spojili do fondu InvestEU, sa očakáva, že dôjde k značnému presmerovaniu investícií na činnosti, ktoré prispievajú k zmierneniu zmeny klímy a zabráni vyčerpaniu prírodných zdrojov, ako je napríklad obnova bytového fondu a využívanie geotermálnej energie ⁽¹³⁾, pričom obe tieto oblasti súvisia s priamymi rozhodnutiami spotrebiteľov.

4.5. *Nová dohoda pre spotrebiteľov* so svojimi silnými i slabými stránkami prispeje k zvýšeniu dôvery spotrebiteľov ⁽¹⁴⁾. Podľa názoru EHSV ⁽¹⁵⁾ je zlepšenie rámcu na implementáciu právnych predpisov v oblasti ochrany spotrebiteľa nevyhnutnou podmienkou vyváženého rozvoja obehovosti.

4.6. Treba vyzdvihnúť spoločnú iniciatívu Európskej komisie a EHSV spočívajúcu v zriadení *Európskej platformy pre obehové hospodárstvo* ⁽¹⁶⁾ ako „siete sietí“, ktorá poskytne priestor na stretávanie sa s cieľom riešiť konkrétne výzvy a vymieňať si skúsenosti a riešenia. Dôležitú úlohu zohrávajú aj *Maloobchodné fórum* ⁽¹⁷⁾ a *platforma EÚ pre potravinové straty a plytvanie potravinami* ⁽¹⁸⁾.

5. Budúce úlohy Európskej komisie

5.1. Komisia vo svojej činnosti týkajúcej sa ekodizajnu osobitne preskúma primerané požiadavky na životnosť, informácie týkajúce sa spoločného využívania a opráv, ako aj dostupnosť náhradných dielov. Takisto zväzi zavedenie informácií o trvanlivosti energetického označovania.

5.2. Komisia v zrevidovaných návrhoch týkajúcich sa odpadu zvažuje nové pravidlá na podporu opätovného používania.

5.3. Komisia sa bude usilovať o lepšie presadzovanie záruk týkajúcich sa konkrétnych výrobkov a preskúma možnosti, ako ho zlepšiť, a takisto sa bude venovať falošným vyhláseniam o ekologickosti.

5.4. Komisia v rámci programu Horizont 2020 pripraví program nezávislého testovania s cieľom pokračovať v riešení otázok spojených s predčasným zastarávaním ⁽¹⁹⁾.

5.5. Komisia posilní uplatňovanie ekologického verejného obstarávania s dôrazom na začlenenie obehového hospodárstva do nových alebo revidovaných kritérií.

6. Skutočne sa uberáme smerom k obehovému hospodárstvu?

6.1. *„Udržateľnosť je proces [...], pričom správanie, opatrenia a rozhodnutia vlád, spoločností, pracovníkov, občanov a spotrebiteľov sú motivované zodpovednou realizáciou ich hospodárskych, environmentálnych a sociálnych vplyvov* ⁽²⁰⁾.

⁽¹²⁾ COM(2018) 353 final, schválené spoluzákonomcami v marci 2019.

⁽¹³⁾ V marci 2019 spoluzákonomcovia schválili taxonómiu udržateľných činností.

⁽¹⁴⁾ Po dohode výboru IMCO Európskeho parlamentu o chybných výrobkoch (február 2018), ktorá bola sklamaním, nasledoval pozitívny vývoj: väčšia ochrana pri nákupoch online, ako aj ochota udeľovať sankcie za dvojakú kvalitu potravín (apríl 2018).

⁽¹⁵⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 66.

⁽¹⁶⁾ <https://circulareconomy.europa.eu/platform/>

⁽¹⁷⁾ <http://ec.europa.eu/environment/industry/retail/about.htm>

⁽¹⁸⁾ <https://webgate.ec.europa.eu/flwp/>

⁽¹⁹⁾ V rámci projektu H2020 „PROMPT“ sa testuje predčasné zastarávanie a predložila sa návrhy na zlepšenie trvanlivosti výrobku vrátane opravy. Konzorcium tvoria spotrebiteľské organizácie, ako je ANEC/BEUC/ICRT a Test Achats, UFC Que Choisir, OCU, Stiftung Warentest, či Consumentenbond a výskumné inštitúty (TU Delft; Fraunhofer IZM) a opravárenské organizácie (RUSZ, Ifixit).

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému *Načúvať občanom Európy v záujme udržateľnej budúcnosti (Sibiu a ďalej)* Ú. v. EÚ C 228, 5.7.2019, s. 37.

6.2. V stanovisku EHSV sa pozornosť inštitúcií EÚ upriamuje na environmentálne a výrobné aspekty obehového hospodárstva a sotva sa zameriava na sociálne a spotrebiteľské otázky, z čoho vyplýva riziko opätovného prechodu na iné lineárne hospodárstvo.

6.3. Z holistického prístupu by proaktívna úloha spotrebiteľa mala presahovať rámec obvyčajného asymetrického zapojenia spotrebiteľa do recyklácie komunálneho odpadu a musí mu umožniť zasahovať do celého procesu obehového hospodárstva.

6.4. Dobrou správou je, že je k dispozícii vhodný súbor nástrojov pre obehové hospodárstvo počnúc 17 cieľmi udržateľného rozvoja a súvisiacimi cieľmi v kombinácii so záväznými protokolmi COP21 ⁽²¹⁾ týkajúcimi sa zmiernenia zmeny klímy, čo nám poskytuje všeobecný rámec s obrovským potenciálom.

6.5. EHSV zdôrazňuje, že prechod bude efektívnejší a lepšie zosúladený s cieľom udržateľného rozvoja č. 12 (Zodpovedná spotreba a výroba), ak sa lepšie prepoja ponuka a dopyt a ak sa obehové hospodárstvo lepšie ukotví na danom území.

7. Návrhy EHSV na posilnenie úlohy spotrebiteľov v modeloch obehového hospodárstva

7.1. Zodpovedný výskum a zodpovedné inovácie v rámci programu Horizont Európa: uľahčiť vyváženú účasť všetkých aktérov, najmä spotrebiteľov a/alebo ich zástupcov.

7.2. Ekodizajn a ekologické inovácie: posilniť na základe environmentálnej spoluzodpovednosti aktívnu účasť spotrebiteľov prostredníctvom spoločných postupov vytvárania hodnôt, ktoré môžu byť certifikované oficiálnymi označeniami kvality.

7.3. Nabádať spotrebiteľov k tomu, aby sa podieľali na plánovaní opatrení v oblasti sociálnej zodpovednosti podnikov prostredníctvom testovania pilotných výrobkov alebo služieb v reálnych podmienkach a v malom rozsahu (*sandbox*) na účely spoločnej validácie *ex ante*.

7.4. Zhromažďovať osvedčené obehové postupy a zároveň poskytnúť spotrebiteľom možnosť vyjadriť sa. Šíriť vo veľkom rozsahu postupy s najvyšším multiplikačným účinkom.

7.5. Zaviesť stimuly na dobrovoľné označovanie s údajmi týkajúcimi sa znižovania emisií, ochrany biodiverzity, efektívneho využívania zdrojov alebo upustenia od používania prvkov so zásadným vplyvom na životné prostredie. Cieľom je rozšíriť používanie tohto označovania tak, aby sa stalo povinným. Zaviesť používanie označovania s odhadovanou trvanlivosťou výrobku v závislosti od možnosti získať náhradné diely a možnosti opráv. Vzhľadom na tlak zo strany zákazníkov zaviesť stimuly pre predĺženie záručných lehôt pre výrobky využívajúce pritom oficiálne označovania, daňové opatrenia a verejné obstarávanie.

7.6. V kontexte *Novej dohody so spotrebiteľom* zaviesť mechanizmy odškodnenia spotrebiteľov, ktorí si kúpili tovar alebo výrobky dotknuté predčasným zastarávaním.

7.7. Monitorovať používanie materiálov s veľmi krátkou životnosťou (ako sú napríklad jednorazové plastové materiály) ⁽²²⁾ a obalov výrobkov ⁽²³⁾. Posilniť kontroly chemických látok z komplexného hľadiska s cieľom zabrániť kontraproduktívnym postupom recyklácie.

7.8. Informovať spotrebiteľov o environmentálnych stopách: dostupnosť, zrozumiteľnosť a pravdivosť. Monitorovať a v prípade potreby odsudzovať nevhodné postupy spočívajúce v tvrdeniach bez dostatočných empirických dôkazov.

7.9. Organizovať informačné kampane pre spotrebiteľov s osobitným zameraním na mladých ľudí – súvisiace s udržateľnými hospodárskymi modelmi výroby a spotreby, ktoré zahŕňajú rôzne stratégie *nudging*, a zohľadňovať pritom kultúrne faktory a individuálne špecifické črty ⁽²⁴⁾.

⁽²¹⁾ <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>

⁽²²⁾ Ú. v. EÚ C 62, 15.2. 2019, s. 207.

⁽²³⁾ Často je neprimeraný a nevhodný, pretože je ovplyvnený marketingovými stratégiami.

⁽²⁴⁾ Napríklad v južnej Európe je negatívne vnímaná tzv. *doggy bag*.

7.10. Ponuka vzdelávania (nepretržité od materskej školy), v rámci ktorej sa vo všetkých oblastiach sprostredkúva metóda životného cyklu výrobku (výroba v častiach, modularita, trvácnosť, opraviteľnosť, opätovné použitie a energetická účinnosť) s výraznom orientáciou na prax.

7.11. Zlepšenie zamestnanosti v súvislosti s činnosťami týkajúcimi sa opätovného použitia, opravy a recyklácie s vysokou pridanou hodnotou (*superrecycling*) v rámci stratégie pre digitálny jednotný trh ⁽²⁵⁾.

7.12. Príslušné orgány musia v rámci svojich právomocí zabezpečiť dostatočnú infraštruktúru a dostatočné zdroje na separovaný zber v každej oblasti produkcie odpadu.

7.13. Treba oceniť obce, školy, univerzity a iné zariadenia, ktoré zaviedli protokoly o účasti spotrebiteľov na činnostiach obehového hospodárstva prostredníctvom modelov zdola nahor.

7.14. Rozvoj a rozšírenie skúseností v oblasti nových hospodárskych modelov, pokiaľ možno súvisiacich s kolaboratívnym hospodárstvom a hospodárstvom zameraným na funkčnosť v rámci konkrétnej územnej oblasti, pričom sa podľa vzoru chráneného označenia pôvodu zavedú označenia „obec s obehovým hospodárstvom“.

7.15. Posilnenie úlohy spotrebiteľských združení v obehovom hospodárstve prostredníctvom technickej pomoci a *ad hoc* zdrojov.

7.16. Uverejňovanie a šírenie osvedčených obchodných postupov v obehovom hospodárstve prostredníctvom spotrebiteľských organizácií.

7.17. Podpora miestnych spotrebiteľských sietí, výroby-spotreby a postupov *make/do it yourself*.

V Bruseli 17. júla 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽²⁵⁾ Pozri záverečnú správu ICT for Work: Digital Skills in the Workplace.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Zdaňovanie v digitálnom hospodárstve**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2019/C 353/04)

Spravodajca: **Krister ANDERSSON**

Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	15.2.2018
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	2.7.2019
Prijaté v pléne	17.7.2019
Plenárne zasadnutie č.	545
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	167/7/7

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV považuje digitalizáciu hospodárstva za vynikajúcu príležitosť a digitálnu agendu EÚ za kľúčovú politiku Európskej únie. Keďže digitalizácia je aj naďalej dôležitou hnacou silou globálneho hospodárskeho rastu, je EHSV presvedčený, že politiky týkajúce sa zdaňovania digitálneho hospodárstva by mali byť zamerané na podporu hospodárskeho rastu, cezhraničného obchodu a investícií, a nie na to, aby tomu vytvárali prekážky.

1.2. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné, aby daňové systémy náležite zohľadňovali nové podnikateľské modely. Zásady spravodlivého daňového systému – ucelenosť, predvídateľnosť, neutralita – sú rovnako dôležité ako v minulosti, a to tak pre verejné orgány, ako aj podniky a spotrebiteľov.

1.3. Výbor preto súhlasí so zámerom Komisie naďalej predchádzať agresívnemu daňovému plánovaniu podnikov a netransparentnosti členských štátov, aby sa zabezpečilo rovnaké zaobchádzanie s podnikmi a podporila európska konkurencieschopnosť.

1.4. EHSV sa domnieva, že v kontexte digitalizácie hospodárstva sa musia akékoľvek zmeny pravidiel rozdeľovania práv na zdaňovanie ziskov medzi jednotlivé krajiny koordinovať globálne, aby sa mohli lepšie využiť výhody globalizácie, a to s riadnym celosvetovým riadením a celosvetovo platnými pravidlami. Preto víta úzku spoluprácu medzi Komisiou, členskými štátmi a OECD/G20 pri podpore hľadania medzinárodného riešenia, čím by sa obmedzilo riziko dvojitého medzinárodného zdaňovania. Ak sa však nepodarí nájsť medzinárodné riešenie, musí EÚ zvážiť samostatný postup.

1.5. EHSV by chcel navrhnúť, aby členské štáty, ktoré zriadili osobitné vnútroštátne systémy, starostlivo hľadali najúčinnnejšie riešenia s cieľom vyhnúť sa dodatočným komplikáciám a nákladom pre daňové správy aj podniky.

1.6. EHSV nabáda Komisiu a členské štáty, aby starostlivo zvážili všetky možnosti odstránenia akéhokoľvek nedostatočného zdaňovania digitálnych služieb bez ohľadu na to, kde sa spoločnosť nachádza, pre taký predaj, ktorý sa uskutoční v členskom štáte. Služby poskytované prostredníctvom platforiem, ktoré využívajú európski spotrebiteľia, by sa mali v plnej miere začleniť do systému DPH ako základný prvok pri riešení problematiky daní. Treba poznamenať, že zákazníci subjektov pôsobiacich v oblasti digitálnych komunikácií, napr. Facebooku atď., majú zjavne bezplatný prístup k týmto službám, čo vyvoláva otázky v súvislosti s tým, ako by bolo možné rozumne uplatňovať DPH.

1.7. Pri delení zostatkového zisku by sa ako východisko mohol použiť a uplatniť alokačný kľúč navrhovaný pre spoločný konsolidovaný základ dane z príjmov právnických osôb (CCCTB) spolu s jeho tromi faktormi, ak sa takáto metóda dohodne v rámci OECD. EHSV podporuje tento prístup.

1.8. EHSV sa však domnieva, že prostriedky vynaložené na výskum a vývoj sú dôležité pre rozvoj nehmotných aktív a že krajina, v ktorej sa takéto činnosti uskutočňujú, by mala byť za to odmenená. EHSV preto navrhuje, aby sa na rozdelenie zostatkového zisku používal vzorec pozostávajúci zo štyroch faktorov, a nie z troch faktorov zahrnutých do vzorca pre CCCTB. EHSV plne uznáva zložitosť výpočtu medzinárodných práv týkajúcich sa zdaňovania. Zároveň je potrebné prijateľné a spravodlivé rozdeľovanie daňových práv medzi jednotlivé krajiny.

1.9. Ak prerozdelenie medzinárodných práv týkajúcich sa zdaňovania nie je možné dosiahnuť v existujúcom rámci transferového oceňovania, EHSV podporuje rozdelenie zvyškových ziskov z trhových nehmotných aktív použitím vzorca zahŕňajúceho štyri faktory.

1.10. Vzhľadom na rastúcu veľkosť trhov mimo Európy, najmä v krajinách, ako je Čína, India a Brazília, by rozdeľovanie práv na zdaňovanie celého základu dane z príjmov právnických osôb alebo dokonca celého zostatkového zisku viedlo v mnohých členských štátoch k značným stratám príjmov a mohlo by vyústiť do ťažkostí pri dosahovaní sociálnych cieľov v európskych krajinách.

1.11. EHSV sa domnieva, že je potrebné dosiahnuť primeranú rovnováhu medzi rozdeľovaním daní zo ziskov právnických osôb medzi krajiny, ktoré sú čistými vývozcami, a krajiny, ktoré sú čistými dovozcami, aby sa neohrozila možnosť jednotlivých štátov dosahovať svoje sociálne a environmentálne ciele.

1.12. Dohodnuté zmeny medzinárodných pravidiel rozdeľovania práv na zdaňovanie medzi krajinami by mali byť prínosom pre všetky členské štáty a jednotný trh.

2. Súvislosti

2.1. Súčasný systém dane z príjmov právnických osôb vo svete a boj proti narušaniu základu dane a presunu ziskov (BEPS) sa opiera o posudzovanie zisku podnikov podľa miesta, v ktorom hospodárske činnosti vytvárajú zisk a v ktorom sa vytvára hodnota. Digitalizácia hospodárstiev však nastoľuje otázku, kde sa vytvárajú zisky a ako sa rozdeľujú. Digitálne služby v ich širokom vymedzení sa môžu poskytovať na diaľku bez akejkoľvek fyzickej prítomnosti v mieste spotreby.

2.2. Vzhľadom na projekt BEPS už medzinárodný daňový systém prechádza významnou transformáciou, ktorá vedie k mnohým zmenám v zdaňovaní spoločností⁽¹⁾. Cieľom projektu BEPS bolo zakročiť proti činnostiam v oblasti narušania základu dane a presunu ziskov, a nie zmeniť existujúce medzinárodné normy týkajúce sa rozdeľovania práv na zdaňovanie cezhraničného príjmu medzi krajinami⁽²⁾.

2.3. Opatrenie 1 projektu BEPS sa zaoberalo výzvami, ktoré prináša digitálne hospodárstvo⁽³⁾. Keďže sa nedosiahol konsenzus v otázke spôsobu zdaňovania týchto nových podnikateľských modelov, nasledovala v roku 2018 priebežná správa Inkluzívneho rámca OECD/G20 o BEPS (*Inclusive Framework on BEPS*)⁽⁴⁾. V tejto správe sa stanovuje smerovanie činností inkluzívneho rámca v oblasti digitalizácie a medzinárodných daňových pravidiel do roku 2020. Opisuje sa v nej, ako digitalizácia ovplyvňuje aj iné oblasti daňového systému a poskytuje daňovým orgánom nové nástroje, ktoré sa premietajú do zlepšenia služieb daňovým poplatníkom, čím sa zlepšuje efektívnosť výberu daní a odhaľujú daňové úniky.

2.4. OECD vydala 13. februára 2019 dokument súvisiaci s verejnou konzultáciou a venovaný riešeniu daňových výziev súvisiacich s digitalizáciou hospodárstva (*Addressing the Tax Challenges of the Digitalisation of the Economy*)⁽⁵⁾. Dokument obsahuje revidované pravidlá rozdeľovania zisku a pravidlá vzťahu podnikov s daňovými orgánmi, ako aj globálny návrh proti narušaniu základu dane.

⁽¹⁾ OECD, BEPS 2015 Final Reports

⁽²⁾ Podľa správy Komisie predstavuje hodnota presunu ziskov spoločností a narušania základu dane v EÚ sumu 50 – 70 miliárd EUR, čo zodpovedá necelým 0,4 % HDP EÚ. SWD(2018) 81 final.

⁽³⁾ OECD, BEPS *Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy, Action 1: 2014 Deliverable*.

⁽⁴⁾ OECD, *Tax Challenges Arising from Digitalisation: Interim Report 2018 – Inclusive Framework on BEPS, OECD/G20 BEPS Project* (OECD, 16. marca 2018); OECD.

⁽⁵⁾ *Public Consultation Document Addressing the Tax Challenges of the Digitalisation of the Economy*, OECD.

2.5. Záverečná správa OECD týkajúca sa inkluzívneho rámca sa očakáva v roku 2020. Ministri financií USA a Francúzska však oznámili, že chcú urýchliť rozhovory s OECD s cieľom nájsť riešenie už v roku 2019⁽⁶⁾. USA predložili návrh, ktorého zámerom je umožniť jurisdikciám na trhu zdaňovať marketingové nehmotné aktíva používané v rámci tejto jurisdikcie, a to aj v prípade, keď sa investície do rozvoja takýchto marketingových nehmotných aktív uskutočňujú v inej krajine. Existuje aj nemecko-francúzsky návrh o minimálnej sadzbe dane z príjmov právnických osôb. Toto stanovisko EHSV by mohlo považovať za príspevok k prebiehajúcej diskusii.

2.6. Európska komisia vydala už v roku 2014 správu o zdaňovaní digitálneho hospodárstva⁽⁷⁾. Expertná skupina na vysokej úrovni pre zdaňovanie digitálneho hospodárstva dospela k záveru, že digitálne technológie ponúkajú Európe veľké príležitosti. Ak Európa vytvorí digitálny jednotný trh a využije digitálny potenciál jednotného európskeho trhu, môže podporiť svoje vyhliadky na rast a tvorbu pracovných miest. Expertná skupina podrobne diskutovala o zásadách, ktorými by sa malo riadiť medzinárodné zdaňovanie.

2.7. Tieto zásady sú dôležité aj pre toto stanovisko. Expertná skupina dospela k záveru, že pre digitálne spoločnosti by nemal existovať osobitný daňový režim. Všeobecné pravidlá by sa mali skôr uplatňovať alebo upraviť tak, aby sa „digitálne“ spoločnosti posudzovali rovnako ako ostatné spoločnosti.

2.8. Vo svojom oznámení s názvom *Nadišiel čas vytvoriť moderný, spravodlivý a účinný štandard zdaňovania pre digitálne hospodárstvo* uverejnenom 21. marca 2018 predstavila Komisia balík legislatívnych návrhov pre harmonizovanú reformu týkajúcu sa pravidiel EÚ pre zdaňovanie právnických osôb v oblasti digitálnych aktivít. Balík obsahuje dve smernice Rady doplnené o nezáväznú odporúčanie týkajúce sa dane z príjmov právnických osôb, ktoré sa vyznačujú významnou digitálnou prítomnosťou.

2.9. EHSV uverejnil v júli 2018 stanovisko k návrhom Komisie na tému *Zdaňovanie ziskov nadnárodných podnikov v digitálnom hospodárstve*⁽⁸⁾. V tomto stanovisku výbor zdôraznil negatívne účinky daní z obratu, ako aj potrebu medzinárodnej dohody.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV považuje digitalizáciu hospodárstva za vynikajúcu príležitosť a digitálnu agendu EÚ za kľúčovú politiku Európskej únie. Keďže digitalizácia je aj naďalej dôležitou hnacou silou globálneho hospodárskeho rastu, je EHSV presvedčený, že politiky týkajúce sa zdaňovania digitálneho hospodárstva by mali byť zamerané na podporu hospodárskeho rastu, cezhraničného obchodu a investícií, a nie na to, aby tomu vytvárali prekážky.

3.2. Internet umožňuje spoločnostiam rozšíriť sa na globálne trhy bez výraznej fyzickej prítomnosti. Táto skutočnosť pomáha v nebvávaj miere najmä malým podnikom, pokiaľ ide o ich export. Digitalizáciu často sprevádza aj rastúci význam nehmotných aktív, napríklad duševného vlastníctva a údajov.

3.3. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné, aby daňové systémy náležite zohľadňovali nové podnikateľské modely. Zásady spravodlivého daňového systému – ucelenosť, predvídateľnosť, neutralita – sú rovnako dôležité ako v minulosti, a to tak pre verejné orgány, ako aj podniky a spotrebiteľov.

3.4. EHSV považuje za veľmi dôležité, aby v oblasti zdaňovania ziskov právnických osôb vládli rovnaké podmienky. Posledné roky ukázali, že jednotlivé spoločnosti dokázali využiť špecifické daňové predpisy v niektorých členských štátoch a znížiť tak svoju efektívnu sadzbu dane takmer na nulu. K tomuto výsledku prispela aj nedostatočná transparentnosť. Niektoré z týchto prípadov sa týkali aj nadnárodných spoločností pôsobiacich v oblasti digitálnych služieb.

3.5. Výbor preto súhlasí so zámerom Komisie naďalej predchádzať agresívnemu daňovému plánovaniu podnikov, a to tak digitalizovaných, ako aj kamenných obchodov, a netransparentnosti členských štátov, aby sa zabezpečilo rovnaké zaobchádzanie s podnikmi a podporila európska konkurencieschopnosť.

⁽⁶⁾ *US and France accelerate plans to make global tech groups pay tax. Finance ministers agree on need for international minimum corporation tax level*, Financial Times, 28. februára 2019.

⁽⁷⁾ Expertná skupina Komisie pre zdaňovanie digitálnej ekonomiky, 28. mája 2014. Skupine predsedal niekdajší portugalský minister financií Vítor Gaspar a tvorilo ju šesť expertov z celej Európy s rozličným profesionálnym zameraním a odbornými skúsenosťami v tejto oblasti.

⁽⁸⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému *Zdaňovanie ziskov nadnárodných podnikov v digitálnom hospodárstve*, Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 73.

3.6. EHSV sa domnieva, že akékoľvek zmeny pravidiel rozdeľovania práv na zdaňovanie ziskov musia mať celosvetový charakter, aby sa mohli lepšie využiť výhody globalizácie, a to s riadnym celosvetovým riadením a celosvetovo platnými pravidlami. EHSV preto víta úzku spoluprácu medzi Komisiou, členskými štátmi a OECD/G20 pri podpore hľadania medzinárodného riešenia. Ak sa však nepodarí nájsť medzinárodné riešenie, musí EÚ zvážiť samostatný postup.

3.7. EHSV by chcel navrhnúť, aby členské štáty, ktoré zriadili osobitné vnútroštátne systémy, starostlivo hľadali najúčinnnejšie riešenia s cieľom vyhnúť sa dodatočným komplikáciám a nákladom pre daňové správy aj podniky.

3.8. EHSV konštatuje, že digitálne technológie majú takisto potenciál priniesť revolučné zmeny v oblasti dodržiavania predpisov a zisťovania skutočností. OECD vo svojej správe z roku 2018 ⁽⁹⁾ poukazuje na trojaký pozitívny vplyv digitalizácie na správu daní: zvýšenie účinnosti daňovej disciplíny, zlepšenie služieb pre daňových poplatníkov a zníženie zaťaženia v oblasti dodržiavania daňových predpisov.

3.9. Väčšie množstvo údajov tretích strán dostupných pre daňové orgány umožní väčšiu automatizáciu vykazovania, čím sa obom stranám ušetrí čas aj peniaze a môže sa to použiť aj na riešenie problému nedostatočného vykazovania, únikov alebo podvodov. Príjmy niektorých krajín z dane z pridanej hodnoty už výrazne zvýšil softvér na zaznamenávanie údajov, ktorý zaviedli viaceré daňové správy. Tento softvér zaznamenáva údaje o predaji v čase zdaniteľného plnenia, ktoré možno zaslať priamo daňovým orgánom.

3.10. EHSV zdôrazňuje, že pri posudzovaní efektívnej úrovne zdaňovania v digitálnom sektore je potrebné zohľadniť zmeny daňových predpisov, ku ktorým dochádza v dôsledku uplatňovania pravidiel BEPS, pretože v skutočnosti môžu viesť k zdaňovaniu ďalších ziskov v EÚ.

4. Ďalšie možné kroky

4.1. Nie vo všetkých krajinách sveta existuje daň z pridanej hodnoty. V EÚ ju však uplatňujú všetky štáty. V podstate by jej mala podliehať akákoľvek spotreba služieb a tovarov, ak nie sú výslovne vyňaté zo základu dane. Príjmy z DPH predstavujú v rozpočte EÚ vlastné zdroje a EHSV sa domnieva, že je dôležité zahrnúť do základu dane digitálne služby.

4.2. EHSV nabáda Komisiu a členské štáty, aby starostlivo zvážili všetky možnosti odstránenia akéhokoľvek nedostatočného zdaňovania digitálnych služieb bez ohľadu na to, kde sa spoločnosť nachádza, pre taký predaj, ktorý sa uskutoční v členskom štáte. Služby poskytované prostredníctvom platforiem, ktoré používajú európski zákazníci, by sa mali v plnej miere začleniť do systému DPH. Treba poznamenať, že zákazníci subjektov pôsobiacich v oblasti digitálnych komunikácií, napr. Facebooku atď., majú zjavne bezplatný prístup k týmto službám, čo vyvoláva otázky v súvislosti s tým, ako by bolo možné rozumne uplatňovať DPH.

4.3. EHSV konštatuje, že súčasné systémy zdaňovania príjmov právnických osôb, ktoré na svete existujú, sú založené na posudzovaní zisku právnickej osoby, ktorý sa dá pripísať každej príslušnej jurisdikcii. Zdaňovanie by malo byť založené na tom, kde sa vytvára hodnota. Vzhľadom na to, že je problematické určiť, kde sa v reťazci tvorby hodnôt vytvára zisk, je potrebné nájsť univerzálne zásady na posúdenie toho, kde sa vytvára hodnota. Takéto pravidlá boli vypracované v rámci komplexného úsilia OECD a stanovujú sa v nich daňové zásady a definície toho, ako určiť cenu tovaru a služby (pravidlá transferového oceňovania) pre podniky v rámci skupiny podnikov.

4.4. EHSV sa domnieva, že medzinárodné pravidlá zdaňovania sa musia z času na čas zrevidovať, pretože podnikateľské modely sa vyvíjajú. Súčasná pravidlá boli nedávno zrevidované v súvislosti s dohodou týkajúcou sa narušenia základu dane a presunu ziskov (BEPS) ⁽¹⁰⁾. Tieto nové pravidlá a definície sa začínajú uplatňovať. Majú podstatne znížiť možnosti agresívneho daňového plánovania a narušenia základu dane.

4.5. Zostatkový zisk (alebo zostatková strata) môže byť najmä dôsledkom situácie, keď marketingové alebo výrobné nehmotné aktíva vedú k vzniku mimoriadnych ziskov. Napríklad využitie zákazníckych zoznamov alebo zhromaždených údajov môže viesť k vzniku zostatkového zisku. Táto koncepcia nie je v žiadnom prípade nová a mohla by sa použiť nielen na rozdelenie zisku medzi spriaznenými subjektmi, ale aj na rozdeľovanie daňových práv jednotlivým krajinám. Vyžadovalo by si to však inovačné zmýšľanie a preskúmanie možnosti rozdeľovania daňových práv v súlade s tvorbou hodnoty, a to aj v prípade, že v príslušnej krajine fyzicky neexistuje žiadna stála prevádzkareň. Táto otázka je tiež predmetom diskusií v OECD.

4.6. EHSV konštatuje, že diskusia o zdaňovaní tzv. digitálnych spoločností sa netýka v prvom rade narušenia základu dane a presunu ziskov spoločností, ale rozdeľovania daňových práv jednotlivým krajinám.

⁽⁹⁾ Tax Challenges Arising from Digitalisation – Interim Report 2018.

⁽¹⁰⁾ OECD 2015.

4.7. Zostatkový zisk (alebo zostatkovú stratu) možno opísať ako zisk (alebo stratu), ktorý (ktorá) je výsledkom situácie, keď každá strana dostane odmenu za svoje bežné príspevky spôsobom, ktorý je v súlade s princípom nezávislého vzťahu⁽¹¹⁾. V prvom rade by to zahŕňalo riadne trhové ocenenie zistených rizík, hodnoty vytvorenej výrobnými faktormi a vykonávaných funkcií.

4.8. Predaj by za normálnych okolností nebol rozhodujúcim faktorom pri rozdeľovaní ziskov medzi spoločnosti zapojené do transakcie. Ak sa však použijú existujúce medzinárodné pravidlá, t. j. rozdelenie zisku pre každú spoločnosť na základe usmernení OECD o transferovom oceňovaní, zostatkový zisk by sa mohol rozdeliť medzi krajiny, v ktorých sa vykonávali funkcie. Jednou z takýchto funkcií by mohol byť „predaj“.

4.9. Alokačný kľúč navrhovaný pre spoločný konsolidovaný základ dane z príjmov právnických osôb (CCCTB) spolu s jeho tromi faktormi⁽¹²⁾ by sa mohol použiť a uplatniť v prípade pridelenia zostatkového zisku⁽¹³⁾.

4.10. Možno však argumentovať, že prostriedky vynaložené na výskum a vývoj sú dôležité pre rozvoj nehmotných aktív a že krajina, v ktorej sa takéto činnosti uskutočňujú, by mala byť za to odmenená⁽¹⁴⁾. To by si vyžadovalo vzorec pozostávajúci skôr zo štyroch než z troch faktorov zahrnutých do vzorca pre CCCTB.

4.11. Ak prerozdelenie medzinárodných práv týkajúcich sa zdaňovania nie je možné dosiahnuť v existujúcom rámci transferového oceňovania, EHSV podporuje rozdelenie zvyškových ziskov z trhových nehmotných aktív použitím vzorca zahŕňajúceho štyri faktory.

4.12. Ak je zostatkový zisk 30 (z celkového zisku skupiny 100) a ak je výroba z hľadiska vytvárania hodnoty rovnomerne rozdelená medzi krajiny A a B, každá z týchto krajín bude zdaňovať 35⁽¹⁵⁾. Ak sa výrobok predáva za rovnakú sumu aj v krajine C, zostatkový zisk sa rozdelí medzi krajiny A, B a C. Krajiny A a B získajú dodatočný základ dane 13 a 3/4, zatiaľ čo krajina C má právo zdaňovať 2 a 1/2⁽¹⁶⁾.

4.13. EHSV plne uznáva zložitost' výpočtu medzinárodných práv týkajúcich sa zdaňovania medzi krajinami. Znamenalo by to, že sa bude vypočítavať zostatkový zisk, na ktorom sa krajiny dohodnú. Predpokladom by bolo tiež, že v kľúči rozdeľovania je známa veľkosť každého z týchto štyroch faktorov. Používanie upraveného vzorca CCCTB by sa mohlo vnímať ako krok smerom k prijatiu spoločného konsolidovaného základu dane z príjmov právnických osôb.

4.14. Vzorec CCCTB by pridelil práva na zdaňovanie príjmov právnických osôb krajinám, v ktorých sa neuskutočňujú žiadne inovácie ani výroba, ani sa nezaznamenávajú riziká a funkcie. Samotná skutočnosť, že predaj sa uskutočňuje v krajine, v ktorej sa nevykonáva žiadna iná činnosť, by potom stanovovala základ dane. To predstavuje významnú zmenu oproti súčasným pravidlám. Ak by sa však vzorec CCCTB uplatňoval len na zostatkový, a nie na celý zisk, uznalo by sa legitímne právo vyvážajúcich krajín ponechať si časť práv na zdanenie. Hodnota vytvorená vďaka podnikavosti a inovácii môže priniesť aj daňové úľavy, keď sa vynaložili náklady na výskum a vývoj, a krajina, ktorá úľavy poskytla, bude mať daňové príjmy, keď sa podnik stane ziskovým..

4.15. V prípade, ak sa v rámci OECD nedosiahne dohoda, odporúčame, aby nová Európska komisia predložila nový návrh zdaňovania týchto podnikov v EÚ na základe údajov, ktoré už k dispozícii, napr. celková dĺžka reklamy počas doby pripojenia zákazníkov.

⁽¹¹⁾ Pokiaľ ide o vymedzenie, pozri transferové oceňovanie v kontexte EÚ.

⁽¹²⁾ Smernica Rady o spoločnom základe dane z príjmov právnických osôb [COM(2016) 0685 final – C8-0472/2016 – 2016/0337(CNS)]. Výber troch faktorov vyplýva z potreby zohľadniť tak stav výroby (strana ponuky meraná aktívami a/alebo mzdovými nákladmi na trhu práce), ako aj stav dopytu (predaj do miesta určenia) na riadne opísanie ekonomickej činnosti. Predaj má váhu jednej tretiny, mzdy jednej šestiny, počet zamestnancov jednej šestiny a aktíva jednej tretiny. Ich súčet sa rovná jednej, aby sa tak mohlo 100 % CCCTB rozdeliť medzi členské štáty. Členské štáty môžu potom uplatňovať svoje sadzby dane z príjmov právnických osôb na svoje príslušné podiely základu dane. SWD(2016) 341 final.

⁽¹³⁾ Možno poznamenať, že podniky so sociálnymi cieľmi, ako sú napríklad určité družstvá spojené s miestnou komunitou, distribuujú pridanú hodnotu vytvorenú priamejším spôsobom a že kľúč rozdeľovania sa preto v ich prípade nemusí priamo uplatňovať.

⁽¹⁴⁾ Ak krajiny, ktoré poskytujú dobrú infraštruktúru a rozsiahle stimuly pre výskum a vývoj, nedostanú spravodlivý podiel z dane z príjmov právnických osôb, ich motivácia zaisťovať priaznivé investičné prostredie by sa znížila alebo dokonca úplne zanikla.

⁽¹⁵⁾ „Bežný“ zisk bude 70.

⁽¹⁶⁾ Po stanovovaní cien v súlade so zásadou nezávislej trhovej ceny bude zostávajúci zisk 30. Po doplnení faktora vedy a výskumu (R) k návrhu o faktoroch CCTB by faktormi kľúča na rozdeľovanie boli: imanie (K), práca (L), predaj (S) a veda a výskum (R), pričom by mali rovnakú váhu (1/4 každý faktor). V prípade 3 krajín treba zohľadniť 12 zložiek. Krajina C má však len jednu zložku – predaj. Zostávajúcich 11 zložiek je rovnomerne rozdelených medzi A a B, t. j. 5 a 1/2 pre každú ($5,5/12 * 30$) = 13 a 3/4. Základ dane pre krajinu C je ($1/12 * 30$) = 2 a 1/2. V krajinách A a B sa dodatočný základ dane vo výške 13 a 3/4 skladá z 3 a 3/4 za imanie, 3 a 3/4 za prácu a 3 a 3/4 za vedu a výskum (celkovo 7 a 1/2 za imanie, 7 a 1/2 za prácu a 7 a 1/2 za vedu a výskum) a z 2 a 1/2 za predaj. Celá hodnota predaja je tiež 7 a 1/2.

4.16. Vzhľadom na rastúcu veľkosť trhov mimo Európy, najmä v krajinách, ako je Čína, India a Brazília, by rozdeľovanie práv na zdaňovanie celého základu dane z príjmov právnických osôb alebo dokonca na celého zostatkového zisku⁽¹⁷⁾ viedlo v mnohých členských štátoch k značným stratám príjmov a mohlo by vyústiť do ťažkostí pri dosahovaní sociálnych cieľov v európskych krajinách.

4.17. Podľa štúdie Copenhagen Economics by krajiny, ktoré sú čistými vývozcami, mohli stratiť značné príjmy z dane z príjmov právnických osôb, ak by sa časť zisku zdaňovala tam, kde sa tovar a služby predávajú⁽¹⁸⁾. Konzervatívny odhad naznačuje, že v roku 2017 pochádzalo 18 – 21 % zo súčasného základu dane z príjmov právnických osôb v severských krajinách zo zahraničných zostatkových ziskov. V prípade Nemecka sa tento podiel odhaduje na 17 %. Ak sa zavedie prístup založený na marketingových nehmotných aktívach, podstatná časť týchto príjmov z dane z príjmov právnických osôb bude pridelená iným krajinám.

4.18. EHSV sa domnieva, že je potrebné dosiahnuť primeranú rovnováhu medzi prerozdeľovaním dane z príjmov právnických osôb medzi krajiny, ktoré sú čistými vývozcami, a krajiny, ktoré sú čistými dovozcami.

4.19. Ak by európske spoločnosti boli zdaňované primárne tam, kde predávajú svoje výrobky, mohli by tiež štruktúrovať svoje obchodné činnosti takým spôsobom, že k nákladom by dochádzalo v krajine predaja. Tento proces by mohol viesť k presunu investícií a pracovných miest do veľkých spotrebiteľských krajín, ako sú Čína a India, čo by v členských štátoch spôsobilo ďalšie straty na príjmoch. Takémuto vývoju sa musí zabrániť zabezpečením európskej konkurencieschopnosti.

4.20. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné dosiahnuť celosvetovú dohodu a zaviesť nový režim alebo pravidlá rozdeľovania práv zdaňovania medzi jednotlivé krajiny. Neexistencia týchto podmienok povedie k dvojitému zdaňovaniu, a teda k znižovaniu objemu investícií a počtu pracovných miest.

V Bruseli 17. júla 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽¹⁷⁾ Ak by bol celý základ dane založený výlučne na predaji, krajine C by sa v uvedenom príklade prideliť základ dane 25. Ak by sa rozdeľoval len zostatkový zisk založený na zložke predaja, tento istý základ dane pre krajinu C by bol 7,5.

⁽¹⁸⁾ *Future Taxation of Company profits – What to do with Intangibles?*, Sigurd Naess-Schmidt, Palle Sørensen, Benjamin Barner Christiansen, Vincenzo Zurzolo, Charlotta Zienau, Jonas Juul Henriksen a Joshua Brown, Copenhagen Economics, 19. februára 2019.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Smerom k odolnejšiemu a udržateľnejšiemu európskemu hospodárstvu**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2019/C 353/05)

Spravodajca: **Javier DOZ ORRIT**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	24.1.2019
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	2.7.2019
Prijaté v pléne	17.7.2019
Plenárne zasadnutie č.	545
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	169/4/6

Preambula

Toto stanovisko je súčasťou balíka dvoch stanovísk z vlastnej iniciatívy, ktoré EHSV súbežne pripravuje: Smerom k odolnejšiemu a udržateľnejšiemu európskemu hospodárstvu a Nová vízia na dobudovanie hospodárskej a menovej únie. Balík by mal byť priamym príspevkom k hospodárskej agende nového Európskeho parlamentu a novej Európskej komisie, ktorých funkčné obdobie sa začne v roku 2019. Je jednoducho potrebné vytvoriť novú európsku hospodársku stratégiu: pozitívnu rétoriku pre budúci rozvoj hospodárstva EÚ v širšom svete, ktorá by pomohla zvýšiť odolnosť EÚ voči hospodárskym otrasom a hospodársku, sociálnu a environmentálnu udržateľnosť jej hospodárskeho modelu, a tak znovu získať dôveru a zabezpečiť všetkým Európanom stabilitu a spoločnú prosperitu. Táto stratégia nadväzujúca na pokrok dosiahnutý v uplynulých rokoch by mohla položiť základy budúcej hospodárskej, fiškálnej, finančnej, sociálnej a politickej integrácie, ktorá je potrebná na dosiahnutie cieľov európskej hospodárskej a menovej únie.

1. Závery a odporúčania

1.1. Európska integrácia stojí na rúzcestí. Jedným z ponaučení nedávnej dlhotrvajúcej hospodárskej krízy a hlbokých sociálnych dôsledkov, ktoré zanechala v niekoľkých členských štátoch, je skutočnosť, že absencia hospodárskej a sociálnej konvergencie medzi členskými štátmi a regiónmi ohrozuje politickú udržateľnosť európskeho projektu a všetky výhody, ktoré priniesol európskym občanom.

1.2. Vzhľadom na zmenu klímy spôsobenú ľudskou činnosťou a vzhľadom na prekročenie viacerých limitov našej planéty je nevyhnutné prepracovať náš model výroby a spotreby. V súlade s Parížskou dohodou COP 21 a cieľmi OSN v oblasti udržateľného rozvoja stanovila EÚ cieľ dosiahnuť do roku 2050 klimaticky neutrálne hospodárstvo. V tejto súvislosti bude potrebné zaviesť komplexný a konzistentný politický rámec.

1.3. Rozvoj odolnosti hospodárstva a trhu práce spolu s hospodárskou, sociálnou, environmentálnou a inštitucionálnou udržateľnosťou by sa mali stať základnými princípmi politiky, ktorá podporí vzostupnú konvergenciu a spravodlivosť pri prechode na klimaticky neutrálne hospodárstvo (t. j. hospodárstvo, v ktorom sú emisie a absorpcie skleníkových plynov v rovnováhe) a zároveň pomôže zvládnuť výzvy spojené s digitalizáciou a demografickými zmenami.

1.4. Aby sa mohli zaviesť hospodárske politiky, ktoré zvyšujú odolnosť hospodárstva a trhu práce a sociálnu odolnosť, malo by sa naďalej vynakladať a ešte viac zintenzívniť úsilie na posilnenie inštitucionálnej štruktúry hospodárskej a menovej únie (HMÚ). Malo by sa pokročiť, hoci aj po častiach, v úsilí o vytvorenie fiškálnej kapacity na úrovni eurozóny, zreformovanie súčasných fiškálnych pravidiel s cieľom zachovať verejné investície počas hospodárskeho poklesu, vytvorenie spoločného bezpečného aktíva a dokončenie bankovej únie a únie kapitálových trhov. Zároveň by sa mali podporovať opatrenia na zabránenie nekalej daňovej súťaži medzi členskými štátmi.

1.5. S cieľom znížiť sociálnu zraniteľnosť, a tak zvýšiť odolnosť, je potrebné prijať účinné európske a vnútroštátne opatrenia, ktoré by zvrátili súčasný trend rastúcej nerovnosti z hľadiska príležitostí a výsledkov.

1.6. V snahe dosiahnuť do roku 2050 v EÚ uhlíkovo neutrálne hospodárstvo je potrebné vyvíjať a uplatňovať koncepciu spravodlivého prechodu. V rámci nej treba okrem iného zabezpečiť, aby sa účinky politík v oblasti zmeny klímy rovnomerne rozdelili a aby sa riadenie zmien na trhu práce zameriavalo na budúcnosť, a to s plnou účasťou sociálnych partnerov. Udržateľné hospodárstvo by malo zahŕňať všetky tri rozdimery udržateľnosti: hospodársky, sociálny a environmentálny.

1.7. Členské štáty by mali prevziať iniciatívu a zaviesť do praxe Európsky pilier sociálnych práv prostredníctvom legislatívnych iniciatív na vnútroštátnej úrovni a zabezpečením primeraného financovania. Európska únia by mala prispieť k tomuto finančnému úsiliu v rámci nasledujúceho viacročného finančného rámca (VFR) na roky 2021 – 2027.

1.8. Spolu s týmito iniciatívami by sa mala posilniť konkurencieschopnosť európskeho hospodárstva, t. j. schopnosť udržateľne zvyšovať produktivitu aj životnú úroveň, súčasne s jeho transformáciou na klimaticky neutrálne, a to prostredníctvom výskumu, rozvoja a rozšírenejších a lepších zručností pracovnej sily.

1.9. Dohoda o objeme a podobe nadchádzajúceho VFR by mala odrážať požiadavky rozvoja odolnosti a udržateľného hospodárstva.

1.10. Vzhľadom na vzájomnú prepojenosť rôznych aspektov odolného a udržateľného hospodárstva by sa účasť zastupiteľských organizácií sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti na tvorbe politík a vykonávacích cykloch mala formálne zakotviť na vnútroštátnej a európskej úrovni a v prípade potreby posilniť.

1.11. Európske inštitúcie a členské štáty by mali prostredníctvom európskeho semestra, viacročného finančného rámca na roky 2021 – 2027 a ďalších právnych a vládnych nástrojov vytvoriť koherentný akčný program na podporu a posilnenie kľúčových faktorov, ktoré podporia odolnosť hospodárstva v celej EÚ, a na podporu konvergencie členských štátov v súvislosti s týmito faktormi.

2. **Odolnejšie a udržateľnejšie európske hospodárstvo**

2.1. Zvýšenie odolnosti proti (hospodárskym) otrasom predstavuje cieľ, ktorý sa v rámci (hospodárskych) politických diskusií v EÚ, a najmä v eurozóne, dostáva do popredia. Spôsobili to v neposlednom rade pretrvávajúce hospodárske, sociálne a politické dôsledky, ktoré nedávna hospodárska a finančná kríza zanechala vo viacerých členských štátoch EÚ, ale aj očakávanie mimoriadne rušivých vplyvov, ktoré by mala mať na európske hospodárstvo a spoločnosti štvrtá priemyselná revolúcia, ako aj nevyhnutná potreba riešiť zmenu klímy a nevyčerpať zdroje našej planéty.

2.1.1. Európska komisia v rámci hospodárskej a menovej únie (HMÚ) navrhla vymedziť pojem odolnosť hospodárstva ako schopnosť krajiny odolávať otrasom a pohotovo obnoviť svoj potenciál [rast] po tom, ako upadne do recesie⁽¹⁾.

2.1.2. V správe piatich predsedov a v bielej knihe Komisie o prehľbení HMÚ sa uvádza, že členské štáty eurozóny by mali smerovať k odolnejším hospodárskym a sociálnym štruktúram, ktoré by mali predchádzať hospodárskym otrasom s výraznými a pretrvávajúcimi vplyvmi na príjmy a úroveň zamestnanosti, aby mohli znížiť hospodárske výkyvy, najmä hlboké a rozsiahle recesie.

2.1.3. Treba však poznamenať, že aj keď odolná obnova hospodárstva znamená vyhnúť sa pretrvávajúcim rušivým vplyvom otrasu alebo ich účinne riešiť so zreteľom na cyklickú aj štruktúrnu povahu zmien, nemusia sa hospodárstva vždy vrátiť k stavu pred otrasom (alebo na cestu rastu). Napríklad príchod štvrtej priemyselnej revolúcie a prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo by pravdepodobne mali viesť k rôznym hospodárskym modelom. Je dôležité, aby boli politické inštitúcie a sociálni aktéri pripravení konať na základe zmien, predvídať ich dôsledky a riadiť transformačné procesy.

(1) Európska komisia, poznámka pre Euroskupinu: Odolnosť hospodárstva v HMÚ, 13. septembra 2017.

2.1.4. Ekonomicky odolné hospodárstva môžu mať rozličné vlastnosti. Môžu byť zraniteľnejšie voči určitým typom otrasov (napr. makroekonomickým alebo finančným). V prípade zasiahnutia otrasmi môžu odolné hospodárstva zmierniť ich vplyv minimalizovaním ich účinkov na produkciu a úroveň zamestnanosti, resp. sa z nich môžu rýchlo zotaviť tým, že sa prispôbia. Na zvýšenie odolnosti možno použiť rôzne druhy politických zásahov a ich kombinácie, a to: prípravu, prevenciu, ochranu, podporu (zmeny) a transformačné politiky. Vysoká miera verejného dlhu ako podielu HDP môže spôsobiť ťažkosti, pokiaľ ide o odolnosť. Na jednej strane to môže byť príčinou zraniteľnosti voči otrasom, na strane druhej to môže obmedziť reakciu členských štátov na nepriaznivé otrasy.

2.1.5. Odolnosť hospodárstva možno dosiahnuť spôsobmi, ktoré majú veľmi odlišné účinky na dobré životné podmienky rôznych skupín spoločnosti. Dobré životné podmienky pracovníkov vo veľkej miere závisia od toho, aké stabilné, bezpečné a rovnomerne rozdelené sú ich príjmy a pracovné príležitosti. Z toho dôvodu by sa mali uprednostňovať politiky, ktoré podporujú odolnosť hospodárstva aj trhu práce, pričom odolnosť trhu práce možno vymedziť ako schopnosť trhu práce odolávať hospodárskemu otrasu a minimalizovať straty v súvislosti s dobrými životnými podmienkami pracovníkov. Zvyšujúci sa podiel neistých neštandardných foriem zamestnania na celkovej tvorbe pracovných miest však jasne ukazuje, že odolnosť hospodárstva a trhu práce sa nemusia nevyhnutne zhodovať. Kvalita zamestnania je faktorom odolnosti, pokiaľ ide o zraniteľnosť a rezistenciu, ako aj obnovu.

2.2. Politickým cieľom v EÚ je vytvoriť udržateľnejšie európske hospodárstvo. Podľa dlhodobej strategickej vízie Junckerovej Komisie pre „prosperujúce, moderné, konkurencieschopné a klimaticky neutrálne hospodárstvo EÚ“ do roku 2050, ktorá okrem iného vychádza z cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja, by *udržateľné hospodárstvo* malo byť hospodárstvom, ktoré zahŕňa všetky tri rozmery udržateľnosti – hospodársky, sociálny a environmentálny.

2.2.1. Vo všeobecnosti pojem hospodárska udržateľnosť predstavuje schopnosť hospodárstva podporovať stanovenú úroveň hospodárskej produkcie bez akéhokoľvek časového obmedzenia. Ide o zamedzenie veľkým makroekonomickým nerovnováham. V súvislosti s častým spájaním pojmov udržateľného hospodárstva a hospodárskej udržateľnosti EÚ, najmä čo sa týka európskeho semestra, ktorý je navrhnutý na presadzovanie tohto druhého rozmeru, proces koordinácie hospodárskej politiky v dostatočnej miere neodráža širšiu koncepciu udržateľného hospodárstva. V diskusnom dokumente Komisie s názvom „Smerom k udržateľnej Európe do roku 2030“ sa napríklad uvádza, že „kľúčom sú zdravé rozpočty a moderné ekonomiky. Pokrok smerom k zdravej fiškálnej politike a štrukturálnym reformám viedol k zníženiu úrovne dlhu a stimuloval tvorbu pracovných miest“⁽²⁾.

2.2.2. Kríza a jej politické riadenie viedli k vážnemu zhoršeniu sociálnej súdržnosti s negatívnymi politickými dôsledkami. Sociálna udržateľnosť je ohrozená v dôsledku nárastu nerovností z hľadiska príležitostí a výsledkov, ktorý možno pozorovať v mnohých európskych krajinách a ďalších vyspelých krajinách, ale aj na celom svete, pričom na časť spoločnosti sa zabúda. Väčšia nerovnosť zároveň znamená vyššiu zraniteľnosť voči otrasom, čo je v rozpore s vyššou odolnosťou. Majetková nerovnosť je takisto v rozpore s hospodárskou udržateľnosťou, pretože znižuje produktivitu opätovných investícií majetku a účinnosť spoločnosti. Neschopnosť riešiť príčiny týchto nerovností sa často spája s politickým odporom v mnohých krajinách proti tradičným politickým stranám a ich agende podporujúcej EÚ.

2.2.3. Sociálna udržateľnosť musí čeliť ešte väčšiemu tlaku v dôsledku štvrtej priemyselnej revolúcie a zmien, ktoré zavádza v súvislosti so zamestnanosťou a dobrými životnými podmienkami v Európe a iných častiach sveta.

2.2.4. Bezohľadným vyčerpávaním prírodných a environmentálnych zdrojov prekračuje súčasný model výroby a spotreby viaceré limity našej planéty (zmena klímy, biodiverzita, oceány, znečistenie atď.) a predstavuje existenčnú hrozbu pre budúce generácie.

2.2.5. Sociálne a environmentálne udržateľný rozvoj by znamenal, že musíme zostať v „bezpečnom a spravodlivom priestore pre ľudstvo“⁽³⁾, v ktorom majú všetci členovia spoločnosti primerané sociálne podmienky, a tiež rešpektovať limity našej planéty. Preto je potrebné zásadne prepracovať súčasný model výroby a spotreby („model rastu“) na základe „udržateľného rastu“⁽⁴⁾. Táto vízia otvára cestu štrukturálnej premene európskeho hospodárstva, ktorá podporuje udržateľný rast a zamestnanosť.

⁽²⁾ Diskusný dokument Smerom k udržateľnej Európe do roku 2030, Európska komisia (2019).

⁽³⁾ Raworth (2017).

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 228, 5.7.2019, s. 37.

2.2.6. Podľa uvedených skutočností a v súlade so stanoviskom EHSV NAT/542⁽⁹⁾, udržateľný rast predstavuje rast, ktorý by sa nemal zakladať len na kvantite, ale predovšetkým na kvalite, rast, ktorý: i) je založený na čistej energii a zodpovednom využívaní surovín bez zneužívania životného prostredia a pracovnej sily, ii) je založený na uzavretom cyklickom toku príjmov medzi domácnosťami, podnikmi, bankami, vládou a obchodom, ktorý prekonáva súčasné prekážky v dôsledku finančnej fragmentácie a funguje sociálnym a ekologickým spôsobom, iii) poskytuje spravodlivé životné podmienky tým, že uspokojuje potreby všetkých v rámci limitov planéty, iv) zohľadňuje neplatenú prácu opatrovateľov – najmä žien – a v) zabezpečuje, aby sa hospodársky rast meral nielen na základe ročného toku, ale aj podľa zásob bohatstva a jeho rozdeľovania.

Všetky uvedené vlastnosti v súčasnom modeli v zásade chýbajú.

2.3. Udržateľné hospodárstvo má vlastnosti, ktoré podporujú odolnosť, a to v rozsahu, v akom hospodárska udržateľnosť znižuje riziká spojené s makroekonomickou a finančnou nerovnováhou.

2.4. Prechod na udržateľné hospodárstvo, ktorý zahŕňa začlenenie ekonomickej, sociálnej a environmentálnej udržateľnosti, si však nepochybne vyžiada ďalekosiahlejšie zmeny, ktoré možno charakterizovať ako intenzívny, dlhodobý, ale aj očakávaný otras. Odolnosť proti tomuto prechodu si bude vyžadovať opatrenia, ktoré uľahčia a podporia prispôsobivosť hospodárstiev, spoločností a jednotlivcov novému modelu. Preukázanie odolnosti v tejto súvislosti uľahčí spravodlivý prechod na udržateľné hospodárstvo.

2.5. Integrovaná a holistická koncepcia a politický rámec pre udržateľnosť musia zohľadňovať aj ďalšie dva veľké trendy, ktoré sa budú podieľať na formovaní budúcnosti európskeho hospodárstva a trhu práce: starnúca spoločnosť a demografické zmeny a tiež meniace sa modely globalizácie, ktoré okrem úbytku multilateralizmu zahŕňajú aj silnejšie migračné toky.

2.6. Výsledky európskych krajín z hľadiska odolnosti boli počas nedávnej krízy veľmi rôznorodé. Hospodársky a sociálny vplyv krízy sa v jednotlivých členských štátoch líšil. Takmer vo všetkých členských štátoch došlo k zásadnému poklesu HDP, pričom v niektorých recesia viedla k strate pracovných miest na rozlične dlhé obdobia. S cieľom vyvodiť z veľkej recesie primerané ponaučenia, ktoré pomôžu posilniť odolnosť a udržateľnosť európskeho hospodárstva a spoločnosti, je potrebné analyzovať štrukturálne faktory zraniteľnosti a kapacitu obnovy, ako aj politiky, ktoré sa zaviedli (extrémne úsporné opatrenia od roku 2010 a selektívna flexibilita od roku 2014). Musia sa pri tom použiť nielen hlavné hospodárske premenné, ale aj sociálne a environmentálne ukazovatele.

3. Dva veľké prechody

3.1. *Prechod na ekologické a klimaticky neutrálne hospodárstvo*

3.1.1. Prechod na ekologické a dekarbonizované hospodárstvo v Európe je v súlade s dvoma medzinárodnými rámcami: s cieľmi OSN v oblasti udržateľného rozvoja a Parížskou dohodou COP 21. Ciele udržateľného rozvoja predstavujú komplexnú celosvetovú agendu. Členské štáty EÚ začali transponovať medzinárodné ciele udržateľného rozvoja do národných stratégií a cieľov v oblasti udržateľnosti. Najmä ciele udržateľného rozvoja 7 (zabezpečiť prístup k cenovo dostupnej, spoľahlivej, trvalo udržateľnej a modernej energii pre všetkých), 12 (trvalo udržateľná spotreba a výroba) a 13 (opatrenia v oblasti klímy) vymedzujú strategické ciele vychádzajúce zo zásady spoločnej zodpovednosti.

3.1.2. Vnútroštátne stanovenými príspevkami (NDC) signatárov Parížskej dohody sa stanovujú strategické ciele na úrovni jednotlivých krajín. Z prvého globálneho hodnotenia, ktoré sa uskutočnilo na konferencii COP 24 v Katoviciach, vyplýva, že ambície politiky v oblasti klímy treba jednoznačne zvýšiť.

3.1.3. V novembri 2018 Európska komisia predstavila svoju dlhodobú víziu s názvom *Čistá planéta pre všetkých: Európska dlhodobá strategická vízia pre prosperujúce, moderné, konkurencieschopné a klimaticky neutrálne hospodárstvo*. Na základe toho EÚ prijme a predloží svoje politické záväzky týkajúce sa klímy do začiatku roka 2020 sekretariátu Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy (UNFCCC), ako sa požaduje v Parížskej dohode, pričom zohľadní tieto skutočnosti.

3.1.4. Ekologizácia hospodárstva si vyžaduje koherentnú kombináciu makroekonomických, priemyselných, odvetvových a pracovných politík pre jednotlivé krajiny. Cieľom je vytvárať dôstojné pracovné miesta v rámci celého dodávateľského reťazca a poskytovať širokú škálu pracovných príležitostí.

3.1.5. K problematike udržateľného rozvoja treba pristupovať koherentným spôsobom vo všetkých oblastiach politiky. Takýto politický rámec si vyžaduje zavedenie inštitucionálnych opatrení, ktoré zabezpečia účasť všetkých príslušných zainteresovaných strán na všetkých úrovniach, a mal by sa čiastočne zakladať na vyváženom zastúpení rôznych foriem vlastníctva (verejné, súkromné, komunitné a družstevné). Zároveň je potrebná európska koordinácia vnútroštátnych politík, ktoré zabezpečujú vysokú úroveň konvergencie medzi členskými štátmi. K dôsledkom pre zamestnanosť, ktoré vyplývajú zo zmeny hospodárskeho modelu, sa musí pristupovať na základe konkretizácie spravodlivého prechodu prostredníctvom sociálneho dialógu a dialógu s občianskou spoločnosťou spájajúceho vnútroštátnu a európsku úroveň.

(9) Ú. v. EÚ C 143, 22.5.2012, s. 39.

3.2. **Prechod na digitálne hospodárstvo**

3.2.1. Digitalizácia a automatizácia môžu mať na hospodárstvo a spoločnosť pozitívny aj negatívny vplyv. Na jednej strane majú veľký potenciál zvýšiť produktivitu, a to najmä v sektoroch služieb, kde je zvyčajne nízka, a decentralizovať inovačné činnosti na okrajovšie miesta.

3.2.2. Na druhej strane môžu mať za následok prepúšťanie pracovníkov, predovšetkým tých, ktorí vykonávajú rutinné nekognitívne úlohy. Zatiaľ čo technologické revolúcie v minulosti nikdy nevedli k trvalej vysokej nezamestnanosti, keďže sa zrušené pracovné miesta nahradili novými, je nepravdepodobné, že by bol tento prechod bezproblémový alebo bezbolestný, ak sa nevyvinie adaptačné úsilie.

3.2.3. Verejné politiky v oblasti vzdelávania môžu zreformovať vzdelávacie systémy tak, aby absolventom poskytovali zručnosti, ktoré zvýšia ich odolnosť proti nezamestnanosti z dôvodu technologických zmien a umožnia im zlepšiť svoju prispôsobivosť počas kariéry, aby mohli byť zárobkovo činní na trhu práce.

3.2.4. Verejné politiky môžu zároveň viesť technologický pokrok smerom, ktoré minimalizujú jeho nepriaznivý vplyv na zamestnanosť.

4. **Niekoľko základných prvkov odolného a udržateľného hospodárskeho modelu a politická stratégia na jeho dosiahnutie**

4.1. Na to, aby sa mohla vybudovať taká odolnosť hospodárstva, ktorá je zlučiteľná s trhom práce a sociálnou odolnosťou, je potrebné vytvoriť množstvo nástrojov na prípravu, prevenciu, ochranu, podporu (zmeny) a transformáciu, ktoré sa náležitým spôsobom použijú v závislosti od intenzity a dĺžky trvania výziev, ktorým čelia jednotlivé hospodárstva.

4.2. V prípade HMÚ by sa malo predchádzať vzniku rizík, ktoré v poslednej kríze spôsobili rozsiahle narušenia. „Postup pri makroekonomickej nerovnováhe“ bol v tejto súvislosti krokom správnym smerom. Aj napriek tomu je však veľmi asymetrický v spôsoboch, akými rieši jednotlivé typy nerovnováhy (napr. deficity bežných účtov oproti prebytkom) a nevytvára záväzné odporúčania úprav, a to ani v prípade členských štátov s nadmerne veľkými prebytkami bežného účtu. Z toho dôvodu je potrebné tento postup upraviť.

4.2.1. Podobne by sa malo zabrániť veľkým rozdielom v miere inflácie a vo výške nominálnej mzdy. Užitočným pravidlom pre koordináciu v rámci eurozóny by malo byť to, že nominálne mzdy by mali rásť zároveň so súčtom miery inflácie stanovenej ECB a miery rastu produktivity na odvetvovej úrovni. S cieľom podporiť konvergenciu by mali priemyselné politiky podporovať ďalší rast produktivity v chudobnejších členských štátoch. Takýto rozvoj by mohol zároveň zmierniť nominálne rozdiely medzi členskými štátmi eurozóny, čím by sa zvýšila účinnosť menovej politiky.

4.3. Odolnosť hospodárstva, ktorá je zlučiteľná s odolnosťou pracovnej sily, by si takisto vyžadovala, aby sa záťaž spojená s prispôbovaním sa otrasom neponechávala len na trhy práce, ale aby mali makroekonomické politiky, najmä fiškálne politiky, priestor na to, aby mohli dostatočne aktívne bojovať proti účinkom otrasov, a to najmä recesií, ktoré vo väčšej miere ovplyvňujú niektoré členské štáty. Najúčinnjším spôsobom by bolo vytvoriť fiškálnu kapacitu na úrovni eurozóny, no vhodnou možnosťou by bolo aj rozšírenie rozsahu pôsobnosti vnútroštátnych fiškálnych politík. Fiškálne politiky so zvýšenou schopnosťou stabilizovať národné hospodárstva na úrovni úplnej zamestnanosti by takisto uľahčili budovanie udržateľných fiškálnych rezerv.

4.4. Správne fungovanie automatických stabilizátorov a systémov sociálnej ochrany sú faktory posilňujúce odolnosť hospodárstva. Na to, aby boli ich činnosti zlučiteľné s udržateľnými verejnými financiami, musia daňové systémy členských štátov poskytnúť dostatočné zdroje. Ďalším kľúčovým faktorom odolnosti je riadne zdaňovanie.

4.5. Podnikateľské prostredie priaznivé pre investície a inovácie, riadne fungovanie finančných trhov a zvýšenie schopnosti deliť sa o finančné riziká sú faktormi, ktoré posilňujú odolnosť hospodárstva. EHSV sa v súlade so svojím predchádzajúcim stanoviskom na tému *Podpora inovačných a rýchlo rastúcich podnikov* (6) domnieva, že je potrebné podporovať politiky na posilnenie týchto faktorov. Výbor preto podporuje iniciatívy Komisie v oblasti bankovej únie a únie kapitálových trhov. EHSV však ide ešte ďalej a domnieva sa, že koncepcia udržateľnosti by sa mala zohľadniť aj vo finančnom systéme, ako sa uvádza aj v jeho stanovisku k akčnému plánu Komisie o financovaní udržateľného rastu (7).

(6) Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 6.

(7) Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 73.

4.6. Politiky uľahčujúce prechod na digitálne hospodárstvo a na environmentálne udržateľný a klimaticky neutrálny model by mali zabezpečiť aj to, aby tieto prechody boli spravodlivé. Spravodlivý prechod by nemal byť „dodatkom“ k politikám v oblasti klímy alebo digitalizácie. Musí sa stať neoddeliteľnou súčasťou politického rámca udržateľného rozvoja. Politiky spravodlivého prechodu by sa mali zamerať na nápravu nežiaducich (regresívnych) distribučných účinkov opatrení politiky v oblasti klímy (v rozsahu, v akom sú tieto relatívne väčšou záťažou pre skupiny s nižšími príjmami), na aktívne riadenie zmien na trhu práce a zároveň by sa mali zaoberať otázkami regionálneho rozvoja (napr. hospodársky zraniteľnými regiónmi, ktoré sú do veľkej miery závislé od energeticky náročných priemyselných odvetví).

4.6.1. Spravodlivý prechod má dva hlavné rozmery: z hľadiska „výsledkov“ (nové pracovné a sociálne prostredie v dekarbonizovanom hospodárstve) a z hľadiska „procesu“ (akým spôsobom sa k nemu dostať). „Výsledkom“ by malo byť zabezpečenie dôstojnej práce pre všetkých v inkluzívnej spoločnosti a odstránenie chudoby. „Proces“, t. j. akým spôsobom sa k tomuto výsledku dostať, by sa mal zakladať na riadenom prechode so zmysluplným sociálnym dialógom na všetkých úrovniach, aby sa zabezpečilo, že rozdelenie záťaže je spravodlivé a že sa na nikoho nezabudlo.

4.7. V centre stratégií na posilnenie odolnosti, ktoré by viedli k spravodlivej transformácii nášho hospodárskeho modelu so zreteľom na bezprostredné výzvy, musia byť stratégie týkajúce sa investícií vrátane verejných investícií: do zručností a vzdelávacích systémov alebo, všeobecnejšie, sociálnych investícií, a tiež do technológií, ktoré podporujú environmentálnu udržateľnosť.

4.7.1. V záujme zvládnutia dôsledkov digitalizácie je potrebné rozvíjať zručnosti a schopnosti, ktoré jednotlivcom umožnia vykonávať nerutinné kognitívne úlohy, ako aj schopnosť aktualizovať tieto zručnosti počas celého života. Keďže sa ukázalo, že existujúce (a rastúce) nerovnosti do značnej miery určujú akademické výsledky študentov, je dôležité zaviesť stratégie sociálneho investovania s cieľom zabezpečiť, aby nebol nikto znevýhodnený.

4.7.2. V snahe dosiahnuť ambicióznejšie ciele EÚ v oblasti znižovania emisií stanovené do roku 2030 je potrebné zvýšiť verejné aj súkromné investície do hospodárstva, ktoré bude v budúcnosti klimaticky neutrálné, a v súlade s cieľmi Parížskej dohody uskutočniť radikálnu zmenu na dosiahnutie nulovej bilancie emisií uhlíka do roku 2050, ako sa uznáva v oznámení Komisie (COM(2018) 773 final). Investície EÚ27 do obnoviteľných zdrojov energie v roku 2017 predstavovali iba 50 % úrovne, ktorú dosiahli v roku 2011, čo je zároveň o 30 % menej ako v roku 2016⁽⁸⁾. Pretrvávajúca slabá investičná činnosť v oblasti obnoviteľných zdrojov energie v Európe je takisto v rozpore s vysokou úrovňou ešte stále existujúcich dotácií na fosílna palivá v členských štátoch. Problémom nie sú len nedostatočné investície: zle funguje aj pridelovanie existujúcich zdrojov. V snahe zvrátiť tieto negatívne trendy je potrebné stanoviť jasné politické ciele a koherentnejší politický rámec. Koniec éry fosílnych palív v Európe musia v každom prípade sprevádzať potrebné investície, ktoré zabezpečia ochranu pracovníkov, vytváranie nových pracovných miest a podporu miestneho rozvoja. Transformačné procesy sa musia prerokovať so sociálnymi partnermi a organizáciami občianskej spoločnosti a musia zahŕňať transparentnosť a účinné komunikačné politiky.

4.8. Súčasné chápanie konkurencieschopnosti sa zameriava na nákladovo orientovanú interpretáciu, a to predovšetkým na náklady práce, pričom sa za jeden z faktorov považujú aj náklady na energiu. Udržiavanie konkurencieschopnosti sa zvyčajne zameriava na rozvoj jednotkových nákladov práce. Kvalitatívne prvky konkurencieschopnosti by mali nadobudnúť väčší význam z hľadiska produktivity práce, produktivity zdrojov a energetickej účinnosti a mali by ich tiež zohľadniť národné rady pre produktivitu.

4.9. Jedným z dôležitých cieľov by preto malo byť začlenenie európskeho mechanizmu makroekonomickej správy do komplexného a integrovaného prístupu ku koncepcii „udržateľného hospodárstva“, ktorá bude zahŕňať sociálne a environmentálne ukazovatele v procese európskeho semestra, čím sa posilní odolnosť a udržateľnosť.

5. **Nástroje riadenia a hospodárskej politiky na úrovni EÚ a členských štátov potrebné na prechod k odolnejšiemu a udržateľnejšiemu hospodárstvu**

5.1. Keďže investície, najmä verejné, významnou mierou napomáhajú úsiliu prispôsobiť sa bezprostredným transformačným procesom a fiškálne politiky napomáhajú zmiernovaniu otrasov, je nevyhnutné vytvoriť na tento účel priestor pre fiškálne politiky na úrovni EÚ, ako aj na vnútroštátnej úrovni. Európska únia by si mala stanoviť cieľ v krátkom časovom období dosiahnuť úroveň investícií, ktorú docielila ešte pred krízou. Vyriešil by sa tak problém nedostatku investícií, pričom by sa investície zvýšili o dva až tri percentuálne body HDP, čo pre EÚ28⁽⁹⁾ predstavuje približne 300 miliárd EUR ročne.

⁽⁸⁾ Frankfurtská škola-UNEP-BNEF (2018).

⁽⁹⁾ How to close the European investment gap? (Ako prekonať európsky nedostatok investícií?), Michael Dauderstädt, Friedrich Ebert Stiftung.

5.2. Na posilnenie príjmovej strany a zabezpečenie dostatočných fiškálnych zdrojov v EÚ a členských štátoch je potrebné zintenzívniť boj proti daňovým podvodom, daňovým únikom, praniu špinavých peňazí, daňovým rajom a nekalej daňovej súťaži medzi členskými štátmi. Bez toho, aby to poškodilo podporu inovácií, by sa členské štáty mali dohodnúť na koordinácii činností na úrovni EÚ s cieľom vyzvať veľké digitálne spoločnosti, aby zaplatili svoj spravodlivý podiel daní každému z členských štátov, v ktorom dosahujú zisk.

5.3. Je nevyhnutné zlepšiť systém EÚ v oblasti správy hospodárskych záležitostí vrátane štruktúry HMÚ, aby sa zabránilo brzdeniu hospodárskeho rastu a zaťažovaniu vnútroštátnych fiškálnych politík úlohami, ktoré nemôžu vykonávať a ktorými by sa nemali zaoberať.

5.4. Najvhodnejšou možnosťou na zabezpečenie stabilizácie pri vzniku otrasov by bolo vytvorenie dostatočne veľkej fiškálnej kapacity na úrovni eurozóny, tento návrh sa však momentálne podľa všetkého nachádza na mŕtvom bode.

5.5. Zachovanie rozsahu ochrany verejných investícií na vnútroštátnej úrovni, najmä počas recesií, by malo byť na zozname priorit takisto na poprednom mieste. Bez toho, aby bolo dotknuté zachovanie udržateľnosti verejných financií, by sa súčasné fiškálne pravidlá EÚ mohli upraviť alebo interpretovať spôsobom, ktorý z výpočtu deficitov⁽¹⁰⁾ vylúči verejné investície, a to najmä sociálne investície a investície do environmentálnych projektov.

5.6. Je potrebné dokončiť bankovú úniu a zriadiť európsky systém ochrany vkladov, ako aj spoločný fiškálny zabezpečovací mechanizmus pre jednotný mechanizmus riešenia krízových situácií. EHSV opakovane vyjadruje svoje znepokojenie nad prekážkami, ktoré niektoré vlády kladú do cesty dokončeniu týchto dvoch projektov nevyhnutných na zabezpečenie finančnej stability, a v konečnom dôsledku aj súkromných investícií v eurozóne, a súčasne úzko spojených so zvyšovaním odolnosti.

5.7. Je potrebné zaviesť spoločné bezpečné aktívum, znížiť finančnú fragmentáciu posilnením únie kapitálových trhov, podporiť potenciál menovej politiky a zmierniť prepojenie medzi bankami a štátmi nahradením štátnych dlhopisov v bankových súvahách. Posledné z uvedených opatrení by zároveň otvorilo cestu nevyhnutným, no z politického hľadiska zatiaľ zložitým reformám, ktoré výrazne prehĺbia HMÚ. Krajiny, ktoré nepatria do eurozóny, by sa mohli zapájať do programu spoločného bezpečného aktíva. Menové orgány a osoby zodpovedné za európsku hospodársku politiku by mali zohľadniť ich situáciu s cieľom zabezpečiť odolnosť celého európskeho finančného systému.

5.8. Rozvoj odolnosti so zámerom dosiahnuť vzostupnú konvergenciu a udržateľnosť by sa mal výraznejšie a koherentnejšie zohľadniť vo všetkých fázach európskeho semestra, od ročného prieskumu rastu (ktorý by sa mohol stať ročným prieskumom rastu a udržateľnosti) až po národné programy reforiem a odporúčania pre jednotlivé krajiny.

5.9. Odolnosť hospodárstva ovplyvňuje mnoho faktorov, ktoré sú zásadné pre fungovanie HMÚ. Európske inštitúcie a členské štáty by mali prostredníctvom európskeho semestra, viacročného finančného rámca na roky 2021 – 2027 a ďalších právnych a vládnych nástrojov vytvoriť koherentný akčný program na podporu a posilnenie kľúčových faktorov, ktoré podporia odolnosť hospodárstva v celej EÚ, a na podporu konvergencie členských štátov v súvislosti s týmito faktormi.

5.10. EHSV na záver vyjadruje názor, že kľúčové faktory odolnosti by mali v rámci akčného programu zahŕňať:

- a) posilnenie finančnej stability: zvýšenie finančnej kapacity Európskeho mechanizmu pre stabilitu (EMS), podporu európskej daňovej politiky vrátane daňovej harmonizácie, uľahčenie fiškálnej sebestačnosti členských štátov a zavedenie účinných mechanizmov na boj proti daňovým podvodom;
- b) dokončenie menovej únie rozšírením cieľov ECB, vytvorením jednotnej európskej pokladnice schopnej emitovať dlhopisy, zlepšením riadenia eurozóny a jej demokratizáciou;
- c) zvýšenie produktivity európskych hospodárstiev zameraním sa na kľúčové faktory, ako sú investície (verejné a súkromné), výskum, rozvoj, vzdelávanie a odborná príprava, zlepšenie riadenia podnikov a účasti pracovníkov;

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 262, 25.7.2018, s. 28 a stanovisko EHSV na tému *Hospodárska politika eurozóny*, Ú. v. EÚ C 159, 10.5.2019, s. 49.

- d) trh práce a kvalitu zamestnanosti: posilnenie kolektívneho vyjednávania a sociálneho dialógu, zabezpečenie účinného fungovania automatických stabilizátorov, ako aj navrhnutie početnejších a lepších aktívnych politík zamestnanosti. Vytvorenie európskeho poistenia v nezamestnanosti (na doplnenie vnútroštátnych systémov) by mohlo byť nástrojom celoeurópskej hospodárskej odolnosti, ktorý by tiež posilnil politickú súdržnosť Únie. Žiadame európske inštitúcie, aby preskúmali uskutočniteľnosť jeho financovania v kontexte viacročného finančného rámca na roky 2021 – 2027;
- e) podporu sociálnej súdržnosti a pokrok smerom k inkluzívnejšej spoločnosti prostredníctvom uplatňovania Európskeho piliera sociálnych práv s primeraným financovaním a
- f) podporu vytvárania priaznivého prostredia pre podnikateľské investície a zlepšenie financovania podnikov, bezodkladné dokončenie únie kapitálových trhov a bankovej únie vrátane európskeho systému ochrany vkladov (EDIS).

5.11. Európska centrálna banka bude pravdepodobne musieť spolu s ďalšími hlavnými svetovými centrálnymi bankami pokračovať vo svojich „nekonvenčných“ menových politikách tak dlho, kým inflačné očakávania zostanú pod cieľovou hodnotou. Zároveň by sa mali zväziť priame finančné investície do projektov týkajúcich sa prechodu na ekologické a digitálne hospodárstvo.

5.12. Nadchádzajúci viacročný finančný rámec (VFR) by mal odrážať ambíciu vytvoriť odolné a udržateľné hospodárstvo. Návrh Komisie týkajúci sa viacročného finančného rámca (VFR) na roky 2021 – 2027 neumožní vynaložiť dostatočné zdroje na posilnenie týchto faktorov odolnosti: investície a nový nástroj stabilizácie investícií; politiky súdržnosti, ktoré podporujú hospodársku a sociálnu konvergenciu medzi členskými štátmi; politiky vnútornej sociálnej súdržnosti začlenené do Európskeho piliera sociálnych práv, ako aj spravodlivé prechody presadzované v tomto stanovisku. EHSV opätovne pripomína požiadavku, ktorú uviedol vo svojom stanovisku k viacročnému finančnému rámcu po roku 2020 ⁽¹⁾, aby finančné prostriedky pre nasledujúci VFR predstavovali 1,3 % HND EÚ27. Navrhované zníženie prostriedkov pre politiky súdržnosti v návrhu VFR Európskej komisie o 10 % v porovnaní so súčasným VFR sa vzhľadom na potrebu posilniť kľúčové politiky podporujúce odolnosť a udržateľnosť javí ako neprijateľné.

5.12.1. S cieľom uľahčiť prechod na udržateľné hospodárstvo by sa mali vyčleniť osobitné finančné zdroje (napr. prostredníctvom zriadenia „fonde pre spravodlivý prechod“), a to v súlade s návrhom Európskeho parlamentu z roku 2018 zriadiť takýto fond a prideliť mu prostriedky vo výške 4,8 miliardy EUR.

5.12.2. Štrukturálna politika a politika súdržnosti EÚ by sa mali prioritne presadzovať spolu s modelom „udržateľného hospodárstva“. Hoci je financovanie zmiernenia zmeny klímy (a adaptácie na ňu) v rámci štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) už prioritou, uvedený cieľ sa opiera najmä o podporu obnoviteľných zdrojov energie a energetickej účinnosti. Tento cieľ zatiaľ nebol vo všeobecnosti zahrnutý do podpory prechodu na klimaticky neutrálne hospodárstvo a ešte neboli stanovené ciele priority zamerané na *spravodlivé prechody*.

5.12.3. EHSV vyjadruje svoje znepokojenie nad tým, že financovanie projektov zameraných na energiu z fosílnych palív prostredníctvom EIB a Európskeho fondu pre strategické investície (EFSI) je vyššie ako financovanie čistej energie. Aj napriek tomu, že financovanie plynárenskej infraštruktúry sa týka „preklenovacej energie“, je nutné stanoviť prísnejšie cieľové hodnoty emisií.

5.12.4. Politiky EÚ a členských štátov v oblasti poskytovania dotácií musia byť v súlade s cieľom dosiahnuť klimatickú neutralitu do roku 2050. Všetky dotácie na hospodárske činnosti, ktoré ohrozujú dosiahnutie tohto cieľa alebo ktoré poškodzujú životné prostredie inými spôsobmi, by sa mali čo najskôr odstrániť.

5.13. Vzhľadom na druh opatrení a rozsah úsilia potrebného na vybudovanie odolnejšieho a udržateľnejšieho hospodárstva bude nevyhnutné do navrhovania postupov smerujúcich k spravodlivému prechodu a postupov smerujúcich k odolnosti aktívne zapájať sociálnych partnerov a iné reprezentatívne organizácie občianskej spoločnosti. Posilnenie účasti pracovníkov a demokracie na pracovisku by mohlo prispieť k vyššej prispôsobivosti a odolnosti na úrovni priemyslu. Práve faktor odolnosti zase posilní iné faktory, s ktorými je pozitívne prepojený v rámci fungovania podnikov a hospodárstva: produktivitu, inovačnú kapacitu, kvalitné pracovné miesta atď. Zamestnanecké družstvá môžu tiež poskytnúť stabilný model demokracie v podniku opierajúci sa o spoločné záujmy a solidaritu a ukotvený v miestnom prostredí.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 106.

5.1.3.1. Na druhej strane je účasť pracovníkov nevyhnutnou podmienkou úspešnej ekologickej a digitálnej transformácie. Musia sa využiť existujúce nástroje na zapojenie pracovníkov a nástroje demokracie v podnikoch. Sociálni partneri a európske inštitúcie musia zabezpečiť, aby takéto nástroje existovali vo všetkých krajinách EÚ a aby sa nadviazali vzťahy so sociálnymi dialógmi, ktoré podporujú spravodlivé prechody. Usmernenia MOP o spravodlivom prechode z roku 2015 ⁽¹²⁾ poskytujú súbor praktických nástrojov pre vlády a sociálnych partnerov pri riadení tohto transformačného procesu.

V Bruseli 17. júla 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽¹²⁾ Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all (Usmernenia pre spravodlivý prechod smerom k ekologicky udržateľným hospodárstvám a spoločnostiam pre všetkých), Medzinárodná organizácia práce (MOP).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Nová vízia na dobudovanie hospodárskej a menovej únie

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2019/C 353/06)

Spravodajkyňa: **Judith VORBACH**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	24.1.2019
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku Stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	Sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	2.7.2019
Prijaté v pléne	17.7.2019
Plenárne zasadnutie č.	545
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	159/2/9

Preambula

Toto stanovisko je súčasťou balíka dvoch stanovísk EHSV z vlastnej iniciatívy, ktoré sa pripravujú súčasne: „Smerom k odolnejšiemu a udržateľnejšiemu európskemu hospodárstvu“ a „Nová vízia na dobudovanie hospodárskej a menovej únie“. Tento balík má byť priamym príspevkom k agende hospodárskej politiky nového Európskeho parlamentu a Európskej komisie, ktorí sa svojich funkcií ujmu v roku 2019. Potrebujeme novú európsku hospodársku stratégiu: pozitívnu rétoriku pre budúci rozvoj hospodárstva EÚ vo svete, ktorá by pomohla zvýšiť odolnosť EÚ voči hospodárskym otrasom a tiež hospodársku, sociálnu a environmentálnu udržateľnosť jej hospodárskeho modelu, čím by všetkým Európanom prinavrátila dôveru, stabilitu a spoločnú prosperitu. Na základe pokroku dosiahnutého v uplynulých rokoch by táto stratégia mohla byť základom ďalšej hospodárskej, fiškálnej, finančnej, sociálnej a politickej integrácie, ktorá je potrebná na dosiahnutie cieľov európskej hospodárskej a menovej únie.

EHSV už v roku 2014 vypracoval stanovisko o dobudovaní hospodárskej a menovej únie (HMÚ). Rozdelil ju na menový a finančný pilier, hospodársky pilier, sociálny pilier a politický pilier a prijal osobitné stanoviská k jednotlivým pilierom. Aj v tomto stanovisku je zachovaná štruktúra štyroch pilierov, aby bolo možné zhrnúť pokrok a nedostatky HMÚ a na záver navrhnúť zoznam odporúčaní, ktorý bude predložený novej Komisii a Európskemu parlamentu s cieľom dosiahnuť silnú, inkluzívnu a odolnú menovú úniu. Vo všeobecnosti EHSV vyzýva európske inštitúcie a národné vlády, aby podnikali výrazne ambicioznejšie kroky v rámci reformy HMÚ s cieľom dosiahnuť integrovanejšiu, demokratickejšiu a lepšie sociálne rozvinutú Úniu.

1. Závbery a odporúčania

1.1. Hoci sa podarilo zdať niekoľko dôležitých etáp na ceste k dokončeniu HMÚ, je potrebné výrazne posilniť každý z jej štyroch nosných pilierov. Treba pritom skutočne dbať na vyváženosť, pretože zanedbanie jedného alebo viacerých pilierov môže viesť k nebezpečnej nerovnováhe. Rovnako sa musia neustále zohľadňovať aj výzvy, ktoré so sebou prináša zmena klímy. Medzi jednotlivými piliermi existujú vzájomné väzby. Sociálne zameranie hospodárskeho piliera napríklad prispieva aj k posilneniu sociálneho piliera a naopak. Niektoré konkrétne opatrenia sú, pokiaľ ide o ich zaradenie, variabilné.

1.2. Hoci je dokončenie HMÚ prioritou, jej ďalší pokrok brzdí spor medzi členskými štátmi o jej smerovanie. K zhoršenému hospodárskemu výhľadu sa pridali aj geopolitická neistota a plánované vystúpenie Spojeného kráľovstva z EÚ. Obrovskou výzvou sú aj rozdiely medzi členskými štátmi, nerovnomerné rozdelenie príjmov a bohatstva, kríza v oblasti klímy a predpokladaný demografický vývoj.

1.3. Odolnosť voči krízam je potrebnou ale nie dostatočnou podmienkou na dobudovanie HMÚ. Je potrebná aj pozitívna vízia, ktorú opisuje článok 3 Zmluvy o EÚ. So zreteľom na súčasnú situáciu odporúča EHSV tieto priority: udržateľný a inkluzívny rast, zníženie nerovností, vzostupná konvergencia, zabezpečenie rastu produktivity a konkurencieschopnosti v zmysle cieľov stratégie Európa 2020, dobré podmienky pre podnikanie a investície, kvalitné pracovné miesta a primerané mzdy, boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu, stabilné verejné rozpočty zamerané na udržateľnosť, stabilný finančný sektor a dosiahnutie cieľov udržateľnosti do roku 2030 a cieľov Parížskej dohody o zmene klímy.

1.4. Odporúčania EHSV týkajúce sa jednotlivých kľúčových pilierov HMÚ:

1.4.1. Stabilný menový a finančný pilier ako základ makroekonomického rozvoja

- ECB: posilnenie jej stabilizačnej úlohy a zachovanie jej nezávislosti,
- rozhodné kroky na dobudovanie bankovej únie a únie kapitálových trhov na základe týchto priorit: stabilizácia na získanie dôvery, efektívna regulácia, vyváženosť rozdelenia rizika a obmedzenie rizika s cieľom zabrániť opätovnej záťaži pre verejné rozpočty v prípade krízy, zohľadnenie sociálnych dôsledkov právnych predpisov, začlenenie klimatických cieľov, ochrana spotrebiteľa,
- banková únia: zabezpečenie jednotného mechanizmu riešenia krízových situácií a zavedenie európskeho systému ochrany vkladov (EDIS) do praxe, opätovné začatie diskusie o štrukturálnej reforme a o tieňovom bankovníctve,
- únia kapitálových trhov: stanovenie priorít, konkrétne zlepšenie dohľadu, vytvorenie ratingovej agentúry EÚ, bezpečné aktívum, kroky na prispôbenie v oblasti pravidiel týkajúcich sa konkurzu,
- posilnenie medzinárodnej úlohy eura na základe stabilnej, hospodársky silnej a sociálne vyváženej HMÚ.

1.4.2. Silný hospodársky pilier ako základ blahobytu a sociálneho pokroku

- posilnenie hospodárskeho piliera s cieľom dosiahnuť vyrovnanie medzi krajinami a podporovať rast, produktivitu a konkurencieschopnosť,
- vyváženosť opatrení na strane ponuky a dopytu, čo momentálne znamená posilniť dopyt, a to prostredníctvom zahrnutia sociálnej hodnotiacej tabuľky do európskeho semestra, posilnenie mechanizmov cenotvorby a nezávislosti sociálnych partnerov, urýchlené zriadenie Európskeho orgánu práce a uplatňovanie zlatého pravidla pre investície tak, aby sa tým neohrozila strednodobá finančná a fiškálna stabilita,
- vytvorenie fiškálnej kapacity eurozóny financovanej spoločným dlhovým nástrojom a viazanie vyplácania finančných prostriedkov na posilnenie hospodárskej a sociálnej štruktúry. Aktuálne návrhy sú len prvým krokom,
- opatrenia na obmedzenie nekalej daňovej konkurencie, ako aj na zabránenie daňovým únikom a vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam.

1.4.3. Uplatňovanie sociálneho piliera ako základ sociálneho a spoločenského pokroku

- minimálne sociálne normy v členských štátoch poskytujúce vysokú úroveň ochrany,
- snaha o nájdenie spravodlivej rovnováhy medzi zdravým hospodárskym základom a silným sociálnym rozmerom,
- rozšírenie diskusie o vytvorení postu ministra financií EÚ o vytvorení ekvivalentného postu ministra sociálnych vecí a práce EÚ.

1.4.4. Politický pilier ako základ demokracie, solidarity a jednoty

- posilnenie zapojenia Európskeho parlamentu, ako aj sociálnych partnerov a ďalších organizácií občianskej spoločnosti do prijímania kľúčových rozhodnutí v oblasti sociálnej a hospodárskej politiky,

- solidárne a jednotné konanie ako základ prosperity a mieru v EÚ a v záujme politického a hospodárskeho významu EÚ v globálnom kontexte,
- rýchle pristúpenie krajín EÚ, ktoré ešte nie sú jej členom, k eurozóne.

2. Dobudovanie HMÚ – výdobytky, výzvy a ciele

2.1. Na ceste k dobudovaniu HMÚ sa už podarilo zdolať niekoľko dôležitých etáp, ktoré dnes predstavujú významné spoločné výdobytky. V roku 2015 boli v správe piatich predsedov predložené ambiciózne plány na prehĺbenie HMÚ. V júni 2019 sa o slovo prihlásila Európska komisia, ktorá v dokumente *Deepening Europe's Economic Monetary Union: Taking stock four years after the Five Presidents' Report* ⁽¹⁾ bilancuje pokrok dosiahnutý od vydania tejto správy a žiada od členských štátov, aby prijali ďalšie opatrenia. EHSV podporuje túto požiadavku. Tak v oblasti finančného a hospodárskeho piliera, ako aj v oblasti sociálneho a demokratického piliera je naliehavo potrebné konať. EHSV upozorňuje najmä na to, že je potrebné dosiahnuť vyváženosť všetkých oblastí, medzi ktorými existujú aj najrôznejšie vzájomné väzby.

2.2. Hoci majú všetky štáty záujem zachovať euro, ďalšiemu prehĺbeniu bráni spor medzi členskými štátmi o smerovanie. Je badateľný v konflikte súvisiacom s rozdelením rizika, ktoré sa spája s cezhraničnými transfermi či spoločnou zodpovednosťou. Na druhej strane je prístup založený na znižovaní rizika, kde je tlak na prispôbenie sa zodpovednosťou jednotlivých členských štátov a má sa dosiahnuť prostredníctvom štrukturálnej zmeny hospodárskej odolnosti. Zameranie sa na tento rozdiel však nie je postačujúce, keďže do toho vstupujú aj rôzne perspektívy politických strán a občianskej spoločnosti. Na dobudovanie HMÚ je potrebné pochopiť, že aj napriek rôznym záujmom a názorom je solidarita a ochota robiť kompromisy nevyhnutným základom pre dobrú spoločnú budúcnosť v Európe.

2.3. Súčasné hospodárske rámcové podmienky sú výzvou. Po dlhom krízovom období sa hospodárstvo HMÚ v roku 2014 začalo opäť rozbiehať, v druhom polroku 2018 sa však opäť spomalilo. Prispelo k tomu viacero faktorov, napríklad globálny pokles obchodu a hospodárskeho rozvoja, nevyriešené obchodné konflikty a aj vnútorné faktory vyvolávajúce neistotu, ako napríklad plánovaný brexit. V rámci eurozóny bol útlm ekonomickej dynamiky v dôsledku závislosti od vonkajšieho dopytu a faktorov špecifických pre jednotlivé krajiny a odvetvia ešte výraznejší. Váhavý hospodársky rozvoj v EÚ by mal ďalej pokračovať ⁽²⁾. Klimatická kríza, technologické zmeny, protekcionizmus a kybernetické útoky, ako aj digitálne meny a kryptomeny predstavujú budúce výzvy. V nedávnej správe ESPAS sa v závere uvádza, že nárast globálnej teploty, ktorý je okrem iného spojený so značným poklesom produktivity, je najnaliehavejším politickým problémom súčasnosti a má významné hospodárske a finančné dôsledky ⁽³⁾.

2.4. Hoci EÚ ako celok možno v dôsledku vysokého hrubého domáceho produktu (HDP) – celkového aj na obyvateľa – a zvyšujúcej sa miery zamestnanosti v posledných rokoch považovať v globálnom meradle za relatívne bohatú, napriek tomu sociálne nerovnosti medzi regiónmi a členskými štátmi, ako aj v rámci spoločnosti, negatívne ovplyvňujú súdržnosť ⁽⁴⁾. Chudoba a sociálne vylúčenie hrozí 22 percentám občanov EÚ. Vo viacerých juhoeurópskych krajinách sú reálne mzdy v roku 2019 v priemere nižšie ako v roku 2009, čo prispieva k ďalšiemu reálnemu prehĺbovaniu rozdielov v sociálno-ekonomickej úrovni ⁽⁵⁾. Aj rozdiely v odmeňovaní mužov a žien sú na mnohých miestach veľké a vyšší podiel obyvateľstva v produktívnom veku spadá do kategórie chudobných pracujúcich alebo nezamestnaných. Pokiaľ ide o rozdelenie súkromného čistého majetku domácností, ECB dospela k záveru, že v eurozóne existuje veľká nerovnováha. Najbohatších 10 percent vlastní 51,2 percenta čistého majetku ⁽⁶⁾. To vytvára nebezpečnú živnú pôdu pre sociálne napätie a rozdeľujúce sily.

2.5. Väčšia odolnosť voči krízam je síce potrebná, ale nestačí. Na dobudovanie HMÚ je nevyhnutná pozitívna vízia, ktorú opisuje článok 3 Zmluvy o EÚ. Okrem iného sa v ňom hovorí o podpore sociálneho trhového hospodárstva s vysokou konkurencieschopnosťou zameraného na dosiahnutie plnej zamestnanosti a sociálneho pokroku, ako aj vysokej úrovne ochrany životného prostredia. V aktuálnej situácii odporúča EHSV stanoviť tieto ciele: udržateľný a inkluzívny rast, zníženie sociálnych a hospodárskych nerovností, vzostupná konvergencia, zabezpečenie rastu produktivity a konkurencieschopnosti v zmysle cieľov stratégie Európa 2020, ktoré obsahujú aj ciele „nad rámec HDP“ ⁽⁷⁾, dobré podmienky pre podnikanie a investície, kvalitné pracovné miesta a primerané mzdy, boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu, stabilné verejné rozpočty zamerané na udržateľnosť, stabilný finančný sektor a dosiahnutie cieľov udržateľnosti do roku 2030 a cieľov Parížskej dohody o zmene klímy. EHSV odkazuje aj na svoje stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému Smerom k odolnejšiemu a udržateľnejšiemu európskemu hospodárstvu.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/deepening-emu-taking-stock-four-years-after-five-presidents-report_sk

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-spring-2019_sk

⁽³⁾ ESPAS, *Global Trends to 2030, Challenges and Choices for Europe* (Globálne trendy do roku 2030, Výzvy a možnosti pre Európu), apríl 2019, <https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/node/1362>

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_addressing-inequalities_sk.pdf

⁽⁵⁾ ETUC, *Benchmarking Working Europe 2019*.

⁽⁶⁾ Európska centrálna banka, *The Household Finance and Consumption Survey: results from the Second wave* (Prieskum financií a spotreby v domácnostiach – výsledky prvej vlny), č. 18, december 2016.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV: Ú. v. EÚ C 177, 18.5.2016, s. 35.

3. Menový a finančný pilier – základ hospodárskeho rozvoja

3.1. EHSV zdôrazňuje význam stabilizačnej úlohy ECB v krízových situáciách. Už len samotné vyhlásenie prezidenta centrálnej banky, že ECB bude v prípade potreby nakupovať štátne dlhopisy (program priamych menových transakcií), viedlo k upokojeniu trhov. Program kvantitatívneho uvoľňovania, zavedený na dosiahnutie cieľov v oblasti inflácie, viedol od roku 2015 k ďalšiemu poklesu úrokových sadzieb, čím sa uľahčil prístup k likvidite. Skutočnosť, že banky v súčasnosti ukládajú finančné prostriedky v ECB, a to aj v prípade negatívnych úrokových sadzieb, poukazuje na to, že je nutné posilniť hospodársky pilier HMÚ. EHSV okrem toho nabáda, aby sa zakotvila úloha ECB ako veriteľa poslednej inštancie. Je potrebné zachovať nezávislosť ECB.

3.2. Finančný sektor HMÚ uspokojivo plní svoju funkciu financovať MSP, ako vyplýva zo štúdie ECB⁽⁸⁾. V súčasnosti uvádzajú MSP ako hlavné problémy dostupnosť kvalifikovaných pracovných síl a skúsených riadiacich pracovníkov, ako aj ťažkosti pri získavaní zákazníkov, zatiaľ čo nedostatočný prístup k financovaniu je považovaný za menej závažný problém. Podniky v niektorých členských štátoch to postihuje viac, ale aj tu sa situáciu zlepšuje. Štúdiá je vypracovaná na základe vzorky 11020 podnikov v eurozóne, pričom 91 percent má menej ako 250 zamestnancov. EHSV zdôrazňuje, že aj pre veľké podniky je potrebný stabilný základ financovania.

3.3. EHSV naliehavo vyzýva inštitúcie EÚ, aby dôsledne pokračovali v budovaní bankovej únie a únie kapitálových trhov, a tým vytvorili podmienky pre úplné prekonanie finančnej krízy a odolnú HMÚ, v ktorej sa podarí úplne obnoviť dôveru. Treba pritom dosiahnuť rovnováhu medzi rozdelením rizika a znížením rizika, aby sa minimalizovala záťaž pre verejné rozpočty – či už na národnej úrovni alebo na úrovni spoločenstva – v prípade krízy. Pri regulácii finančných trhov treba uprednostniť efektívnosť pred komplexnosťou. Rovnako sa musia zväziť aj sociálne dôsledky regulácie a jednou z priorit musí byť ochrana spotrebiteľa.

3.3.1. Financovanie prostredníctvom bankových úverov predstavuje v EÚ v porovnaní s USA oveľa vyšší podiel než financovanie pomocou vlastného kapitálu. EHSV sa vyslovuje za diverzifikáciu zdrojov financovania, a tým aj za lepšie rozdelenie rizika, čo v EÚ znamená posilniť financovanie z vlastného kapitálu.

3.4. EHSV berie na vedomie pokrok v rámci bankovej únie a zdôrazňuje pozitívnu úlohu Komisie v tejto súvislosti. Napriek všetkým doterajším vyhláseniam sa však ešte nepodarilo dosiahnuť spoločnú dohodu členských štátov o využití Európskeho mechanizmu pre stabilitu (EMS) ako zabezpečovacieho mechanizmu pre jednotný fond na riešenie krízových situácií. A aj ďalšie kroky na implementáciu jednotného systému ochrany vkladov (EDIS), ktorý je naliehavo potrebný, členské štáty opakovane odložili.

3.4.1. EHSV je presvedčený, že už mal byť dávno stanovený konkrétny harmonogram pre EDIS⁽⁹⁾. Pokiaľ ide o využitie EMS ako zabezpečovacieho mechanizmu pre jednotný fond na riešenie krízových situácií, EHSV súčasne odporúča navýšiť tento fond, znížiť sociálne udržateľným spôsobom objem nesplácaných úverov, zaviesť prísne minimálne požiadavky na vlastné zdroje a oprávnené záväzky (MREL)⁽¹⁰⁾. Okrem toho treba v rámci bankovej únie dôsledne pokračovať v opatreniach proti praniu špinavých peňazí⁽¹¹⁾. Je potrebné znovu otvoriť diskusiu o bankovej štruktúrálnej reforme s cieľom znížiť riziká na prijateľnú úroveň. EHSV sa vyslovuje za to, aby sa zvýšená pozornosť venovala aj otázke potreby regulácie tieňového bankového sektora.

3.4.2. EHSV opätovne zdôrazňuje svoju výzvu, aby bolo zlepšovanie a konsolidácia piliera bankovej únie prepojené s plnením cieľov udržateľného rozvoja a Parížskej dohody o zmene klímy. Pokiaľ ide o kapitálové požiadavky, treba navrhnúť výhodnejšie podmienky pre ekologické investície a rôzne nekomplexné, inkluzívne dlhodobé úvery, najmä pokiaľ súvisia s energetickou efektívnosťou, energiou z obnoviteľných zdrojov a pod.

3.5. Dobudovanie únie kapitálových trhov pomáha absorbovať šoky a podporovať investičnú činnosť podnikov, čo vedie k lepšej konkurencieschopnosti⁽¹²⁾. Na rozdiel od bankovej únie, ktorá je založená na jasne definovaných pilieroch, je únia kapitálových trhov ešte stále rozložená na mnohopočetné rôzne iniciatívy ako napríklad MiFID, smernica o platobných službách či celoeurópsky osobný dôchodkový produkt (PEPP). Je ťažké dospieť k záverečnému celkovému hodnoteniu, EHSV však odporúča tieto hlavné zásady: Po prvé, je potrebné zamerať sa na kľúčové projekty. Prioritou by malo byť zlepšenie dohľadu. Komisia by mala tiež opätovne iniciovať diskusiu o vytvorení ratingovej agentúry EÚ. Pokiaľ ide o bezpečné aktívum, EHSV so záujmom očakáva návrh Komisie. Po druhé, treba sa usilovať o zosúladenie pravidiel v oblasti konkurzu a dane z príjmov právnických osôb. V tejto súvislosti víta EHSV kroky na vytvorenie spoločného základu dane z príjmov právnických osôb, pričom treba naďalej prijímať aj príslušné opatrenia na boj proti nekalej daňovej súťaži.

⁽⁸⁾ Európska centrálna banka, Survey on the Access to Finance of Enterprises in the euro area (Prieskum o prístupe podnikov v eurozóne k financovaniu), apríl až september 2018, november 2018.

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV: Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 46.

⁽¹⁰⁾ Reforma hlavných prvkov Európskeho mechanizmu pre stabilitu, 4. 12. 2018.

⁽¹¹⁾ Správa Euroskupiny pre lídrov o prehľbení HMÚ, 4. 12. 2018.

⁽¹²⁾ Unia kapitálových trhov. Príspevok Komisie na zasadnutie Európskej rady o únii kapitálových trhov (21. – 22. marca 2019).

3.6. EHSV víta iniciatívu na posilnenie medzinárodnej úlohy eura, ktoré je v súčasnosti druhou najvýznamnejšou menou po americkom dolári. Európska komisia v tejto súvislosti odporúča dobudovanie HMÚ a bankovej únie a únie kapitálových trhov, ako aj ďalšie iniciatívy vo finančnom sektore a väčšie využívanie eura v oblasti energetiky, surovín a dopravy. Zároveň by EÚ mala v strategických otázkach a otázkach týkajúcich sa svetového hospodárstva vystupovať jednotne. Podľa názoru EHSV však tieto opatrenia nie sú dostatočné. Sociálna súdržnosť, vzostupná hospodárska konvergencia a sila, ako aj podpora konkurencieschopnosti a inovácie, tvoria tak tiež potrebný základ pre dobrý rozvoj, a tým aj pre posilnenie medzinárodnej úlohy eura. EHSV odkazuje na svoje stanovisko na tému Smerom k silnejšej medzinárodnej úlohe eura.

4. Hospodársky pilier – základ blahobytu a sociálneho pokroku

4.1. Menová politika ECB je pre všetky krajiny eurozóny rovnaká, zatiaľ čo nerovnováha v oblasti zahraničného obchodu sa môže posilniť, krajiny sa nachádzajú v iných fázach konjunktúry a sú rôzne odolné voči otrasom. Zároveň však štáty nemajú k dispozícii vnútroštátne nástroje menovej politiky a politiky výmenného kurzu. Preto je potrebné rozvíjať hospodársky pilier, aby sa podporovali investície do udržateľného rastu, dopyt spotrebiteľov, ako aj produktivita a konkurencieschopnosť. To si vyžaduje vyváženosť opatrení na strane ponuky a dopytu. V roku 2019 a po ňom očakáva Komisia pozitívny rast v dôsledku dopytu v oblasti súkromnej spotreby a investícií⁽¹³⁾. EHSV odporúča tieto impulzy posilniť.

4.2. Európsky semester zohráva dôležitú úlohu v rámci makroekonomickej konvergencie. EHSV víta zámer Komisie vo väčšej miere zohľadniť sociálnu hodnotiacu tabuľku navrhnutú v európskom pilieri sociálnych práv. Sociálne zabezpečenie zvyšuje dôveru vo finančne zabezpečenú budúcnosť a pozitívne vplyva na celkový dopyt v hospodárstve. EHSV nabáda, aby sa európsky semester využíval aj na návrhy na uplatňovanie ďalších kritérií odolnosti s cieľom odstraňovať sociálne nerovnosti a chrániť klímu.

4.3. Dostatočná kúpna sila je založená na dobre platených pracovných miestach. To však brzdí skutočnosť, že reálne mzdy majú tendenciu rásť v priemere pomalšie ako produktivita⁽¹⁴⁾. EHSV preto odporúča posilniť mechanizmy cenotvorby a nezávislosť sociálnych partnerov. Na zabezpečenie spravodlivej hospodárskej súťaže je potrebné presadzovať existujúce minimálne normy pre všetkých zamestnaných. Okrem toho by sa mala preskúmať možnosť určiť dostupné nástroje a rámec na úrovni EÚ na podporu a usmernenie členských štátov v ich úsilí vypracovať systémy minimálneho príjmu. Urýchlené zriadenie plánovaného Európskeho orgánu práce je dôležitým krokom v boji proti nekalej hospodárskej súťaži.

4.4. Investície do sociálneho bývania, vzdelávania, výskumu, digitalizácie, ochrany klímy, udržateľnej mobility a energie z obnoviteľných zdrojov nie sú len hospodárskym impulzom a dôležitým nástrojom hospodárskej politiky, ale zabezpečujú aj výrobné kapacity pre budúcu prosperitu a konkurencieschopnosť⁽¹⁵⁾. Hoci Európsky fond pre strategické investície predstavuje krok správnym smerom, je aj naďalej naliehavo potrebné konať. Napríklad čisté verejné investície vyjadrené ako percentuálny podiel HDP v eurozóne stagnujú okolo nuly. Dôležitým krokom je zlepšenie konvergencie fiškálnej politiky.

4.5. Na to existujú možnosti aj bez zmeny primárnej legislatívy. Je pravda, že ZFEÚ stanovuje ako hlavný cieľ hospodárskej politiky EÚ cenovú stabilitu. Tento cieľ je však potrebné dosiahnuť na základe vyváženého hospodárskeho rastu, sociálneho trhového hospodárstva s vysokou konkurencieschopnosťou zameraného na dosiahnutie plnej zamestnanosti a sociálneho pokroku, ako aj na základe vysokej úrovne ochrany životného prostredia a zlepšenia jeho kvality. Prístup v oblasti hospodárskej politiky, ktorý z toho vyplýva, teda umožňuje zohľadniť tak zložky dopytu, ako aj zložky ponuky, takže pakt stability je rovnako aj paktom rastu. Aby sa však zabezpečilo vylúčenie zodpovednosti medzi členskými štátmi, bol rámec sprísnený fiškálnou dohodou a balíkom dvoch a šiestich právnych predpisov. Vzhľadom na tieto skutočnosti EHSV odporúča uplatňovať zlaté pravidlo pre verejné investície tak, aby sa tým neohrozila strednodobá finančná a fiškálna stabilita⁽¹⁶⁾. To by pomohlo zabezpečiť trvalé verejné investície do budúcnosti na potrebnej úrovni a v súlade s pravidlami o deficite.

⁽¹³⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-spring-2019_sk

⁽¹⁴⁾ Európska komisia, Ročný prieskum rastu 2019.

⁽¹⁵⁾ IMF direct, 2014; OECD Economic Outlook, jún 2016.

⁽¹⁶⁾ Truger, Achim (2018): Fiskalpolitik in der EWU. Reform des Stabilitäts- und Wachstumspakts nicht vergessen! [Fiškálna politika v HMÚ. Nezapadnúť na reformu Paktu stability a rastu!] WISO direkt, Friedrich-Ebert-Stiftung, Bonn.

4.6. Na dobudovanie HMÚ je potrebná spoločná fiškálna kapacita pre eurozónu. EHSV sa zasadzuje za spoločný rozpočet pre eurozónu, ktorý by bol financovaný zo spoločného dlhového nástroja. Okrem toho by sa malo pokračovať v diskusii o vytvorení postu európskeho ministra hospodárstva a financií⁽¹⁷⁾, ktorý by sa zodpovedal Európskemu parlamentu. EHSV zdôrazňuje, že vyplácanie finančných prostriedkov musí byť viazané na posilnenie hospodárskej a sociálnej štruktúry. V tejto súvislosti treba vymedziť pojem „štrukturálne reformy“. Pri opatreniach v rámci viacročného finančného rámca 2021 – 2027⁽¹⁸⁾ (VFR) treba objasniť vzťah so štrukturálnymi a investičnými fondmi.

4.6.1. Komisia navrhuje v rámci VFR 2021 – 2027 európsky nástroj stabilizácie investícií, ktorý by sa mal využívať v prípade otrasov v jednotlivých krajinách. Navrhované prostriedky vo výške 30 miliárd EUR sú však úplne nepostačujúce, ak majú mať stabilizačný účinok. Okrem toho EHSV lútuje, že sa o tomto stabilizačnom prvku v tejto forme nehovorilo na summite eurozóny v decembri 2018. Naopak, hovorilo sa o tom, že sa dohodne charakteristika rozpočtového nástroja pre konvergenciu a konkurencieschopnosť⁽¹⁹⁾. Komisia to žiadala pred samitom eurozóny v júni 2019 a potvrdila, že je pripravená predložiť nový návrh nariadenia⁽²⁰⁾. EHSV v tom vidí možné začiatky rozpočtu eurozóny a preskúma tento plánovaný nástroj, pokiaľ ide o jeho hospodárske a sociálne dôsledky.

4.6.2. Za referenciu sa ako ďalšia forma fiškálnej kapacity HMÚ použilo poistenie alebo zaistenie v nezamestnanosti, ktorého financovanie by mohlo byť trvalo zabezpečené podľa kritérií, ktoré sa ešte len majú vymedziť. V prípade hospodárskych otrasov by tak bolo možné zmierniť nepriaznivé účinky krízy. Okrem toho je potrebné posilniť národné automatické stabilizátory, ako sú napríklad vnútroštátne systémy poistenia v nezamestnanosti. EHSV sa domnieva, že treba ďalej preskúmať myšlienku vytvoriť primerané zásady pre vnútroštátne systémy poistenia v nezamestnanosti. Mohlo by to viesť k skutočnému zlepšeniu životných a pracovných podmienok a okrem toho aj k posilneniu národných automatických stabilizátorov.

4.6.3. Jednou z ďalších vecí, na ktoré Komisia členské štáty tiež nabáda, je aj plánovaná zmena zmluvy o EMS. Okrem spoločného zabezpečovacieho mechanizmu pre jednotný fond na riešenie krízových situácií by sa v rámci zmeny mali vykonať aj úpravy v oblasti preventívnej finančnej pomoci a mala by sa zabezpečiť primeraná úroveň podmienenosti. Plánujú sa aj nové modalities spolupráce medzi EMS a Komisiou⁽²¹⁾. EHSV varuje pred silnou podmienenosťou ex ante v prípade preventívnej finančnej pomoci, ktorá by narušila stabilizačné zameranie tohto nástroja.

4.7. Pri dobudovaní HMÚ sa nesmie zabúdať ani na daňovú politiku. V celej EÚ by mohli straty v dôsledku daňových výpadkov dosahovať 825 miliárd EUR ročne⁽²²⁾. Napríklad pred prijatím komplexných opatrení proti vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam dosahovalo narušenie základu dane a presun ziskov v EÚ podľa odhadov 50 až 70 miliárd EUR alebo 0,3 percenta HDP EÚ⁽²³⁾. Daňové úniky sú však stále závažným problémom, ktorý treba riešiť. Daňové zataženie a sociálne odvody z práce sú však v medzinárodnom meradle najvyššie práve v Európe. Bojom proti agresívnemu daňovému plánovaniu a daňovým únikom, či odstránením osobitných ustanovení vlád a daňových orgánov⁽²⁴⁾, ktoré by sa dali považovať za znaky daňových rajov, by sa mohlo zabrániť daňovým stratám a vytvoriť širší základ pre verejné investície na rozvoj sociálnej infraštruktúry a zmiernenie zmeny klímy, ako aj pre udržateľnú stabilizáciu reálnej ekonomiky a finančného sektora.

4.7.1. EHSV berie s veľkým záujmom na vedomie oznámenie Komisie o používaní premostovacej doložky podľa článku 48 ods. 7 ZEÚ okrem iného v daňovej politike. Umožnila by reformu smerom k rozhodovaniu kvalifikovanou väčšinou. Okrem toho sa musia naďalej dôsledne uplatňovať iniciatívy na obmedzenie daňových podvodov a na zabránenie nekalej súťaži v oblasti zdaňovania právnických osôb. EHSV odkazuje v tejto súvislosti na svoje stanovisko o hrozbách a prekážkach na jednotnom trhu⁽²⁵⁾. EHSV víta návrh, aby sa v rámci VFR určité dane odvádzali priamo do rozpočtu EÚ s cieľom zvýšiť vlastné zdroje.

5. Sociálny pilier – základ sociálneho a spoločenského pokroku

5.1. Udržateľné vymedzenie menového a finančného piliera a hospodárskeho piliera posilní aj sociálne základy HMÚ. V doterajších úvahách sa spomínalo aj viacero základných prvkov na posilnenie sociálneho piliera. Napríklad začlenenie sociálnej hodnotiacej tabuľky (*Social scoreboards*) do európskeho semestra by znamenalo, že kritériá ako vzostupná konvergencia pri minimálnom príjme alebo mzde a znižovanie nezamestnanosti (mladých) by sa dali ďalej sprítniť.

⁽¹⁷⁾ COM(2017) 823 final.

⁽¹⁸⁾ COM(2018) 321 final.

⁽¹⁹⁾ Vyhlásenie zo samitu eurozóny, 14. 12. 2018.

⁽²⁰⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/deepening-emu-taking-stock-four-years-after-five-presidents-report_sk

⁽²¹⁾ Hlavné prvky reformy Európskeho mechanizmu pre stabilitu, 4. 12. 2018.

⁽²²⁾ Správa skupiny socialistov a demokratov v Európskom parlamente, autor: Richard Murphy <http://www.taxresearch.org.uk/Documents/EUTax-GapJan19.pdf>

⁽²³⁾ Stanovisko EHSV ECO/491 na tému Zdaňovanie – hlasovanie kvalifikovanou väčšinou (zatiaľ neuverejené).

⁽²⁴⁾ Rozhodnutie Komisie SA.38375 (Lxb/Fiat Finance), SA.38374 (NL/Starbucks), SA.38373 (IRL/Apple), SA.38944 (Lxb/Amazon).

⁽²⁵⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 8 (bod 3.6 Daňová politika).

5.2. EHSV sa domnieva, že zlepšenie a uplatňovanie minimálnych sociálnych noriem v členských štátoch na základe spoločného európskeho rámca s vysokou úrovňou ochrany môže významne prispieť k vzostupnej sociálnej konvergencii. EHSV by chcel poukázať na to, že takáto vzostupná sociálna konvergencia smerom k lepším životným a pracovným podmienkam by mala byť založená na udržateľnom raste, kvalitných pracovných miestach a konkurenčnom podnikateľskom prostredí a mohla by sa zlepšiť tým, že by sa dosiahla spravodlivá rovnováha medzi zdravým hospodárskym základom a silným sociálnym rozmerom.

5.3. Je potrebná rovnováha medzi sociálnymi a finančnými otázkami. Diskusia o poste európskeho ministra financií by sa preto mala rozšíriť o diskusiu o poste komisára s rozsiahlymi zdrojmi, ktorý by bol zodpovedný za prácu a sociálne veci a okrem iného aj za monitorovanie európskeho piliera sociálnych práv.

6. Politický pilier – základ demokracie, solidarity a jednoty

6.1. Narastajúca hospodárska nerovnosť, strata prosperity a negatívne vyhliadky do budúcnosti môžu v budúcnosti zohrať významnú úlohu v tom, ako občianska spoločnosť posudzuje EÚ. Posilnenie ostatných troch pilierov tak, ako to bolo navrhnuté vyššie v stanovisku, je preto podľa názoru EHSV dôležitou a nevyhnutnou podmienkou stabilizácie politického piliera. Je to rozhodujúci prvok, pokiaľ ide o posilnenie dôvery občanov v EÚ.

6.2. Európsky parlament a sociálni partneri sú však v rámci európskeho semestra žiaľ nedostatočne zapojení do postupov pri nadmernom deficite alebo do opatrení v rámci EMS. Zdá sa, že aj to podnecuje odstredivé sily, keďže rozhodovanie o tom, či napríklad niektorá krajina porušila kritériá deficitu alebo aké štrukturálne reformy sa musia uplatniť, má dôsledky na rozdelenie finančných prostriedkov a na spoločnosť. EHSV sa naliehavo zasadzuje za to, aby bol Európsky parlament zapojený v širokom rozsahu, ale aj za zapojenie národných parlamentov, sociálnych partnerov a iných organizácií občianskej spoločnosti do prijímania dôležitých rozhodnutí v hospodárskej a sociálnej oblasti. Len tak sa dá zaručiť, že okrem vnútroštátnych záujmov sa primerane zohľadnia aj perspektívy rôznych strán a občianskej spoločnosti.

6.3. V súčasnosti je len 19 z 28 členských štátov EÚ členmi eurozóny. Na dobudovanie menovej únie je potrebné prijať do eurozóny aj krajiny, ktoré ešte nie sú jej členmi. Malo by sa to uskutočniť čo najskôr a samotné členské štáty by mali podniknúť rozhodné kroky na tento účel. Aj väčšina občanov členských štátov EÚ, ktoré nie sú členmi eurozóny, sa domnieva, že spoločná mena má pozitívne hospodárske účinky ⁽²⁶⁾.

6.4. EHSV pripomína dôležitú rolu, ktorú zohráva v geopolitickom kontexte spoločný a jednotný postup členských štátov EÚ. Solidarita, schopnosť dospieť ku kompromisom a ťahať za jeden povraz sú základom prosperity a mieru v EÚ, ako aj základom jej medzinárodného významu a konkurencieschopnosti. Platí to predovšetkým aj v súvislosti s formovaním sociálnej a hospodárskej politiky. EHSV preto vyzýva Radu a Komisiu, aby predložili ambiciózný plán na prehlbenie hospodárskej a menovej únie. Tým sa vytvorí istota a dôvera, ako aj základy pre pozitívnu hospodársku a sociálnu budúcnosť EÚ.

V Bruseli 17. júla 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽²⁶⁾ <https://agenceurope.eu/en/bulletin/article/12271/23>

**Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Európsky semester a politika súdržnosti –
príprava novej európskej stratégie po roku 2020**

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2019/C 353/07)

Spravodajca: **Etele BARÁTH**

Pomocný spravodajca: **Petr ZAHRADNÍK**

Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	20.2.2019
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	2.7.2019
Prijaté v pléne	17.7.2019
Plenárne zasadnutie č.	545
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	154/1/5

1. Závery a odporúčania

1.1. Nadchádzajúce nové politické a finančné obdobie v EÚ poskytuje príležitosť ukázať väčšie odhodlanie, dosiahnuť lepšie výsledky a čo najlepšie využiť nové príležitosti. Je potrebná revitalizovaná, ambicióznejšia a dynamickejšia stratégia do roku 2030 pre udržateľnú, konkurencieschopnú, chrániacu a spravodlivú Európu.

1.1.1. Jedným z najväčších ponaučení, ako aj úspechov v nedávnom riadení hospodárskej politiky EÚ v dôsledku krízy bolo zavedenie a praktické vykonávanie európskeho semestra. Táto nová forma koordinácie hospodárskych politík zahŕňa hĺbkové monitorovanie a analýzu, praktické koordinované riadenie a rad obmedzení a sankcií⁽¹⁾, ktoré úzko súvisia s hospodárskou výkonnosťou členských štátov. Výsledky by sa mali prejavovať vo forme prísnejšej disciplíny, väčšej zodpovednosti a jasnejšieho zamerania na kľúčové strategické otázky. Ako taký by mohol slúžiť ako spoľahlivá platforma pre nové intervencie v oblasti politiky súdržnosti.

1.2. Európsky semester dopĺňa systém nástrojov politiky súdržnosti, ktorý funguje už desaťročia. Prepojenia medzi európskym semestrom a politikou súdržnosti EÚ (a možno aj väčšinou programov VFR) majú obrovský potenciál na zlepšenie koordinácie a riadenia hospodárskej politiky EÚ. Je to znak lepšej správy vecí verejných a prístupu založeného na výkonnosti. Táto otázka má nielen racionálne a technokratické, ale aj politické pozadie (vzhľadom na európske voľby, rozdelenie právomocí medzi národnou a európskou úrovňou, riadenie prístupu zdola nahor a prístupu zhora nadol a dosiahnutie rovnováhy medzi nimi). Prostredníctvom svojho koordinačného charakteru spája realizáciu strategických hospodárskych, sociálnych a environmentálnych cieľov, politických priorit a interakciu medzi krátkodobými a dlhodobými úlohami.

(¹) Nariadenie o spoločných ustanoveniach na roky 2021 – 2027, COM(2018) 375 final.

1.3. Vzhľadom na neustále sa rozširujúcu prax a samoregulačnú filozofiu je semester v skutočnosti jedinou pracovnou štruktúrou, ktorá je vybavená viacúčelovým mechanizmom, ktorý umožňuje merať prostredníctvom odporúčaní pre jednotlivé krajiny interakciu medzi veľmi rozdielnymi postupmi a merať uplatňovanie približne tridsiatich dvoch európskych politík. EHSV verí v európsky semester a navrhuje, aby bolo možné vyváženjšie uplatňovanie stimulov a diferencovaných, odôvodnených a starostlivo zvažovaných sankcií ⁽²⁾ s cieľom koordinovať plnenie hospodárskych, sociálnych a environmentálnych cieľov, a to podľa možnosti meraním krátkodobého pokroku v dosahovaní dlhodobých cieľov.

1.4. EHSV s poľutovaním konštatuje, že napriek dobre definovanému viacstupňovému postupu (ročné prieskumy rastu, odporúčania pre jednotlivé krajiny, národné programy reforiem, partnerské dohody) je úroveň plnenia dohôd veľmi odlišná v závislosti od makroekonomického vývoja v jednotlivých krajinách. Realizácia viacročných politík je vo všeobecnosti nízka (medzi 40 a 50 %). Je zrejmé, že ciele sociálnej politiky patria medzi najmenej plnené záväzky vrátane: miezd a stanovovania miezd, zdravotnej a dlhodobej starostlivosti, vzdelávania, odbornej prípravy, celoživotného vzdelávania a kvalitných pracovných miest (najmä pokiaľ ide o mladých ľudí).

1.5. EHSV konštatuje, že hlavným prvkom koordinácie hospodárskej politiky by mal byť posilnený proces európskeho semestra, ktorý nestratí zo zreteľa svoje pôvodné ciele, čo mu umožní dokončiť programy stability a konvergenčné programy a prípadne sa stať centrálnym koordinačným prvkom dobre cieleného investičného postupu, zintenzívniť vykonávanie reforiem, merať rovnováhu medzi hospodárskou výkonnosťou a politikou súdržnosti, ako aj plniť sociálne ciele. Medzi kľúčové otázky patrí implementácia európskeho piliera sociálnych práv, udržateľná zamestnanosť, zavedenie minimálnych sociálnych noriem v členských štátoch na základe spoločného európskeho rámca stanoveného v rámci európskeho semestra, ako aj ambicióznejšie klimatické ciele a lepšia ochrana biodiverzity.

1.6. EHSV sa domnieva, že ak má Európa dosiahnuť udržateľný rast, ktorý bude sociálne a environmentálne životaschopný, bude musieť hlbšie preskúmať a účinne využívať miestne zdroje. Nová stratégia Európa 2030 musí vybudovať realizovateľné prepojenia medzi miestnymi, regionálnymi a vnútroštátnymi cieľmi a cieľmi lepšie prepojenej Európy.

1.7. EHSV sa domnieva, že lepšia koordinácia medzi európskymi fondmi (Kohézny fond, fond InvestEU atď.) by mohla pomôcť rýchlejšie prilákať účasť súkromných subjektov a súkromných investícií. Na zvýšenie produktivity a súkromných investícií je potrebné zlepšiť investičné prostredie, pričom sa ako samozrejmosť zohľadnia fiškálne opatrenia prevládajúce v príslušných členských štátoch. V najlepšom prípade by zlepšené investičné prostredie mohlo zvýšiť úroveň vzťahu medzi európskym riadením a rôznymi typmi zodpovednosti.

1.8. EHSV navrhuje, aby sa v obnovenom systéme európskej správy založenom na stratégii EÚ do roku 2030 zvýšilo zameranie na výsledky a stanovilo menej priorít, uľahčil sa prístup k administratívnym postupom a aby sa do väčšej miery opieral o pochopenie občianskej spoločnosti a o spoluprácu s ňou. Súčasťou tohto všetkého musí byť rozvoj systémov monitorovania a hodnotenia. Jedným z dôležitých spôsobov posilnenia európskej správy je posilnenie viacúrovňovej verejnej správy a otvorejšia účasť na nej.

1.9. EHSV si musí nájsť nové miesto v príprave a vo vykonávaní európskej politiky a stratégie, pričom by mal zaujať nové a silnejšie postavenie v európskom riadení s cieľom zaručiť osobitnú sprostredkovateľskú úlohu medzi vnímaním reality zo strany občianskej spoločnosti a jej budúcnymi zámermi. EHSV sa usiluje o lepšie porozumenie posilnením pravidelného a štruktúrovaného dialógu so sociálnymi partnermi a s občianskou spoločnosťou.

1.10. EHSV sa musí lepšie zoznámiť s novými informačnými systémami vrátane digitalizovaných a sociálnych sietí spojených s občianskou spoločnosťou a lepšie ich využívať. EHSV môže tento cieľ dosiahnuť, ak bude zapojený do procesu európskeho semestra a získa skúsenosti so spracovávaním prijatých informácií.

1.11. EHSV poukazuje na to, že jednou z najvýznamnejších súčasných prekážok spustenia európskeho rozvoja je nízka úroveň faktickej a nepretržitej komunikácie medzi hospodárskymi a sociálnymi partnermi a európskym riadením. Aj tu musíme pochopiť systém vzťahov EHSV.

1.12. EHSV sa domnieva, že pomocou priebežného hodnotenia komplexných cieľov s využitím komplexných partnerských dohôd, budovania hlbkej občianskej podpory a merania globálneho prostredia Európskej únie sa bude môcť semester zamerať na znižovanie rizika krízových situácií v budúcnosti a vytvorenie udržateľného, zmysluplného a citlivého hospodárskeho a sociálneho prostredia.

⁽²⁾ Dohody medzi Európskou komisiou a jednotlivými krajinami EÚ. Stanovujú sa v nich plány vnútroštátnych orgánov, ako využívať finančné prostriedky z európskych štrukturálnych a investičných fondov.

2. Všeobecné a konkrétne pripomienky

2.1. Európa dosiahla bod obratu

2.1.1. Európa dosiahla nový bod obratu. Desať rokov po hlbokoj hospodárskej kríze a napriek silnému oživeniu v Európe žijeme v stave politického a spoločenského nepokoja a v novej globálnej neistote. Jedným z najväčších poučení, ako aj úspechov v nedávnom riadení hospodárskej politiky EÚ v dôsledku krízy bolo zavedenie a praktické vykonávanie európskeho semestra. Táto nová forma koordinácie hospodárskych politik zahŕňa hlbkové monitorovanie a analýzu, praktické koordinované riadenie a rad obmedzení a sankcií, ktoré úzko súvisia s hospodárskou výkonnosťou členských štátov. Výsledky by sa mali prejavovať vo forme prísnej disciplíny, väčšej zodpovednosti a jasnejšieho zamerania na kľúčové strategické otázky. Ako taký by semester mohol slúžiť ako spoľahlivá platforma pre nové intervencie v oblasti politiky súdržnosti.

2.1.2. V čase, keď sa má začať nový politický päťročný cyklus európskeho riadenia a nové sedemročné finančné obdobie pre koordinovaný európsky rozvoj a keď sa blíži koniec stratégie Európa 2020 pre inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast, bude EÚ musieť prehodnotiť systémy riadenia: tieto musia vychádzať z novej, komplexnej stratégie vykonávania na nasledujúcich desať rokov ako kompasu pre udržateľnú budúcnosť.

2.1.3. Existuje široká podpora myšlienke, že jednou z najdôležitejších podmienok úspešného zavedenia nového „viacúrovňového a viacstranného riadenia“ je plné zapojenie hospodárskych a sociálnych partnerov do rozhodovacieho procesu a procesu vykonávania⁽³⁾.

2.1.4. EHSV na základe skúseností s pridanou hodnotou silného princípu partnerstva v politike súdržnosti opätovne zdôrazňuje význam viacúrovňového riadenia, ktoré posilňuje štrukturálnu účasť organizácií občianskej spoločnosti a iných zainteresovaných strán v procese programovania, vykonávania, hodnotenia a monitorovania využívania finančných prostriedkov. To isté by sa malo uplatňovať v rámci makroekonomického programovania v členských štátoch.

2.1.5. EHSV v tejto súvislosti zdôrazňuje, že je potrebné zaviesť spoločný európsky rámec, ktorý je podobný partnerskej dohode v rámci štrukturálnych fondov EÚ a ktorý zaručí intenzívnu a zmysluplnú účasť sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti vo všeobecnosti vo všetkých fázach navrhovania a vykonávania semestra EÚ. Bude to znamenať väčšiu zodpovednosť vnútroštátnych orgánov, ako aj efektívnejšie a zmyslupnejšie využívanie politik a odporúčaní.

2.1.6. Európska renesancia musí byť postavená na rovnakej sile kontinuity, na ktorej sa zakladajú európske hodnoty, ako je sloboda, bezpečnosť, spravodlivosť, právny štát a ľudské práva, pričom sa musí neustále obnovovať a splňať kritériá trvalo udržateľného rozvoja.

2.2. Semester a jeho komplexnosť

2.2.1. Komisia za posledných desať rokov vyvinula veľké a podľa všetkého úspešné úsilie o vytvorenie viacúrovňového systému riadenia hospodárskych záležitostí: európsky semester. Zahŕňa rôzne politiky a stratégie vzťahujúce sa na celoodvetvové a horizontálne otázky vo všetkých hospodárskych, sociálnych a environmentálnych oblastiach. Týmto novým procesom Európska komisia prekonal starý systém „otvorenej metódy koordinácie“.

2.2.2. Semester bol v posledných rokoch posilnený a doplnený o dôležité sociálne a environmentálne prvky stratégie EÚ 2020, ktoré sú priamo spojené s odporúčaniami politiky súdržnosti⁽⁴⁾. Medzi správou hospodárskych záležitostí, implementáciou politiky súdržnosti a novým konceptom európskeho rozvoja: investičným plánom pre Európu je viditeľná silná väzba⁽⁵⁾.

2.2.3. EHSV vo viacerých stanoviskách obhajoval štrukturálne reformy, ktoré zvyšujú produktivitu, rast, kvalitu pracovných miest, istotu zamestnania a sociálnu ochranu, a zároveň podporujú investície a posilňujú kolektívne vyjednávanie založené na autonómii sociálnych partnerov a sociálnom dialógu⁽⁶⁾. EHSV sa zároveň „domnieva, že naviazanie tohto programu na podporu reforiem na európsky semester môže byť ešte pevnejšie a bezprostrednejšie, než sa predpokladá v návrhu nariadenia“⁽⁷⁾.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV na tému *Nariadenie o spoločných ustanoveniach 2021 – 2027*, Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 83; a stanovisko EHSV na tému *Budúcnosť politiky súdržnosti*, Ú. v. EÚ C 228, 5.7.2019, s. 50.

⁽⁴⁾ Európsky semester 2019: Oznámenie o správach o krajinách, COM(2019) 150 final.

⁽⁵⁾ Investičný plán pre Európu a program InvestEU (2021 – 2027).

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému *Viacročný finančný rámec na obdobie po roku 2020*, Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 106.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému *Program na podporu reforiem*, Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 121.

2.3. *Udržateľná budúcnosť Európy*

2.3.1. Začiatkom tohto roka Komisia uverejnila svoj diskusný dokument o udržateľnej budúcnosti Európy, ktorý pripravil pôdu pre komplexnú stratégiu vykonávania do roku 2030. V tomto dokumente sa stanovuje postup pre ďalší rozvoj vízie udržateľného rozvoja EÚ a zameranie sektorových politík po roku 2020, pričom sa pripravuje na dlhodobé vykonávanie cieľov udržateľného rozvoja. Výbor požaduje ambicioznejšie klimatické ciele, ktoré budú začlenené do európskeho semestra, pretože semester je relatívne slabý, pokiaľ ide o nebezpečenstvo, ktoré predstavuje zmena klímy, a pokrok EÚ pri dosahovaní parížskych cieľov⁽⁸⁾. Okrem toho vo svete poznačenom zmenou klímy EHSV opakovane predložil odporúčania na zlepšenie ochrany biodiverzity a životne dôležitých zdrojov nevyhnutných pre našu existenciu⁽⁹⁾.

2.3.2. Diskusný dokument ponúka tri scenáre, ktoré majú rozprúdiť diskusiu o tom, ako nadviazať na ciele udržateľného rozvoja v rámci EÚ:

- zastrešujúca stratégia EÚ zameraná na udržateľný rozvoj, ktorá bude usmerňovať postup EÚ a jej členských štátov,
- pokračovanie v zapracúvaní stratégií do všetkých relevantných politík EÚ, ale členské štáty sa nebudú musieť angažovať,
- zvýšený dôraz na vonkajšiu činnosť a zároveň konsolidácia súčasných ambícií v oblasti udržateľnosti na úrovni EÚ.

2.3.3. Inteligentné prelnanie prvých dvoch scenárov do európskeho semestra by malo zohrávať rozhodujúcu úlohu pri plnení rozpočtov EÚ a ich rámcov financovania (napríklad štrukturálnych a investičných fondov EÚ), pričom by sa v maximálnej miere využila flexibilita nového VFR a zabezpečil by sa silný vzťah medzi politikou súdržnosti a ostatnými politikami.

2.3.4. Mohlo by sa uvažovať o tom, že európsky semester, ktorý bude doplnený novým participatívnym modelom, by mohol pri rozvoji Únie zohrávať účinnejšiu a efektívnejšiu úlohu.

2.3.5. Príspevky môžu pochádzať z investičného plánu EÚ, ak bude primerane financovaný, ako aj z rozpočtu politiky súdržnosti EÚ v súlade s odporúčaniami pre jednotlivé krajiny. Vyžaduje si to však primeranú flexibilitu v Pakte stability a rastu. Okrem toho si to vyžaduje kontinuálne primerané financovanie politiky súdržnosti z rozpočtu EÚ, ako EHSV uviedol v predchádzajúcom stanovisku⁽¹⁰⁾.

2.4. *Politika súdržnosti a európsky semester*

2.4.1. Súbor návrhov nariadení o VFR na roky 2021–2027 (zastrešujúci návrh, ako aj návrhy odvetvových nariadení) priniesol niekoľko nových prvkov, ktoré by mohli pomôcť zlepšiť koordináciu a výkonnosť hospodárskej politiky EÚ a účinnosť intervencií v rámci politiky súdržnosti⁽¹¹⁾. Jedným z najdôležitejších prvkov je vymedzenie jasného vzťahu medzi politikou súdržnosti a procesom európskeho semestra a niekoľko príslušných krokov⁽¹²⁾.

2.4.2. Návrhy nariadení však zostávajú dosť otvorené na to, aby sa na riešenie tohto problému v praxi využil dostatočný priestor pre invenciu a tvorivosť. Toto stanovisko by mohlo ponúknuť niekoľko nápadov, ako to dosiahnuť. Po prvé, politiku súdržnosti a európsky semester možno považovať za vzájomne súvisiace. Sú úzko prepojené a majú obrovský potenciál na zlepšenie súčasnej situácie.

2.4.3. Investície a intervencie v oblasti politiky súdržnosti by sa mohli zamerať najmä na oblasti, na ktoré poukázal európsky semester, najmä v prípadoch, keď sa zistil nedostatok investícií pomocou štatistických platforiem, ako je napr. sociálny prehľad. Je potrebné upraviť časové rámce na realizáciu cieľov politiky (vo všeobecnosti sedemročné obdobie v prípade politiky súdržnosti v porovnaní s kratším, zvyčajne ročným alebo jedenapoločným obdobím pre odporúčania pre jednotlivé krajiny).

2.4.4. Pre konkrétny členský štát by sa dali identifikovať pomocou hodnotiacej tabuľky hlavných makroekonomických, fiškálnych a štrukturálnych ukazovateľov, ktorá sa uverejňuje každoročne v novembri, keď sa začína nový cyklus európskeho semestra, a najmä s použitím postupu národných programov reforiem, ktoré sa následne premietnu do správ o odporúčaníach pre jednotlivé krajiny.

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému Načúvať občanom Európy v záujme udržateľnej budúcnosti (Sibiu a ďalej), Ú. v. EÚ C 228, 5.7.2019, s. 37.

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV na tému Budúcnosť EÚ: výhody pre občanov a dodržiavanie európskych hodnôt, Ú. v. EÚ C 228, 5.7.2019, s. 57.

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému *Budúcnosť kohéznej politiky*, Ú. v. EÚ C 228, 5.7.2019, s. 50.

⁽¹¹⁾ VFR 2021–2027, COM(2018) 321 final a VFR 2021–2027 Príloha.

⁽¹²⁾ Stanovisko EHSV na tému *Viacročný finančný rámec na obdobie po roku 2020*, Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 106.

2.4.5. Nový návrh VFR na roky 2021 – 2027 by mal byť založený aj na posilnenej flexibilita a tematickej koncentrácii. Nástroje politiky súdržnosti by sa preto mohli flexibilne prispôbiť osobitným potrebám konkrétneho členského štátu.

2.4.6. Protichodné smery v rámci vzájomných vzťahov však môžu naznačovať, že výkonnosť európskeho semestra môže slúžiť ako nástroj na stimulovanie dobrej výkonnosti alebo na stanovenie jasne diferencovaného, primeraného prístupu k sankciám⁽¹³⁾ v prípade slabej výkonnosti⁽¹⁴⁾. Krajiny s dobrou výkonnosťou v rámci európskeho semestra, ktoré si zachovávajú makroekonomickú disciplínu a zodpovedne reagujú na odporúčania pre jednotlivé krajiny, by sa mohli podporiť určitým bonusom prostredníctvom dodatočných prostriedkov pridelených z fondov politiky súdržnosti (EFRR, ESF+ alebo KF); finančná základňa krajín so slabou výkonnosťou a tých, ktoré ignorujú odporúčania pre jednotlivé krajiny, by sa mohla primerane znížiť⁽¹⁵⁾.

2.4.7. Nový návrh VFR na roky 2021–2027 sa vo veľkej miere týka aj synergií medzi niekoľkými kapitolami a programami VFR. V európskom semestri sa identifikujú najdôležitejšie potreby v oblasti reforiem z pohľadu každého členského štátu. Jedným návrhom sa dokonca zavádza nový program na podporu reforiem; bolo by viac ako potrebné prijať spoločný systém riadenia nástrojov politiky súdržnosti a programov na podporu reforiem⁽¹⁶⁾ v praxi, najlepšie na úrovni konkrétneho operačného programu politiky súdržnosti. V takom prípade by sa mohli vytvoriť optimálne podmienky pre synergie⁽¹⁷⁾.

2.4.7.1. To isté platí pre program InvestEU (čiastočne založený aj na dobrovoľnom pridelovaní prostriedkov členských štátov z financovania na politiku súdržnosti na tento centralizovaný finančný nástroj).

2.4.8. V prípade viacročného finančného rámca na roky 2021 – 2027 by mohlo dôjsť k strategickému znevýhodneniu, pretože stratégia Európa 2020 už nebude mať pokračovanie. Musíme si položiť otázku, či má diskusný dokument o udržateľnej budúcnosti Európy nejaké skutočné ambície plniť túto funkciu. V poslednom čase zohral významnú úlohu pri vymedzovaní budúcich investičných priorít politiky súdržnosti špecifických pre jednotlivé krajiny (správy o krajinách uverejnené vo februári 2019⁽¹⁸⁾) a investičných potrieb (prognóza z jari, máj 2019⁽¹⁹⁾).

2.4.8.1. V rámci semestra a v ostatných politických nástrojoch sú v súčasnosti hlavnými cieľmi stratégie EÚ hlavné body merania pokroku a pôsobia ako východisko pre novú stratégiu do roku 2030.

2.4.9. V prípade neskorej prípravy novej stratégie do roku 2030 by sa mohlo odporučiť, aby sa v prechodnom období zaviedla prax prípravy strednodobej (dlhodobej) stratégie ako súčasť krokov, na ktorých bude založený európsky semester (napr. náčrt takejto stratégie pre rok 2021 a nasledujúce roky, ktorý sa má uverejniť v roku 2020, a niektoré správy o stave skutočnej výkonnosti a výsledkoch, ktoré sa majú zverejňovať každé dva alebo tri roky).

2.4.10. EHSV preto zvažuje nový strategický prístup, ktorého výsledkom bude politika súdržnosti, ktorá sa výrazne zameriava na skutočné priority (založené na výkonnosti a orientované na výsledky), ktoré sú tematicky koncentrované, dobre vyvážené a integrované, dôveryhodné (založené na analýze), odborne realizované a ktoré sa týkajú zodpovednosti všetkých príslušných zainteresovaných strán.

2.5. Úloha semestra pri vykonávaní sociálnej súdržnosti

2.5.1. Posilnenie sociálnej súdržnosti a obnovenie dôvery európskej verejnosti sú dva prvky, ktoré sú úzko spojené.

2.5.2. Európsky pilier sociálnych práv významne prispieva k obom prvkom okrem iného podporou a usmerňovaním členských štátov pri uplatňovaní reforiem zameraných na vytváranie udržateľných, vysokokvalitných pracovných miest so značnou pridanou hodnotou.

2.5.3. V tejto súvislosti by sa mal sociálny prehľad a jeho ukazovatele používať ako hlavný nástroj nielen na meranie výkonnosti regiónu alebo členského štátu v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje európsky pilier sociálnych práv, ale aj na identifikáciu všetkých prípadných chýbajúcich investícií a na financovanie prostredníctvom ESF+ najúčinnejším spôsobom.

⁽¹³⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému Načúvať občanom Európy v záujme udržateľnej budúcnosti (Sibiu a ďalej), Ú. v. EÚ C 228, 5.7.2019, s. 37, bod 11.4.

⁽¹⁴⁾ Nariadenie o spoločných ustanoveniach na roky 2021 – 2027, COM(2018) 375 final.

⁽¹⁵⁾ The legal nature of Country Specific Recommendations, Európsky parlament, jún 2017.

⁽¹⁶⁾ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zriadení Programu na podporu reforiem – COM(2018) 391 final.

⁽¹⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému Program na podporu reforiem, Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 121.

⁽¹⁸⁾ Európsky semester 2019: Oznámenie o správach o krajinách, COM(2019) 150 final.

⁽¹⁹⁾ Európska hospodárska prognóza. Jar 2019.

2.5.4. Štatistický odkaz by sa mal používať na identifikáciu chýbajúcich investícií v jednotlivých členských štátoch a na zameranie investičných a politických odporúčaní tam, kde budú najužitočnejšie z hľadiska sociálneho začlenenia.

2.5.5. Veľká pozornosť by sa mala venovať nedávnej práci, rodovej nerovnosti⁽²⁰⁾, boju proti nezamestnanosti a najmä mladým ľuďom a osobám, ktoré sú najviac vzdialené od trhu práce, ako sú osoby so zdravotným postihnutím a osoby s osobitnými potrebami. Osobitná pozornosť by sa mala venovať aj osobám s malými alebo chýbajúcimi vedomosťami o výpočtovej technike a digitálnej technológii.

2.5.6. Pilier sociálnych práv by sa mal využívať ako prostriedok na meranie odporúčaní pre členské štáty. Súbor 20 zásad piliera by sa mal využívať ako referencia na posúdenie úspešnosti krajín pri začlenení ich záväzku týkajúceho sa sociálneho piliera do svojich hospodárskych politík.

2.5.7. Mohla by vyvstať otázka, ako by sa mal európsky pilier sociálnych práv uplatňovať pri vykonávaní európskeho semestra, aby sa tento proces posilnil a upevnil, a nie preťažil.

2.5.8. Znovu sa ponúka kladná odpoveď: je potrebná dobre vymedzená stratégia s horizontálnymi, prierezovými prepojeniami medzi uvedenými politikami. Táto nová európska komplexná stratégia pre udržateľnú budúcnosť Európy by bola schopná zaručiť implementáciu prostredníctvom silného koordinačného mechanizmu semestra.

2.6. **Musíme zabezpečiť poriadok v rozmanitosti**

2.6.1. Dodatok k nariadeniu o spoločných ustanoveniach⁽²¹⁾ obsahuje obsiahly súbor rôznych európskych politík, v prípade ktorých sa v súlade so sedemástimi cieľmi udržateľného rozvoja ukazuje, že je takmer nemožné zabezpečiť koordináciu medzi nimi. Okrem toho existuje dvadsať cieľov európskeho piliera sociálnych práv. S cieľom objasniť a zjednodušiť situáciu sa politika regionálneho rozvoja a súdržnosti na obdobie po roku 2020 pevne zamerala na päť investičných priorít:

- inteligentnejšia Európa prostredníctvom inovácií, digitalizácie, hospodárskej transformácie a podpory pre malé a stredné podniky,
- ekologickejšia, bezuhlíková Európa, implementácia Parížskej dohody a investície do transformácie energetiky, obnoviteľných zdrojov energie a boja proti zmene klímy,
- prepojenejšia Európa so strategickou dopravou a s digitálnymi sieťami,
- sociálnejšia Európa, ktorá plní európsky pilier sociálnych práv a podporuje kvalitné pracovné miesta, vzdelávanie, zručnosti (podľa názoru EHSV je odborné vzdelávanie a celoživotné vzdelávanie osobitne dôležité), sociálne začlenenie a rovnaký prístup k zdravotnej starostlivosti,
- Európa, ktorá je bližšie k svojim občanom, podporuje rozvojové stratégie vedené na miestnej úrovni a udržateľný rozvoj miest (EHSV by chcel zdôrazniť rozvoj okrajových a vidieckych oblastí) v celej EÚ.

2.6.2. V snahe poukázať na zložitú úlohu spojenú s vypracovaním novej komplexnej stratégie pre Európu do roku 2030 sa v diskusnom dokumente stanovili tieto hlavné témy vízie udržateľného rozvoja EÚ:

- udržateľný rozvoj pre lepšie životné podmienky ľudí (EHSV v tejto súvislosti zdôrazňuje význam pracovných podmienok): konkurenčné výhody Európy,
- EÚ a globálne výzvy, ktoré treba riešiť,
- posun smerom k udržateľnej Európe do roku 2030,
- EÚ v úlohe globálneho priekopníka udržateľného rozvoja,
- scenáre pre budúcnosť⁽²²⁾.

⁽²⁰⁾ Stanoviská EHSV na tému *Rodová rovnosť na európskych trhoch práce*, Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 26, a *Otázky rodovej rovnosti*, bod 1.4, Ú. v. EÚ C 240, 16.7.2019, s. 3.

⁽²¹⁾ *Spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl a migráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj pre riadenie hraníc a víza*, COM(2018) 375 final.

⁽²²⁾ Diskusný dokument *Smerom k udržateľnej Európe do roku 2030*, COM(2019) 22 final.

2.7. **Potreba novej koordinácie správy**

2.7.1. Využitím nadchádzajúcej veľkej príležitosti, ktorú predstavuje nová Komisia, bude komplexná stratégia po roku 2020 s novými, čerstvými impulzmi a zameraním sa na udržateľný rozvoj predstavovať akčný nástroj a bude vychádzať z procesu semestra a novej štruktúry správy v Komisii.

2.7.2. Vzhľadom na súčasný demokratický a implementačný deficit, ktorý je stále zreteľnejší v súvislosti so stratégiou Európa 2030, narastajúci počet zainteresovaných strán vyjadril potrebu väčšmi participatívnej demokracie, lepších pracovnoprávných vzťahov (lepšia účasť pracovníkov), demokracie vo všetkých odvetviach hospodárstva a účinného plnenia cieľov stratégie. Obnovená dlhodobá stratégia by mohla zohrávať kľúčovú úlohu pri vykonávaní európskej správy hospodárskych záležitostí zameranej na zvýšenie konkurencieschopnosti a rozvoja, pokiaľ by bola riadne koordinovaná v rámci semestra.

2.7.3. To sa dá dosiahnuť len prijatím rozhodných a starostlivo navrhnutých opatrení na zaručenie aktívneho zapojenia organizovanej občianskej spoločnosti do tohto procesu. V rámci štruktúry EHSV by sa preto bez toho, aby tým vznikla ďalšia administratívna alebo finančná záťaž mohlo zriadiť informačné centrum typu jednotného kontaktného miesta⁽²³⁾, platforma na výmenu informácií alebo nejaký druh virtuálneho a fyzického centra kompetencií, ktorého úlohou by bolo zamerať sa na riešenie problémov súvisiacich s implementáciou stratégie EÚ 2030 (ako je napríklad slabá zodpovednosť jednotlivých štátov, nejasné inštitucionálne rámce a podriadenosť sociálneho piliera). S cieľom zabezpečiť účinnú koordináciu a racionalizáciu by sa súvisiace úlohy, postupy a riadenie spolupráce medzi agentúrami mali koordinovať na celoeurópskej a vnútroštátnej úrovni.

2.7.4. Model jednotného kontaktného miesta by sa mohol vhodne uplatňovať v každej oblasti, kde je zaručený jednotný prístupový bod ako základ pre integrovanú platformu na výmenu informácií a konzultácie, čo uľahčí ďalší proces tvorby politiky a rozhodovania. Vzhľadom na poradný charakter úloh zverených EHSV, jeho dobre zavedenú sieť národných HSV a medziinštitucionálne vzťahy by mohol byť model jednotného kontaktného miesta jedinečným nástrojom na uskutočňovanie konzultácií a uľahčenie vykonávania stratégie EÚ do roku 2030. Mohol by zahŕňať najširšiu škálu zainteresovaných strán z občianskej spoločnosti pri získavaní a výmene informácií o dosahovaní priorít stratégie EÚ 2030 na regionálnej/vnútroštátnej, ako aj celoeurópskej úrovni.

2.7.5. Informačné centrum EHSV založené na modeli jednotného kontaktného miesta by sa mohlo zaoberať implementáciou, ako aj otázkami demokratického deficitu v súvislosti so spôsobom fungovania EÚ. Vytvorenie skupiny Európsky semester v rámci štruktúry sekcie ECO bolo prvým krokom k dosiahnutiu nového typu informačného centra s cieľom zabezpečiť väčšiu viditeľnosť pre EHSV v inštitucionálnom prostredí.

V Bruseli 17. júla 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽²³⁾ Stanovisko EHSV na tému *Pokrok v implementácii stratégie Európa 2020 a spôsob, ako dosiahnuť jej ciele do roku 2020*, Ú. v. EÚ C 251, 31.7.2015, s. 19.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Nová úloha verejných služieb zamestnanosti v kontexte vykonávania Európskeho piliera sociálnych práv**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2019/C 353/08)

Spravodajkyňa: **Vladimíra DRBALOVÁ**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	20.2.2019
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	8.7.2019
Prijaté v pléne	17.7.2019
Plenárne zasadnutie č.	545
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	156/7/10

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV oceňuje príspevok európskej siete verejných služieb zamestnanosti (európska sieť VSZ) k modernizácii a posilneniu verejných služieb zamestnanosti (VSZ) a vyzýva na synergiu medzi jej aktualizovanou stratégiou na obdobie po roku 2020 a zásadami Európskeho piliera sociálnych práv (EPSP).

1.2. EHSV určil niektoré oblasti, kde je potrebné väčšie úsilie založené na partnerstve so všetkými zainteresovanými stranami, sociálnymi partnermi, organizáciami občianskej spoločnosti, podnikmi a súkromnými službami zamestnanosti s cieľom vynaložiť spoločné úsilie na dosiahnutie lepšej integrácie uchádzačov o zamestnanie na trhu práce.

1.3. Inovatívna úloha VSZ pri vykonávaní vnútroštátnych politík zamestnanosti a trhu práce a pri garantovaní efektívnejších služieb pre podniky sa musí riadne podporiť na vnútroštátnej úrovni dostatočnou kapacitou, kvalifikovanými zamestnancami, informačnými technológiami a príslušným technickým vybavením pre digitalizáciu spoločnosti a finančnými prostriedkami.

1.4. EHSV požaduje systematickejšiu a štruktúrovanejšiu spoluprácu medzi VSZ a inými poskytovateľmi služieb v sociálnej oblasti a oblasti zamestnanosti s cieľom riešiť množstvo prekážok, s ktorými sa uchádzači o zamestnanie stretávajú pri vstupe na trh práce (zdravotné problémy, bývanie, doprava). Modernizácia VSZ je komplexný proces a nedostatok koordinácie, programovania, plánovania a rozdelenia zodpovedností na národnej a/alebo regionálnej úrovni vedie k fragmentácii. Aktívna a pravidelná účasť sociálnych partnerov na činnosti VSZ má kľúčový význam pre zmapovanie miestnych pracovných príležitostí a prispieva k odstraňovaniu nesúladu na trhu práce.

1.5. EHSV vyzýva na užšiu súčinnosť medzi službami VSZ a systémami sociálnych dávok a sociálnej infraštruktúry s cieľom poskytnúť väčšiu pomoc nezamestnaným ľuďom pri hľadaní zamestnanosti a zabrániť tomu, aby ľudia, ktorí hľadajú zamestnanie, boli pri vstupe na trh práce penalizovaní.

1.6. EHSV žiada väčšiu finančnú podporu pre členské štáty a dúfa, že Európsky sociálny fond plus (ESF+), ktorý bol nedávno zavedený ako súčasť nového viacročného finančného rámca na roky 2021 – 2027, sa stane skutočným nástrojom EÚ na investovanie do ľudí a vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv (EPSP).

1.7. EHSV sa domnieva, že by sa malo vynaložiť väčšie úsilie na monitorovanie, hodnotenie a porovnávanie služieb VSZ s cieľom posúdiť účinnosť týchto služieb pri pomoci uchádzačom o zamestnanie, ktorí vstupujú na trh práce. Spoločné normy a usmernenia na úrovni EÚ by mohli pomôcť zefektívniť VSZ. Viac by sa mali využívať existujúce zdroje údajov, ako napríklad výberové zisťovanie pracovných síl (VZPS), a s týmto monitorovaním môžu pomáhať agentúry, ako je Eurofound.

1.8. EHSV požaduje, aby sa preskúmali existujúce opatrenia na meranie výsledkov pracovných programov VSZ s cieľom zabezpečiť, aby služby boli prínosom pre všetky kategórie ľudí, najmä tých, ktorí majú viacero problémov.

2. Úvod

2.1. Európsky pilier sociálnych práv (EPSP) bol zriadený po medziinštitucionálnom vyhlásení Európskeho parlamentu, Rady a Komisie zo 17. novembra 2017 v Göteborgu počas sociálneho samitu EÚ. EPSP by mal viesť k väčšiemu zameraniu na zamestnanosť a sociálne aspekty a mal by pomôcť prispôsobiť európsky sociálny model výzvam 21. storočia a podnieť proces konvergencie medzi členskými štátmi.

2.2. Dvadsať kľúčových zásad Európskeho piliera sociálnych práv je rozdelených do troch hlavných okruhov – **rovnosť príležitostí a prístup na trh práce, spravodlivé pracovné podmienky a sociálna ochrana a začlenenie**. Kľúčovou otázkou v Európe je ich skutočne prijatie a vykonávanie vzhľadom na rýchle zmeny v sociálnom, právnom a hospodárskom prostredí.

2.3. Podľa ročného prieskumu rastu na rok 2019 hospodárstvo Európy teraz vstupuje do šiesteho roku nepretržitého rastu. Tento trvalý hospodársky rast bol sprevádzaný oživením investícií, väčším dopytom spotrebiteľov, zlepšením verejných financií a priebežnou tvorbou pracovných miest, hoci v jednotlivých krajinách bolo tempo odlišné. Tento vývoj prispel k podstatným zlepšeniam trhov práce a sociálnych podmienok. Miera zamestnanosti osôb vo veku 20 – 64 rokov sa v druhom štvrtroku 2018 zvýšila na 73,2 %. Miera nezamestnanosti klesla na 6,8 % a klesá aj miera dlhodobej nezamestnanosti a nezamestnanosti mladých ľudí. Existujú však veľké rozdiely medzi členskými štátmi, ktoré nemajú rovnakú úroveň hospodárskeho rastu a zamestnanosti; osobitná pozornosť sa musí venovať zlepšeniu kvality vytvorených pracovných miest, v neposlednom rade v záujme bojovať proti sociálnym nerovnostiam.

2.4. Vďaka zlepšeniu podmienok na trhu práce počet ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením, ktorý v roku 2017 dosahoval 113 miliónov, po prvýkrát v niektorých krajinách klesol pod úroveň pred krízou. Chudoba zamestnaných osôb je však naďalej vysoká a vo viacerých členských štátoch sa zvyšuje. Riziko chudoby zostáva problémom, a to najmä v prípade detí, osôb so zdravotným postihnutím, osôb s migrantským pôvodom a nezamestnaných ľudí.

2.5. V spoločnej správe o zamestnanosti sa pripomína, že na zabezpečenie riadne fungujúcich a inkluzívnych trhov práce sú kľúčové aktívne politiky trhu práce a verejné služby zamestnanosti. Aktívnymi politikami trhu práce sa dosahuje lepší súlad ponuky a dopytu na trhu práce a zvyšujú sa šance uchádzačov o zamestnanie nájsť si novú prácu.

3. Verejné služby zamestnanosti a budúcnosť práce

3.1. Pracovné trhy a spoločnosti sa rýchlo vyvíjajú; globalizácia, digitálna revolúcia a meniace sa pracovné modely a spoločenský a demografický vývoj prinášajú nové príležitosti, ako aj nové výzvy. Výzvy, ako napríklad pretrvávajúca nerovnosť, dlhodobá nezamestnanosť a nezamestnanosť mladých ľudí alebo solidarita medzi generáciami, sú často v členských štátoch podobné, aj keď ich miera je rôzna. Pre prebiehajúcu technologickú revolúciu je charakteristická najmä rýchlejšia miera zmien.

3.2. Pracovná sila nebola nikdy taká rozmanitá a vzdelaná. Pracujúce obyvateľstvo 21. storočia sa veľmi líši a prístup jednotlivcov k práci sa mení. Za predpokladu a v prípade, že pracovníci hľadajú väčšiu slobodu v práci a slobodu voľby, pričom si hľadajú zamestnanie spôsobom, ktorý vedie k individualizácii pracovných podmienok, by sociálny dialóg a kolektívna zmluva mali objasniť pracovné podmienky. Ľudia by mali mať možnosť v plnej miere rozvinúť svoj potenciál tým, že využijú svoju kvalifikáciu, zručnosti a kompetencie, a získať kvalitnú a produktívnu prácu s primeranou sociálnou ochranou.

3.3. Dôležitú úlohu zohráva **európska sieť verejných služieb zamestnanosti**, ktorá bola zriadená 17. júna 2014 a pôsobiť má do 31. decembra 2020. V roku 2018 sa začalo hodnotenie s cieľom posúdiť relevantnosť, účinnosť, efektívnosť, súdržnosť a európsku pridanú hodnotu rozhodnutia o sieti VSZ. Vo svojom stanovisku k verejným službám zamestnanosti ⁽¹⁾ EHSV schválil návrh Komisie zriadiť európsku sieť VSZ.

(1) Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 116.

3.4. V stratégii európskej siete VSZ na obdobie do roku 2020 a neskôr sa odráža nedávny vývoj na trhu práce vrátane rýchlo sa rozvíjajúcich hospodárstiev založených na platformách, nových formách práce, nedostatku pracovnej sily, mobility pracovnej sily, rôzno-rodejšej základne klientov VSZ a potreby využívania nových digitálnych technológií a využitia bohatších zdrojov údajov.

3.5. Na vnútroštátnej úrovni a v koordinácii s európskou sieťou VSZ sa už podniklo mnoho pozitívnych krokov. Vnútroštátne VSZ v niektorých krajinách urobili veľa **pri uplatňovaní záruky EÚ pre mladých ľudí**, ktorá mladým ľuďom, najmä tým, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, pomáha v rýchlejšom prechode na trh práce alebo naspäť do vzdelávania. Vnútroštátne VSZ takisto vykonali opatrenia z iniciatívy EÚ zameranej na **lepšiu integráciu dlhodobo nezamestnaných** prostredníctvom lepšej registrácie a integrovaných pracovných zmlúv. Od roku 2015 majú okrem toho v programe integráciu utečencov a žiadateľov o azyl na trhu práce.

3.6. Zo skúseností EHSV však vyplýva, že efektívnosť VSZ a ich schopnosť fungovať v meniacich sa okolnostiach, riešiť nové výzvy vo svete práce a úspešne integrovať ľudí na týchto nadnárodných trhoch práce, je v jednotlivých členských štátoch rôzna. Ich osobná, technická a finančná kapacita je v mnohých prípadoch a v niektorých členských štátoch podhodnotená.

3.7. Mala by sa účinnejšie presadzovať osobitná odborná kategória pracovných poradcov a rozvíjať riadna integrácia databáz na účinné zosúladzovanie podnikov a pracovníkov. V niektorých krajinách VSZ dopĺňajú alebo nahrádzajú súkromné agentúry zamestnania a pracovní poradcovia. Nevyhnutná je spolupráca s podnikmi, spolu s aktívnou účasťou sociálnych partnerov aj na miestnej úrovni s cieľom mapovať pracovné príležitosti na národnej a územnej úrovni. Miera úspešnosti služieb VSZ by sa mala merať aj z pohľadu zamestnávateľov.

4. Verejné služby zamestnanosti z hľadiska Európskeho piliera sociálnych práv

4.1. Od vyhlásenia EPSP by vnútroštátne VSZ a európska sieť VSZ mali byť inovatívnejšie pri podpore účelu EPSP a uplatňovaní jeho kľúčových zásad.

4.2. Európska sieť VSZ v roku 2017 formálne prispela ku konzultáciám EK týkajúcim sa EPSP. V roku 2018 vypracovala dokument o budúcnosti práce. Táto činnosť bola pre sieť príležitou na to, aby zvažila, akým spôsobom by sa mohla stratégia VSZ do roku 2020 upraviť, aby sa zabezpečilo, že bude aj naďalej vhodná na daný účel, keď sa VSZ snažia riešiť nové výzvy rýchlo sa meniaceho trhu práce a stať sa skutočnými agentúrami kariérneho poradenstva. VSZ sa usilujú o modernizáciu svojej organizácie s cieľom dosiahnuť služby pre klientov s hodnotením „trojitého A“ – schopnosti, aktivity, zodpovednosť (*ability, agility, accountability*), aby tak pomohli vytvoriť udržateľnejší a inkluzívnejší trh práce.

5. Nová úloha VSZ z pohľadu EHSV

5.1. EHSV víta priority uvedené v **pracovnom programe európskej siete VSZ na rok 2019** a vyzýva na **väčšiu interakciu medzi zásadami EPSP a nástrojmi siete pre referenčné porovnanie a vzájomné učenie**. Môže to prispieť k lepšie integrovaným službám VSZ a k vykonávaniu EPSP.

5.2. V novembri 2018 usporiadalo Stredisko EHSV pre monitorovanie trhu práce (SMTP) **konferenciu o verejných službách zamestnanosti v kontexte vykonávania Európskeho piliera sociálnych práv**. Uvedené príklady potvrdili potrebu doplnkovosti medzi verejnými a súkromnými službami zamestnanosti a ukázali konkrétne prínosy dobrej spolupráce medzi VSZ a sociálnymi partnermi. Proaktivita VSZ, vytvorenie jednotného kontaktného miesta pre podniky, spoločné kurzy odbornej prípravy zo strany VSZ a podnikov sa ukázali ako kľúčové pre zabezpečenie udržateľných pracovných miest.

5.2.1. Podľa EHSV treba lepšie reagovať na dopyt po pracovných miestach a ich ponuku, vytvárať stimuly pre zamestnávateľov aj pre pracovníkov (napríklad umožniť pracovníkom s nízkymi mzdami ponechať si sociálne výhody súvisiace s nezamestnanosťou,) a zaistiť spravodlivú rovnováhu medzi flexibilitou zamestnania a istotou pracovného miesta, čo povedie k stabilnejším zmlúvam. Európa má stále ďaleko od využitia plného potenciálu dostupnej pracovnej sily. Európa by mala podporovať udržateľné podniky, a to najmä tak, že im umožní vytvárať viac kvalitných a produktívnych pracovných miest.

5.2.2. EHSV vo svojom stanovisku ^(?) poukazuje na to, že prístup k systémom sociálnej ochrany je kľúčovým faktorom pre spravodlivejšiu spoločnosť a základom produktívnej, zdravej a aktívnej pracovnej sily. EÚ by mala zlepšiť spôsob, akým sa existujúcou otvorenou metódou koordinácie podporujú členské štáty v **referenčnom porovnávaní pokroku smerom k reforme a zlepšeniu výkonnosti ich politík zamestnanosti a vnútroštátnych systémov sociálnej ochrany a sociálneho zabezpečenia**. Treba zabezpečiť užšiu súčinnosť medzi službami VSZ a systémami sociálnych dávok a sociálnej infraštruktúry s cieľom poskytnúť väčšiu podporu nezamestnaným ľuďom pri hľadaní zamestnania a zabrániť tomu, aby ľudia, ktorí hľadajú zamestnanie, boli pri vstupe na trh práce penalizovaní.

5.2.3. **Mobilita:** podľa názoru EHSV zostane voľný pohyb pracovníkov na základe nediskriminácie a rovnakého zaobchádzania a odstraňovanie zostávajúcich prekážok mobility jednou z priorít EÚ. EHSV vo svojom **stanovisku o sieti EURES** ^(?) požaduje skutočný nástroj na zosúladovanie ponuky a dopytu na európskom trhu práce v **úzkej spolupráci s vnútroštátnymi verejnými službami zamestnanosti**. Mobilita pracovníkov v rámci EÚ je spojená s pokračujúcim úsilím o modernizáciu systému koordinácie sociálneho zabezpečenia a zvýšenie jeho spravodlivosti pre všetky členské štáty. Najmä v prípade dávok v nezamestnanosti pre cezhraničných pracovníkov by sa mala uplatňovať zásada *lex loci laboris* na určenie príslušného členského štátu, pokiaľ sa členské štáty nedohodnú inak.

5.2.4. **Zručnosti orientované na trh práce:** sociálny rozmer vzdelávania ako sa uvádza v **prvej zásade EPSP** znamená, že každý má právo na kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, odbornú prípravu a **celoživotné vzdelávanie**. Rastúci nedostatok na trhu práce v rámci Európy okrem toho predstavuje riziko pre budúci rast. Mala by sa posilniť užšia spolupráca medzi **VSZ a sociálnymi partnermi, podnikmi, regionálnymi radami, radami pre zamestnanosť a zručnosti a ďalšími príslušnými regionálnymi štruktúrami s cieľom prekonať regionálne rozdiely a ponúknuť uchádzačom o zamestnanie a osobám ohrozeným stratou zamestnania primerané profesijné usmernenie, možnosti na zvýšenie kvalifikácie, rekvalifikáciu a zmenu povolania so zreteľom na spoločnú zodpovednosť rozličných aktérov. Malo by to zahŕňať aj aktiváciu samostatne zárobkovo činných osôb.**

5.2.5. **Spolupráca so sociálnymi partnermi:** pri tvorbe sociálnej politiky EÚ je potrebné poskytnúť väčší priestor sociálnym partnerom pri plnom rešpektovaní ich autonómie. Z pozície kľúčových aktérov na trhu práce môžu v spolupráci s vnútroštátnymi VSZ výrazne prispieť k mapovaniu pracovných príležitostí aj na miestnej úrovni, a tak uľahčiť prechody ľudí na trh práce a v rámci trhu práce – podporiť uchádzačov o zamestnanie počas ich hľadania pracovného miesta, pomôcť spoločnostiam s procesom vyhľadávania ľudských zdrojov a pritom pomôcť mladým ľuďom a dospelým, aby si vybrali najvhodnejší spôsob zvyšovania kvalifikácie (ADEM v Luxembursku).

5.2.6. **Občianska spoločnosť:** EHSV reprezentuje rozmanité organizácie občianskej spoločnosti predkladajúce množstvo stanovísk, v ktorých sa už riešia niektoré zo zásad zahrnutých do EPSP. Pridaná hodnota organizácií občianskej spoločnosti spočíva v tom, že sú v úzkom kontakte so situáciou v teréne a sú oboznámené s potrebami rôznych skupín – migrantov, osôb so zdravotným postihnutím, mladých ľudí, práv žien – a môžu účinne prispieť k cielenejšej činnosti VSZ (to by mohlo zahŕňať napríklad úlohu pracovných poradcov v Taliansku).

5.2.7. **Spolupráca so súkromnými službami zamestnanosti:** zo skúseností vyplýva, že rovnaké zapojenie a integrácia verejných a súkromných služieb môže mať účinné, prínosné výsledky z hľadiska skutočne inkluzívneho a udržateľného trhu práce. Túto komplexnosť treba podporovať. Prognózy alebo predpovede týkajúce sa trhu práce sú vždy veľmi zložité. Potreby trhu práce sa menia veľmi rýchlo. Základom sú spoľahlivé údaje. Inkluzívne trhy práce, ktoré požadujeme, si však vyžadujú zapojenie všetkých ľudí.

6. Pretrvávajúce nedostatky v cielej pomoci VSZ

6.1. EHSV oceňuje, že hlavné cieľové skupiny sú pokryté v pracovných programoch európskej siete VSZ aj vo vnútroštátnych pracovných programoch VSZ. Napriek tomu zdôrazňuje, že stále existujú nedostatky a VSZ musia vo svojej každodennej činnosti **viac uplatňovať zásadu rozmanitosti a nediskriminácie**. Je potrebné pokračovať v úsilí alebo ho zintenzívniť, najmä v súvislosti s týmito skupinami:

6.1.1. **Mladí ľudia:** EHSV víta skutočnosť, že finančná podpora na vykonávanie záruky pre mladých ľudí sa zdvojnásobila. VSZ by mali investovať do dlhodobého prístupu k poskytovaniu služieb mladým uchádzačom o zamestnanie vrátane lepšieho využívania nástrojov IKT a webových nástrojov s cieľom posilniť služby pre najzraniteľnejšie skupiny mladých ľudí. **VSZ by mali zvýšiť individuálnu pomoc mladým ľuďom, spolupracovať s ich rodinami a férovo ich informovať o situácii na trhu práce.**

^(?) Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 135.

^(?) Ú. v. EÚ C 424, 26.11.2014, s. 27.

6.1.2. **Dospelí:** starnutie obyvateľstva v Európe, **zvýšená dlhovekosť v spoločnosti a potreba podpory medzigeneračnej spolupráce**, zrýchľujúce sa zmeny na trhu práce, nové formy práce a prenikanie digitálnych technológií do všetkých aspektov každodenného života viedli k rastúcemu dopytu po nových zručnostiach a vyššej úrovni zručností, **vedomostí a kompetencií**; tým sa zvyšuje naliehavosť potreby zvýšiť úroveň zručností alebo requalifikovať všetkých ľudí, ktorí si nedokázali osvojiť základné zručnosti alebo nezískali kvalifikáciu, ktorá im zabezpečí zamestnateľnosť a **aktívne občianstvo**.

6.1.3. **Ženy:** EHSV víta smernicu o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom ⁽⁴⁾, ktorá pomáha rodičom, opatrovateľom, a najmä ženám lepšie si zorganizovať prácu a každodenné povinnosti. To by sa malo doplniť o potrebné investície do sociálnej infraštruktúry, ako sú zariadenia starostlivosti o deti a staršie osoby. To zahŕňa aj účinnú pomoc zo strany vnútroštátnych VSZ na integráciu žien do trhu práce s náležitým ohľadom na prístup rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom.

6.1.4. **Ľudia so zdravotným postihnutím:** zdravotne postihnuté osoby predstavujú približne jednu šestinú populácie EÚ v produktívnom veku, ale ich miera zamestnanosti je pomerne nízka. Toto bolo hlavné poslanstvo vypočutia EHSV, ktoré sa konalo v roku 2017. Najmä ženy a dievčatá so zdravotným postihnutím ⁽⁵⁾ sú obeťami viacnásobnej a prierezovej diskriminácie, a to na základe rodovej príslušnosti aj zdravotného postihnutia. Príliš často sú vylúčené, okrem iného z inkluzívneho vzdelávania a odbornej prípravy, zamestnania, prístupu k programom na znižovanie chudoby, primeraného bývania a účasti v politickom a verejnom živote. Potrebujú osobitnú pomoc a individuálny prístup zo strany VSZ.

6.1.5. **Migrácia: legálna migrácia môže zohrávať významnú úlohu v riadnom fungovaní trhov práce.** EHSV vo svojom stanovisku ⁽⁶⁾ zdôraznil význam súdržnej migračnej politiky a vhodne navrhnutého regulačného rámca, pričom uviedol, že „bez migrácie je hospodársky a sociálny model Európy ohrozený“. Naďalej bude dôležitá integrácia utečencov, ktorí majú právo zostať v Európe, do odbornej prípravy, zamestnania a spoločnosti všeobecne. **VSZ v mnohých krajinách už prijali veľké množstvo iniciatív, aby v tejto veci prispeli.**

6.1.6. **Rómska menšina:** EHSV je veľmi aktívny v otázkach spojených so životnými a pracovnými podmienkami rómskej komunity so zameraním na lepšiu integráciu Rómov ⁽⁷⁾. EHSV vníma synergiu medzi uplatňovaním *zásady rovnakého prístupu* v rámci EPSP a ďalšími krokmi v úspešnejšej integrácii Rómov. Prioritou VSZ by mala byť najmä pomoc rómskym ženám.

6.1.7. **Neaktívne obyvateľstvo** nie je tradičnou cieľovou skupinou VSZ, hoci významná časť neaktívneho obyvateľstva chce pracovať. Európska sieť VSZ uverejnila štúdiu s názvom *Úloha VSZ v terénnej práci s neaktívnym obyvateľstvom*, v ktorej sa uvádza prehľad terénnych opatrení pre neaktívne osoby s osobitným odkazom na úlohu VSZ. EHSV vyzýva Komisiu a členské štáty, aby prepracovali politiky opätovnej aktívácie zamerané na túto časť obyvateľstva.

7. Komplexná podpora pre vnútroštátne verejné služby zamestnanosti

7.1. Európskymi usmerneniami v oblasti zamestnanosti na rok 2019 (usmernenie 7) sa členské štáty podnecujú k zvyšovaniu účinnosti svojich aktívnych politík trhu práce. Členské štáty by sa mali usilovať o účinnejšie verejné služby zamestnanosti tým, že uchádzačom o zamestnanie zabezpečia včasnú pomoc prispôbenú ich individuálnym potrebám, podporia dopyt na trhu práce a zavedú systémy riadenia založené na výsledkoch.

7.2. Aby mohli vnútroštátne VSZ účinne prispievať k vykonávaniu EPSP, budú potrebovať silnejšiu podporu a vhodné podmienky:

7.2.1. **Dostatočné ľudské zdroje.** Komplexné služby VSZ (vyhľadávanie a výber zamestnancov, poradenstvo pri hľadaní nového zamestnania, poradenstvo a pomoc pri žiadostiach o podporu príjmu, odborné stáže) si vyžadujú odborne pripravených zamestnancov s osobitnými zručnosťami, ktorí pracujú v udržateľných podmienkach a spolupracujú s pracovnými poradcami a súkromnými pracovnými agentúrami.

7.2.2. **Riešenie technologického vývoja.** Digitalizácia hospodárstva a spoločnosti prináša nové nástroje, ktoré môžu pri správnom riadení pomôcť verejným službám zamestnanosti v ich úlohe vrátane odbornej prípravy vlastných zamestnancov VSZ, ako aj v skutočnej integrácii databáz pre účinné zosúladzovanie podnikov a pracovníkov, pričom obe tieto skupiny sa zasa podieľajú na vývoji zručností a úloh vyplývajúcich z novej digitálnej éry.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 44.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 20.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 1.

⁽⁷⁾ C 27/88 03/02/2009.

7.3. Európska komisia prijala 2. mája 2018 návrh viacročného finančného rámca na obdobie rokov 2021 – 2027. V tomto návrhu sa odráža súčasná sociálna a hospodárska situácia a poskytuje hmatateľná odpoveď na výzvu európskej verejnosti, ktorá žiada sociálnejšiu Európu a viac investícií do ľudí v EÚ. Európsky sociálny fond plus (ESF+) je kľúčovým nástrojom EÚ na investovanie do ľudí a vykonávanie EPSP. VSZ budú financované prostredníctvom zložky Zamestnanosť a sociálne inovácie (EaSI) Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+)

7.4. Nové povinnosti VSZ, najmä v oblasti aktívnych politík zamestnanosti, sa musia odraziť v ich zodpovedajúcej kapacite a finančnej podpore.

7.5. EHSV požaduje systematickejšiu a štruktúrovanejšiu spoluprácu medzi VSZ a inými poskytovateľmi služieb v sociálnej oblasti a oblasti zamestnanosti s cieľom riešiť množstvo prekážok, s ktorými sa uchádzači o zamestnanie stretávajú pri vstupe na trh práce (zdravotné problémy, bývanie, doprava). Modernizácia VSZ je komplexný proces a nedostatok koordinácie, programovania, plánovania a rozdelenia zodpovedností na národnej a/alebo regionálnej úrovni vedie k fragmentácii.

7.6. EHSV sa domnieva, že by sa malo vynaložiť väčšie úsilie na monitorovanie, hodnotenie a porovnávanie služieb VSZ s cieľom posúdiť účinnosť ich služieb pri pomoci uchádzačom o zamestnanie, ktorí vstupujú na trh práce. Spoločné normy a usmernenia na úrovni EÚ by mohli pomôcť zefektívniť VSZ a synergie medzi krajinami. Viac by sa mali využívať existujúce zdroje údajov, ako napríklad VZPS, a s týmto monitorovaním môžu pomáhať agentúry, ako je Eurofound.

V Bruseli 17. júla 2019

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Vyučovanie o Európe – vypracovanie súboru nástrojov pre školy

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2019/C 353/09)

Spravodajca: **Gerhard RIEMER**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	20.2.2019
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušný orgán	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo (SOC)
Prijaté v sekcii	8.7.2019
Prijaté v pléne	17.7.2019
Plenárne zasadnutie č.	545
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	191/4/6

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV považuje **Parížsku deklaráciu** z roku 2015 ⁽¹⁾ a **odporúčanie Rady** ⁽²⁾ z roku 2018 za **jasný mandát od členských štátov podporovaných uznesením EP z roku 2016** ⁽³⁾, aby sa vyučovanie a získavanie vedomostí o Európskej únii pevne zaradili do politického programu. Ide o nový východiskový bod pre presadzovanie európskeho rozmeru vyučovania a poskytovanie potrebnej podpory pedagogickým pracovníkom.

1.2. EHSV sa domnieva, že do určitej miery existuje **nedostatok informácií v oblasti vzdelávania**, pokiaľ ide o všeobecné chápanie **úlohy EÚ** a jej vplyvu na každodenný život európskych občanov. Napriek zlepšenej účasti – zo 42,61 % (v roku 2014) na 50,95 % (v roku 2019) – výsledky nedávnych volieb do EP ukazujú, že je stále veľmi potrebné informovať a vzdelávať ľudí od útleho veku o Európskej únii.

1.3. EHSV požaduje **nový impulz pre činnosť v oblasti vzdelávania o EÚ**. Chce využiť príležitosť, ktorú ponúka obnovenie EP, EK a najmä vymenovanie nového komisára pre vzdelávanie, kultúru, mládež a šport. EHSV je presvedčený, že osobitné zameranie na vzdelávanie mladých ľudí sa musí považovať za nevyhnutné pre postupný rozvoj skutočného európskeho občianstva potrebného na vybudovanie silnej Európskej únie.

1.4. EHSV sa **dvomi novými stanoviskami snaží čo najviac zamerať na vzdelávanie o EÚ (SOC/612⁽⁴⁾) a vyučovanie o Európe na školách**. Je dôležité opäť sa zamyslieť nad tým, ako podporovať lepšie prepojenie medzi ľuďmi a EÚ s jej činnosťou, cieľmi a hodnotami a ako zvyšovať zodpovedajúce povedomie. Na dosiahnutie tohto cieľa by sa malo vynaložiť ďalšie úsilie lepšie informovať ľudí o EÚ, najmä počas ich prvotného školského vzdelávania, a takisto vo vysokoškolskom vzdelávaní, ako aj v odbornom vzdelávaní a príprave a v kontexte celoživotného vzdelávania.

⁽¹⁾ Parížska deklarácia, 17. 3. 2015.

⁽²⁾ Odporúčanie Rady (2018), ST/9010/2018/INIT.

⁽³⁾ Uznesenie EP (2016) (2015/2138(INI)).

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 228, 5.7.2019, s. 68.

1.5. **Na úrovni EÚ a v členských štátoch bolo prijatých mnoho opatrení** na zlepšenie situácie a na vnútroštátnej a európskej úrovni je k dispozícii množstvo vynikajúcich materiálov a súborov nástrojov, ktoré by mohli byť zdrojom inšpirácie na usmerňovanie ďalších iniciatív. Je však potrebné zlepšiť prehľadnosť, prístup a všeobecne informácie o tom, čo je dostupné. Výsledky štúdie Európskej komisie z roku 2013 ⁽⁶⁾ dokazujú, že v členských štátoch existuje zjavná politická vôľa zlepšiť kvalitu takýchto informácií, ale ešte zostáva veľa práce.

1.6. EHSV si myslí, že je potrebné **vypracovať novú štúdiu ako rozhodujúci výskum** o skutočnom stave v členských štátoch, pokiaľ ide o vzdelávanie o EÚ na školách a odbornú prípravu a kontinuálny profesijný rozvoj učiteľov. Užitočná by bola analýza existujúcich iniciatív a učebných plánov, najmä na základných a stredných školách, ako aj úsilia organizácií občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov. Štúdia by mohla vychádzať zo štúdie *Learning Europe at school* z roku 2013.

1.7. Mimoriadne nápomocným a potrebným doplnkom štúdie by bol **inventár učebných materiálov, resp. zdrojov**, ktoré sú výsledkom príslušných projektov financovaných EÚ. Na výučbu a učenie sa v škole by sa mohla využiť platforma, ktorá zoskupí všetky tieto rôzne nástroje rozdelené podľa jazyka, vekovej skupiny a témy – možno podobná webovej stránke „Čo robí Európa pre mňa“ (<https://what-europe-does-for-me.eu/sk/home>).

1.8. EHSV si myslí, že **učebné osnovy by sa mali ponímať v širšom rozsahu**, aby zahŕňali aj plán doplnkových školských aktivít, ktorý uznáva cenné vzdelávacie činnosti, ktoré podporujú učenie sa nad rámec tried a predmetov s cieľom predstaviť EÚ v správnej perspektíve mládeži a obyvateľstvu.

1.9. EHSV sa domnieva, že pre každú školu (žiak a učiteľ) **by sa mal vytvoriť malý súbor nástrojov (základný „balík“)**, ktorý by pomohol lepšie všetkých vzdelávať o EÚ. Obsah takéhoto súboru nástrojov by mohol mať rôzne formy a bol by prispôsobený národným a regionálnym danostiam, ako aj osobám s osobitnými potrebami.

1.10. Aby sa prispelo k ďalšej politickej podpore vzdelávania o EÚ, mala by sa na európskej úrovni vytvoriť **skupina odborníkov na vysokej úrovni „Vyučovanie o Európe“**, v ktorej by boli zastúpené členské štáty a renomovaní odborníci. Táto skupina by mohla predkladať politické návrhy a odporúčania na diskusiu ministrov školstva, z ktorej by mohli vyplývať závery Rady.

1.11. **Učiteľia zohrávajú dôležitú úlohu ako architekti budúcnosti.** Musia mať lepší prehľad o EÚ a schopnosť vyučovať o Európe žiakov všetkých vekových kategórií. Chýbajú im poznatky o EÚ a niektorí z nich sú neskúsení alebo sa necítia dostatočne kompetentní na to, aby vyučovali túto tému vo svojich triedach. EHSV preto žiada nové zameranie na odbornú prípravu učiteľov na úrovni EÚ a členských štátov a podporu učiteľov, aby využívali existujúci materiál a v plnej miere využívali príležitosti, ktoré ponúkajú nové digitálne technológie.

1.12. **EHSV verí vo víziu**, že mladí ľudia budú vychádzať zo škôl so základnými znalosťami o EÚ, čiže budú mať **určitú gramotnosť v súvislosti s EÚ**. EHSV si uvedomuje, že je dosť náročné vyučovať približne 72 miliónov žiakov navštevujúcich základné a stredné školy v EÚ, ide však tiež o príležitosť, ktorú stojí za to uchopiť. Zahŕňa to pre nich aj možnosť navštíviť európske inštitúcie. Učiteľia by takisto mali mať túto príležitosť, aby získali osobitné skúsenosti, diskutovali so zástupcami rôznych organizácií a inštitúcií (ako je EHSV) a vrátili sa domov s lepším pochopením EÚ, jej úlohy, hodnôt a usporiadania.

2. Ponúkaná príležitosť – nová iniciatíva v pravý čas

2.1. EHSV chce využiť príležitosť, ktorú ponúka obnovenie EK a EP, a najmä vymenovanie nového komisára pre vzdelávanie, kultúru, mládež a šport, a nasmerovať osobitnú pozornosť na vyučovanie o Európe v školách.

2.2. EHSV vo svojich predchádzajúcich stanoviskách zdôraznil význam vzdelávania o európskych dejinách, hodnotách, demokracii a úspechoch a význame EÚ ako prostriedku na to, ako dosiahnuť, aby EÚ v očiach svojich občanov viac znamenala. Formálny vzdelávací systém má veľký vplyv na to, ako mladí občania vnímajú svet, a preto je veľmi dôležité rozvíjať ich schopnosť porozumieť Európskej únii.

2.3. Toto stanovisko nadväzuje na stanovisko SOC/612 ⁽⁶⁾ a jeho cieľom je podporiť, posilniť a zintenzívniť výzvy na prijatie opatrení v oblasti vyučovania o EÚ. EHSV v ňom chce klásť väčší dôraz na Európu a vyučovanie o EÚ vo všeobecnosti, a najmä na vyučovanie o Európe v školách.

⁽⁶⁾ Learning Europe at School, štúdia EK, 2013.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 228, 5.7.2019, s. 68.

2.4. Budúcnosť Európy a EÚ budú formovať a rozvíjať naši mladí ľudia: žiaci a študenti, ktorí dnes sedia v školských laviciach a sú ovplyvňovaní svojím okolím, rodinou a priateľmi. Preto je dôležité, aby boli naši mladí ľudia intenzívne zapájaní do tém súvisiacich s EÚ a aby školy poskytovali informácie a umožňovali kritické a konštruktívne diskusie o otázkach týkajúcich sa EÚ.

2.5. Medzi občanmi na úrovni členských štátov je nedostatok informácií o EÚ, o tom, ako funguje a čo robí vrátane informácií o úlohe inštitúcií EÚ a vplyve, ktorý majú politiky EÚ na život občanov Európy. Vzdelávanie ľudí o Európe by mohlo mať podobu osobitného modulu či predmetu alebo by mohlo byť začlenené do rôznych predmetov podľa potreby a poskytovať slobodu rozhodovania vnútroštátnym vzdelávacím orgánom a školám na rôznych úrovniach vzdelávania.

2.6. Úloha škôl a učiteľov a rozsah a spôsob, akým učitelia svojich žiakov vzdelávajú o EÚ, má preto čoraz väčší význam, najmä vzhľadom na narastajúci euroskeptizmus v niektorých členských štátoch.

2.7. Spoločnosť má tendenciu očakávať od formálneho vzdelávania v škole stále viac. Týmto vzdelávaním by sa aspoň na úrovni základnej a strednej školy mali žiakom poskytnúť zručnosti a kompetencie, ktoré potrebujú na to, aby mohli kriticky myslieť, naučiť sa interpretovať a analyzovať informácie a utvárať si vlastné názory. Nemalo by teda byť zamerané na memorovanie faktov. Zahŕňa to aj utváranie informovaného názoru o EÚ. Školy však nemôžu robiť všetko samy, takže lepšia koordinácia medzi rôznymi štruktúrami formálneho, neformálneho a informálneho vzdelávania by prispela k úspechu európskeho projektu. Treba tiež povedať, že čím skôr sa mladí ľudia oboznámia s inými aspektmi Európy a získajú „chuť na Európu“, tým viac sa budú cítiť „Európanmi“.

2.8. Zároveň to kladie určité očakávania na učiteľov, ktorým pribúdajú zodpovednosti. Preto je dôležité ďalej podporovať učiteľov prístupnením praktických vyučovacích súborov nástrojov o EÚ s rozsiahlymi materiálmi pripravenými na použitie, ktoré budú venované rôznym témam, prispôbené rôznemu veku, dostupné vo všetkých jazykoch EÚ a zohľadnia danosti jednotlivých členských štátov.

3. Zodpovednosť EÚ a členských štátov

3.1. Hlavnú zodpovednosť za vzdelávanie a odbornú prípravu nepochybne nesú členské štáty. Európska únia by však vzhľadom na svoju doplňujúcu funkciu mohla zohrávať významnejšiu úlohu pri navrhovaní osobitných opatrení a činností na zlepšenie všeobecných vedomostí o EÚ. EHSV sa domnieva, že teraz je správny čas konať.

3.2. Na základe Parížskej deklarácie, ktorú podpísali vedúci predstavitelia EÚ v roku 2015 ⁽⁷⁾, EHSV považuje odporúčanie Rady z roku 2018 ⁽⁸⁾ za jasný mandát od členských štátov, aby sa vyučovanie a získavanie vedomostí o „Európe“ pevne zaradili do politického programu. Ide o nový východiskový bod pre presadzovanie európskeho rozmeru vyučovania a potrebnej podpory pedagogickým pracovníkom.

3.3. EÚ sa v posledných rokoch intenzívne zaoberá vzdelávaním a odbornou prípravou, ale nedávno sa začala zaoberať aj témou „vyučovania o Európe v škole“.

3.3.1. V rokoch 2011 – 2013 Komisia na žiadosť EP zaviedla iniciatívu *Learning EU @ School*. V roku 2016 nasledovalo uznesenie EP *Získavanie vedomostí o EÚ v škole* ⁽⁹⁾, v ktorom sa výslovne zdôrazňoval význam tejto témy a boli v ňom uvedené konkrétne odporúčania pre úroveň EÚ a členských štátov, ktoré si podľa nášho názoru ešte stále zaslúžia podporu a mali by byť základom nových iniciatív. EHSV uznáva a podporuje iniciatívy EP a Komisie a vyjadruje veľkú nádej, že táto iniciatíva EHSV dá nový a silný impulz novému pokroku.

3.3.2. Rámec EÚ týkajúci sa kľúčových kompetencií pre celoživotné vzdelávanie ⁽¹⁰⁾ sa aktualizoval v roku 2018 a vymedzuje kompetencie, ktoré každý európsky občan potrebuje z hľadiska osobného naplnenia a rozvoja, zamestnateľnosti, sociálneho začlenenia a aktívneho občianstva. Súčasťou revidovaného rámca je aj časť venovaná kultúrnemu povedomiu a prejavu. Zahŕňa to aj nadobúdanie znalostí o miestnej, národnej, regionálnej, európskej a globálnej kultúre a zodpovedajúcich prejavoch vrátane jazykov, dedičstva a tradícií či kultúrnych produktov a porozumenie tomu, ako sa tieto prejavy môžu navzájom ovplyvňovať a ako môžu ovplyvňovať názory jednotlivca. Z tohto by sa mohla čerpať inšpirácia na aktualizáciu učebných plánov aj programov neformálneho a informálneho vzdelávania určených na vzdelávanie ľudí o EÚ.

⁽⁷⁾ Parížska deklarácia, 17. 3. 2015.

⁽⁸⁾ Odporúčanie Rady (2018), ST/9010/2018/INIT.

⁽⁹⁾ Uznesenie EP (2016) (2015/2138(INI)).

⁽¹⁰⁾ Odporúčanie Rady, 2018 (2018/C 189/01).

3.3.3. Program Erasmus, ktorý mal neuveriteľný úspech, by mal naďalej poskytovať príležitosti na získavanie vedomostí o EÚ. Za posledných 32 rokov využilo program Erasmus ⁽¹¹⁾ viac ako 10 miliónov ľudí. V súlade s návrhom Komisie sa v novom programe Erasmus 2021 – 2027 predpokladá dvojnásobný rozpočet v porovnaní s predchádzajúcimi, z necelých 15 miliárd na 30 miliárd, a predpokladá sa podpora činností, v rámci ktorých sa bude vyučovať a vysvetľovať tematika EÚ. Napríklad by sa iniciatívami Jean Monnet mali podporovať činnosti nad rámec vysokoškolského vzdelávania v iných oblastiach vzdelávania a odbornej prípravy.

3.3.4. Existuje niekoľko ďalších dôležitých a úspešných programov EÚ pre mladých ľudí. Iniciatíva DiscoverEU ⁽¹²⁾ ponúka našim mladým ľuďom možnosť cestovať vlakom bezplatne po celej Európe, aby mohli nielen objavovať úchvatnú prírodu a stretnúť sa s podobne zmyšľajúcimi cestovateľmi, ale aj získať väčšiu nezávislosť a sebadôveru, ako aj objaviť nové rozmery svojej identity ako občana EÚ. Európsky zbor solidarity ⁽¹³⁾ je ďalšou iniciatívou EÚ, ktorá mladým ľuďom poskytuje príležitosť vykonávať dobrovoľnícku prácu alebo pracovať vo svojej vlastnej krajine či v zahraničí na projektoch, z čoho majú prospech komunity a ľudia v celej Európe

3.4. Členské štáty zohrávajú vo vzdelávaní ústrednú úlohu. Štúdia Európskej komisie (z roku 2013) ⁽¹⁴⁾ ukazuje, že v členských štátoch existuje zjavná politická vôľa zlepšiť takéto informácie, ale ešte zostáva veľa práce. Štúdia identifikuje, čo u študentov funguje pri rozvíjaní ich porozumenia EÚ, a poskytuje odporúčania adresované Komisii a rôznym zúčastneným partnerom, najmä učiteľom. Niektoré členské štáty začlenili získavanie vedomostí o EÚ do svojich učebných plánov a programov vzdelávania učiteľov. Je však málo preukazné, že to, čo sa o Európe vyučuje, je navrhnuté progresívnym spôsobom tak, aby boli študenti vedení od základných faktov ku komplexnejšiemu porozumeniu. Fungovanie inštitúcií EÚ a rozhodovací proces, ktorý je základom občianskej účasti, je v porovnaní s inými základnými skutočnosťami skôr zanedbávanou témou. Táto dôležitá štúdia je navyše založená na údajoch, ktoré sú staršie ako 10 rokov.

3.5. Vo všetkých členských štátoch existujú určité činnosti, ktoré idú nad rámec národných požiadaviek na získavanie vedomostí o Európe. Školy, mimovládne organizácie, nadácie alebo vysoké školy, ktoré pracujú so školami a učiteľmi, sa už aktívne usilujú zlepšovať spôsob vyučovania o Európe. V celej EÚ máme informované a angažované organizácie, ktoré sa danou témou zaoberajú lokálne. Mnohé iniciatívy sú financované z prostriedkov EÚ, ale nie všetky. Vykonávanie týchto činností ukazuje, že jestvuje dopyt a potreba ďalej rozvíjať podporu získavania vedomostí o Európe.

3.6. Existuje mnoho prebiehajúcich iniciatív týkajúcich sa informácií, ako aj programov občianskej spoločnosti vrátane iniciatív sociálnych partnerov, ale štúdia ⁽¹⁵⁾ Komisie z roku 2013 ukazuje, že informácie a školské programy by mohli byť lepšie štruktúrované.

3.7. Vlastná iniciatíva EHSV *Vaša Európa, váš názor* (YEYS) ⁽¹⁶⁾ je príkladom osvedčených postupov, ktorý stojí za zmienku.

4. Politické návrhy a implementačné stimuly

4.1. EÚ, a najmä nastupujúca Komisia a nový komisár pre vzdelávanie, kultúru, mládež a šport by mali zväziť, ako spolu s členskými štátmi dosiahnuť nový impulz na podporu intenzívnej všeobecnej diskusie o úlohe vyučovania o Európe v škole.

4.2. Mala by sa vypracovať nová štúdia o súčasnej situácii v členských štátoch, pokiaľ ide o vzdelávanie o EÚ v školách, s cieľom skompletizovať a zaktualizovať vykonávané činnosti, aby sa dosiahla väčšia preukaznosť a poskytli politické usmernenia na nej založené. Táto štúdia by mala byť základom nových iniciatív zameraných na zhromažďovanie príkladov, porovnávanie rôznych prípadov osvedčených postupov, diskusiu o nich a prezentáciu výsledkov.

4.3. Okrem novej štúdie by Komisia mala vypracovať zoznam všetkých materiálov, resp. zdrojov používaných pri výučbe a získavaní vedomostí, ktoré sú produktom najvýznamnejších projektov financovaných EÚ od roku 2010 a týkajú sa vyučovania o EÚ v škole (napr. projekty financované prostredníctvom iniciatív Jean Monnet so súhrnným opisom každého z nich).

4.4. EHSV požaduje, aby sa vytvorila skupina na vysokej úrovni „Vyučovanie o Európe“ zložená z odborníkov z členských štátov na európskej úrovni s cieľom prispieť k ďalšej politickej podpore vzdelávania o EÚ. Na dobrovoľnom základe by sa mohlo preskúmať, či existujú spoločné spôsoby a prostriedky na vzdelávanie ľudí o základných faktoch a informáciách o európskej integrácii. Okrem toho by mohla vypracovať odporúčania na diskusiu ministrov školstva, z ktorých by mohli vyplynúť závery Rady.

⁽¹¹⁾ EK, Investing in people, máj 2018.

⁽¹²⁾ https://europa.eu/youth/discovereu_sk

⁽¹³⁾ COM(2018) 440 final.

⁽¹⁴⁾ Learning Europe at School, štúdia EK, 2013.

⁽¹⁵⁾ Tamže.

⁽¹⁶⁾ EHSV, Your Europe, your say.

4.5. **Na školách v členských štátoch** by sa tiež mal zaviesť **Deň EÚ** (na dobrovoľnom základe). Táto nová iniciatíva by poskytla príležitosť cielene diskutovať v triedach v celej Európe o témach súvisiacich s EÚ, a to intenzívnym, pozitívnym a prezieravým spôsobom a s využitím a uplatnením zodpovedajúcich súborov nástrojov.

4.6. Iniciatívy a programy občianskej spoločnosti – ako aj tie, ktoré organizujú sociálni partneri – v oblasti vzdelávania na európskej úrovni by mali byť vítané. Mali by byť súčasťou diskusií, vykonávania, prípravy a/alebo výberu balíkov osvedčených postupov na tematickú diskusiu v školách, a takisto do diskusií o význame a budúcej úlohe EÚ⁽¹⁷⁾. Prebieha mnoho prikladných programov. Ich vplyv by však mohol byť oveľa väčší, ak by boli integrované do širšieho programu školských osnov a činností.

5. Vypracovanie súboru nástrojov pre školy

5.1. Mnohé materiály na vyučovanie o EÚ sú už k dispozícii z viacerých zdrojov. Najmä na úrovni EÚ existuje veľké množstvo materiálov a nástrojov. Nie je však vždy ľahké ich nájsť, najmä keď daná osoba nevie, že existujú. Preto by sa pozornosť nemala zameriavať na vytváranie nových učebných nástrojov. Namiesto toho treba upraviť a zlepšiť tie existujúce (napr. *Kútik na vzdelávanie*) a informovať o nich. To by sa dalo dosiahnuť vytvorením jednotnej online platformy, na ktorej by sa zhromažďovali učebné nástroje zo všetkých týchto rôznych zdrojov.

Učelia budú môcť na platforme vyberať materiály na základe témy a vekovej skupiny, ktorú vyučujú, podobne ako na webovej stránke *what-europe-does-for-me* („Čo robí Európa pre mňa“)⁽¹⁸⁾, ktorú EP vytvoril pred voľbami do EP v roku 2019.

5.2. Okrem učiteľov majú aj rodičia a iní dospelí významný vplyv na to, ako mladí ľudia vnímajú EÚ. Súbor nástrojov na vyučovanie o EÚ vo formálnom vzdelávaní by preto mal byť sprevádzaný možnosťami celoživotného vzdelávania pre dospelých. Vzhľadom na súčasné problémy s dezinformáciami by to mohlo zahŕňať informovanie ľudí o tom, kde môžu nájsť dôveryhodné informácie o EÚ.

5.3. Vypracovanie súborov nástrojov je spoločnou zodpovednosťou, pričom hlavnú zodpovednosť majú členské štáty. Témy týkajúce sa európskych otázok treba spracovávať predovšetkým na úrovni EÚ a témy týkajúce sa členských štátov zasa na národnej úrovni. Knihy, videá, CD alebo aplikácie budú okrem rozmeru EÚ obsahovať aj národný rozmer. O tom, ako a do akej miery sa budú učebné materiály používať, musia rozhodnúť členské štáty a bude to na zodpovednosti učiteľov a ich príslušnej školy.

5.4. Rozhodujúce je lepšie a intenzívnejšie využívanie existujúcich materiálov, najmä existujúcich odkazov, akým je vynikajúca stránka EÚ *Kútik na vzdelávanie*⁽¹⁹⁾, na ktorej je výborná prezentácia týchto materiálov.

Na stránke sú prezentované populárne témy pre základné a stredné školy s materiálmi podľa vekových skupín, vedomostnými testami a pomerne veľkým počtom konkrétnych súborov nástrojov, od knižiek s aktivitami, informačných prehľadov, hier a súborov materiálov pre učiteľov, až po videá. Vekové rozdelenie je od skupiny do 9 rokov, až po skupinu nad 15 rokov. Žiaci si tu môžu nájsť hry, súťaž a knižky s aktivitami, ktoré im pomôžu objavovať EÚ zábavnou formou. Aj pre učiteľov môže byť stránka zdrojom takých učebných materiálov pre všetky vekové skupiny, ktoré žiakom pomôžu získať vedomosti o EÚ a jej fungovaní. Takisto môžu čerpať inšpiráciu pre učebné osnovy a objavovať príležitosti na nadväzovanie kontaktov s inými školami a učiteľmi v celej EÚ. Je potrebné, aby sa spolu s členskými štátmi lepšie sprostredkovali informácie o tom, ako tento materiál využívať.

5.5. Na úrovni EÚ existuje veľká rozmanitosť dostupných materiálov a nástrojov. Ich používanie závisí od množstva kritérií: stupeň školy, predmet, vzdelávací systém a politicko-vzdelávacie osobitosti členských štátov. EHSV však odporúča pripraviť pre každú školu v EÚ základný balík (malý súbor nástrojov) zameraný len na témy a použiť ho na novú intenzívnu osvetu. Tento balík sa má príslušným školám poskytnúť v spolupráci so zodpovednými ministerstvami školstva, ako aj s inštitúciami a organizáciami zainteresovanými v otázkach EÚ, ako sú sociálni partneri, a má obsahovať špecializovanú ponuku daného členského štátu.

Balík by mal byť dostupný online, na webových stránkach škôl, ako aj prostredníctvom regionálnych kontaktných miest a kontaktných miest EÚ a mal by zahŕňať napr.:

— ľahko zrozumiteľnú kompaktnú sadu pozostávajúcu z letáku a brožúry pre učiteľov a študentov⁽²⁰⁾,

⁽¹⁷⁾ Štúdia *The Future Evolution of Civil Society in EU by 2030*.

⁽¹⁸⁾ <https://what-europe-does-for-me.eu/sk/home>

⁽¹⁹⁾ *Kútik na vzdelávanie*.

⁽²⁰⁾ Príklad z Rakúska: malá a stručná brožúra, rôzna pre učiteľov a študentov, so všetkými európskymi a vnútroštátnymi odkazmi na webové stránky s krátkym komentárom na rôzne témy.

- krátke video alebo krátky film vyrobený pre každú krajinu ľuďmi z danej krajiny,
- výber materiálov ponúkaných na úrovni EÚ a určených na vyučovanie o EÚ v školách, ktoré by mali byť špecificky zamerané na rôzne úrovne škôl (materské, základné, stredné a terciárne školy), ako aj hlavných internetových odkazov vrátane odkazu na *Kútik na vzdelávanie*,
- materiál z členských štátov s konkrétnymi príkladmi osvedčených postupov.

5.6. Ašpiráciou by malo byť, aby každý žiak a študent ukončil školu so základnými znalosťami o EÚ, čiže aby mal v súvislosti s EÚ určitú gramotnosť. EHSV vie, že je dosť náročné mať dosah na približne 72 miliónov žiakov navštevujúcich základné a stredné školy v EÚ a vyučovať ich. To zahŕňa príležitosť pre študentov a žiakov navštíviť európske inštitúcie a získať prehľad o EÚ a jej histórii (Dom európskej histórie). Učiteľia by takisto mali mať príležitosť byť v intenzívnom kontakte s inštitúciami EÚ, aby získali osobitné skúsenosti, diskutovali so zástupcami rôznych organizácií a inštitúcií (ako je EHSV) a vrátili sa domov s lepším pochopením EÚ, jej úlohy, hodnôt a usporiadania.

5.7. Táto gramotnosť týkajúca sa EÚ by mala byť podporovaná súborom nástrojov pre rôzne úrovne, napríklad:

- na úrovni základných škôl by sa žiaci mali učiť o kultúrach a tradíciách iných krajín EÚ, o. i. o ich jazykoch, kuchyni, hudbe, sviatkoch, zemepise, krojoch a tancoch,
- na stredoškolskej úrovni vzdelávania by sa študenti mali oboznamovať s konkrétnymi faktami o EÚ a začať nadobúdať zmysel pre občiansku zodpovednosť. Zodpovedajúci súbor nástrojov by mal zahŕňať rôzne témy vrátane dejín EÚ, jej hlavných dosiahnutých výsledkov (napríklad jej príspevok k mieru), jej inštitúcií, politik a volieb, mediálnej gramotnosti a kritického myslenia v súvislosti so spravodajstvom a aktívneho občianstva,
- pre terciárne vzdelávanie by mal súbor nástrojov poskytovať podrobnejšie informácie, napríklad o politikách EÚ, politických štruktúrach, hospodárstve, trhu práce, sociálno-politických otázkach, mobilite, právach a sociálnom partnerstve. Zároveň by mohol zahŕňať špecifické nástroje prispôbené rôznym profesným skupinám, ako sú novinári alebo miestni a regionálni politici.

5.8. Dôležitá a rozhodujúca úloha učiteľov

5.8.1. Učiteľia zohrávajú veľmi dôležitú úlohu ako architekti budúcnosti. Rozhodujúci význam má špecifický program pre učiteľov, v ktorom sa budú zohľadňovať osobitné danosti a potreby v členských štátoch. Dnes mnohým učiteľom chýbajú poznatky o EÚ a mnohí z nich sa necítia dostatočne kompetentní na to, aby vyučovali o tejto téme vo svojich triedach.

5.8.2. Učiteľia musia mať lepší prehľad o Európe, aby boli schopní vyučovať o nej žiakov od útleho veku. Jedným z cieľov vzdelávania učiteľov by malo byť dosiahnuť, aby lepšie chápali inštitucionálny proces integrácie a boli schopní využívať nový didaktický prístup na objasnenie tohto procesu svojim študentom. Budú sa tiež musieť zaoberať novými didaktickými koncepciami vzdelávania.

5.8.3. EHSV víta zmodernizovanú a centralizovanú platformu s názvom *Kútik na vzdelávanie* ⁽²¹⁾, ktorá bola nedávno spustená na portáli EUROPA. *Kútik na vzdelávanie*, ktorý je zameraný hlavne na žiakov základných a stredných škôl, zoskupuje na jednom mieste hry, kvízy a učebné materiály vyvinuté EK a ostatnými inštitúciami a zameriava sa na EÚ a jej prínosy pre občanov Európy. **eTwinning** je najväčšou sieťou učiteľov na svete. Do siete eTwinning sa zaregistrovalo viac ako 680000 učiteľov, čo im umožňuje vytvárať spoločné projekty, zlepšovať kompetencie učiteľov a žiakov a má zásadný význam pre budovanie pocitu európskej spolupatričnosti. Učiteľia by o tomto nástroji mali byť lepšie informovaní.

5.8.4. EHSV sa domnieva, že by malo byť možné, aby niektoré inštitúcie, ktoré sú finančne podporované EÚ, najmä Európsky univerzitný inštitút a inštitút *College of Europe*, poskytovali odborné vzdelávanie o európskej problematike všetkým školiteľom učiteľov v EÚ. Navyše študenti programu Erasmus+ ⁽²²⁾ a akademickí pracovníci programu Jean Monnet by na školách mali zohrávať dôležitú úlohu a pôsobiť ako vyslanci EÚ.

⁽²¹⁾ Kútik na vzdelávanie.

⁽²²⁾ Ú. v. EÚ C 228, 5.7.2019, s. 68.

5.8.5. EHSV tiež považuje za dôležité, že EK zriadila Učiteľský skúšobný panel zložený z jedného učiteľa základnej školy a jedného stredoškolského učiteľa z každého členského štátu. Jeho členov vybrali zastúpenia EK. Panel poskytuje poradenstvo k obsahu a podobe učebných materiálov pripravovaných útvarmi EK. Táto iniciatíva by mohla byť veľmi užitočná na zabezpečenie toho, aby ponúkané materiály zodpovedali súčasným trendom a potrebám.

5.8.6. Okrem vyučovania o Európe vo vzdelávacom sektore je dôležité, aby boli informácie prístupné aj širokej verejnosti, napríklad vo verejných knižniciach a na iných verejných miestach.

V Bruseli 17. júla 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Zosúladenie politík v oblasti klímy a energetiky z hľadiska priemyselných odvetví

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2019/C 353/10)

Spravodajca: **Aurel Laurentiu PLOSCEANU**

Pomocný spravodajca: **Enrico GIBELLIERI**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	24.1.2019
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušný orgán	poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI)
Prijaté v CCMI	3.6.2019
Prijaté v pléne	17.7.2019
Plenárne zasadnutie č.	545
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	148/3/3

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európske priemyselné odvetvia náročné na zdroje a energiu majú pre priemyselné hodnotové reťazce EÚ strategický význam. Na základe politiky EÚ v oblasti zmiernenia dôsledkov zmeny klímy sa od týchto odvetví vyžaduje hĺbková transformácia a masívne investície zamerané na dosiahnutie klimatickej neutrality do roku 2050.

1.2. Účelom súčasného systému obchodovania s emisiami (ETS) je podnecovať tieto investície stanovením ceny emisií skleníkových plynov, pričom príslušné požiadavky sú protichodné: 1) dosiahnutie cieľov v oblasti klímy si vyžaduje vyššie ceny, avšak 2) vonkajšia konkurencieschopnosť priemyselných odvetví náročných na zdroje a energiu si vyžaduje, aby sa dané odvetvia prispôbili nízkym alebo dokonca nulovým cenám vonkajších konkurentov.

1.3. V súčasnej situácii, keď sú ceny emisií skleníkových plynov na svetových trhoch rozdielne, EHSV znepokojuje riziko úniku uhlíka alebo investícií (pri presune výroby alebo investícií do krajín, na ktoré sa ETS nevzťahuje) v priemyselných odvetviach náročných na zdroje a energiu, ako aj riziko následného rušenia pracovných miest.

1.4. Vo jednom zo svojich predchádzajúcich stanovísk⁽¹⁾ EHSV požadoval zavedenie ETS na celosvetovej úrovni, aby sa vytvorili rovnaké podmienky medzinárodnej hospodárskej súťaže medzi priemyselnými odvetviami náročnými na zdroje a energiu. Nádej spojená s touto možnosťou však doteraz viedla k sklamaniu.

1.5. EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné zosúladiť priemyselnú a energetickú politiku s politikou v oblasti klímy s cieľom zmobilizovať obrovské investície, ktoré si vyžaduje prechod priemyselných odvetví náročných na zdroje a energiu na hospodársky model s nulovými emisiami uhlíka. Tento prechod by mal byť spravodlivý a do jeho vymedzenia a realizácie by mali byť aktívne zapojení sociálni partneri.

(1) Ú. v. EÚ C 71, 24.2.2016, s. 57, bod 1.9.

1.6. Investície EÚ a členských štátov by mali mať vplyv na výskum, vývoj a inovácie a na zavádzanie technológií s nízkymi alebo nulovými emisiami CO₂ do priemyselných odvetví náročných na zdroje a energiu, a to vrátane dodatočnej výroby elektriny, ktorú vyžadujú, a vzdelávania a odbornej prípravy ich pracovníkov. V rámci budúceho viacročného finančného rámca (2021 – 2027) by sa preto mali zvýšiť finančné prostriedky, ktoré sú na tento účel zahrnuté v návrhu Komisie týkajúcom sa Programu InvestEU, ako aj ďalších súvisiacich investičných programov.

1.7. EHSV má v úmysle prispieť k úvahám o dlhodobej priemyselnej stratégii, ktorú požaduje Európska rada (2), a to preskúmaním technickej uskutočniteľnosti a právnej prípustnosti jednej z mnohých možností politiky, ktorá je v súčasnosti vo verejnej sfére. Ide o uplatňovanie kompenzačných opatrení na hraniciach v súvislosti s vnútornými cenami emisií skleníkových plynov na základe obsahu emisií skleníkových plynov v základných kovochoch, chemických látkach a materiáloch obsiahnutých v priemyselnom tovare. Poukazuje na to, že v stanovisku z vlastnej iniciatívy na tému *Trhové nástroje na prechod k hospodárstvu v EÚ s efektívnym využívaním zdrojov a nízkymi emisiami uhlíka* (3) upozornil na potrebu preskúmať a prípadne zaviesť takýto mechanizmus v roku 2014, ale nedostal primeranú odpoveď od Komisie alebo Rady.

1.8. EHSV odporúča Komisii, aby sa hlbšie zaoberala úvahami o tejto a ďalších možnostiach politiky, ako je reformovaný ETS, kompenzácia uhlíka na hraniciach (4), sadzba DPH upravená podľa uhlíkovej náročnosti (5), a aby ich porovnala, pokiaľ ide o:

- vplyv na únik uhlíka a investícií, ak by sa v budúcnosti zvýšili ceny a znížila dostupnosť kvót ETS v EÚ,
- právnu istotu v súvislosti s dodržiavaním pravidiel WTO,
- prijateľnosť zo strany obchodných partnerov,
- technickú uskutočniteľnosť, najmä vzhľadom na existenciu celosvetovo akceptovaných noriem zúčtovania a merania, ako aj spoľahlivých a uznávaných databáz.

1.9. EHSV takisto odporúča Komisii, aby včas začala konzultácie s hlavnými obchodnými partnermi EÚ, a zistila tak ich názory na zvažované možnosti.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Dilema politiky v oblasti klímy týkajúca sa priemyselných odvetví náročných na zdroje a energiu

Politika v oblasti klímy čelí ťažkostiam, ktoré vyplývajú z jej podstaty.

2.1.1. Na jednej strane je zámerom tejto politiky výrazne znížiť emisie skleníkových plynov (zo spaľovania fosílnych palív aj z priemyselných procesov). Cieľom EÚ je dosiahnuť do roku 2050 uhlíkovú neutralitu, k čomu sa vyzýva v oznámení Komisie Čistá planéta pre všetkých. Vďaka tomuto zníženiu by sa malo globálne otepľovanie udržať výrazne pod hranicou 2 °C, podľa možnosti aj pod 1,5 °C, a to spôsobom, ktorý by bol zlučiteľný s poľnohospodárstvom schopným užiť ľudstvo. V trhovom hospodárstve je veľmi účinným nástrojom stanovenie ceny emisií skleníkových plynov. Týmto spôsobom môžu hospodárske subjekty buď so ziskom investovať do zariadení alebo procesov zameraných na úsporu emisií (vrátane zachytávania, ukladania a využívania uhlíka), alebo môžu ušetriť finančné prostriedky tým, že znížia svoju spotrebu materiálov (napríklad používaním výrobkov s dlhšou životnosťou) alebo preorientovaním sa na nákup materiálov, ktoré produkujú menej emisií skleníkových plynov (ako sú recyklované materiály). Na to, aby bola táto metóda efektívna, musí byť cena emisií skleníkových plynov dostatočne vysoká a predvídateľná, aby stimulovala investície alebo viedla k zmene správania.

2.1.2. Na druhej strane, náklady na energiu predstavujú vysoký podiel z celkových nákladov priemyselných odvetví náročných na zdroje a energiu: 25 % v prípade ocele, 22 – 29 % v prípade hliníka (6), 25 – 32 % v prípade skla (7).

(2) Závety Európskej rady z 22. marca 2019, EUCO 1/19.

(3) Ú. v. EÚ C 226, 16.7.2014, s. 1.

(4) Uznesenie Európskeho parlamentu zo 16. decembra 2015 o rozvoji udržateľného európskeho odvetvia výroby základných kovov (2014/2211(INI)).

(5) A. Gerbeti: *CO₂ in goods and European industrial competitiveness* (CO₂ v tovare a konkurencieschopnosť európskeho priemyslu), Editoriale Delfino, 2014, a. Gerbeti: *A Symphony for energy: CO₂ in goods* (Symfónia pre energetiku: CO₂ v tovare), Editoriale Delfino, 2015.

(6) A. Marcu, W. Stoefs: *Study on composition and drivers of energy prices and costs in selected energy-intensive industries* (Štúdiá zloženia cien energie a nákladov na energiu v energeticky náročných priemyselných odvetviach, ako aj faktorov ovplyvňujúcich tieto ceny a náklady). CEPS, 2016, k dispozícii na: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/20355>

(7) C. Egenhofer, L. Schrefler: *Study on composition and drivers of energy prices and costs in energy-intensive industries. The case of the flat glass industry*, CEPS, 2014, k dispozícii na: <https://www.ceps.eu/system/files/Glass.pdf>

2.1.3. Ak sa náklady na energiu zvýšia z dôvodu vysokej ceny pridelennej na emisie skleníkových plynov v EÚ v porovnaní s cenami v iných častiach sveta a tiež z dôvodu rozsiahlych a včasných investícií do technológií s nízkymi alebo nulovými emisiami v priemyselných odvetviach náročných na zdroje a energiu a v rámci súvisiacich kapacít na výrobu elektriny, dopravu a skladovanie potrebných na zásobovanie daných odvetví energiou⁽⁸⁾ – čo spôsobí vysoké amortizačné náklady –, ohrozí to vonkajšiu konkurencieschopnosť týchto odvetví so sídlom v EÚ. Napriek svojmu úsiliu o energetickú efektívnosť budú nakoniec vyrábať za vyššie ceny ako ich vonkajší konkurenti. Na týchto trhoch s veľmi štandardizovanými výrobkami vedie vyššia cena k strate trhového podielu, ako aj súvisiacich pracovných miest. Ak k tomu dôjde, emisie skleníkových plynov sa jednoducho presunú od výrobcov v EÚ na výrobcov v iných častiach sveta (ktorí sú často menej energeticky efektívni), čo nemá (prinajlepšom) žiaden vplyv na globálne emisie skleníkových plynov. Tento jav je známy ako únik uhlíka. V globálnom konkurenčnom prostredí, kde je cena emisií skleníkových plynov nulová, sa to premietá do potreby stanoviť čo najnižšiu cenu uhlíka, a to dokonca až nulovú.

Tento jav sa ešte zhoršuje fenoménom tzv. úniku investícií. Dokonca aj pri nízkej cene emisií skleníkových plynov v EÚ už neistota ich vývoja brzdí investície do údržby a modernizácie priemyselných areálov odvetví náročných na zdroje a energiu, čo vedie k ďalšej veľmi znepokojujúcej strate konkurencieschopnosti výrobcov z EÚ. Únik investícií v priemyselných odvetviach náročných na zdroje a energiu, ktoré majú sídlo v EÚ, by sa výrazne zvýšil, ak by boli ceny emisií skleníkových plynov nielen kolísavé, ale aj vysoké.

2.1.4. Systém obchodovania s emisiami (ETS) je súčasným pokusom EÚ o stanovenie ceny emisií skleníkových plynov. Z väčšej časti je neúčinný: cena emisií skleníkových plynov je už roky veľmi nízka (aj keď sa nedávno zvýšila), avšak je dosť kolísavá na to, aby vyvolala únik investícií. Okrem toho je tento systém zložitý a plný výnimiek. Jedným zo štrukturálnych dôvodov tejto neefektívnosti a zložitosti môže byť skutočnosť, že systém ETS nebol schopný vyriešiť uvedené prirodzené ťažkosti spojené s protichodnými požiadavkami vysokých a nízkych cien emisií skleníkových plynov.

Preto bude možno potrebné vyriešiť túto dilemu a zosúladiť protichodné politické ciele, ktorými sú: 1) zmiernenie zmeny klímy a 2) vonkajšia konkurencieschopnosť európskych priemyselných odvetví náročných na zdroje a energiu, pričom pozornosť by sa mala v rámci dlhodobej priemyselnej stratégie, ktorú požaduje Európska rada, venovať aj všetkým ďalším cieľom politiky, ako je voľný a spravodlivý obchod.

2.2. **Prostriedky nápravy na hraniciach ako možné riešenie**

2.2.1. Možnosť, ktorú uprednostňujú inštitúcie EÚ pri riešení tejto dilemy, predstavuje jednotný globálny systém obchodovania s emisiami, v rámci ktorého by sa stanovovala celosvetová cena emisií skleníkových plynov. Avšak nádej spojená s touto možnosťou viedla k sklamaniu. Nedávny geopolitický vývoj smerom k unilateralizmu poskytuje len malú nádej, že sa takáto celosvetová dohoda dosiahne včas.

Ustanovenia, ktoré stanovila Európska komisia (investovanie príjmov z ETS do priemyslu, podpora inovácií, bezplatné kvóty, oprávnenie členských štátov poskytovať kompenzácie za nepriame náklady atď.), nemusia poskytovať dostatočné záruky proti úniku uhlíka alebo investícií v situácii asymetrických politík v oblasti klímy a zvyšovaniu ambícií EÚ v oblasti klímy. Práve z tohto dôvodu sa ozvalo niekoľko hlasov, ktoré vyzývajú na prijatie alternatívnych prístupov, ktoré by ako možné riešenie viedli k zosúladeniu cieľov politiky v oblasti klímy s vonkajšou konkurencieschopnosťou priemyselných odvetví náročných na zdroje a energiu. Tieto prístupy sa týkajú koncepcie kompenzačných opatrení na hraniciach, ako ich definuje Svetová obchodná organizácia (WTO). Cieľom tohto stanoviska je preskúmať technickú uskutočniteľnosť a právnu prípustnosť takejto možnosti prostredníctvom konkrétneho návrhu.

2.3. Podľa právnych zásad WTO by sa kompenzačnými opatreniami na hraniciach, ktoré sa týkajú vnútroštátnych daní zo spotreby, nemali diskriminovať vonkajšie hospodárske subjekty.

2.3.1. Princíp kompenzačných opatrení na hraniciach spočíva v tom, že ak je v nejakej jurisdikcii stanovená vnútroštátna daň zo spotreby, existuje riziko, že miestni výrobcovia (na ktorých sa táto daň vzťahuje) budú v konkurenčnej nevýhode v porovnaní s ich vonkajšími konkurentmi (na ktorých sa táto daň nevzťahuje), a to na vnútornom trhu (kde je hospodárska súťaž medzi miestnymi výrobcami a dovozcami), ako aj na vývozných trhoch. Orgány tejto jurisdikcie môžu obnoviť spravodlivosť hospodárskej súťaže 1) uvalením dane z dovezeného tovaru a 2) vrátením dane z vyvezeného tovaru.

⁽⁸⁾ Podľa štúdie, ktorú vypracoval T. Wyns [*Industrial Value Chain: A Bridge towards a Carbon Neutral Europe* (Priemyselný hodnotový reťazec – most k uhlíkovo neutrálnej Európe), VUB-IES, 2018, k dispozícii na: <https://www.ies.be/node/4758>], ktorá mapuje 11 európskych priemyselných odvetví náročných na zdroje a energiu, by si rozsiahle zavádzanie technologických možností s nízkymi emisiami CO₂ ročne vyžiadalo 2980 TWh až 4430 TWh dodatočnej elektrickej energie.

2.3.2. WTO akceptovala kompenzačné opatrenia na hraniciach týkajúce sa výrobkov – po splnení určitých podmienok a po príslušnom preskúmaní v roku 1970⁽⁹⁾ (Správa pracovnej skupiny pre kompenzačné opatrenia na hraniciach) – ako legitímne, pričom neboli vyjadrené žiadne obavy v súvislosti s protekcionizmom. Podľa týchto podmienok dané opatrenia nesmú diskriminovať vonkajšie hospodárske subjekty (články II-2a, III-2 a VI-4 GATT⁽¹⁰⁾), čo v tomto prípade znamená, že z dovezeného tovaru by sa nemala platiť vyššia daň ako z tovaru od miestnych výrobcov a daň z vyvezeného tovaru by nemala prevyšovať daň, ktorá už bola zaplatená na miestnom trhu.

2.4. **Plánované mechanizmy: transparentný systém účtovníctva pre vývozcov, dovozcovia platia iba za obsah emisií skleníkových plynov v základných materiáloch**

2.4.1. Mechanizmy, ktoré majú prispôsobiť všeobecnú koncepciu kompenzačných opatrení na hraniciach kontextu emisií skleníkových plynov, sú tieto:

- na to, aby sa určila suma, ktorá sa má vrátiť vývozcom, sa v transparentnom systéme účtovníctva sledujú emisie skleníkových plynov obsiahnuté v jednotlivých priemyselných výrobkoch a uvádzajú sa v celom hodnotovom reťazci ako dodatočný riadok na faktúrach,
- dovozcovia platia za emisie skleníkových plynov obsiahnuté v základných materiáloch použitých na výrobu priemyselných výrobkov, nie však za emisie skleníkových plynov použité na ich transformáciu alebo úpravu ani za ich logistický presun. Ide o veľmi dobrú metódu približného odhadu, pretože vyše 90 % emisií skleníkových plynov je zahrnutých v základných materiáloch, z ktorých sú vyrobené priemyselné výrobky. Táto skutočnosť predstavuje nesporný dôkaz pre colné orgány, ktoré určujú daňový základ (druh a hmotnosť jednotlivých materiálov). Takisto poskytuje dovozcom miernu výhodu, aby nemohli tvrdiť, že sú diskriminovaní.

Tieto mechanizmy sú predstavené a podrobnejšie rozpísané nižšie.

2.5. **Náhrada ceny emisií skleníkových plynov obsiahnutých vo vyvezenom tovare je otázkou účtovníctva**

2.5.1. Tento systém by fungoval takto: V prípade, že priemyselné odvetvie náročné na zdroje a energiu musí zaplatiť za svoje emisie skleníkových plynov (buď formou kvót ETS zakúpených za premenlivú cenu za kilogram ekvivalentu CO₂ na trhu, alebo v podobe uhlíkovej dane za pevnú cenu), musí túto platbu (a príslušný objem emisií skleníkových plynov) zaznamenať do svojho systému účtovníctva a uviesť ju svojim zákazníkom na faktúrach (vrátane amortizácie emisií skleníkových plynov obsiahnutých v príslušnom zariadení). Takto by sa znovu využil existujúci prepracovaný systém účtovania skleníkových plynov, ktorý bol vypracovaný v EÚ na výpočet bezodplatných kvót pre systém ETS a ktorý je jednoznačným prínosom. Skúsenosti s DPH získané za posledných vyše 50 rokov by mali preukázať technickú uskutočniteľnosť tohto systému prenášania nákladov.

2.5.2. Ešte je potrebné stanoviť miesto v dodávateľskom reťazci, kde by sa táto platba mala začleniť do faktúr. Ak by sa preniesla na konečného spotrebiteľa, dôsledky by boli nasledovné:

- navrhovaný systém by sa priblížil modelu vnútroštátnej dane zo spotreby, ako je DPH alebo spotrebné dane, v prípade ktorých WTO výslovne uznala legitímnosť kompenzačných opatrení na hraniciach, vďaka čomu by sa zvýšila právna istota,
- zabránilo by sa penalizácii sprostredkovateľských podnikov,
- stimulovalo by sa správanie spotrebiteľov zamerané na možnosti šetrnejšie ku klíme.

2.5.3. Ak nejaký podnik vyvezie tovar, ktorý zahŕňa náklady na emisie skleníkových plynov, musí následne zo svojho systému účtovníctva vypustiť emisie skleníkových plynov obsiahnuté vo vyvezenom výrobku a dostane za to od štátu náhradu (buď opätovným predajom zodpovedajúcich kvót ETS na trhu, alebo vrátením uhlíkovej dane) na základe objemu emisií skleníkových plynov obsiahnutých vo výrobku.

2.5.4. Ak by sa zachovalo súčasné bezodplatné pridelovanie kvót v rámci ETS výrobcov v EÚ, ktorí dosahujú najlepšie výsledky, táto náhrada by sa vyplácala podľa priemerných nákladov na kvótu v ETS v rozsahu hospodárstva EÚ, a to na základe ceny na spotovom trhu a podielu bezodplatných kvót vydaných výrobcov z EÚ.

⁽⁹⁾ GATT (Všeobecná dohoda o clách a obchode), *Report by the Working Party on Border Trade Adjustments* (Správa pracovnej skupiny pre kompenzačné opatrenia na hraniciach), 1970, k dispozícii na: https://www.wto.org/gatt_docs/English/SULPDF/90840088.pdf, konkrétne body 4, 11 a 14.

⁽¹⁰⁾ K dispozícii na: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/analytic_index_e/gatt1994_e.htm

2.5.5. Tento systém účtovníctva dokazuje, že výrovcovi sa vráti presná výška nákladov za všetky emisie skleníkových plynov, ktoré boli do výrobu začlenené v rámci celého dodávateľského reťazca. Vývozca tým nezískava neoprávnenú výhodu, a preto je systém v súlade s požiadavkami WTO. Táto spravodlivosť sa ľahšie preukazuje na jednotlivých prípadoch, keď je cena emisií skleníkových plynov pevne stanovená (ako v prípade uhlíkovej dane). Platí to však len v priemere, medzi špekulantmi na trhoch ETS, ktorí majú šťastie, a tými, ktorí ho nemajú, ako aj medzi vysoko- a nízkovýkonnými výrobcami z EÚ, ktorí dostávajú rôzne bezodplatné emisné kvóty, ak je cena emisií skleníkových plynov premenlivá (ako v prípade trhu ETS).

2.6. **Nápravné opatrenia vzťahujúce sa na dovezený tovar môžu vychádzať z obsahu emisií skleníkových plynov v obsiahnutých základných kovoch, chemických látkach alebo materiáloch**

2.6.1. Obsah emisií skleníkových plynov v priemyselnom tovare možno nájsť najmä v materiáloch, z ktorých je vyrobený.

Obsah emisií skleníkových plynov v priemyselnom tovare možno rozdeliť do troch hlavných zložiek, z ktorých každá zodpovedá inej kategórii operácií vytvárajúcich pridanú hodnotu:

- obsah emisií skleníkových plynov v základných kovoch, chemických látkach a materiáloch, z ktorých je daný výrobok priamo alebo nepriamo zložený (napr. oceľ, etylén, benzén, amoniak, kyselina chlorovodíková, sklo, drevo atď.),
- obsah emisií skleníkových plynov v priemyselných postupoch, ktoré menia a formujú základné kovy, chemické látky alebo materiály (napr. polymerizácia, tvarovanie, obrábanie, rezanie atď.),
- obsah emisií skleníkových plynov v logistike v rámci podniku alebo medzi jednotlivými prevádzkami v jednotlivých fázach vytvárania pridanej hodnoty.

Prevažná väčšina obsahu emisií skleníkových plynov v priemyselnom výrobku sa nachádza v obsiahnutých základných kovoch, chemických látkach a materiáloch (najmä vtedy, ak nie sú recyklované). Príklad strojovo spracovaného kusu ocele, v prípade ktorého energia použitá na spracovanie predstavuje 2,8 kWh⁽¹¹⁾, zatiaľ čo energia obsiahnutá priamo v materiáli⁽¹²⁾ 117 kWh, t. j. 40-násobne viac, názorne ukazuje rádoú hodnotu relatívnej váhy týchto zložiek. V prípade hnojív, plastov, elastomérov, rozpúšťadiel, mazív a textilných vlákien sa prevažná časť obsahu skleníkových plynov v konečných výrobkoch nachádza v základných chemických látkach, z ktorých sú vyrobené, čo možno odvodiť z ich zloženia. To znamená, že celkový obsah emisií skleníkových plynov v priemyselnom výrobku sa môže približne odhadnúť na základe obsahu emisií skleníkových plynov v obsiahnutých základných kovoch, chemických látkach a materiáloch⁽¹³⁾.

2.6.2. Výpočet nápravného opatrenia uplatniteľného na dovezený tovar

2.6.2.1. Na to, aby colné orgány zodpovedné za riadenie kompenzačných opatrení na hraniciach pracovali účinne a s právnou istotou, a to vo vlastnom záujme, ako aj v záujme dovážajúcej spoločnosti konajúcej v dobrej viere, musí sa stanoviť daňový základ aj sadzba dane s minimálnym priestorom na výklad či právne spory.

Sadzba dane má v súvislosti s cenami emisií skleníkových plynov buď formu požiadavky na zakúpenie kvót ETS na objem emisií skleníkových plynov obsiahnutých v dovezenom výrobku za rovnakú cenu kvóty ETS, ako je výška náhrady pre vývozcov (v prípade trhov orientovaného systému), alebo uhlíkovej dane (v režime s pevnou sadzbou).

2.6.2.2. Daňový základ musí byť overiteľný analýzou samotného dovezeného tovaru, čo je najmenej sporný dôkaz. V danom prípade by bol ideálnym daňovým základom celkový obsah emisií skleníkových plynov v dovezenom tovare.

Stanovenie celkového obsahu emisií skleníkových plynov v priemyselnom výrobku je náročné vzhľadom na zložitosť všetkých operácií s pridanou hodnotou, ktoré sa na danom výrobku vykonali v rámci celého hodnotového reťazca, pričom mnohé z nich nezanechávajú na samotnom výrobku žiadnu stopu.

Navrhovanou možnosťou je použiť jednoduchú, ale fungujúcu metódu približného odhadu, ktorá je opísaná vyššie: celkový obsah emisií skleníkových plynov v dovezenom tovare sa približne určí na základe obsahu emisií skleníkových plynov v obsiahnutých základných kovoch, chemických látkach a materiáloch, čo sa obmedzuje na tie, ktoré predstavujú vyše napríklad 1 % celkovej hmotnosti. Mikroelektronika, ktorá aj napriek svojej nízkej hmotnosti vytvára veľký objem emisií skleníkových plynov, by tak bola zahrnutá do výpočtov.

⁽¹¹⁾ Yohei Odaa a kol.: *Energy Consumption Reduction by Machining Process Improvement* (Zníženie spotreby energie zlepšením procesu obrábania), 3. konferencia organizácie CIRP, 2012, k dispozícii na: <http://isiarticles.com/bundles/Article/pre/pdf/17172.pdf>

⁽¹²⁾ *Inventory of Carbon and Energy (IEC)* (Súpis uhlíka a energie, EIC), k dispozícii na: <http://www.circularecology.com/embodyed-energy-and-carbon-footprint-database.html>

⁽¹³⁾ Tieto emisie sú vo všeobecnosti pozitívne. V prípade udržateľne pestovaných prírodných materiálov (ako napríklad drevo) môžu byť negatívne.

Celkový obsah emisií skleníkových plynov v materiáloch prítomných vo výrobku sa vypočíta takto: hmotnosť jednotlivých druhov základných kovov, chemických látok alebo materiálov prítomných vo výrobku vo významnom množstve sa vynásobí intenzitou emisií skleníkových plynov tohto základného kovu, chemickej látky alebo materiálu (t. j. emisií skleníkových plynov obsiahnutých v každom kilograme daného základného kovu, chemickej látky alebo materiálu).

Pre väčšinu základných kovov, chemických látok a materiálov bola stanovená priemerná intenzita emisií skleníkových plynov na úrovni jednotlivých krajín. Tieto údaje sú k dispozícii v mnohých verejne dostupných databázach (uvedených napr. v protokole o skleníkových plynoch ⁽¹⁴⁾), ktoré sú založené na prepracovaných metodikách posudzovania životného cyklu, a to vrátane Číny.

2.6.2.3. S cieľom podnietiť a odmeniť nižšiu intenzitu emisií skleníkových plynov v jednotlivých zariadeniach, ako aj zverejňovať údaje sa navrhuje nasledujúci mechanizmus založený na pozitívnej reťazovej reakcii.

- Ak môže výrobca spoľahlivo preukázať svoju skutočnú intenzitu emisií skleníkových plynov, potom sa táto hodnota uplatňuje aj na jeho výrobky dovážané do EÚ. Ak však žiadne takéto spoľahlivé údaje neposkytne, bude sa uplatňovať priemerná intenzita emisií skleníkových plynov krajiny pôvodu, pričom tento priemer sa vypočíta na základe zostávajúcej výroby a zostávajúcich emisií skleníkových plynov po odpočítaní tých, ku ktorým boli poskytnuté spoľahlivé údaje.
- Vďaka tomu sa výrobcovia v danej krajine, ktorí sú najšetrnejší ku klíme, zapoja do tohto účtovania ako prví (aby neboli sankcionovaní uplatnením celoštátneho priemeru). Z tohto dôvodu sa celoštátny priemer – po vyčlenení týchto vzorných výrobcov z výpočtu – časom zhorší, čo podnieti ďalších výrobcov, aby poskytovali spoľahlivé údaje.

2.6.2.4. EÚ by navyše mohla poskytovať technickú podporu zahraničným spoločnostiam pri zavádzaní spoľahlivých požadovaných systémov účtovníctva pre emisie skleníkových plynov, a naďalej si tak zachovať svoj priateľský postoj voči obchodným partnerom.

2.6.2.5. Na to, aby sa bezohľadným subjektom zabránilo neoprávnene uvádzať nízku intenzitu emisií skleníkových plynov, platnú v jednom zariadení, aj v rámci výroby v inej prevádzke, mohol by sa vypracovať a využívať systém výsledovateľnosti, založený napríklad na technológii blockchain.

V Bruseli 17. júla 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽¹⁴⁾ Úplný zoznam databáz s údajmi emisiách skleníkových plynov pre rôzne materiály a procesy je dostupný na: <http://www.ghgprotocol.org/life-cycle-databases>

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Podpora krátkych a alternatívnych potravinových reťazcov v Európskej únii: úloha agroekológie

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2019/C 353/11)

Spravodajkyňa: **Geneviève SAVIGNY**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	24.1.2019
Právny základ	článok 32 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	28.6.2019
Prijaté v pléne	17.7.2019
Plenárne zasadnutie č.	545
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	135/7/21

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV v tomto stanovisku zdôrazňuje, že krátke reťazce a agroekológia predstavujú nové príležitosti pre európske poľnohospodárstvo. Hoci tieto inovatívne prístupy smerovali proti globalizácii potravinových systémov, už viac ako 50 rokov sa štruktúrujú, skúmajú ich mnohé vnútroštátne a európskych výskumné programy, ich rozvoj je podporovaný z verejných a súkromných zdrojov a do týchto systémov sa zapája čoraz viac nových poľnohospodárov. Agroekológia a krátke dodávateľské reťazce teda potvrdili svoju schopnosť a prínos pri riešení výziev v oblasti potravín. Mohli by tvoriť základný pilier politiky zameranej na udržateľné potravinové systémy a dosiahnutie cieľov udržateľného rozvoja do desiatich rokov (2030).

1.2. V celej Európe sa rozvíjajú inovatívne systémy, ktoré spájajú spotrebiteľov a výrobcov, napríklad CSA (komunitou podporované poľnohospodárstvo) a iné formy „nákupných košov“. Mnohí z týchto výrobcov uplatňujú metódy ekologického poľnohospodárstva alebo iné ekologické spôsoby, ktoré nie sú označené a sú šetrné k životnému prostrediu. Často sa zapájajú územné samosprávy, ktoré zavádzajú miestne systémy riadenia v oblasti potravín, v ktorých sa združujú rôzne subjekty, a podporujú používanie miestnych výrobkov v zariadeniach spoločného stravovania. Predaj v rámci krátkych reťazcov predstavuje skutočnú príležitosť pre malé subjekty na zvýšenie pridanej hodnoty a ziskovosti poľnohospodárskych podnikov. Tento návrat na miestnu úroveň prináša pracovné miesta a podporuje miestnu dynamiku so silným zapojením poľnohospodárov, ktorí sa ňom angažujú. Pre spotrebiteľov ide o zdroj čerstvých a kvalitných výrobkov, ktoré majú svoju bohatú históriu a vytvárajú o medzilidské vzťahy. Ponúka možnosť zaujímať sa o výživu a hodnotu výrobkov a dozvedieť sa o nich viac.

1.3. Tento spôsob výroby a distribúcie nie je vhodný pre všetky poľnohospodárske podniky z dôvodu druhov výroby, zemepisnej polohy alebo nedostatku mestského obyvateľstva schopného spotrebovať napríklad všetko víno alebo všetok olivový olej z danej poľnohospodárskej oblasti. Neuspokojuje ani potrebu potravín, ktoré sa nevytvárajú lokálne. V dlhších reťazcoch sa využívajú európske systémy označovania kvality (chránené zemepisné označenie, chránené označenie pôvodu, zaručená tradičná špecialita) na identifikáciu a hodnotenie, ktoré uľahčujú spotrebiteľom výber.

1.4. V tejto súvislosti EHSV poukazuje na vznik agroekológie ako nového potravinového a poľnohospodárskeho modelu. Agroekológia ako veda, technika či sociálne hnutie považuje potravinový systém za celok a jej cieľom je priblížiť výrobcu k jeho prostrediu pri súčasnom zachovaní alebo dokonca obnove zložitosti a rozmanitosti agro-eko-sociálneho systému. Agroekológia, ktorú podporuje aj FAO a ktorá je predmetom mnohých výskumov a konferencií, zažíva v Európe silný rozmach v rámci vnútroštátnych programov rozvoja poľnohospodárstva, a to aj na inštitucionálnej úrovni.

1.5. EHSV sa domnieva, že agroekológia predstavuje horizont, ku ktorému musí smerovať európske poľnohospodárstvo, ktorého rozvoj úzko závisí od zachovania prírodných zdrojov. Musia sa podporovať a zhodnotiť záväzky v oblasti znižovania vstupov, revitalizácie pôd, zavádzania pestovania rôznorodých plodín a ochrany biodiverzity inšpirované úspešnými modelmi, ako je ekologické poľnohospodárstvo (nie však formy „priemyselného“ ekologického poľnohospodárstva), permakultúra a iné tradičné poľnohospodárske systémy.

1.6. EHSV si želá zavedenie agroekologického projektu na úrovni EÚ, ktorý by sa mal opierať o štruktúrovaný akčný plán pomocou rôznych nástrojov na miestnej, regionálnej a európskej úrovni. Rámcom môže byť komplexná potravinová politika, ktorú EHSV podporuje. Medzi dôležité opatrenia patria:

- sprístupnenie finančných prostriedkov na zavedenie potrebných individuálnych alebo spoločných zariadení (2. pilier SPP),
- uplatňovanie právnych predpisov v oblasti potravín, tak, aby sa prispôbili malým výrobcam a boli flexibilné, pokiaľ ide o výrobu v malom rozsahu a požiadavky v oblasti označovania atď.,
- vytvorenie alebo posilnenie vhodných vzdelávacích a poradenských služieb zameraných na spracovanie, priamy predaj a agroekológiu,
- podpora sietí na výmenu informácií medzi poľnohospodármi,
- zameranie výskumu na agroekológiu a potreby výrobcov v krátkych dodávateľských reťazcoch,
- na územnej úrovni: musia sa zaviesť primerané pravidlá hospodárskej súťaže s cieľom uľahčiť zásobovanie v zariadeniach spoločného stravovania v rámci krátkych a miestnych reťazcov.

2. Úvod

2.1. V dvoch stanoviskách EHSV⁽¹⁾ sa poukázalo na potrebu vypracovať komplexnú potravinovú politiku v EÚ založenú na niekoľkých pilieroch vrátane rozvoja kratších potravinových reťazcov.

2.2. Na miestnej a regionálnej úrovni vzniká čoraz viac iniciatív na podporu alternatívnych potravinových systémov a krátkych potravinových reťazcov. Komplexná potravinová politika by sa mala opierať o spoločné riadenie, stimulovať ho a rozvíjať, a to na všetkých úrovniach – miestnej, regionálnej, vnútroštátnej aj európskej. Takýto prístup by umožnil vytvorenie priaznivého rámca pre rozvoj uvedených iniciatív bez ohľadu na rozsah, v akom sa realizujú, a je potrebný na dosiahnutie cieľov udržateľného rozvoja v Európe.

2.3. V tejto súvislosti sa agroekológia ukazuje ako nový potravinový a poľnohospodársky model, ktorý podporuje rozvoj týchto nových postupov v oblasti zásobovania a výroby potravín.

2.4. Cieľom tohto stanoviska je pozorovať vzájomné zblížovanie výrobcov a spotrebiteľov v kratších reťazcoch a rozvoj agroekológie s cieľom určiť podmienky a nástroje, ktoré pomôžu nasmerovať potravinový systém k úplnému splneniu cieľov udržateľného rozvoja.

3. Vývoj krátkych reťazcov

3.1. Európska únia používa v rámci politik rozvoja vidieka túto definíciu [nariadenie (EÚ) č. 1305/2013]: „dodávateľský reťazec s obmedzeným počtom hospodárskych subjektov, ktoré sa zaviazali spolupracovať, rozvíjať miestne hospodárstvo a vytvárať úzke geografické a sociálne vzťahy medzi výrobcami, spracovateľmi a spotrebiteľmi“⁽²⁾.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Udržateľnejšie potravinové systémy* (Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 64) a stanovisko EHSV na tému *Príspevok občianskej spoločnosti k vytvoreniu komplexnej potravinovej politiky v EÚ* (Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 18).

⁽²⁾ Nariadenie (EÚ) č. 1305/2013.

3.2. Distribúcia potravín prešla od konca 90. rokov hlbokými zmenami. Lepšie vzdelávanie v oblasti výživy a po sebe nasledujúce krízy v oblasti zdravotníctva a hygieny spojené so zlými poľnohospodárskymi a poľnohospodársko-priemyselnými postupmi viedli k tomu, že čoraz väčší počet spotrebiteľov prijal nové kritériá kvality, ktoré zahŕňajú zdravie a udržateľný rozvoj⁽³⁾. Vplyvom deregulácie poľnohospodárskych trhov, výrazného kolísania cien často nižších ako náklady a nízkych poľnohospodárskych príjmov v kontexte rastúceho záujmu spotrebiteľov o zdravú a vysokokvalitnú stravu niektorí poľnohospodári zmenili svoje spôsoby výroby a marketingu. Fenomén diverzifikácie sa prejavuje v celom reťazci od výroby až po spotrebu. Objavujú sa nové formy poľnohospodárskej výroby, výrobcovia musia prevziať iniciatívu a hľadať nové trhy alebo vymyslieť/nájsť nové spôsoby predaja v rámci krátkych dodávateľských reťazcov tak, aby sa ľudské a hospodárske investície do diverzifikácie oplatili a aby sa vyvíjali postupy smerom k väčšej udržateľnosti motivovanej zblížením medzi výrobcami a spotrebiteľmi. V roku 2015 výskumná služba Európskeho parlamentu (EPRS) poukázala na to, že 15 % poľnohospodárov predalo polovicu svojej produkcie prostredníctvom krátkych reťazcov a prieskum Eurobarometra v roku 2016 ukázal, že štyria z piatich európskych občanov považujú za dôležité „posilnenie úlohy poľnohospodárov v poľnohospodársko-potravinovom reťazci“. Počet krátkych dodávateľských reťazcov v Európe sa zvyšuje, ale v rôznej miere v jednotlivých krajinách.

3.3. Existuje mnoho foriem priameho predaja. Okrem tradičných foriem – predaj z dvora alebo mimo neho – sa vyvíjajú aj ďalšie iniciatívy. Jedným z najdynamickejších inovačných odvetví za posledných dvadsať rokov sú miestne a solidárne partnerstvá spájajúce spotrebiteľov a výrobcov, v rámci ktorých sa na zmluvnom základe dodávajú „nákupné koše“ od producentov, ktorí produkujú predovšetkým ekologické výrobky. Tieto partnerstvá združila a rozvinula medzinárodná organizácia Urgenci. V mnohých krajinách existujú aj kolektívne iniciatívy na podporu tohto odvetvia prostredníctvom organizovania veľtrhov alebo miestnych podujatí, ako je napríklad sieť „Campagna amica“ v Taliansku. Prínos družstiev je veľmi výrazný. Ide o odvetvie, ktoré priťahuje mladých ľudí a nových poľnohospodárov, ktorí sú často vysoko motivovaní.

3.4. Vo vyššie uvedenom stanovisku⁽⁴⁾ sa zdôraznil „veľmi pozitívny“ vplyv krátkych potravinových reťazcov, najmä pokiaľ ide o čerstvosť a organoleptické a nutričné vlastnosti výrobkov. Po viac ako tridsaťročnom rozvoji globalizovaného potravinového systému sa všeobecne uznáva a prevláda názor, že užšie väzby medzi výrobcami a spotrebiteľmi a lokalizované systémy prinášajú mnoho výhod. Krátke dodávateľské reťazce zvyšujú pridanú hodnotu a ziskovosť malých poľnohospodárskych podnikov, umožňujú predaj identifikovaných výrobkov „s vlastným príbehom“ spotrebiteľom, ktorí sú ochotní zaplatiť viac, a vytvárajú aktivity a sociálne väzby vo vidieckych oblastiach. Zlepšovaním kvality výroby potravín a distribučných kanálov sa spotrebiteľia stávajú zodpovednejšími vo vzťahu k hodnote potravín a ich plytvaniu, čím dochádza k znižovaniu vplyvu potravín na zmenu klímy.

3.4.1. Tento spôsob marketingu má pozitívny externý vplyv na celú komunitu (vytváranie pracovných miest, ktoré nemožno presunúť z miestnej úrovne, zachovanie pridanej hodnoty na území, príťažlivosť pre cestovný ruch alebo na bývanie). Tento širší externý vplyv sa musí zohľadniť pri podpore rozvoja krátkych dodávateľských reťazcov a dynamiky daného územia.

3.4.2. Iniciatívy v oblasti krátkych dodávateľských reťazcov sa množia a sú založené na sociálnych, organizačných a územných inováciách, ktoré sú stále vo fáze vývoja. V mnohých oblastiach činnosti sa územný rozmer a kolektívna identita zdôrazňujú ako kľúčové faktory ich životaschopnosti a udržateľnosti. Výzvou je preto poskytnúť prostriedky na vytvorenie územných potravinových systémov založených na miestnom riadení s účasťou samotných aktérov⁽⁵⁾.

3.5. Pre krátke dodávateľské reťazce sa internet ukazuje ako nová oblasť výskumu a inovácií. Jeho všeobecné šírenie za posledných desať rokov prebehlo aj v krátkych potravinových reťazcoch. Ponúka väčší trh než tradičný trh výrobcov a zároveň umožňuje zlepšiť a zefektívniť obchod. Za posledných päť rokov sa objavilo mnoho online objednávkových platforiem. Tieto „potravinové uzly“ umožňujú „priamy kontakt“ medzi výrobcami a spotrebiteľmi, najmä pokiaľ ide o výrobky, ktoré existujú len lokálne. Výrobcom, ale aj spotrebiteľom umožňujú, aby sa spojili a uskutočnili skupinové nákupy/predaje, čo uľahčuje logistiku v krátkom potravinovom reťazci. Ďalšie využitie digitalizácie sa vzťahuje na produkciu a spracovanie výrobkov.

4. Agroekológia – nový prístup k poľnohospodárstvu

4.1. Na druhom medzinárodnom sympóziu o agroekológii, ktoré sa konalo v Ríme v roku 2018, navrhla Organizácia OSN pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) túto definíciu: „Agroekológia je aplikácia ekologických konceptov a princípov s cieľom optimalizovať interakcie medzi rastlinami, zvieratami, ľuďmi a životným prostredím s prihliadnutím na sociálne aspekty, ktoré je potrebné zohľadniť, aby bol potravinový systém udržateľný a spravodlivý. Vytváraním synergií môže agroekológia nielen prispievať k výrobe potravín, potravinovej bezpečnosti a výžive, ale aj k obnove ekosystémových služieb a biodiverzity, ktoré sú nevyhnutné pre udržateľné poľnohospodárstvo“⁽⁶⁾.

⁽³⁾ Codron, J.-M., Sirieix, L., Reardon, T., „Social and Environmental Attributes of Food Products: Signaling and Consumer Perception, With European Illustrations“, *Agriculture and Human Values*, zväzok 23, č. 3, 2006, s. 283 – 297.

⁽⁴⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

⁽⁵⁾ Velly, R., „Dynamiques des systèmes alimentaires alternatifs“, *Systèmes agroalimentaires en transition*, Quae Edition, 2017, s. 149 – 158.

⁽⁶⁾ <http://www.fao.org/about/meetings/second-international-agroecology-symposium/fr/>

4.2. Agroekológia má tri hlavné dimenzie. Prvou je agroekológia, ktorá vznikla v dvadsiatych rokoch 20. storočia ako súbor vedeckých disciplín (fyzika, chémia, ekológia, územné plánovanie), ktoré sa zaoberajú poľnohospodárstvom prostredníctvom komplexných systémov interakcií v rámci agroekosystému. Druhou dimenziou je agroekológia ako súbor udržateľných poľnohospodárskych postupov, ktoré optimalizujú a stabilizujú úrodu. Tretia dimenzia agroekológie je jej existencia ako sociálneho hnutia pri úsilí o dosiahnutie potravinovej sebestačnosti a nových multifunkčných úloh poľnohospodárstva⁽⁷⁾. Agroekológia tiež časom začala výraznejšie zohľadňovať výzvy v oblasti potravín, o čom svedčia dokumenty ako *Redesigning the food system* (Hill, 1985) a *Agroécologie, l'écologie des systèmes alimentaires durables*, významná publikácia Steva Gliessmanna.

4.3. Agroekológia je založená na spoločnom jadre desiatich zásad, ktoré určila a definovala FAO s cieľom „pomôcť krajinám transformovať ich potravinové a poľnohospodárske systémy, zovšeobecniť udržateľné poľnohospodárstvo a dosiahnuť cieľ úplného odstránenia hladu“ a viacerých ďalších cieľov udržateľného rozvoja:

— **rôznorodosť, synergia, efektívnosť, odolnosť, recyklácia, spoločné vytváranie a spoločné využívanie poznatkov** (opis spoločných znakov agroekologických systémov, postupov zakladania a inovačných prístupov);

— **ľudské a sociálne hodnoty, kultúra a tradície potravín** (kontextové charakteristiky);

— **obehové a solidárne hospodárstvo, zodpovedné riadenie** (priaznivé rámcové podmienky).

Desať prvkov agroekológie je prepojených a vzájomne závislých⁽⁸⁾.

4.4. Viaceré formy poľnohospodárstva sa môžu profilovať podľa týchto desiatich zásad: ekologické poľnohospodárstvo, ktoré používa rovnaké zásady v štandardizovanom rámci (nariadenie EÚ o ekologickej výrobe a označovaní ekologických produktov⁽⁹⁾), biodynamické poľnohospodárstvo, integrované poľnohospodárstvo, agrolesníctvo, ktoré kombinuje pestovanie plodín a stromov, prípadne permakultúra majú spoločný základ, ktorým je komplexný a systémový prístup k poľnohospodárstvu od výroby až po potrebu potravín. Je potrebné poukázať na ústrednú úlohu, ktorú má v týchto formách poľnohospodárstva zachovanie kvality pôdy a živých organizmov.

Agroekológia predstavuje zmenu paradigmy v poľnohospodárstve s cieľom bojovať proti zmene klímy, obnoviť žijúce ekosystémy a chrániť vodu, pôdu a všetky zdroje, od ktorých poľnohospodárska výroba závisí. Mali by sa podporovať všetky záväzky poľnohospodárov, ktorých cieľom je prehodnotiť vlastné postupy a vzťah k ekosystému v snahe znížiť negatívne a zvýšiť pozitívne externé vplyvy. V záujme agroekologickej transformácie všetkých poľnohospodárskych podnikov v Európe treba podporiť zníženie používania chemických prvkov, väčšiu rôznorodosť pri sriedaní plodín, pôdochranné poľnohospodárstvo a zachovanie biodiverzity.

4.5. Sociálne hnutie, ktoré v 70. a 80. rokoch 20. storočia rozvinuli v Latinskej Amerike organizácie ako Via Campesina, iniciovalo exponenciálny medzinárodný rozvoj tohto prístupu k potravinovému systému v jeho troch rozmeroch (vedeckom, technickom a sociálnom). Európa sa taktiež zapája do tohto procesu. FAO zorganizovala v septembri 2014 v Ríme prvé sympóziu „Agroekológia pre potravinovú bezpečnosť a výživu“, po ktorom nasledovalo niekoľko regionálnych seminárov vrátane jedného pre Európu v Budapešti v novembri 2016, a vyzvala na rozvoj agroekológie v záujme dosiahnutia cieľov udržateľného rozvoja a Parížskej dohody. Ďalšie podujatie sa uskutoční v Európe na konci roka 2019. Európsky výskumný program Horizont 2020 zahrnul viaceré témy týkajúce sa agroekológie, ekologického poľnohospodárstva a krátkych dodávateľských reťazcov a európske partnerstvo v oblasti inovácií zamerané na poľnohospodársku produktivitu a udržateľnosť (EIP), ktorý tiež skúmal tieto témy v oblasti poľnohospodárskeho rozvoja, usporiada ďalší summit poľnohospodárskych inovácií EÚ o agroekológii vo Francúzsku v júni 2019.

4.6. Agroekológia sa postupne stala inštitucionalizovanou, najmä vo Francúzsku⁽¹⁰⁾. Francúzsko ju zaradilo do francúzskeho poľnohospodárskeho zákonníka a poskytlo právne a finančné nástroje, čím sa z agroekológie stal základ poľnohospodárskeho rozvoja krajiny⁽¹¹⁾. Finančné zdroje a zameranie niekoľkých konkrétnych francúzskych programov vytvorili a podporili množstvo kolektívnych projektov poľnohospodárov, ktorí stavajú poľnohospodársky rozvoj a výrobu na väčšej udržateľnosti⁽¹²⁾.

⁽⁷⁾ <https://pubs.iied.org/14629IIED/?c=foodag>.

⁽⁸⁾ (<http://www.fao.org/3/i9037fr/i9037fr.pdf>).

⁽⁹⁾ Nariadenie Rady (ES) č. 834/2007 z 28. júna 2007 o ekologickej výrobe a označovaní ekologických produktov, ktorým sa zrušuje nariadenie (EHS) č. 2092/91.

⁽¹⁰⁾ Štúdia – S. Bellon.

⁽¹¹⁾ Článok 1 zmenený zákonom o budúcnosti poľnohospodárstva prijatým 13. októbra 2014, *Zákonník poľnohospodárstva a morského rybolovu*.

⁽¹²⁾ EIP Agroecology Europe: <http://www.agroecology-europe.org/>

4.6.1. Ako príklad dobrých výsledkov agroekológie, na ktoré poukázali akademické štúdiá a ktoré prevzali rozvojové organizácie, možno uviesť:

- pre poľnohospodárov: zvýšenie úrodnosti pôdy, zníženie výrobných nákladov, väčšia samostatnosť rozhodovania, rozvoj odolnosti poľnohospodárskych systémov voči klimatickým rizikám a zvýšenie uznania povolania,
- pre spotrebiteľov: hygienická a výživová kvalita potravín a vody, zachovanie biodiverzity a krajiny, ako aj záruky, pokiaľ ide o poľnohospodárske postupy (hospodárske zvieratá alebo plodiny) ⁽¹³⁾.

4.6.2. Tieto výsledky ďalej posilňuje kolektívny rozmer, ktorý predstavujú agroekologické projekty, zapojením poľnohospodárov ako proaktívnej a inovatívnej sily v kontexte, v ktorom pôsobia, túžbou zdokonaľovať sa a potrebou znížiť výrobné náklady. Internetové platformy ⁽¹⁴⁾ môžu umožniť potrebné využitie vytvorených technických a vedeckých poznatkov a konkrétnych príkladov poľnohospodárov, ktorí túto transformáciu uskutočnili, s prihliadnutím na vplyv odbornej prípravy a kolektívnych podujatí.

4.6.3. Jednou z úloh odbornej prípravy poskytovanej budúcim poľnohospodárom v rámci verejných poľnohospodárskych vzdelávacích inštitúcií je tiež „prispievať k rozvoju agroekológie“. Vzdelávací obsah venovaný tejto téme sa rozširuje ⁽¹⁵⁾ a žiaci majú čoraz väčšiu tendenciu podporovať agroekologickú transformáciu a výrobu vo svojom budúcom profesionálnom živote ⁽¹⁶⁾. Francúzsky program agroekologickej transformácie si kladie za cieľ zlepšiť stravu študentov zavedením jedál pripravovaných z miestnych produktov do menu školských jedální na poľnohospodárskych stredných školách, čo zvyšuje ich povedomie o problematike výživy.

4.6.4. Na podporu transformácie na územnej úrovni francúzska vláda vytvorila územné potravinové projekty (tzv. PAT), v rámci ktorých voľne vytvorené kolektívy navrhujú opatrenia potrebné na zlepšenie miestneho potravinového systému. Zdá sa, že programy napriek nedostatočným zdrojom vytvárajú záujem a výsledky sú povzbudivé.

4.7. **Krátke dodávateľské reťazce a agroekológia: súvisiace prechody**

4.7.1. Agroekológia sa vyznačuje najmä rôznorodosťou doplnkovej povahy produkcie na úrovni poľnohospodárskych podnikov. V prípade produktov z agroekologických chovov, ako aj plodín je dôležité, aby sa vytvorili a udržali nové predajné trhy. Krátke dodávateľské reťazce sa potom javia ako primeraná reakcia na túto výzvu transformácie.

4.7.2. Napokon je dôležité zdôrazniť, že kombinácia agroekológie a krátkych dodávateľských reťazcov na európskej, celoštátnej a miestnej úrovni vedie dnes k vzniku riadenia potravinových systémov na územnej úrovni s novými spôsobmi zapojenia zainteresovaných strán. Tieto postupy na opätovné prepojenie miest s ich blízkymi potravinárskymi výrobnými oblasťami už fungujú na mnohých miestach: Miláno v Taliansku, Montpellier vo Francúzsku, Gent, Brusel a Liège v Belgicku alebo Toronto v Kanade.

5. **Rozvoj krátkych dodávateľských reťazcov a agroekológie v záujme udržateľných potravinových systémov**

5.1. **Príspevok ku kvalitnej strave**

5.1.1. V roku 2012 európsky výskumný program v oblasti krátkych dodávateľských reťazcov a miestnych potravinových systémov, na ktorom spolupracovala Univerzita v Coventry a do ktorého boli zapojené generálne riaditeľstvá Európskej komisie pre poľnohospodárstvo a zdravie, poukázal na aspekty kvality, vysledovateľnosti a transparentnosti, ktoré by mali byť hlavným prvkom nákupu a predaja. EÚ preto musí poskytnúť výrobcovi a spotrebiteľovi prostriedky týchto troch aspektov bez ohľadu na formu krátkeho dodávateľského reťazca. Treba poznamenať, že väčšina výrobkov predávaných v rámci krátkych dodávateľských reťazcov pochádza z ekologického poľnohospodárstva alebo sa pri nich využili metódy, ktoré nevyžívajú syntetické látky, ktoré v jednotlivých krajinách nie sú certifikované. Zdá sa, že tento prvok je kľúčom k zblíženiu agroekológie a krátkych dodávateľských reťazcov. Zásady a rámec agroekológie môžu skutočne vytvoriť dostatočne silný a stabilný rámec dôvery bez toho, aby išlo o poľnohospodársky systém používajúci rôzne značky tak, aby spotrebiteľia mohli nájsť „kvalitu, sledovateľnosť a transparentnosť“, ktoré sú potrebné na rozvoj a udržateľnosť krátkych dodávateľských reťazcov. Pravidelné návštevy spotrebiteľov a iných výrobcov v poľnohospodárskych podnikoch sa javia ako metóda účinnej „záruky účasti“ na posilnenie transparentnosti, vypracovania kontextových ukazovateľov a kontroly agroekologických postupov ⁽¹⁷⁾.

⁽¹³⁾ Claveirol, C., „La transition agroécologique: défis et enjeux“, *Stanoviská EHSV*, 2016.

⁽¹⁴⁾ <https://rd-agri.fr/>

⁽¹⁵⁾ <https://pollen.chlorofil.fr/?s=agroecologie>.

⁽¹⁶⁾ http://www.bergerie-nationale.educagri.fr/fileadmin/webmestre-fichiers/formation/articles_presse/Plan_EPA1-bilan-Fevrier_2019.pdf.

⁽¹⁷⁾ <http://www.cocreate.brussels/-CosyFood->.

5.1.2. Najnovšie štúdie ukazujú, že na individuálnej úrovni krátke dodávateľské reťazce výrazne zlepšujú zdravie osôb. Na jednej strane sa ľudia viac zaujímajú o to, čo jedia a akým spôsobom sa to vyrába. Na druhej strane sú tieto reťazce veľmi vhodné na sociálne vzdelávanie, a to aj pokiaľ ide o zdravé stravovacie návyky.

5.2. Prístupnosť a bezpečnosť potravín

5.2.1. V súčasnosti viaceré európske výskumné projekty⁽¹⁸⁾ ⁽¹⁹⁾ poukazujú na to, že krátke dodávateľské reťazce majú tendenciu vytvárať štruktúry a organizovať sa tak, aby sa preorientovali zo špecializovaného trhu na reálne stravovacie návyky. To sa dosiahlo vytváraním sietí mnohých aktérov na úrovni EÚ prostredníctvom projektov podporovaných rôznymi európskymi programami financovania. Tento vývoj však zostáva obmedzený z toho dôvodu, že menej zvýhodnené domácnosti nemajú prístup k určitým výrobkom. Malo by sa pokračovať v práci vykonanej v predchádzajúcich stanoviskách EHSV o politických nástrojoch na sprístupnenie týchto potravinových výrobkov. Vo Francúzsku je v záverečnej fáze niekoľko súvisiacich výskumných projektov (RMT Alimentation⁽²⁰⁾), Projekt Casdar ACCESSIBLE⁽²¹⁾ alebo regionálne potravinové projekty⁽²²⁾).

5.2.2. Medzi dostupnými nástrojmi môžu byť prostriedky na výskum a inovácie, ktoré ponúka EIP a GR pre výskum v budúcom programe Horizont Európa venované agroekológii a krátkym dodávateľským reťazcom. V rámci budúcej SPP by sa mali využívať programy ekologizácie (systémy ECO) s cieľom podporiť postupné zavádzanie agroekologických metód poľnohospodármi a vývoj systémov smerujúcich ku krátkym reťazcom. To isté platí pre opatrenia druhého piliera, ako sú agroenvironmentálno-klimatické opatrenia a investičné dotácie potrebné na ich zavedenie, ako aj nástroje transformácie a marketingu. Prostredníctvom programov LEADER sa musia vyvinúť vhodné nástroje odbornej prípravy a poradenstva, ako aj miestne činnosti. Pri podpore územných iniciatív sa môžu tiež využiť finančné prostriedky určené na súdržnosť.

5.2.3. Treba vypracovať prispôbené pravidlá, ktoré krátkym dodávateľským reťazcom umožnia získať verejné zákazky, ktoré sú v súčasnosti obmedzené pravidlami hospodárskej súťaže. Takisto je nevyhnutné stanoviť pravidlá prispôbené pre krátke reťazce. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004 o hygiene potravín⁽²³⁾ ponúka možnosti flexibilne uplatňovať metódu HACCP (analýza nebezpečenstva a kritických kontrolných bodov) pre výrobcov malých množstiev, ktoré sa musia používať vo všetkých krajinách EÚ. To isté platí pre pravidlá označovania výrobkov. Označovanie pôvodu (napr. v reštauráciách alebo zariadeniach spoločného stravovania) spracovaných potravín môže zohrávať podpornú úlohu: ak je pôvod potravinového výrobku transparentný, je pravdepodobnejšie, že spotrebiteľ si vyberie výrobok alebo jedlo, ktoré boli vyrobené blízko, aj keď zaplatí o niečo viac. Pokrytie 4G sieťou (telefón a internet) vo vidieckych oblastiach sú dôležité na uľahčenie prístupu k spotrebiteľom a kontaktu s nimi vďaka rozvoju digitalizácie.

5.2.4. Často sa ozýva otázka, či agroekológia a miestne reťazce dokážu užiť svet a očakávaných 10 miliárd ľudí v roku 2050. Štúdie mnohých výskumných organizácií sú v tomto ohľade jednoznačné: na medzinárodnej úrovni sú rozvoj agroekológie a mobilizácia zdrojov v poľnohospodárstve a mimo neho nevyhnutné a možné so zreteľom na hospodárske, environmentálne a sociálne požiadavky. Pokiaľ ide o Európu, z nedávnej práce Inštitútu udržateľného rozvoja a medzinárodných vzťahov (IDDRI) vyplýva, že je možné nasýtiť celú európsku populáciu do roku 2050 vďaka postupnej agroekologickej transformácii, integrácii chovu hospodárskych zvierat, pestovania plodín a stromov s cieľom dosiahnuť nulové emisie CO₂.

5.3. Smerovanie k agroekológii

5.3.1. Zavedenie agroekologického projektu na úrovni EÚ musí byť založené na štruktúrovanom akčnom pláne, v ktorom sa využívajú rôzne nástroje pre rôzne oblasti verejných a súkromných činností vzťahujúcich sa na mnohé témy: odborná príprava, rozvoj poľnohospodárstva, preorientovanie pomoci, úprava nariadení, teritorializácia sektorov, genetický výber, najvzdialenejšie zámorské regióny a medzinárodné činnosti⁽²⁴⁾. Bolo by preto vhodné, aby EÚ pracovala na možnostiach podpory pre agroekológiu a krátke dodávateľské reťazce, aby sa spoločne rozvíjali a dohodli sa na zabezpečení ich spoločnej udržateľnosti. Je dôležité, aby bol akčný nástroj dostatočne ambicióznym na to, aby sa mnohé poľnohospodárske podniky mohli dlhodobo zapojiť do takejto transformácie. Časový aspekt je dôležitý, pretože poskytne čas účastníkom zapojiť sa, ale aj tým, ktorí sa zaviazajú zabezpečiť úplný prechod na systém, ktorý je v skutočnosti zložitý zaviesť.

⁽¹⁸⁾ https://ec.europa.eu/eip/agriculture/sites/agri-eip/files/eip-agri_brochure_short_food_supply_chains_2019_en_web.pdf.

⁽¹⁹⁾ <http://www.shortfoodchain.eu/news/>

⁽²⁰⁾ www.rmt-alimentation-locale.org/

⁽²¹⁾ <http://www.civam.org/images/M%C3%A9lanie/AcceCible/PRESENTATION-Accessible.pdf>.

⁽²²⁾ <http://rnp.at.fr/les-projets-alimentaires-territoriaux-pat/>

⁽²³⁾ Nariadenie (ES) č. 852/2004.

⁽²⁴⁾ Claveirol, C., „La transition agroécologique: défis et enjeux“, Stanoviská EHSV, 2016.

5.3.2. Programový rámec môže byť zabezpečený komplexnou potravinovou politikou, ktorú EHSV už niekoľko rokov presadzuje pod vedením Európskej rady pre potraviny, v ktorej by EHSV mohol byť sprostredkovateľom, a ktorá je koordinovaná na úrovni príslušných generálnych riaditeľstiev podpredsedom Európskej komisie. Organizácia IPES-Food⁽²⁵⁾ predložila návrh spoločnej potravinovej politiky na úrovni Európskej únie.

5.3.3. Činnosť FAO môže byť zdrojom inšpirácie pre rozvoj agroekológie na európskej úrovni. Obzvlášť poučné sú v tejto súvislosti odporúčania regionálneho sympózia o udržateľných poľnohospodárskych a potravinových systémoch v Európe a strednej Ázii. V príručke „Vytvorenie väzieb medzi malými poľnohospodárskymi podnikmi a trhom“, ktorú v roku 2016 prijal Výbor pre svetovú potravinovú bezpečnosť, sa odporúča, aby štáty v záujme plnenia cieľov udržateľného rozvoja podporovali územné trhy (miestne, regionálne, vnútroštátne).

V Bruseli 17. júla 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽²⁵⁾ IPES-Food, *Towards a Common Food Policy for the European Union*, Bruxelles, IPES Food, 2017.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Povolanie poľnohospodára a problematika ziskovosti**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2019/C 353/12)

Spravodajca: **Arnold PUECH D'ALISSAC**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	20.2.2019
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	28.6.2019
Prijaté v pléne	18.7.2019
Plenárne zasadnutie č.	545
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	188/0/5

1. Závery a odporúčania

1.1. Ziskovosť poľnohospodárskeho podniku a jeho hospodárska životaschopnosť je v EÚ vážnym problémom, keďže príjem poľnohospodára dosahuje v priemere len 46,5 % ostatných hospodárskych odvetví. Napriek nízkej ziskovosti zohráva odvetvie poľnohospodárstva EÚ kľúčovú úlohu, pretože je hybnou silou vidieckych ekonomík a produkuje kvalitné potraviny, ktoré spĺňajú najvyššie normy na svete. Environmentálnu udržateľnosť nie je možné dosiahnuť bez rovnako dôležitých hospodárskych, obchodných, ekologických a sociálnych aspektov poľnohospodárskej činnosti.

1.2. Odvetvie poľnohospodárstva EÚ poskytuje spotrebiteľom potravinovú bezpečnosť napriek rastúcemu tlaku zmeny klímy a spoločenských požiadaviek z hľadiska environmentálnej udržateľnosti. Európske poľnohospodárske odvetvie okrem toho aktívne prispieva k udržaniu konkurencieschopnosti a dynamiky EÚ na medzinárodných trhoch a pomáha pri zabezpečovaní obchodného prebytku EÚ. Odvetvie poľnohospodárstva EÚ je takisto jedným z najväčších zdrojov zamestnanosti, pričom zamestnáva viac ako 40 miliónov ľudí v celej EÚ. V týchto oblastiach je poľnohospodárstvo často jediným hospodárskym odvetvím, ktoré vytvára rast a pracovné miesta.

1.3. V EÚ je potrebný férový, transparentný, dobre fungujúci a spravodlivý potravinový dodávateľský reťazec, ktorý je vhodný pre poľnohospodárov a všetky zainteresované strany vrátane spracovateľov, maloobchodníkov a predovšetkým spotrebiteľov. Na vnútroštátnej úrovni by sa mal zväziť opačný prístup vyjednávania o trhu prostredníctvom vytvorenia hodnotových reťazcov, ktorých cieľom je poskytnúť poľnohospodárom mesačný príjem v hodnote dvojnásobku minimálnej mzdy.

1.4. Odvetvie poľnohospodárstva EÚ zabezpečuje pozitívne verejné služby a externality, ktoré trh neuznáva. Cieľom, ktorý sa dosiahol, je zabezpečenie potravinovej bezpečnosti pri plnení najvyšších výrobných noriem. Objavujú sa však nové výzvy, ako napríklad zmena klímy, výraznejšia volatilita cien, ako aj nekalá hospodárska súťaž zo strany výrobných systémov s nižšími normami, nekalé obchodné praktiky, vyľudňovanie vidieka a starnutie poľnohospodárskeho obyvateľstva, ktoré sťažujú situáciu poľnohospodárov EÚ na medzinárodnom trhu.

1.5. Nové technológie spolu s inkluzívnymi výskumnými a inovačnými činnosťami sú súčasťou riešenia na udržanie konkurencieschopnosti odvetvia poľnohospodárstva EÚ a umožňujú poľnohospodárom EÚ priamo a účinne riešiť otázku udržateľnosti.

1.6. Na to, aby sa poľnohospodárom EÚ poskytli správne nástroje na lepšie využívanie nového technologického potenciálu a inovačných riešení v poľnohospodárskych podnikoch, je potrebné celoživotné vzdelávanie a rozvoj zručností.

1.7. Poľnohospodári EÚ zaviedli niekoľko opatrení na zvýšenie svojho príspevku k boju proti zmene klímy, keďže čoraz častejšie zaznamenávajú ich účinky. Zazývajú meniace sa časy zberu, skoré alebo neskoré mrazy, požiare, záplavy a suchá. Environmentálne opatrenia by okrem toho nemali ohrozovať bezpečnosť potravín a musí sa pri nich prihliadať na to, že poľnohospodári potrebujú primeranú odmenu za dodatočnú prácu, ktorú si udržateľné a zmierňujúce opatrenia často vyžadujú.

1.8. Silná EÚ sa usiluje dosiahnuť nielen ciele Lisabonskej zmluvy, ale aj globálne ciele, ako sú Parížska dohoda o zmene klímy a ciele udržateľného rozvoja OSN. Tieto ambiciózne záväzky treba podporiť silným rozpočtom a účinnými politikami, ktoré zaručia budúcnosť, rozvoj a prosperitu poľnohospodárstva a vidieckych oblastí. Európski poľnohospodári a poľnohospodárske družstvá potrebujú na ďalšie obdobie silný rozpočet spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP).

2. Úvod

2.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) vypracúva toto stanovisko v snahe poukázať na významnú úlohu európskych poľnohospodárov a ich prínos pre hospodárstvo EÚ, keďže prispievajú k celosvetovej potravinovej bezpečnosti a udržiavajú vidiecke oblasti pri živote. Tento prínos sa často neocceňuje tak, ako by si zaslúžil, čo odrádza novú generáciu od toho, aby prevzali rodinné poľnohospodárske podniky, a znižuje atraktivnosť odvetvia pre nových poľnohospodárov.

3. Úloha poľnohospodárov v EÚ

3.1. Prínos k potravinovej bezpečnosti, poskytovaniu zdravých a výživných potravín a celkovému hospodárstvu EÚ

3.1.1. V situácii, keď dopyt po potravinách a biomase rastie, sa poľnohospodári EÚ, ich družstvá a podniky zaviazali vyrábať, transformovať a uvádzať na trh pre európskych občanov a spotrebiteľov na celom svete bezpečné a vysokokvalitné potraviny. Spotrebiteľom poskytujú potravinovú bezpečnosť napriek rastúcemu tlaku zmeny klímy a spoločenských požiadaviek z hľadiska environmentálnej udržateľnosti. Európske poľnohospodárske odvetvie navyše aktívne prispieva k udržaniu konkurencieschopnosti a dynamiky EÚ na medzinárodných trhoch. Podľa Eurostatu ⁽¹⁾ predstavovalo poľnohospodárstvo odvetvie v roku 2017 1,2 % HDP EÚ a vytvorilo (hrubú) pridanú hodnotu vo výške 188,5 miliardy EUR, čím aktívne prispelo k obchodnému prebytku EÚ v objeme 137 miliárd EUR poľnohospodárskeho vývozu za rovnaké časové obdobie.

3.2. Zamestnanosť vo vidieckych a znevýhodnených oblastiach

3.2.1. Agropotravinový reťazec EÚ je jedným z najväčších hospodárskych odvetví EÚ, ktorý udržiava a vytvára rast a pracovné miesta a zamestnáva približne 40 miliónov ľudí. Približne 10 miliónov ľudí je priamo zamestnaných a pracuje v poľnohospodárskych podnikoch a družstvách. Poľnohospodárstvo je pre určité oblasti alebo regióny jediným zdrojom zamestnanosti.

3.3. Poľnohospodári ako ochrancovia tradičnej krajiny a správcovia pôdy

3.3.1. Poľnohospodári EÚ, poľnohospodárske podniky a ich družstvá spravujú približne 173 miliónov hektárov pôdy, čo predstavuje približne 39 % celkovej plochy EÚ. Poľnohospodári a ich rodinní príslušníci chránia vidiecku krajinu a biodiverzitu, poskytujú spoločnosti mnoho pozitívnych výstupov: svojou vytrvalou prácou v oblasti správy pôdy a krajiny aktívne prispievajú k zmierneniu následkov veľkých katastrof v prípade extrémnych poveternostných podmienok. Mnohí poľnohospodári sú tiež vlastníkami lesov a ich podiel na udržateľnom obhospodarovaní lesov je zásadný. Poľnohospodári navyše pomáhajú zachovávať a obnovovať tradičnú krajinu vidieckych oblastí v EÚ, pričom zabezpečujú zachovanie kultúrneho dedičstva a takisto pozitívne synergie s odvetvím cestovného ruchu EÚ. Doterajšie snahy odvetvia poľnohospodárstva však nemôžu zakryvať skutočnosť, že na dosiahnutie európskych a celosvetových cieľov v oblasti biodiverzity vrátane ochrany včiel, hmyzu a vtáctva je potrebné vynaložiť oveľa viac úsilia a prijať ďalšie opatrenia. To je do určitej miery v rozpore s potrebou vytvárania zisku, takže EÚ musí rozhodne poskytovať odmenu za väčší environmentálny príspevok poľnohospodárstva, a to prostredníctvom dodatočných prostriedkov pridelaných na SPP.

(1) Agriculture, forestry and fishery statistics 2018 (Štatistiky z poľnohospodárstva, lesníctva a rybného hospodárstva 2018), Eurostat.

4. Zmeny v povolanií poľnohospodárov

4.1. **Rastúce nároky spoločnosti na zdravú výživu, pôvod a kvalitu potravín, vplyv na životné prostredie a dobré životné podmienky zvierat**

4.1.1. Spotrebiteľia majú k dispozícii veľké množstvo informácií spojených s výrobkami, ktoré konzumujú každý deň. Rovnako venujú zvýšenú pozornosť pôvodu a kvalite potravín, ako aj ich vplyvu na životné prostredie. Ďalšími dôležitými hnacími silami výberu spotrebiteľa sú plnenie noriem týkajúcich sa dobrých životných podmienok zvierat a vzdialenosť od miesta, kde sa potravinová vyrába vrátane skracovania potravinových reťazcov.

4.1.2. S cieľom splniť očakávaní spotrebiteľov začali poľnohospodári EÚ zavádzať opatrenia na zlepšenie životných podmienok zvierat a zníženie vplyvu poľnohospodárskych činností pri výrobe vysokokvalitných výrobkov na životné prostredie a kvalitu pôdy. Poľnohospodári EÚ, ktorým pomáhajú verejné orgány a akademická obec, investujú energiu a zdroje v snahe prijať tento nový model spotreby.

4.2. **Úloha technológií a inovácií v poľnohospodárstve**

4.2.1. Odvetvie poľnohospodárstva EÚ je s mnohými prelomovými pokrokmi v oblasti genetiky, automatizovaných vozidiel, robotov, bezpilotných vzdušných prostriedkov, družicového snímkovania, diaľkového prieskumu, veľkých údajov (big data) atď. na čele technologickej a digitálnej revolúcie. Poľnohospodári navyše vždy prijímali, vyvíjali a uplatňovali inovačné modely poľnohospodárskych podnikov a agronomické postupy vrátane nových techník a výrobných metód, ktoré zvýšili výstupy a prispôsobili poľnohospodárske postupy meniacim sa okolnostiam.

4.2.2. Nové technológie v tomto ohľade pomáhajú poľnohospodárom EÚ zabezpečiť potravinovú bezpečnosť pri plnení najvyšších noriem vo svete a naplnení očakávaní spotrebiteľov. Nové technológie v tomto zmysle umožňujú poľnohospodárom EÚ riešiť problém životného prostredia priamo a účinne. Napríklad zníženie používania prípravkov na ochranu rastlín možno dosiahnuť pomocou kombinácie technológií, ktoré poľnohospodárom pomáhajú v každom aspekte výroby. Okrem iného nové techniky šľachtenia majú najväčší vplyv na zníženie používania prípravkov na ochranu rastlín a na zvýšenie odolnosti rastlín a zvierat proti škodcom, hubám a vonkajším patogénom.

4.2.3. Úloha technológií je spojená nielen so samotnou výrobou, ale aj s výsledovateľnosťou, bezpečnosťou potravín, dobrými životnými podmienkami zvierat a opatreniami na zmiernenie zmeny klímy, ktoré pomáhajú udržať odvetvie poľnohospodárstva EÚ medzi tými najpokročivejšími a najbezpečnejšími na svete.

4.2.4. Na zavádzanie inovačných technologickej riešení v poľnohospodárskych podnikoch je pre poľnohospodárov EÚ životne dôležitý prístup k financiam. V tejto súvislosti sa v rámci novej SPP musí zachovať a podporovať funkcia subsidiarity druhého piliera SPP. Je dôležité pochopiť, že poľnohospodári EÚ budú vo svojich podnikoch zavádzať najnovší technologický vývoj len prostredníctvom ľahkého prístupu k úverom.

5. Výzvy

5.1. **Zmena klímy**

5.1.1. Poľnohospodári EÚ výrazne prispievajú k boju proti zmene klímy, keďže čoraz častejšie zaznamenávajú jej účinky. Zažívajú meniace sa časy zberu, skoré alebo neskoré mrazy, požiare, záplavy a suchá. Účinné opatrenia na adaptáciu na zmenu klímy sú preto rozhodujúce pre dlhodobú životaschopnosť poľnohospodárskych podnikov. Poľnohospodári súčasne znižujú emisie v poľnohospodárskom podniku aj mimo neho prostredníctvom udržateľných postupov riadenia, zavádzaním nových technológií a efektívnejším využívaním plodín, slamy, hnoja a iných zvyškov na energiu z obnoviteľných zdrojov, solárnym vykurovaním a získavaním elektrickej energie z veternej energie, ako aj z iných zdrojov. Výrobky z plodín a zvyškov hospodárskych zvierat sa môžu použiť aj na výrobu biopalív a obnoviteľných priemyselných materiálov priamo v poľnohospodárskom podniku, podľa zásad obežného hospodárstva. Uvedené pomáha znížiť emisie v iných odvetviach a znižuje závislosť EÚ od dodávok fosílnych palív.

5.1.2. Je dôležité poznamenať, že Parížska dohoda, ako aj ciele udržateľného rozvoja stanovujú dôležité míľniky pre odvetvie poľnohospodárstva EÚ, ktoré sa musia dosiahnuť v rokoch 2030 až 2050. Poľnohospodári v EÚ sú pripravení na riešenie týchto výziev, ak budú vybavení správnymi nástrojmi. „Súbor nástrojov“ musí obsahovať pozitívny a používateľsky ústretový rámec politiky, nové technológie, stratégie v oblasti vodného hospodárstva (t. j. skladovanie a zavlažovanie) a silný rozpočet SPP, ktorý podporí ďalšie úsilie poľnohospodárov. Ak by poľnohospodári prišli o jeden z uvedených nástrojov, mohla by sa ohroziť potravinová bezpečnosť a negatívne ovplyvniť kvalita potravinárskej výroby v EÚ.

5.2. **Príjmy v odvetví poľnohospodárstva**

5.2.1. Poľnohospodárske príjmy ⁽²⁾ pripadajúce na ročnú pracovnú jednotku vyjadrené ako index boli v členských štátoch EÚ28 v roku 2017 o 10,9 % vyššie ako v roku 2016. Tento vývoj je však potrebné dať do súvislosti s inými hospodárskymi odvetviami, kde je priemerný príjem oveľa vyšší. V porovnaní s priemernými mzdami v hospodárstve dosiahol podnikateľský príjem poľnohospodára na rodinnú pracovnú jednotku v roku 2017 vlastne len 46,5 %.

5.2.2. Táto situácia má veľký vplyv na rozvoj odvetvia z hľadiska celkovej príťažlivosti pre externých aktérov, investorov a bankových partnerov, zabraňuje rozvoju synergii s inými hospodárskymi odvetviami a zintenzívňuje problém generácie obnovy vo vidieckych oblastiach.

5.3. **Volatilita cien a vznik nových trhov**

5.3.1. Reálne ceny (deflované) väčšiny hlavných výrobkov boli v roku 2017 vyššie ako v predchádzajúcom roku: priemerná cena mlieka vzrástla o 17,1 % oproti roku 2016, ceny ošípaných boli o 8,3 % vyššie, ceny obilnín vzrástli o 3,0 %, ceny hovädzieho dobytka vzrástli o 2,2 % a ceny hydiny boli takisto vyššie (+ 1,0 %). Naopak, reálne ceny oviec a kôz v roku 2017 naďalej klesali (-1,4 %). Tento pozitívny trend väčšiny komodít bol súčasťou prudkého vzostupu, ktorý sa začal v roku 2003. V roku 2008 však došlo k výraznému poklesu cien, čo vyvolalo volatilitu cien na medzinárodnom trhu, ktorá postavila malých a stredných poľnohospodárov v EÚ, ako aj nedávnych investorov v odvetví poľnohospodárstva pred náročnú úlohu.

5.3.2. Odvetvie poľnohospodárstva EÚ reagovalo vzhľadom na svoju rôznorodú povahu na cenový šok v roku 2008 odlišne: mnohí malí a strední poľnohospodári boli v záujme zachovania svojich činností nútení spoliehať sa len na priame platby v rámci SPP, čo však nestačilo na zaručenie hospodárskej udržateľnosti ich poľnohospodárskych podnikov.

Pokiaľ ide o vývoz z EÚ, hlavným obchodným partnerom EÚ v oblasti poľnohospodárskych výrobkov sú USA (16 % celkového vývozu poľnohospodárskych výrobkov, v roku 2017 sa dosiahla čistá hodnota 33,3 miliardy EUR). S takouto koncentráciou vývozu na jeden jednotný trh je odvetvie poľnohospodárstva EÚ vystavené politickým rozhodnutiam tretích strán, ktoré by mohli viesť k prudkému kolísaniu cien (t. j. zavedenie zákazov vývozu alebo vysokých ciel).

Jednotný trh EÚ je najotvorenejším a najprístupnejším trhom na svete, pričom poľnohospodári EÚ čelia výzve konkurovať dovážaným poľnohospodárskym komoditám, ktoré spĺňajú iné výrobné normy. Stále však existuje priestor na zlepšenie vysledovateľnosti potravinárskych výrobkov pochádzajúcich z tretích krajín, čo by mohlo viesť k mnohým kontroverzným diskusiám o kvalite a označovaní potravín v súvislosti s dovážanými výrobkami (t. j. potravinárske výrobky vyvinuté prostredníctvom nových techník šľachtenia, používanie prípravkov na ochranu rastlín, plnenie noriem v oblasti dobrých životných podmienok zvierat atď.). Tieto dovozy sú na trhu EÚ vzhľadom na ich rozdielnú úroveň výroby veľmi konkurencieschopné a vytvárajú napätie pre poľnohospodárov EÚ, ktorí už spĺňajú najvyššie výrobné normy na svete.

5.4. **Vyludňovanie vidieckych oblastí a generačná obnova**

5.4.1. Podľa Európskej komisie sedem z desiatich (71,5 %) manažérov poľnohospodárskych podnikov z 10,5 milióna podnikov v EÚ bolo mužov a väčšina (57,9 %) mala 55 rokov alebo viac. Asi len jeden z desiatich (10,6 %) manažérov poľnohospodárskych podnikov bol mladý poľnohospodár mladší ako 40 rokov a tento podiel bol ešte nižší medzi poľnohospodárkami (8,6 %).

5.4.2. Poľnohospodári, vlastníci lesov, poľnohospodárske podniky a poľnohospodárske družstvá sú hospodárskou oporou vidieckych oblastí EÚ. Starnutie poľnohospodárov spôsobuje všeobecné vyludňovanie vidieckych oblastí (tzv. vidiecka diaspóra) s priamymi dôsledkami pre hospodársku a spoločenskú štruktúru týchto území. Nové generácie okrem toho odrádzajú od preberania rodinných podnikov nízka ziskovosť poľnohospodárskej činnosti a ťažkosti s prístupom k pôde.

6. **Vyhliadky do budúcnosti**

6.1. **Digitalizácia a presné poľnohospodárstvo**

6.1.1. Poľnohospodárstvo postúpilo do éry digitálneho zlepšeného poľnohospodárstva, v rámci ktorého každé zariadenie, ktoré počas rôznych štádií poľnohospodárskej výroby produkuje údaje, môže odoslať informácie na účely ich zberu, spracovania a analýzy. Využívanie veľkých údajov (big data) by poľnohospodárom mohlo pomôcť vstúpiť do budúcnosti poľnohospodárstva a dosiahnuť ambiciózne ciele.

⁽²⁾ Agriculture, forestry and fishery statistics 2018 (Štatistiky z poľnohospodárstva, lesníctva a rybného hospodárstva 2018), Eurostat.

6.1.2. Poľnohospodársky podnik produkuje množstvo druhov údajov, ktoré možno klasifikovať do rôznych kategórií, ako sú agronomické údaje, finančné údaje, údaje o zhode, meteorologické údaje, údaje o životnom prostredí, údaje o strojoch, údaje o zamestnancoch atď. Tieto súbory údajov pochádzajú zo širokej škály čoraz výkonnejších a nákladovo efektívnejších zdrojov, ako sú stroje, bezpilotné vzdušné prostriedky, GPS, diaľkové snímače, družice, smartfóny atď. Dopĺňajú ich tiež poskytovatelia služieb, poradné orgány, verejné orgány atď. Další partneri v hodnotovom reťazci, ako sú spracovatelia a maloobchodníci, supermarket, hypermarkety vrátane reklamných agentúr navyše zbierajú obrovské množstvo údajov o trhoch, na ktorých poľnohospodári predávajú svoje výrobky.

6.1.3. Zber a využívanie údajov v poľnohospodárstve nie je novou koncepciou, poľnohospodári tak robia už od počiatku poľnohospodárskej výroby. Novinkou však je, že vďaka veľkosti a objemu týchto údajov, ktoré rastú exponenciálnym tempom, je možné rozvíjať odvetvie poľnohospodárstva orientované na údaje. Ďalšou novinkou je kvalita informácií získaných v reálnom čase na úrovni poľnohospodárskeho podniku a technológia využívaná na zber, ukladanie, používanie, správu, zdieľanie, spracovanie a oznamovanie údajov.

6.1.4. Vlastníctvo údajov a právo určiť, kto má prístup k údajom a ich využívaniu, sú nevyhnutné na to, aby sa poľnohospodári naďalej zapájali do zavádzania nových technológií. V súčasnosti neexistuje spoločný rámec, v ktorom by bolo vlastníctvo údajov jasne vysvetlené. Poľnohospodárske odvetvie EÚ preto vytvorilo kódex správania pre zdieľanie poľnohospodárskych údajov zmluvnou dohodou⁽³⁾, v ktorej vysvetľuje právo pôvodcu údajov na odmenu za využívanie údajov vytvorených ako súčasť jeho činnosti.

6.1.5. Digitalizácia a presné poľnohospodárstvo zohrávajú hlavnú úlohu pri formovaní budúcnosti poľnohospodárskeho odvetvia EÚ. Ovplyvňujú aj trh práce a druh zručností potrebných v poľnohospodárstve a opätovne vymedzujú úlohu poľnohospodárov a obchodné modely poľnohospodárskych družstiev.

6.2. **Opatrenia na zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu na túto zmenu**

6.2.1. Poľnohospodárske odvetvie EÚ prijalo v posledných desaťročiach veľké množstvo opatrení na zlepšenie svojej environmentálnej udržateľnosti. SPP ukladá prísne a náročné environmentálne opatrenia a postupy trvalo udržateľného riadenia, ktoré menia spôsob, akým poľnohospodári pôsobia v týchto oblastiach, pričom účinne kombinujú kvalitu s udržateľnosťou.

6.2.2. Poľnohospodárstvo a lesníctvo zohrávajú osobitnú úlohu pri zmiernovaní zmeny klímy, pretože sú jediným hospodárskym odvetvím, ktoré vďaka fotosyntéze odstraňuje skleníkové plyny z atmosféry. Tieto úspechy sa však stále v plnej miere neoceňujú, nemerajú ani riadne nezapočítavajú a politickí činitelia by mali zvážiť lepšie posúdenie toho, ako môžu lesy a trvalé a ročné plodiny prispieť k zníženiu emisií skleníkových plynov.

6.2.3. Poľnohospodári by v súčasnosti chceli, aby ich úsilie v boji proti zmene klímy uznala spoločnosť, ako aj politickí činitelia. Predovšetkým politickí činitelia by si mali uvedomovať, že environmentálne opatrenia by nemali ohrozovať bezpečnosť potravín a musia mať na zreteli, že poľnohospodári potrebujú primeranú odmenu za dodatočnú prácu, ktorú si udržateľné a zmiernujúce opatrenia často vyžadujú.

6.3. **Lepšia transparentnosť trhu v celom potravinovom dodávateľskom reťazci**

6.3.1. Podľa prehľadu Komisie vydaného v marci 2017 je rozdelenie pridanej hodnoty v potravinovom reťazci približne 25 % na poľnohospodárov, 25 % na spracovanie potravín a 50 % na potravinárske maloobchody a stravovacie služby.

6.3.2. V súčasnom období treba dôsledne dodržiavať európsku smernicu o nekalých obchodných praktikách. V podnikoch v poľnohospodárskom a potravinovom reťazci neustále dochádza k veľkej nerovnováhe vo vyjednávacej sile medzi poľnohospodármi a spracovateľmi poľnohospodárskych produktov a potravinárskych výrobkov. Do tejto nerovnováhy vstupujú silné obchodné organizácie (supermarkety, hypermarkety, veľké potravinárske a spracovateľské komory, ktoré pôsobia v celej Európe).

6.3.3. Spracovateľské a maloobchodné fázy rozšírili svoju celkovú pridanú hodnotu v potravinovom reťazci vďaka sledovaniu zvýšeného dopytu spotrebiteľov po pohodlných výrobkoch. Zároveň sa od roku 2014 znížila pridaná hodnota v poľnohospodárstve (o 4 % v roku 2016). Je to spôsobené zvyšujúcimi sa vstupnými nákladmi v dôsledku konkurencie v súvislosti s nedostatočnými zdrojmi, ako aj obmedzenými možnosťami pre poľnohospodárov pridávať hodnotu základnému výrobku alebo získať zaň odmenu.

⁽³⁾ COPA-Cogeca – EU Code of conduct on agricultural data sharing by contractual agreement.

6.3.4. Oxfam vo svojej nedávnej štúdií z roku 2018 s názvom Ripe for change (Zrelé na zmenu) navyše prezentoval nerovnosť potravinového dodávateľského reťazca, okrem iného na základe príkladov zo Spojeného kráľovstva, z Holandska a Nemecka. Ak sa na rozpis koncových spotrebiteľských cien pozrieme podrobnejšie, v štúdií zameranej na Spojené kráľovstvo sa zistilo, že v roku 2015 viac ako polovica tejto ceny pripadla supermarketom (52,8 %), 38,5 % dostali obchodníci a výrobcovia potravín a iba 5,7 % ceny zvýšilo pre drobných poľnohospodárov a pracovníkov. Posledné 3 % ceny sa vynaložili na vstupné náklady.

6.3.5. Vzhľadom na vysokú úroveň koncentrácie maloobchodného sektora a zásadný význam ochrany dobre fungujúceho vnútorného trhu boli dobrým východiskovým bodom za týchto okolností rámcové predpisy EÚ, ktoré zahŕňajú zákaz nekalých obchodných praktík, mechanizmy kontroly a presadzovania práva a odstrašujúce sankcie. V tomto úsilí o zlepšenie transparentnosti trhu je nevyhnutné pokračovať a zabezpečiť spravodlivý podiel hodnoty pre poľnohospodárov. V júli 2020 sa okrem toho zavedie nové nariadenie o vyslaných pracovníkoch a musí prispieť k transparentnejšiemu a spravodlivejšiemu obchodovaniu medzi poľnohospodármi na vnútroštátnej úrovni.

6.3.6. Na vnútroštátnej úrovni by sa mal zväziť opačný prístup vyjednávania o trhu prostredníctvom vytvorenia hodnotových reťazcov, ktorých cieľom je poskytnúť poľnohospodárom mesačný príjem v hodnote dvojnásobku minimálnej mzdy.

7. Riešenia

7.1. Rodinné poľnohospodárske systémy, ktoré európski spotrebiteľia tak oceňujú, si vyžadujú dobré politiky, spravodlivú a primeranú právnu úpravu v kombinácii s prísnyimi a účinnými právnymi predpismi, ktoré pomôžu zmierniť vážnu hrozbu, ktorú predstavuje extrémna volatilita cien a čoraz väčšia nerovnováha moci v dodávateľskom reťazci. Osobitná skupina pre poľnohospodárske trhy je krokom týmto smerom, je však potrebné ju ďalej posilňovať.

7.2. *Výskum a inovácie prispôbené potrebám poľnohospodárov, prístup viacerých aktérov a priama účasť zainteresovaných strán*

7.2.1. Účasť zainteresovaných strán je kľúčom k zavádzaniu výskumu do praxe. Umiestnenie záujmov poľnohospodárov do stredobodu inovačného procesu nielen výrazne urýchlí jeho vplyv, ale zabezpečí aj uskutočniteľnosť výsledkov výskumu a inovácií. Ďalej to pomôže zabezpečiť, aby boli poskytnuté prostriedky na výskum lepšie využité.

7.2.2. Poľnohospodári, poľnohospodárske podniky, vlastníci lesov a ich družstvá môžu byť aj pomocou vládnych programov hnacou silou inovácie a hospodárskeho rastu. Preto by sa malo podporovať a posilňovať ich zapojenie do výskumných a inovačných činností v oblasti poľnohospodárstva, potravinárstva, lesníctva a akvakultúry od samého začiatku. Ich zapojenie do všetkých štádií projektov zabezpečí výskum a inovácie na základe dopytu, ako aj pomoc pri preklenutí súčasnej priepasti medzi akademickou obcou a praxou smerom k uplatniteľným riešeniam. Výsledkom by malo byť zvýšenie konkurencieschopnosti našich poľnohospodárov a pestovateľov.

7.3. *Excelentnosť a kvalita (ekologické poľnohospodárstvo, zemepisné označenia, označovanie a krátky potravinový dodávateľský reťazec)*

7.3.1. Výrobky s vysokou pridanou hodnotou, ako sú zemepisné označenia a produkty ekologickej poľnohospodárskej výroby, sú dobrým zdrojom príjmov pre mnohých prevádzkovateľov, najmä poľnohospodárov. Tieto osobitné potravinové reťazce sú ešte zaujímavejšie bez prostredníkov alebo sprostredkovateľov. V takomto prípade sa krátke dodávateľské reťazce stávajú veľmi výnosným zdrojom príjmov pre poľnohospodárov a vidiecke komunity, v ktorých sa tieto výrobky vyrábajú.

7.3.2. Podrobnejšie povedané, krátke dodávateľské reťazce EÚ predstavujú alternatívu ku konvenčným dlhším potravinovým reťazcom, v rámci ktorých majú malí poľnohospodári alebo družstvá často malú vyjednávaciu silu a spotrebiteľ nie je schopný potraviny vysledovať k známemu výrobcovi alebo miestnej oblasti. Takýto potravinový systém je veľmi zaujímavý, pretože reaguje na množstvo potrieb a príležitostí poľnohospodárov, ako aj spotrebiteľov. Jedným z prístupov spoločnej poľnohospodárskej politiky k zlepšeniu konkurencieschopnosti v Európe je rozvoj rôznych druhov krátkych potravinových dodávateľských reťazcov (t. j. priamy predaj jednotlivcov a/alebo kolektívny priamy predaj, partnerstvá – komunitou podporované poľnohospodárstvo). Krátke potravinové dodávateľské reťazce môžu pôsobiť ako hnacia sila zmien a model na zlepšenie transparentnosti, dôvery, spravodlivosti a rastu v celom agropotravinovom reťazci.

7.3.3. Dostatok potravín zabezpečuje určitú sociálnu stabilitu života občanov EÚ zoči-voči z pohľadu časti našej planéty, kde je nedostatok potravín, čo vedie aj k určitej ekonomickej migrácii do Európy alebo iných krajín.

7.4. **Vzdelávanie a rozvoj nových zručností pre primárny sektor (kratšie)**

7.4.1. Podľa Eurostatu má väčšina manažérov poľnohospodárskych podnikov v EÚ len praktické skúsenosti; to bol prípad siedmich z desiatich (68,3 %) z nich v roku 2016. Menej ako jeden z desiatich (9,1 %) manažérov poľnohospodárskych podnikov absolvoval úplné poľnohospodárske vzdelávanie a zvyšok (22,6 %) dokončil základnú poľnohospodársku prípravu.

7.4.2. Vzdelávanie v primárnom sektore má zásadný význam na podporu modernizácie a zlepšenie využívania nových technológií.

7.4.3. V súčasnosti je to nevyhnutné, pretože digitálne zručnosti sa stávajú základným prvkom moderného riadenia poľnohospodárskych podnikov. Tieto zručnosti sú potrebné v mnohých oblastiach a poľnohospodárstvo nie je výnimkou. V poľnohospodárstve sa zvyšuje potreba ľudí so zručnosťami v oblasti IKT a s digitálnymi zručnosťami, ale v hospodárstve sú v zručnostiach badateľné jasné rozdiely, a to najmä vo vidieckych oblastiach.

7.4.4. Na to, aby mohla poľnohospodárska komunita v plnej miere využívať príležitosti technologickej a digitálnej transformácie, je potrebné v rámci pracovnej sily v poľnohospodárstve zlepšiť úroveň digitálnych zručností.

7.4.5. Možno to vykonať na úrovni poľnohospodárskych podnikov, v rámci združení a družstiev, ako aj v rámci systému vzdelávania a odbornej prípravy EÚ, ktorý musí poskytovať celoživotné programy na rozvoj nových zručností.

V Bruseli 18. júla 2019

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Doprava, energetika a služby všeobecného záujmu ako hnacia sila udržateľného európskeho rastu vďaka digitálnej revolúcii

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2019/C 353/13)

Spravodajca: **Alberto MAZZOLA**

Pomocná spravodajkyňa: **Evangelia KEKELEKI**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	24.1.2019
Právny základ	článok 32 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	3.7.2019
Prijaté v pléne	17.7.2019
Plenárne zasadnutie č.	545
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	183/13/19

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) sa domnieva, že spoľahlivé európske dopravné a energetické systémy a služby všeobecného záujmu sú nevyhnutné pre plne integrovaný kontinent, ktorý je schopný čeliť globálnym výzvam spojeným s udržateľným konkurenčným rastom v modernom, digitalizovanom a inteligentnom prostredí, ktoré je v súlade s cieľmi OSN v oblasti udržateľného rozvoja schopné zvládť hospodársky rast, prosperitu, pracovné príležitosti, chudobu, nerovnosť, zmenu klímy, mier a spravodlivosť. Aktívna účasť a angažovanosť občanov EÚ – ako podnikateľov, výrobcov, pracovníkov, spotrebiteľov, výrobcov-spotrebiteľov, investorov a konečných používateľov – musí byť podľa EHSV v centre politických možností a opatrení.

1.2. EHSV je pevne presvedčený, že dokončenie jednotného trhu má naďalej kľúčový význam pre posilnenie európskeho digitálneho rastu. EHSV žiada Európsku komisiu, aby presadzovala a overovala správne vykonávanie prijatých právnych predpisov týkajúcich sa podnikov a spotrebiteľov a **naliehavo ju vyzýva, aby zrevidovala bielu knihu o dobudovaní jednotného trhu** s cieľom vypracovať stratégiu na dokončenie jednotného trhu do roku 2025 v záujme silnejších a rozvíjajúcich sa podnikov. Stratégia by mala zahŕňať aj širšiu ochranu pracovníkov a spotrebiteľov a novú inteligentnú európsku infraštruktúru v oblasti dopravy, energetiky a služieb všeobecného záujmu, ktorá bude plne prepojená a interoperabilná.

1.3. EHSV odporúča vytvoriť **regulačné prostredie, ktoré podnieti hospodársku súťaž a inovácie** a posilní dôveru občanov a podnikov a ich informovanosť o výhodách digitálnych technológií, ktoré sa aplikujú v doprave, energetike a službách všeobecného záujmu pre občanov, spotrebiteľov, podniky a pracovníkov, ktorí spoločne budú predstavovať jednu „elektronickú osobu“. EHSV navrhuje prejsť od koncepcie „vlastníctvo údajov“ k vymedzeniu „práva na údaje“ pre fyzické a právnické osoby. Spotrebiteľia by mali mať kontrolu nad údajmi vytvorenými sieťovými zariadeniami, aby sa zabezpečila ochrana ich súkromia.

1.4. **Voľný tok údajov je nevyhnutnosťou.** EHSV preto vyzýva na účinné riešenia, ktorými sa odstránia problémy súvisiace s prístupnosťou, interoperabilitou a prenosom údajov a zároveň sa zabezpečí primeraná ochrana údajov a súkromia, spravodlivá hospodárska súťaž a širší výber pre spotrebiteľa. Rovnaké podmienky sa musia uplatňovať na verejné a súkromné spoločnosti na základe reciprocity, pokiaľ ide o výmenu informácií a náhradu nákladov.

1.5. EHSV vyzýva Európsku komisiu a členské štáty, aby vyčlenili dostatočné zdroje a právomoci na efektívne monitorovanie a presadzovanie existujúcich právnych predpisov. EHSV ďalej vyzýva členské štáty, aby urýchlili prijatie návrh Európskej komisie týkajúci sa **systemu kolektívneho uplatňovania nárokov na nápravu v EÚ**. Musí sa zabezpečiť, aby sa riešili len riadne odôvodnené prípady v snahe predchádzať nadbytočným súdnym sporom.

1.6. EHSV má jednoznačný postoj k otázke, do akej miery je eticky prijateľné delegovať rozhodovanie na **systemy umelej inteligencie**: všetky automatizované systémy, bez ohľadu na svoju sofistikovanosť, musia fungovať v súlade so zásadou, podľa ktorej je kontrola v rukách človeka.

1.7. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby uverejnila usmernenia a objasnenia týkajúce sa **všeobecného nariadenia o ochrane údajov** s cieľom dosiahnuť jeho jednotné presadzovanie a vysokú úroveň ochrany údajov a spotrebiteľov, a to aj v prípade prepojených a automatizovaných vozidiel, a aby prehodnotila zodpovednosť za výrobky a aj poisťné pravidlá v snahe prispôsobiť ich situácii, keď sa rozhodnutia budú čoraz častejšie robiť prostredníctvom softvéru. Kybernetická bezpečnosť má mimoriadny význam pre zaručenie bezpečného a prípustného prechodu.

1.8. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby pre vnútroštátne digitalizované systémy zdravotnej starostlivosti vytvorila na účely výskumu a inovácií vykonávaných inštitúciami a spoločnosťami v EÚ **vhodný rámec na výmenu údajov** o zdravotnom stave občanov EÚ, a to v súlade so všeobecným nariadením o ochrane údajov, t. j. v súlade s prísnymi podmienkami ochrany súkromia a anonymity.

1.9. Po tom, ako 5G zmení **mobilnú a internetovú technológiu** na **univerzálnu technológiu**, výrazne tým prispeje k procesu priemyselných zmien, ktoré zásadným spôsobom menia hospodársku štruktúru zvnútra, nepretržite ničia starú štruktúru, neustále vytvárajú novú, **EHSV naliehavo vyzýva inštitúcie EÚ a členské štáty, aby dokončili digitálny jednotný trh a rozvíjali možnosti integrácie a využívania služieb 5G v snahe chrániť a zlepšovať konkurencieschopnosť európskych priemyselných odvetví**, ako je doprava a automobilový priemysel, energetika, chemický a farmaceutický priemysel, výroba vrátane malých a stredných podnikov a finančný sektor, v ktorých je Európa vedúcou svetovou veľmocou.

1.10. EHSV žiada Európsku komisiu, aby dôsledne monitorovala pokrok pri zavádzaní a skutočnom používaní 5G a vyzýva členské štáty, aby tento proces ešte viac urýchlili. EHSV navrhuje, aby sa prijala **európska politika, na základe ktorej sa bude od každej krajiny vyžadovať, aby mala aspoň dvoch dodávateľov, z toho aspoň jedného európskeho dodávateľa**.

1.11. EHSV okrem toho žiada Komisiu, aby dala vypracovať štúdiu o biologickom vplyve žiarenia technológie 5G, ktorá by umožnila posúdiť potenciálne riziká elektromagnetického žiarenia pre ľudské zdravie a životné prostredie.

1.12. EHSV poukazuje na to, že digitálna transformácia európskych energetických a dopravných systémov si vyžaduje nové zručnosti pracovníkov a zamestnancov na všetkých úrovniach. Zdôrazňuje tiež potrebu silnejšieho prepojenia medzi poskytovateľmi vzdelávania a odbornej prípravy a priemyselnými odvetviami, posilnenie **rozsiahlych mechanizmov na zlepšenie digitálnej gramotnosti a digitálnych celoživotných zručností** a trvalej odbornej prípravy. Na tento účel sa musia použiť prostriedky z Európskeho sociálneho fondu. Vzdelávanie a odborná príprava sú potrebné aj pre občanov a spotrebiteľov, aby neboli vylúčení z digitálneho trhu z dôvodu nedostatočného prístupu k elektronickej komunikačnej sieti alebo z dôvodu digitálnej negramotnosti. Podľa EHSV je potrebné zlepšiť kybernetickú hygienu, a to aj prostredníctvom osvetových kampaní určených jednotlivcom aj podnikom⁽¹⁾.

1.13. V snahe pripraviť prechod na mobilitu s nulovými a nízkymi emisiami **EHSV podporuje: technologicky neutrálne, integrovaný a systémový prístup**; vozidlá a infraštruktúru s nízkymi a nulovými emisiami; postupný dlhodobý prechod k alternatívnym palivám, ktoré sú neutrálne z hľadiska emisií CO₂; zvýšenie efektívnosti (ako napr. pri jednotnom európskom nebi – SES) optimálnym využívaním digitálnych technológií (ako aj pri Európskom systéme riadenia železničnej dopravy – ERTMS) a inteligentnej tvorby cien a ďalším podporovaním multimodálnej integrácie a prechodu na udržateľnejšie spôsoby dopravy, a napokon **zodpovedných občanov, ktorí si vďaka neustále sa zlepšujúcej konektivitě vyberajú „mobilitu ako službu“**.

(1) Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 86.

1.14. Podľa EHSV by odvetvie energetiky malo prispievať k dekarbonizácii prostredníctvom rôznych opatrení, ako sú:

- zavádzanie hlavných vznikajúcich technológií pre klimaticky neutrálne, energeticky účinné a obehové hospodárstvo,
- **zameranie sa na inteligentné siete** s cieľom integrovať a optimalizovať využívanie rôznych obnoviteľných zdrojov energie,
- čisté technológie v oblasti výroby, skladovania, prenosu, distribúcie a spotreby energie, reakcie na strane dopytu, energetickej účinnosti, budov a mikrovýroby,
- osobitná stratégia pre energeticky náročné odvetvia a regióny,
- spoľahlivejší systém obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov,
- silnejšie nástroje v oblasti bezpečnosti a kybernetickej bezpečnosti štruktúr a sietí.

1.15. EHSV poukazuje na to, že:

- veľké, vzájomne prepojené európske infraštruktúry v oblasti energetiky, dopravy a komunikácie sú dôležitými uzlami jednotného trhu a sú potrebné, najmä ak má EÚ zotrvať na čele celosvetového pokroku a hospodárskej súťaže,
- dopravná priorita pre dobudovanie siete TEN-T si iba pre základnú sieť vyžaduje investície v objeme približne **500 miliárd EUR** do roku 2030,
- investície trhových aktérov do technológie 5G v Európe sa odhadujú na **60 – 100 miliárd EUR** ročne na nasledujúcich 5 rokov, prepojenie vo vidieckych oblastiach by si vyžadovalo investície vo výške 127 miliárd EUR,
- prechod na hospodárstvo s nulovými čistými emisiami skleníkových plynov si bude vyžadovať dodatočné investície v rozsahu od 175 do 290 miliárd EUR ročne pri celkovej výške **520 až 575 miliárd EUR** v energetike a približne **850 až 900 miliárd EUR** v doprave.

1.16. Na financovanie takýchto obrovských, predovšetkým súkromných a vo veľkej miere dodatočných investícií vo výške 9 – 10 % HDP EÚ, EHSV **odporúča podporovať prostredie priaznivé pre investície vrátane zavádzania „zlatého investičného pravidiela“ do praxe** a nové finančné systémy prostredníctvom nástrojov súdržnosti, Európskej investičnej banky (EIB), Nástroja na prepájanie Európy (NPE), programov Invest EÚ a Horizont Európa a spoločných verejno-súkromných iniciatív. EHSV dúfa, že verejní a súkromní investori dokážu znášať tieto investície a na tento účel odporúča zjednodušiť administratívne postupy, rozšíriť fondy a financovanie, internalizovať negatívne a pozitívne externality a podporovať prostredie priaznivé pre investície. Dôležitým krokom je prebiehajúca príprava taxonómie EÚ na financovanie ekologizácie.

1.17. EHSV je však pevne presvedčený, že len **politickým a sociálnym kompromisom** založeným na spoločnej systémovej vízii s jasným plnením strednodobých overiteľných cieľov v krátkodobom a strednodobom horizonte by sa zaistilo, že súkromní investori budú ochotní prijať takýto obrovský finančný záväzok a európski daňoví poplatníci takéto obrovské verejné investície.

2. Horizontálne výzvy

2.1. Ciele udržateľného rozvoja sú výzvou na to, aby všetky krajiny prijali opatrenia na dosiahnutie lepšej a udržateľnejšej budúcnosti pre všetkých. Reagujú na globálne výzvy, ktorým čelíme, vrátane tých, ktoré sa týkajú hospodárskeho rastu, prosperity, chudoby, nerovnosti, klímy, pracovných príležitostí a mieru a spravodlivosti. Sú tiež naliehavou výzvou, aby sa svet začal uberať udržateľnejšou cestou. Digitalizácia úzko súvisí s cieľmi udržateľného rozvoja, pretože uľahčuje ich realizáciu tým, že posilňuje priemysel, inovácie, infraštruktúru a spoločnosť ako celok. O pozitívnom prepojení medzi digitalizáciou a dosiahnutím mnohých cieľov udržateľného rozvoja existujú jasné dôkazy.

2.2. EHSV sa domnieva, že Európa musí byť otvorená rozvoju a zavádzaniu nových typov obchodných modelov založených na digitálnych platformách, a to za predpokladu, že zaručí dodržiavanie ustanovení o transparentnosti a sociálnych ustanovení.

2.3. Hoci má čoraz viac a viac ľudí prístup k digitálnym technológiám, v ich používaní stále existuje digitálna priepasť, pretože niektorí ľudia k nim nemajú prístup a niektorí sú schopní lepšie využiť digitálnu transformáciu na zlepšenie svojich životných podmienok ako iní.

2.4. Digitálna transformácia európskeho hospodárstva si vyžaduje nové súbory zručností na všetkých úrovniach. V mnohých členských štátoch chýbajú prepojenia medzi poskytovateľmi vzdelávania a priemyselnými odvetviami, pričom vývoj si, naopak, vyžaduje užšiu spoluprácu, aby sa predišlo nedostatku požadovaných zručností a nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami. Ďalšie vzdelávanie, odborná príprava a celoživotné vzdelávanie sú kľúčovými prvkami pri prispôbovaní sa transformácii pracovísk a pri podpore profesionálneho rozvoja. Vzdelávanie a odborná príprava aj prostredníctvom výskumných projektov je základným prostriedkom na podporu talentov a zabezpečenie vysokej úrovne zručností v EÚ, aby sa zachovala jej konkurencieschopnosť.

2.5. EHSV sa okrem toho domnieva, že EÚ a členské štáty musia poskytovať podporu pracovníkom, ktorým v dôsledku digitálnej a energetickej transformácie hrozí strata zamestnania. Preto vyzýva Európsku komisiu, Európsky parlament a Radu EÚ, aby zabezpečili, že Európsky sociálny fond na prispôbenie sa globalizácii budú riadne navrhnuté a financované v takej miere, aby mohli tieto výzvy zvládnuť.

2.6. Voľný tok údajov má zásadný význam. EHSV preto vyzýva na účinné riešenia, ktorými sa odstránia problémy súvisiace s prístupnosťou, interoperabilitou a prenosom údajov a zároveň sa zabezpečí primeraná ochrana údajov a súkromia. Rovnaké podmienky sa musia uplatňovať na verejné a súkromné spoločnosti na základe reciprocity, pokiaľ ide o výmenu informácií a náhradu nákladov.

2.7. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby zabezpečila spravodlivú hospodársku súťaž a možnosť výberu pre spotrebiteľov v oblasti prístupu k údajom. V automobilovom priemysle bude spravodlivý prístup k údajom vo vozidle kľúčový na zabezpečenie toho, aby mali spotrebiteľia prístup ku konkurencieschopným, vyhovujúcim a inovatívnym službám v oblasti mobility. EHSV odporúča Európskej komisii, aby poskytla usmernenia týkajúce sa toho, ako sa všeobecné nariadenie o ochrane údajov a pravidlá ochrany súkromia uplatňujú na prepojené a automatizované vozidlá. Podobné problémy môžu vzniknúť aj v oblasti verejnej dopravy v súvislosti so systémom „mobilita ako služba“.

2.8. EHSV takisto vyzýva Európsku komisiu, aby zrevidovala pravidlá týkajúce sa zodpovednosti za výrobok a poistenia s cieľom prispôbiť ich situácii, keď sa rozhodnutia budú v čoraz väčšej miere prijímať prostredníctvom softvéru. Zásady bezpečnosti a ochrany pri navrhovaní a štandardnom používaní by sa mali uplatňovať systematicky s cieľom zvýšiť dôveru v používanie týchto technológií.

2.9. Kybernetická bezpečnosť má mimoriadny význam pre zaručenie bezpečnej transformácie. Je potrebné sa v plnej miere zaoberať výzvami, ktoré boli identifikované pre kľúčové odvetvia na úrovni EÚ. Na tento účel by sa mala posilniť úloha Európskej agentúry pre kybernetickú bezpečnosť, aby sa znížilo riziko slabých väzieb v čoraz prepojenejšej európskej rozvodnej sieti. EHSV v tejto súvislosti osobitne víta činnosť Európskej siete prevádzkovateľov prenosových sústav pre elektrinu (ENTSO-E).

2.10. Veľké množstvá údajov sú generované senzormi a postupným zavádzaním inteligentných meračov. Tieto údaje musia byť spracované a prístupné príslušným zainteresovaným stranám bezpečným a transparentným spôsobom, ktorým sa zachovávajú osobné slobody. EHSV zdôrazňuje, že hoci je potenciál inteligentných technológií značný, je záťažovým testom pre mnohé z najlepších zásad ochrany spotrebiteľa, ako sú súkromie, zodpovednosť a bezpečnosť, a úsilie v boji proti energetickej chudobe. Pokiaľ ide o údaje, regulačné orgány musia vypracovať koncepciu, ktorá spotrebiteľom umožní neustály prístup k údajom, ktoré vytvárajú, a ich kontrolu, a ktorá podporuje hospodársku súťaž a prináša inovačné služby.

2.11. Umelá inteligencia je zameraná na transformáciu všetkých odvetví a prináša celý rad výziev. Napríklad v súvislosti s transparentnosťou automatického rozhodovania a prevenciou diskriminácie spotrebiteľov sú potrebné záruky.

2.12. Spotrebiteľia musia mať takisto prístup k jednoduchým a štandardizovaným produktom, a to najmä spotrebiteľia, ktorí nie sú odborníkmi, starší spotrebiteľia a tí, ktorí sa nachádzajú v zraniteľnej situácii.

3. **Doprava**

3.1. Na jednotnom trhu EÚ predstavuje odvetvie dopravy 6,3 % HDP EÚ a priamo zamestnáva približne 13 miliónov ľudí v EÚ, čo predstavuje viac ako 7 % celkovej zamestnanosti v EÚ, vrátane približne 2,3 milióna pracovných miest v automobilovom priemysle.

3.1.1. Doprava je kľúčovým faktorom umožňujúcim dosiahnutie cieľov udržateľného rozvoja, pokiaľ ide o hospodársky rozvoj, priemysel a malé a stredné podniky, ako aj obchod a investície. Okrem toho má odvetvie dopravy problémy s plnením cieľov udržateľného rozvoja, ako aj cieľov stanovených v Parížskej dohode (2).

3.1.2. Pri tvorbe dopravnej politiky sa musí klást dôraz na dokončenie spravodlivého, účinného a plne digitalizovaného jednotného trhu, ktorý prináša hmatateľné výhody pre všetkých. V súčasnosti je ešte stále akousi mozaikou, a to aj v súvislosti s medzinárodnou hospodárskou súťažou. Odvetvie dopravy zároveň plní dôležitú úlohu jedného z kľúčových faktorov celkového fungovania jednotného trhu.

(2) Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 9.

3.1.3. „V cestnej doprave sa na celom území EÚ napriek nedávnym navrhovaným zmenám v právnych predpisoch o cestnej doprave ešte stále nedosiahla primeraná rovnováha medzi liberalizáciou a sociálnymi doložkami, ktoré sa majú uplatňovať na vodičov“⁽³⁾. Hlavným problémom v cestnej doprave je v súčasnosti nedostatočné presadzovanie platných predpisov spolu s nedostatkom vodičov na úrovni približne 20 %.

3.1.4. Nákladná železničná doprava EÚ, ktorá bola v roku 2007 liberalizovaná, zatiaľ nie je interoperabilná, a to i napriek tomu, že 50 % dopravy sa uskutočňuje na medzinárodnej úrovni. Spokojnosť cestujúcich by sa mala ďalej zlepšovať. Zavedenie Európskeho systému riadenia železničnej dopravy (ERTMS) by sa malo stať stredobodom stratégie digitálnych železníc EÚ, aby sa jej výhody mohli zaviesť do praxe (napr. technická a prevádzková harmonizácia, zvýšená kapacita siete, vyššia spoľahlivosť, nižšie náklady na údržbu, automatická prevádzka vlakov atď.).

3.1.5. V leteckej doprave fungujú trhy efektívnejšie. Od liberalizácie trhu sa ceny leteniek desaťnásobne znížili a počet leteckých spojení sa zvýšil sedemnásobne. Náklady na infraštruktúru a služby sa však zdvojnásobili. Pokiaľ ide o rôzne formy zamestnávania posádky lietadla, pretrvávajú veľké množstvo problémov a nieštôť niekedy spojených s praktikami, ktoré predstavujú porušenie alebo obchádzanie rozhodného práva. Z hľadiska vyššej efektívnosti by sa malo v plnom rozsahu zrealizovať jednotné európske nebo, čo by viedlo k väčšiemu počtu priamych letov, skráteniu času stráveného cestovaním a zníženiu emisií CO₂ približne o 10 %. Rada by mala zastaviť jeho blokáciu. EHSV požaduje, aby Rada urýchlene prijala revidované nariadenie o právach cestujúcich v leteckej doprave, pretože je potrebné objasniť mnohé jeho aspekty, aby sa výrazne znížil počet súdnych prípadov.

3.1.6. Nedávno prijaté nariadenie o prístavných službách konečne poskytuje prístavom a ich zainteresovaným stranám pevný, ale flexibilný legislatívny rámec spolu so všeobecnou skupinovú výnimkou pre prístavy.

3.2. **Dekarbonizácia a nulové emisie**

3.2.1. Doprava je stále závislá od ropy, ktorou pokrýva 94 % svojich energetických potrieb. Podiel cestnej dopravy je približne 73 %. Doprava je jediným priemyselným odvetvím EÚ, v ktorom sa emisie CO₂ od roku 1990 zvýšili.

3.2.2. V roku 2018 Európska komisia predstavila svoju víziu klimaticky neutrálnej budúcnosti do roku 2050. „Dosiahnutie výrazného zníženia emisií si bude vyžadovať integrovaný systémový prístup. Zahŕňa to podporu i) celkovej účinnosti vozidiel, vozidiel a infraštruktúry s nízkymi a nulovými emisiami; ii) prechodu do roku 2050 na alternatívne palivá v doprave, ktoré sú neutrálne z hľadiska emisií CO₂; iii) zvýšenia efektívnosti optimálnym využívaním digitálnych technológií a inteligentnej tvorby cien a ďalším podporovaním multimodálnej integrácie a prechodu na udržateľnejšie spôsoby dopravy“ s dostatočnými finančnými prostriedkami na prechod a rozšírenie siete verejnej dopravy vo vidieckych, ako aj v mestských oblastiach. Prechod na ekologickejšie hospodárstvo je však zložitý a bolestný krok⁽⁴⁾.

3.2.3. Odhaduje sa, že 100 % zníženie emisií CO₂ v doprave do roku 2050 si bude vyžadovať investície vo výške približne 800 miliárd EUR ročne, ktoré bude vo veľkej miere financovať súkromný sektor⁽⁵⁾. Na podporu takýchto investícií je potrebný silný regulačný rámec pre udržateľné financovanie.

3.2.4. Pokiaľ ide o technologicky neutrálny prístup, EHSV zdôrazňuje, že iné pohonné technológie ako elektrická energia, ako napríklad vodík alebo kvapalné palivá bez fosílnych zložiek (HVO100), majú veľký potenciál na zabezpečenie čistej mobility⁽⁶⁾. Aktívnym prostriedkom na ochranu klímy je aj prechod na verejnú dopravu. Výroba elektrických batérií bude faktorom energetickej nezávislosti.

3.2.5. EHSV súhlasí s tým, že realizácia cieľa Medzinárodnej námornej organizácie (IMO) pre lodnú dopravu by sa mala považovať za najvyššiu prioritu tohto sektora a že do roku 2023 sa musí dosiahnuť prelom pri zavádzaní opatrení na zníženie emisií a nasmerovaní sektora, pokiaľ ide o rozvoj budúcich alternatívnych palív.

3.2.6. Investície do čistej a alternatívnej palivovej infraštruktúry sú časovo a finančne náročné pre všetky druhy dopravy a mali by ich sprevádzať zodpovedajúce stimuly na využívanie plánovanej infraštruktúry, a to v prvom rade poskytnutím všetkých potrebných informácií pre používateľov prostredníctvom otvorených platforiem.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 195.

⁽⁴⁾ *Global Trends to 2030: Challenges and choices for Europe*, Európsky systém strategických a politických analýz (ESPAS), apríl 2019.

⁽⁵⁾ COM(2018) 773 final.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 52, Ú. v. EÚ C 262, 25.7.2018, s. 75.

3.3. **Nulový počet úmrtí na cestách, autonómne riadenie vozidiel a mobilita ako služba**

3.3.1. Ľudský faktor zohráva úlohu v 95 % všetkých dopravných nehôd na európskych cestách, pričom v roku 2017 prišlo o život viac ako 25300 ľudí a 1,2 milióna ľudí sa zranilo. Ročné náklady spojené s nehodami predstavujú 120 miliárd EUR.

3.3.2. **Digitalizácia** a automatizácia s najväčšou pravdepodobnosťou spôsobia revolučnú zmenu v technológii pozemnej dopravy. EHSV konštatuje, že tieto nové technológie majú potenciál zlepšiť efektívnosť dopravného trhu a takisto poskytovať analytické údaje, ktoré sa môžu využívať pri kontrole a presadzovaní existujúcich právnych predpisov a ochrane ľudských a sociálnych práv.

3.3.3. Digitalizácia bude kľúčová aj pre vývoj nových obchodných modelov vrátane rôznych typov platforiem a koncepcií **hospodárstva spoločného využívania zdrojov**, ktoré ešte zďaleka nie sú dokončené a je nepravdepodobné, že sa rozšíria do vidieckych oblastí, kde nie je dostupná verejná doprava. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby zaručila bezpečnosť spoločných dopravných prostriedkov, počnúc elektrickými skútrami.

3.3.4. Zavedenie **automatizovanej dopravy** by malo umožniť výrazne znížiť počet smrteľných nehôd alebo dokonca ich úplne odstrániť. EHSV sa však domnieva, že vozidlá bez vodiča budú akceptované len vtedy, ak cestujúcim poskytnú rovnakú úroveň bezpečnosti ako iné systémy osobnej dopravy, ako napríklad vlaky alebo veľké lietadlá. EHSV poznamenáva, že akceptácii verejnosťou môžu brániť tieto problematické oblasti: 1) dodatočné náklady; 2) skutočnosť, že riadenie vozidla sa stáva komplikovanejším⁽⁷⁾; 3) dlhé časové obdobie spojené so „zmiešanou dopravou“ (automatická a manuálna), pričom by sa mohol zvýšiť počet nehôd a znížiť kapacita ciest; 4) obavy spojené s bezpečnosťou a kybernetickou bezpečnosťou a 5) právna neistota týkajúca sa zodpovednosti v prípade nehody.

3.3.5. Podľa EHSV by sa v súvislosti s nulovým počtom úmrtí na cestách mohli analyzovať aj tieto aspekty: naliehavá potreba harmonizácie vnútroštátnych právnych predpisov týkajúcich sa pravidiel cestnej premávky a príslušných sankcií; cenová dostupnosť nových „bezpečných“ vozidiel pre spotrebiteľov a podniky; zásada, podľa ktorej iba človek môže robiť „etické“ rozhodnutia a stroje musia pracovať spolu s ľuďmi a nie ich nahrádzať; zníženie poistného zo strany poisťovní ako prostriedku na motivovanie ľudí k tomu, aby si kúpovali bezpečnejšie vozidlá; každé nové nariadenie o prístupe k údajom pre vozidlá sa musí riadiť zásadou, že bezpečnosť je prvoradá.

3.3.6. Prepojené a automatizované riešenia v oblasti mobility v rôznych druhoch dopravy vrátane verejnej dopravy predstavujú dôležitú oblasť inovácií, kde má EÚ potenciál stať sa svetovým lídrom. To sa môže dosiahnuť len spoluprácou medzi verejnými a súkromnými iniciatívami a investíciami.

3.3.7. Mobilitou ako službou sa rozumie zmena v používaní dopravných prostriedkov z osobných na verejné a riešenia, v ktorých sa mobilita používa ako služba⁽⁸⁾. Základnou myšlienkou mobility ako služby je ponúknuť cestujúcim riešenia v oblasti mobility vychádzajúce z ich cestovných potrieb. V rámci mobility ako služby sa celý dopravný systém považuje za jeden celok. „Mobilita na požiadanie“ môže tiež pomôcť zlepšiť prístup k mobilite pre občanov, ktorí žijú vo vzdialených oblastiach alebo ktorí majú ťažkosti s mobilitou (napríklad starší ľudia a/alebo osoby so zdravotným postihnutím).

3.4. **Investície**

3.4.1. EHSV uznáva, že súčasná dopravná infraštruktúra v Európe v mnohých ohľadoch nespĺňa očakávania. Vzhľadom na neustále rastúcu potrebu dopravných služieb sú nevyhnutné rozsiahle verejné a súkromné investície na budovanie a zlepšenie dopravnej infraštruktúry.

3.4.2. Včasné **dokončenie siete TEN-T** s optimalizovaným geografickým dosahom musí byť absolútnou prioritou: základná sieť TEN-T musí byť dokončená do roku 2030 a súhrnná sieť do roku 2050 alebo skôr. Samotné vytvorenie základnej siete si vyžaduje investície vo výške približne 500 miliárd EUR bez zohľadnenia nákladov na zvýšenie odolnosti a zlepšenie existujúcej infraštruktúry. Tieto investície nemožno financovať výlučne z grantov nástroja na prepájanie Európy alebo nástrojov EÚ, a zdroje členských štátov na to pravdepodobne stačiť nebudú. Existuje konkrétne riziko, že dôjde k značnému oneskoreniu.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 191.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 52.

3.4.3. Granty budú aj naďalej zohrávať dôležitú úlohu v investičnej politike EÚ v odvetví dopravy, najmä v tých prípadoch, keď je ťažšie realizovať investície na trhu. Nevyhnutnými dodatočnými nástrojmi sú však kombinácie grantov s inými zdrojmi financovania, ako sú pôžičky od Európskej investičnej banky alebo súkromného sektora, a mobilizácia investorov z verejného a súkromného sektora vrátane spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom.

3.4.4. „EHSV vyzýva, aby sa investovalo do technológií a infraštruktúry, na ktorých možno vybudovať digitálnu dopravu, a to najmä do systémov riadenia a kontroly dopravy: SESAR [...], ERTMS [...] a kooperatívne inteligentné dopravné systémy. Okrem toho sa v rámci základnej siete TEN-T musia sprístupniť 5G spojenia. Finančné nástroje EÚ, ako je napríklad Nástroj na prepájanie Európy, InvestEU a Horizont 2020, by tieto iniciatívy mali podporovať“⁽⁹⁾.

3.4.5. „EHSV [...] sa domnieva, že [...] uplatňovanie **systému spoplatnenia ciest** v súlade so zásadami „používateľ platí“ a „znečisťovateľ platí“ by malo pozitívny dosah, ak by sa príjmy z používania cestnej infraštruktúry účelovo viazali.“⁽¹⁰⁾

4. Energia

4.1. *Jednotný trh s energiou*

4.1.1. V roku 2016 predstavoval obrat v energetickom sektore EÚ 1881 miliárd EUR a v tomto odvetví bolo priamo zamestnaných približne 1630000 osôb.

4.1.2. Všetci Európania by mali mať prístup k bezpečnej, udržateľnej a cenovo dostupnej energii. To je primárnym cieľom energetickej únie. EHSV vyjadruje svoje sklamanie nad výraznými rozdielmi v cenách energie medzi členskými štátmi, ktoré poukazujú na vážny nedostatok **jednotného trhu s energiou**. EHSV očakáva, že zavedením energetickej únie a digitálneho jednotného trhu do praxe sa budú ceny s výnimkou daňovej zložky navzájom približovať.

Digitalizácia odvetvia energetiky, ktorá je zameraná na človeka, má pre EÚ kľúčový význam, pretože môže spotrebiteľom energie a výrobcami-spotrebiteľom umožniť, aby boli stredobodom tejto problematiky, a pretože prispieva k novej koncepcii trhov s energiou.

4.2. *Digitalizácia a nové technológie*

4.2.1. V kontexte Európskeho strategického plánu pre energetické technológie ponúka digitalizácia dodávateľom nové príležitosti optimalizáciou ich cenných aktív, integrovaním obnoviteľným zdrojov energie z rôznych a rozptýlených zdrojov a znižovaním prevádzkových nákladov; digitalizácia by zároveň mala prinášať prospech všetkým vo forme nižších účtov za energiu pre verejnosť a podniky, vyššej energetickej účinnosti a účasti na pružných mechanizmoch dopytu. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby zhodnotila dosiahnuté výsledky, a aby v prípade potreby podnikla ďalšie kroky.

4.3. *Inteligentná energetická sieť a obnoviteľné zdroje energie*

4.3.1. Náklady na niektoré obnoviteľné zdroje energie sa podľa odhadov približujú k súčasným trhovým cenám.

4.3.2. Distribuované energetické riešenia a inteligentné kontroly sú čoraz lacnejšie. Inteligentné siete sú kľúčovou súčasťou tohto vznikajúceho systému; prostredníctvom digitalizácie pomôžu prepojiť nové energetické prostredie. Inteligentné energetické systémy budúcnosti sa nebudú vyvíjať izolovane: s rastúcimi možnosťami sa budú digitálne a fyzicky prepájať s rôznymi typmi energetických a dopravných sietí. Elektrická energia bude pravdepodobne prvým energetickým sektorom, ktorého sa táto zmena dotkne, pretože digitalizácia posilní prepojenia s odvetvím vykurovania a chladenia, najmä v budovách a v sektore mobility, s cieľom podporiť väčšiu účasť zainteresovaných strán v miestnych, regionálnych a európskych hodnotových reťazcoch, do ktorých sú zapojené miestne komunity a spotrebiteľia v energetických spoločenstvách a energetických transakciách, a stimulovať inovácie a rast európskych podnikov.

4.3.3. V rámci programu Horizont 2020 sa financovala séria demonštračných projektov zameraná na distribúciu siete, prenosové siete, decentralizované skladovanie, veľkokapacitné skladovanie, obnoviteľnú energiu a vykurovanie a chladenie, ktoré sa rozšírili na spotrebiteľské technológie, sieťové technológie, podporu trhových služieb, skladovanie energie a vodné elektrárne, batérie, veterné turbíny, fotovoltické zariadenia, solárnu energiu, tepelnú energiu, bioplyn a mikrovýrobu. EHSV víta vytvorenie inovačného fondu, ktorý bude poskytovať väčšiu podporu demonštračným projektom.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 52.

⁽¹⁰⁾ Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 195.

4.3.4. EHSV vyzýva EÚ, aby urobila viac pre odstránenie energetickej chudoby. Mali by sa prijať konkrétne opatrenia na komplexnú renováciu budov a pre osoby postihnuté energetickou chudobou alebo osoby ohrozené energetickou chudobou by sa mali nainštalovať solárne panely vždy, keď je to užitočné. EÚ by mala mať na pamäti, že chudobní občania si nemôžu dovoliť takéto opatrenia.

4.3.5. EHSV víta prácu v rámci platformy pre uhoľné regióny v procese transformácie. Transformácia energetiky má skutočne vplyv na niektoré regióny viac ako na iné, najmä v prípade, keď sa koncentruje získavanie fosílnych palív, výroba elektrickej energie a výroba energeticke náročných výrobkov. Štrukturálne zmeny v regiónoch a odvetviach s vysokou produkciou uhlia a vysokou intenzitou emisií uhlíka sa preto budú musieť starostlivo monitorovať a účinne riadiť, čím sa zabezpečí spravodlivá a sociálne prijateľná transformácia, v rámci ktorej sa nezabudne na žiadneho pracovníka ani región.

4.3.6. Energeticky náročné odvetvia tvoria viac ako 6 miliónov priamych pracovných miest v Európe a sú základom viacerých hodnotových reťazcov vrátane systémov čistej energie. Emisie z energeticke náročných priemyselných odvetví predstavujú 60 až 80 % priemyselných emisií. Výzvy v oblasti dekarbonizácie energeticke náročných odvetví sú obrovské a budú si vyžadovať technologické aj netechnologické inovácie (napr. nové obchodné modely).

4.4. **Energetické investície**

4.4.1. Primerané, dobre vyvinuté a nákladovo efektívne prenosové siete v Európe sú predpokladom posilnenia európskeho trhu s energiou, ako aj podpory energetickej transformácie a zabezpečenia bezpečnej prevádzky systému.

4.4.2. Inovácie, ako napr. premena energie na plyn s využitím rozvodnej siete zemného plynu alebo vodíkové technológie, môžu priniesť hmatateľné výsledky a stať sa ekonomicky životaschopnými, ak budú účinne podporované.

4.4.3. Priemerné ročné investície do odvetvia energetiky v scenároch ⁽¹⁾ zníženia emisií CO₂ vo výške 100 % by predstavovali 547 miliárd EUR ročne (2,8 % HDP) v rokoch 2031 – 2050 v porovnaní s 377 miliardami EUR (1,9 % HDP) v prípade základného scenára. Tieto údaje predstavujú významnú sumu aj pre rozvinuté hospodárstvo.

5. **Služby všeobecného záujmu**

5.1. Hlavnou strategickou líniou je zavedenie prístupu zameraného na ľudí pri poskytovaní služieb všeobecného záujmu ako hnacej sily udržateľného rastu v EÚ. Dvadsať a posledná zásada európskeho piliera sociálnych práv sa týka „prístupu k základným službám“ a uvádza sa v nej, že „každý má právo na prístup ku kvalitným základným službám vrátane dodávky vody, sanitácie, energie, dopravy, finančných služieb a digitálnych komunikácií“. Jej uplatňovanie si vyžaduje osobitné opatrenia v oblasti udržateľného rozvoja a súdržnosti.

5.2. **Občania a spoločnosti požadujú otvorenejšiu, transparentnejšiu a účinnejšiu správu vecí verejných s väčšou zodpovednosťou.** Zavedenie architektúry cloud computingu môže priniesť úspory z rozsahu a väčšiu flexibilitu, uľahčenie prechodu na elektronickú verejnú správu, elektronické zdravotníctvo, elektronické obstarávanie a elektronickú fakturáciu, čo umožní verejným službám vymieňať si informácie a uľahčovať komunikáciu medzi občanmi a podnikmi.

5.3. Existuje riziko, že starší alebo digitálne negramotní spotrebiteľia budú vylúčení v dôsledku úplnej digitalizácie služieb všeobecného záujmu. Preto by sa niektoré tradičné odberné miesta týchto služieb mali zachovať.

5.4. EHSV odporúča, aby sa do európskeho semestra zahrnuli ustanovenia o zodpovednosti a transparentnosti poskytovania služieb všeobecného záujmu v členských štátoch a o prístupe k týmto službám a ich riadnom fungovaní.

5.5. Množstvo občanov v Európskej únii sa v rôznej miere stretáva s vážnymi hospodárskymi problémami pri prístupe k základným službám, napríklad v oblasti bývania, energie, elektronickej komunikácie, dopravy, vody, zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb.

5.6. Nedostatočný prístup k službám všeobecného záujmu môže byť aj hospodárskeho, geografického, sociálneho (nerovné zaobchádzanie) a fyzického charakteru (zdravotné postihnutie) alebo nie je prispôsobený potrebám a/alebo technickému pokroku (nevhodná/nedostatočná úroveň kvality a/alebo bezpečnosti). Digitálne technológie môžu pomôcť prekonať niektoré z týchto prekážok.

⁽¹⁾ COM(2018) 773 final.

5.7. V prípade služieb zdravotníckej starostlivosti má digitalizácia potenciál zabezpečiť lepšiu prevenciu chorôb, diagnostiku a liečbu. Nástroje, ako je elektronický zdravotný záznam, môžu spotrebiteľom umožniť stály prístup k ich anamnéze a liekom na predpis. Mobilné zdravotnícke aplikácie a on-line lekárske poradenstvo môžu poskytnúť výbornú podporu pacientom a spotrebiteľom v záujme zachovania ich zdravia a prevencie chorôb, a to najmä tým, ktorí žijú vo vzdialených oblastiach. Výhody výrobkov a služieb digitálnej zdravotnej starostlivosti však so sebou prinášajú vážne riziká, najmä pokiaľ ide o súkromie, bezpečnosť a ochranu pacientov, pretože sa môžu častejšie vyskytovať prípady porušenia týkajúce sa osobných zdravotných záznamov a údajov uchovávaných v zdravotníckych zariadeniach. EÚ by mala vypracovať komplexný regulačný rámec na zabezpečenie harmonizovaného prístupu.

5.8. Vzhľadom na čoraz častejšie využívanie služieb a výrobkov digitálnej zdravotnej starostlivosti, najmä v cezhraničnom prostredí, je tiež kľúčové harmonizovať prístup k zodpovednosti za takéto služby a výrobky v celej EÚ. S cieľom prispieť k účinnej ochrane spotrebiteľov v EÚ je potrebné zaviesť legislatívne opatrenia, ako napríklad silný dohľad nad trhom a presadzovanie právnych predpisov, ako aj účinné nástroje na nápravu v súvislosti s výrobkami a službami digitálnej zdravotnej starostlivosti.

5.9. EHSV žiada Európsku komisiu, aby pre vnútroštátne systémy zdravotnej starostlivosti vypracovala vhodný rámec s cieľom umožniť im podieľať na výskume a inováciách týkajúcich sa údajov o zdravotnom stave občanov EÚ, ktoré vyvíjajú inštitúcie a podniky EÚ v súlade s všeobecným nariadením o ochrane údajov, t. j. s prísnyimi podmienkami ochrany súkromia a anonymity.

5.10. V prípade služieb všeobecného záujmu by mali prevádzkovatelia poskytovať svoje služby digitálne, pričom by si mali ponechať otvorené kanály aj pre tých, ktorí nie sú dobrovoľne alebo z nutnosti pripojení.

5.11. Služby všeobecného záujmu vo verejnej doprave sú nevyhnutné na zlepšenie kvality života a splnenie základných cieľov EÚ. Verejné orgány potrebujú široké diskrečné právomoci pri poskytovaní, zadávaní a organizovaní služieb všeobecného záujmu.

6. 5G

6.1. Spustenie technológie 5G na jednotnom trhu

6.1.1. Verejné orgány už iniciovali opatrenia na podporu zavedenia technológie 5G na jednotnom trhu vrátane pridelenia 5G spektra. V najbližších mesiacoch sa operátori mobilných sietí musia pripraviť na jej zavedenie a otestovanie v „reálnych“ podmienkach, keďže sa očakáva, že prvé 5G smartfóny a terminály budú k dispozícii v prvej polovici roku 2019. Do začiatku decembra 2018 však len dvanásť členských štátov dokončilo alebo začalo aspoň jednu aukciu frekvenčného spektra.

6.1.2. Na medzinárodnej úrovni všetky krajiny súťažia o to, aby ako prvé zaviedli 5G na celoštátnej úrovni. Európska únia sa na tejto súťaži takisto zúčastňuje. K piatim hlavným dodávateľom infraštruktúry patria dvaja dodávatelia z EÚ, dvaja z Číny a jeden z Kórey. Žiadna z najväčších európskych spoločností nepatrí medzi prvé, ktoré vyrábajú 5G zariadenia a čipové sady.

6.1.3. EHSV upozorňuje, že konkurencieschopnosť európskych priemyselných odvetví, ako sú doprava a automobilový priemysel, energetika, chemický a farmaceutický priemysel, výroba vrátane MSP a financovanie priemyselných odvetví, v ktorých má Európa vedúce postavenie, bude závisieť od schopnosti integrovať a využívať služby 5G.

6.1.4. EHSV si je vedomý, že vedci varujú pred možným nebezpečenstvom elektromagnetického žiarenia technológie 5G na ľudské zdravie a životné prostredie, najmä pokiaľ ide o rádiové frekvenčné signály s veľmi vysokou vlnovou dĺžkou a so silným prienikom do budov a iných uzavretých miestností. EHSV žiada Komisiu, aby dala vypracovať štúdiu o biologickom vplyve žiarenia technológie 5G a riziku interferencie s inými frekvenčnými pásmami.

6.2. Investičné potreby 5G

6.2.1. Investície účastníkov trhu do 5G v Európe sa odhadujú na 60 až 100 miliárd EUR ročne počas nasledujúcich piatich rokov. Všetkým hlavným subjektom sociálno-ekonomickej interakcie poskytnú prístup ku gigabitovému pripojeniu. Zlepšenie pripojenia vo vidieckych oblastiach si bude vyžadovať ďalšie investície v objeme 1 27 miliárd EUR.

6.2.2. 5G zmení mobilnú a internetovú technológiu na univerzálnu technológiu, čo ovplyvní produktivitu a ekonomickú aktivitu v širokom spektre priemyselných odvetví, ktoré pracujú s väčším počtom zariadení a väčším objemom dát, čím sa umožní masívne používanie internetu vecí a rozvoj kritických služieb v tejto oblasti.

7. Konkrétne pripomienky

7.1. EHSV okrem toho žiada inštitúcie EÚ, aby dôkladne zväzili nasledujúce výzvy, ktorým sa výbor už venoval a ktorým sa bude ďalej venovať aj v rámci tohto stanoviska, pretože ide o dôležité otázky:

- internalizácia všetkých externých nákladov prostredníctvom pozitívnych a negatívnych stimulov ⁽¹²⁾,
- smernica o zdaňovaní energie v súvislosti s emisiami CO₂, NO_x a SO_x ⁽¹³⁾,
- systém decentralizovaných energetických riešení ⁽¹⁴⁾,
- stabilita trhu ETS v nasledujúcom období obchodovania ETS (v roku 2021) a opatrenia pre ETS po roku 2020 ⁽¹⁵⁾,
- digitálna platforma na výmenu údajov o sieti na riadenie toku elektriny ⁽¹⁶⁾,
- riadenie veľkých dát v oblasti energetiky ⁽¹⁷⁾,
- sociálne a hospodárske výzvy pri postupnom odstraňovaní uhlia ⁽¹⁸⁾,
- malé modulárne jadrové reaktory (50 – 300 MW), ktoré môžu byť inštalované lacnejšie a jednoduchšie. potreba stanoviť normy EÚ ⁽¹⁹⁾,
- siete vysokého napätia na premostenie dlhých vzdialeností medzi kontinentmi: euro-ázijská perspektíva ⁽²⁰⁾,
- bezpečnosť dodávok a ochrana investícií ⁽²¹⁾,
- energetická účinnosť ⁽²²⁾,
- predbežná certifikácia výrobkov ⁽²³⁾,
- pravidlá týkajúce sa cloudu ⁽²⁴⁾,
- výrobné platformy EÚ ⁽²⁵⁾,

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 190, 5.6.2019, s. 24; Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 33.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 228, 5.7.2019, s. 37.

⁽¹⁴⁾ Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 44.

⁽¹⁵⁾ Ú. v. EÚ C 424, 26.11.2014, s. 46; Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 75.

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 44; Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 52; Ú. v. EÚ C 262, 25.7.2018, s. 86.

⁽¹⁷⁾ Záverečná štúdia na tému The ethics of Big Data: Balancing economic benefits and ethical questions of Big Data in EU policy context (Etika veľkých dát: porovnanie hospodárskych prínosov a etických otázok súvisiacich s veľkými dátami v kontexte politík EÚ); Ú. v. EÚ C 242, 23.7.2015, s. 61.

⁽¹⁸⁾ Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 1.

⁽¹⁹⁾ Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 38; Ú. v. EÚ C 341, 21.11.2013, s. 92; Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 141.

⁽²⁰⁾ Ú. v. EÚ C 228, 5.7.2019, s. 95; Ú. v. EÚ C 143, 22.5.2012, s. 125.

⁽²¹⁾ Ú. v. EÚ C 143, 22.5.2012, s. 125; Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 153; Ú. v. EÚ C 424, 26.11.2014, s. 64; Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 117.

⁽²²⁾ Ú. v. EÚ C 191, 29.6.2012, s. 142.

⁽²³⁾ Ú. v. EÚ C 228, 5.7.2019, s. 74; Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 40; Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 176.

⁽²⁴⁾ Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 86.

⁽²⁵⁾ Informačná správa poradnej komisie pre priemyselné zmeny Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Posilnenie prírastkových inovácií v oblastiach s intenzívnou výrobou; Ú. v. EÚ C 332, 8.10.2015, s. 36; Ú. v. EÚ C 299, 4.10.2012, s. 12.

- telekomunikačná a dátová sieť ⁽²⁶⁾,
- tok údajov musí byť zabezpečený a dôveryhodný ⁽²⁷⁾,
- vlastníctvo údajov a právo na údaje ⁽²⁸⁾,
- ukladanie údajov v Európskej únii ⁽²⁹⁾.

V Bruseli 17. júla 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽²⁶⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 74.

⁽²⁷⁾ Ú. v. EÚ C 440, 6.12.2018, s. 8; Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 86.

⁽²⁸⁾ Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 107; Ú. v. EÚ C 81, 2.3.2018, s. 209; Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 32.

⁽²⁹⁾ Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 52; Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 11.

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

545. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV, 17. 7. 2019 – 18. 7. 2019

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade a Rade – Efektívnejšie a demokratickejšie rozhodovanie v oblasti daňovej politiky EÚ

[COM(2019) 8 final]

(2019/C 353/14)

Spravodajca: **Juan MENDOZA CASTRO**Spravodajca: **Krister ANDERSSON**Spravodajca: **Mihai IVAȘCU**

Konzultácia	Európska komisia, 18. 2. 2019
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	2. 7. 2019
Prijaté v pléne	17. 7. 2019
Plenárne zasadnutie č.	545
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	171/17/18

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) podporuje snahu Komisie iniciovať potrebnú diskusiu vzhľadom na citlivú otázku hlasovania kvalifikovanou väčšinou v daňových záležitostiach.

1.2. Výbor už v minulosti v iných stanoviskách naznačil, že podporuje zmenu pravidla jednomyselnosti a že je otvorený prístupu kvalifikovanej väčšiny.

1.3. EHSV sa zároveň domnieva, že ak sa má hlasovanie kvalifikovanou väčšinou úspešne zaviesť do praxe, bolo by treba splniť určité podmienky.

1.4. Pravidlo jednomyselnosti v oblasti zdaňovania sa môže čoraz viac javiť ako politicky anachronické, právne problematické a ekonomicky kontraproduktívne.

1.5. Vplyvom daňovej konkurencie rastie tlak na verejné rozpočty a obmedzené verejné rozpočty zasa vyvíjajú tlak na konkurencieschopnosť.

- 1.6. Európsky parlament by v budúcnosti s prijatím hlasovania kvalifikovanou väčšinou zohrával v daňových záležitostiach dôležitú úlohu.
- 1.7. Jednomyseľnosť v oblasti zdaňovania ovplyvnila iné širšie politické priority EÚ.
- 1.8. Postupný prechod na hlasovanie kvalifikovanou väčšinou by pomohol efektívnejšie dosiahnuť environmentálne ciele v období, keď sú opatrenia v oblasti zmeny klímy naliehavejšie ako kedykoľvek predtým.
- 1.9. Navrhovaný spoločný konsolidovaný základ dane z príjmov právnických osôb (CCCTB), o ktorom sa diskutuje posledných 20 rokov, prinesie podnikom a občanom významné výhody v prípade, že sa riadne navrhne a zavedie. Reforma európskej dane z pridanej hodnoty (DPH) s primeranou koordináciou na úrovni EÚ a členských štátov je veľmi potrebná, pretože v dôsledku fragmentovaného systému dochádza v súčasnosti k strate obrovských príjmov.
- 1.10. EHSV sa domnieva, že daňová politika vo všeobecnosti a najmä boj proti daňovým podvodom musia zostať pre budúcu Európsku komisiu prioritnou oblasťou politiky. Výbor sa domnieva, že najlepšie výsledky v boji proti cezhraničným daňovým podvodom sa dajú lepšie dosiahnuť na európskej úrovni, a víta uverejnenie prvého európskeho zoznamu nespolupracujúcich jurisdikcií na daňové účely.
- 1.11. Na druhej strane si EHSV uvedomuje, že daňová politika je vždy úzko spojená so suverenitou členských štátov, pretože má pre ne mimoriadny význam.
- 1.12. V zásade by EÚ mala byť silná v záležitostiach globálneho významu. EHSV si uvedomuje, že v minulosti bola pre niektoré členské štáty EÚ daňová konkurencia faktorom pri riešení finančných problémov. Nedávne prijatie opatrení proti vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam ukázalo, že členské štáty sú ochotné posilniť transparentnú a spravodlivú daňovú konkurenciu.
- 1.13. EHSV v tomto ohľade zdôrazňuje – a víta – pokrok, ktorý sa dosiahol na úrovni EÚ v boji proti agresívnemu daňovému plánovaniu a daňovým únikom a v zlepšovaní systému dane z pridanej hodnoty (DPH). EHSV zároveň dúfa, že sa dosiahne pokrok aj v iných oblastiach.
- 1.14. Po dôkladnej hospodárskej, sociálnej a fiškálnej analýze musia byť všetky nové pravidlá vhodné na daný účel a všetky členské štáty musia mať vždy k dispozícii dostatočné možnosti účasti na rozhodovacom procese. Konečným cieľom by malo byť vytvorenie výhodného výsledku na úrovni EÚ aj na úrovni jednotlivých členských štátov.
- 1.15. Štyri navrhované fázy by sa po ich schválení mali realizovať postupne a Európska komisia by mala vykonať posúdenie po každej realizácii.
- 1.16. EHSV zdôrazňuje, že je potrebný širší proces, aby sa podľa možnosti dosiahol pokrok smerom k účinnejšiemu hlasovaniu kvalifikovanou väčšinou. Tento proces si vyžaduje určitý čas a je potrebné ho koordinovať s ostatnými politickými iniciatívami. V tomto zmysle EHSV poukazuje na to, že je potrebné zaručiť:

— dostatočne silný rozpočet EÚ,

— lepšiu koordináciu hospodárskej politiky,

— značné množstvo analytických prác, v ktorých sa posúdi, do akej miery sa platné daňové opatrenia ukázali ako nedostatočné.

2. Zhrnutie návrhu Komisie

2.1. Členské štáty môžu prijať opatrenia a smernice na úrovni EÚ zamerané na zavedenie spoločných vnútroštátnych daňových pravidiel pre nepriame dane, ako je DPH, alebo priame dane, ako je napríklad daň z príjmov právnických osôb. Súčasný legislatívny proces EÚ týkajúci sa týchto otázok má však podľa Komisie svoje nevýhody, pretože pred prijatím opatrení je potrebná jednomyseľná dohoda medzi všetkými členskými štátmi. Táto jednomyseľnosť sa nemusí dosiahnuť alebo môže viesť k suboptimálnym politikám.

2.2. Legislatívne návrhy v oblasti daní upravujú články 113 a 115 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ). V oboch článkoch sa stanovuje mimoriadny legislatívny postup, prostredníctvom ktorého Rada jednomyseľne hlasuje o otázkach zdaňovania a Európsky parlament má len poradnú úlohu.

2.3. Zmluvy tiež obsahujú potrebné ustanovenia na zmenu rozhodovacieho procesu z jednomyseľnosti na hlasovanie kvalifikovanou väčšinou v Rade za určitých okolností.

2.4. Článok 48 ods. 7 Zmluvy o Európskej únii (Zmluva o EÚ), tzv. premostovacia doložka, umožňuje členským štátom prejsť od jednomyseľného hlasovania k hlasovaniu kvalifikovanou väčšinou alebo od mimoriadneho legislatívneho postupu k riadnemu legislatívnemu postupu v oblastiach, ktoré si inak vyžadujú jednomyseľnosť.

2.5. Cieľom oznámenia Komisie je otvoriť diskusiu o tom, ako reformovať rozhodovací proces v daňovej politike EÚ. Je to prípad **postupného prechodu v štyroch krokoch** na hlasovanie kvalifikovanou väčšinou v rámci riadneho legislatívneho postupu v určitých oblastiach spoločnej daňovej politiky EÚ.

2.5.1. V **prvom kroku** by členské štáty mali súhlasiť s prechodom na hlasovanie kvalifikovanou väčšinou v prípade opatrení na zlepšenie spolupráce a vzájomnej pomoci v boji proti daňovým podvodom, daňovým únikom, ako aj v prípade administratívnych iniciatív pre podniky EÚ, napr. harmonizovaných ohlasovacích povinností.

2.5.2. **Druhým krokom** by bolo zavedenie hlasovania kvalifikovanou väčšinou ako užitočného nástroja na rozvinutie opatrení, v ktorých zdaňovanie podporuje iné politické ciele, napr. boj proti zmene klímy, ochranu životného prostredia alebo zlepšenie verejného zdravia.

2.5.3. Použitie systému hlasovania kvalifikovanou väčšinou v rámci **tretieho kroku** by pomohlo modernizovať už harmonizované pravidlá EÚ, ako napríklad pravidlá týkajúce sa DPH a spotrebnej dane.

2.5.4. **Štvrtý krok** by umožnil prechod na hlasovanie kvalifikovanou väčšinou pri veľkých daňových projektoch, akými sú napríklad spoločný konsolidovaný základ dane z príjmu právnických osôb (CCCTB) a nový systém zdaňovania digitálnej ekonomiky.

2.6. V oznámení sa navrhuje, aby členské štáty rýchlo dospeli k dohode o realizácii prvého a druhého kroku a do konca roku 2025 zväzili realizáciu tretieho a štvrtého kroku.

2.7. Komisia tvrdí, že v tejto súvislosti rieši uvedené problémy so súčasným rozhodovacím procesom v oblasti daňovej politiky:

2.7.1. Potreba jednomyseľnej dohody sťažuje dosiahnutie akéhokoľvek kompromisu, pretože stačí nesúhlas jediného členského štátu na to, aby sa zabránilo dohode. Členské štáty sa často bránia tomu, aby viedli seriózne rokovania o riešeníach v Rade, pretože vedľa, že môžu jednoducho vetovať akýkoľvek výsledok, ktorý sa im nepáči.

2.7.2. Dokonca aj keď sa dohoda v daňovej oblasti dosiahne jednomyseľne, je často na úrovni najnižšieho spoločného menovateľa, čím sa oslabuje jej pozitívny vplyv na podniky a spotrebiteľov alebo sa sťažuje jej vykonávanie.

2.7.3. Niektoré členské štáty môžu použiť dôležité daňové návrhy ako vyjednávací prostriedok proti iným požiadavkám, ktoré môžu mať v úplne iných záležitostiach, alebo vyvíjať tlak na Komisiu, aby predložila legislatívne návrhy v iných oblastiach.

2.7.4. Rozhodnutia prijaté jednomyseľne sa môžu zvrátiť alebo zmeniť len jednomyseľne. To vedie k tomu, že členské štáty sú príliš opatrné, tlmia úsilie a oslabujú konečný výsledok.

2.8. Priznanie rovnakej váhy Európskemu parlamentu pri rozhodovaní o konečnej podobe iniciatív daňovej politiky EÚ by mu umožnilo plne prispievať k formovaniu daňovej politiky EÚ.

2.9. EÚ by nezískala žiadnu novú právomoc a ani rozsah právomocí členských štátov by sa nezmenšil. Komisia takisto tvrdí, že by tým neboli dotknuté práva členských štátov stanovovať sadzby dane z príjmov fyzických alebo právnických osôb podľa vlastného uváženia.

2.10. Náklady na nečinnosť v daňovej politike na úrovni EÚ sú podľa Komisie vysoké. Náklady na pomalý pokrok v rámci konečného režimu DPH, CCCTB, dane z finančných transakcií a dane z digitálnych služieb sa v týchto štyroch oblastiach odhadujú na približne 292 miliárd EUR ⁽¹⁾.

(1) COM(2019) 8 final, s. 4.

3. Všeobecné a konkrétne pripomienky

3.1. **EHSV podporuje snahu Komisie iniciovať potrebnú diskusiu vzhľadom na citlivosť hlasovania kvalifikovanou väčšinou v daňových záležitostiach.** Úspešná daňová politika musí v 21. storočí umožniť EÚ riešiť hospodárske a finančné výzvy, ktoré sa môžu a budú v budúcnosti objavovať. Pravidlo jednomyseľnosti v oblasti daní malo zmysel v 50. rokoch so šiestimi členskými štátmi; teraz sa však môže čoraz viac javiť ako politicky anachronické, právne problematické a ekonomicky kontraproduktívne.

3.2. Výbor už v **iných predchádzajúcich stanoviskách** uviedol, že je zástancom zmeny pravidla jednomyseľnosti a je otvorený prístupu kvalifikovanej väčšiny^(?). EHSV vydáva toto stanovisko s prihliadnutím na uvedené skutočnosti a vzhľadom na svoju úlohu orgánu, ktorý chce presadzovať európsky projekt.

3.3. EHSV sa zároveň domnieva, že za súčasných okolností by bolo treba splniť určité **podmienky** týkajúce sa širšieho kontextu, aby sa hlasovanie kvalifikovanou väčšinou úspešne zaviedlo do praxe.

3.4. Podľa EHSV by sa **štyri navrhované fázy** mali po ich schválení **realizovať postupne** a Európska komisia by mala vykonať dôkladné a komplexné posúdenie po každej realizácii.

3.5. **Jednomyseľnosť v oblasti zdaňovania mala vplyv na iné širšie politické priority EÚ.** Zdaňovanie je tiež nevyhnutné pre mnohé z najambicióznejších projektov EÚ vrátane hospodárskej a menovej únie (HMÚ), únie kapitálových trhov, digitálneho jednotného trhu, rámca politik v oblasti klímy a energetiky na obdobie do roku 2030 a obehového hospodárstva. Dalším príkladom je návrh Komisie na revíziu smernice o zdaňovaní energie.

3.6. Postupný prechod na hlasovanie kvalifikovanou väčšinou by pomohol efektívnejšie **dosiahnuť environmentálne ciele** v období, keď sú opatrenia v oblasti zmeny klímy naliehavejšie ako kedykoľvek predtým. Údaje z Eurostatu naznačujú, že krajiny EÚ v priemere získavajú len približne 6 % svojich celkových daňových príjmov z environmentálnych daní. Prevažná väčšina z toho pochádza z daní súvisiacich s energiou a dopravou, s minimálnymi príjmami z daní zo znečistenia alebo z využívania zdrojov (menej ako 0,1 %) ^(?).

3.7. **Spoločný konsolidovaný základ dane z príjmov právnických osôb (CCCTB)**, o ktorom sa diskutuje posledných 20 rokov, prinesie podnikom a občanom významné výhody v prípade, že sa riadne navrhne a zavedie. Vďaka nemu sa znížia náklady na dodržiavanie právnych predpisov a zložitost' pre väčšie podniky a podniky obchodujúce v rámci EÚ, ktoré sa pripoja. CCCTB môže hrať kľúčovú úlohu v boji proti agresívnemu daňovému plánovaniu a pomôcť obnoviť vieru v daňový systém zo strany občanov ^(?).

3.8. **EHSV podporuje reformu dane z pridanej hodnoty (DPH) v EÚ.** Z dôvodu neexistencie dohody o tejto otázke dochádza každý rok k strate 147 miliárd EUR v podobe príjmov z DPH v dôsledku daňových únikov, vyhýbania sa daňovým povinnostiam a slabého výberu príjmov členskými štátmi. Súčasný systém je veľmi roztrieštený a zložitý a pre podniky vytvára zbytočnú a nadmernú administratívnu záťaž a prekážky v obchodovaní, čím obmedzuje a narúša obchod a investície ^(?). Podvody v oblasti DPH v súčasnosti stoja verejné rozpočty približne o 50 miliárd EUR ročne.

3.9. **Rozdielne daňové politiky, ktoré vznikli na jednotnom trhu, majú negatívne účinky.** Fragmentácia oslabuje jednotu jednotného trhu a vytvára vyššie náklady na daňové základy, ako je práca, príjem a spotreba. Pracovníci a spotrebiteľia v celej Európe v podstate platia za nedostatočný konsenzus medzi členskými štátmi. Odlišné daňové systémy sú navyše prekážkou pre MSP, ktoré sa snažia obchodovať na jednotnom trhu.

3.10. EHSV si uvedomuje, že daňová politika bola vždy úzko spojená so **suverenitou** členských štátov, pretože pre niektoré z nich má mimoriadny význam.

^(?) Stanovisko EHSV Ú. v. EÚ C 230, 14.7.2015, s. 24; stanovisko EHSV Ú. v. EÚ C 434, 15.12.2017, s. 18; stanovisko EHSV Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 23; stanovisko EHSV Ú. v. EÚ C 332, 8.10.2015, s. 8.

^(?) Time to get rid of EU's unanimity rule on green fiscal matters, Euractiv.

^(?) Stanovisko EHSV Ú. v. EÚ C 434, 15.12.2017, s. 58.

^(?) Stanovisko EHSV Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 40.

3.11. V rámci projektu ⁽⁶⁾ OECD **narúšanie základu dane a presun ziskov (BEPS)** sa pred zavedením opatrení na boj proti daňovým podvodom rozsah BEPS na celom svete odhadoval na 100 až 240 miliárd USD ⁽⁷⁾. Výskumná služba Európskeho parlamentu vypočítala, že údaje za EÚ sa pohybujú od 50 do 70 miliárd EUR ⁽⁸⁾, čo predstavuje 0,35 % HDP EÚ.

3.12. **Politická úloha Európskeho parlamentu v daňových záležitostiach** je v súčasnosti len poradná, pokiaľ ide o riešenia v daňovej politike. Ak by sa v oblasti zdaňovania prijal prechod od jednomyselnosti na hlasovanie kvalifikovanou väčšinou, Európsky parlament by mohol zohrávať v daňových záležitostiach dôležitú úlohu.

3.13. **Cieľom Komisie je otvoriť diskusiu o tom, ako najlepšie reformovať spôsob, akým EÚ vykonáva svoje vopred pridelené právomoci v oblasti daní.** Navrhuje sa, aby sa postupný prechod k úplnému uplatňovaniu hlasovania kvalifikovanou väčšinou uskutočnil v osobitných oblastiach politiky, ktoré sú predmetom osobitného záujmu všetkých členských štátov. Komisia sa svojím oznámením nesnaží vytvoriť žiadne nové právomoci pre EÚ. Jej cieľom nie je ani prechod na systém harmonizovaných sadzieb dane z príjmov fyzických a právnických osôb v celej EÚ.

3.14. **Daňová konkurencia** často zvyšuje tlak na verejné rozpočty. Ak sa tak stane, prehĺbi to nielen rozsiahle nerovnomerné rozdelenie príjmov, ale oslabí aj dopyt, a tým poškodí hospodársky rozvoj. V kontexte eurokrízy sa z dôvodu rozpočtových obmedzení zaviedli prísne úsporné politiky.

3.15. **Konkurencieschopnosť a rozpočtová stabilita.** Obmedzené verejné rozpočty okrem toho vyvíjajú tlak na konkurencieschopnosť z dôvodu nedostatku príležitostí na financovanie budúcich investícií napríklad do infraštruktúry, digitalizácie alebo výskumu a vývoja. Napokon rozpočtová stabilita a stabilita finančného trhu sú vzájomne previazané.

3.16. **Opatrenia proti vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam.** EHSV sa domnieva, že Európska únia musí zohrávať kľúčovú úlohu v otázkach celosvetového významu. Hoci niektoré členské štáty v minulosti využívali daňovú konkurenciu na riešenie vnútorných finančných problémov, nedávne prijatie opatrení na boj proti daňovým únikom jasne ukázalo, že členské štáty sú otvorené a ochotné podporovať transparentnú a spravodlivú daňovú konkurenciu.

3.17. **Fiškálna politika EÚ.** EHSV je pevne presvedčený, že európsky projekt je založený na podmienke, že všetky členské štáty musia mať vždy dostatok možností zapojiť sa do rozhodovacieho procesu. Hlavným cieľom je vytvoriť výhodné prostredie pre EÚ aj pre jednotlivé členské štáty.

3.18. **Daňové plánovanie a daňové úniky**

3.18.1. **EHSV zdôrazňuje – a víta – pokrok, ktorý sa dosiahol na úrovni EÚ v boji proti agresívnemu daňovému plánovaniu a daňovým únikom a v zlepšovaní systému dane z pridanej hodnoty (DPH).** Počas súčasného mandátu Komisie bolo prijatých približne 14 návrhov v daňovej oblasti, čo je viac ako za predchádzajúcich 20 rokov ⁽⁹⁾. Pravidlá transparentnosti sa posilnili, aby zahŕňali väčšiu výmenu informácií medzi členskými štátmi o cezhraničných daňových záležitostiach občanov a veľkých podnikov. Výber DPH sa zlepšil vďaka novým pravidlám pre online predaj tovaru a služieb, ako aj novým nástrojom cezhraničnej spolupráce na boj proti podvodom v oblasti DPH ⁽¹⁰⁾.

3.18.2. **Nedostatočný pokrok v niektorých oblastiach.** EHSV musí zdôrazniť, že na európskej úrovni sa nedosiahol žiadny významný pokrok v oblasti reformy zdaňovania právnických osôb, najmä z dôvodu nedostatku politickej vôle v Rade. Významné návrhy týkajúce sa zdaňovania digitálnych služieb a vyhýbania sa daňovým povinnostiam boli tiež zablokované z dôvodu systému hlasovania na základe pravidla jednomyselnosti.

⁽⁶⁾ <https://www.oecd.org/tax/beps/>

⁽⁷⁾ <http://www.oecd.org/ctp/oecd-presents-outputs-of-oecd-g20-beps-project-for-discussion-at-g20-finance-ministers-meeting.htm>

⁽⁸⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-160_en.htm

⁽⁹⁾ Tweet komisára Moscoviciho z 13. februára 2019.

⁽¹⁰⁾ Stanoviská EHSV: Ú. v. EÚ C 237, 6.7.2018, s. 40; a Ú. v. EÚ C 283, 10.8.2018, s. 35.

3.1.8.3. **EHSV sa domnieva, že daňová politika vo všeobecnosti a boj proti daňovým podvodom musia zostať prioritnou oblasťou politiky pre nastávajúce zloženie Komisie.** Vzhľadom na početné škandály týkajúce sa daňových rajov (*LuxLeaks*, *Panama Papers*, *Paradise Papers* atď.), ako aj vzhľadom na najnovšie odhady daňových únikov v rámci EÚ, ktoré poukazujú na približne 825 miliárd EUR ročne ⁽¹⁾, EHSV žiada o krátky časový rámec.

3.1.8.4. **Najlepšie výsledky v boji proti cezhraničným daňovým podvodom možno dosiahnuť na európskej úrovni.** EHSV kritizuje skutočnosť, že Rada zablokovala dôležité legislatívne návrhy týkajúce sa tejto otázky. Z nedávneho prieskumu Eurobarometra vyplýva, že tri štvrtiny občanov EÚ sa domnievajú, že boj proti zneužívaniu daní by mal byť európskou prioritou ⁽²⁾.

3.1.8.5. **Nespolupracujúce jurisdikcie** EHSV víta skutočnosť, že bol v decembri 2017 prvýkrát uverejnený európsky zoznam nespolupracujúcich jurisdikcií na daňové účely a že sa odvtedy aktualizoval ⁽³⁾. EHSV plne podporuje metodiku „čierneho zoznamu“ a „sivého zoznamu“, ktoré zaviedla Európska komisia ⁽⁴⁾. V súvislosti so škandálmi *Panama Papers* a *Paradise Papers* EHSV už vyzval členské štáty, aby odstránili medzery v agresívnom daňovom plánovaní ⁽⁵⁾. Nespolupracujúce jurisdikcie predstavujú hrozbu pre jednotný trh EÚ ⁽⁶⁾.

3.1.9. **EHSV zdôrazňuje, že je potrebný širší proces,** aby sa podľa možnosti dosiahol pokrok smerom k hlasovaniu kvalifikovanou väčšinou. Tento proces si vyžaduje určitý čas a je potrebné ho koordinovať s ostatnými politickými iniciatívami.

3.1.9.1. **Dostatočne silný rozpočet EÚ** by umožnil finančné prevody ako kompenzáciu za otrasy alebo porovnateľné nevýhody. V tejto súvislosti skupina na vysokej úrovni pre vlastné zdroje, ktorá bola zriadená s cieľom preskúmať, ako urobiť príjmovú stranu rozpočtu EÚ jednoduchšou, transparentnejšou a spravodlivejšou a ako zvýšiť demokratickú zodpovednosť, zdôrazňuje význam európskej fiškálnej politiky ⁽⁷⁾.

3.1.9.2. **Lepšia koordinácia hospodárskych politík** by mohla eliminovať potrebu vyvážiť nekoordinované vnútroštátne daňové pravidlá. Hospodárstvo EÚ bude efektívnejšie vďaka štrukturálnym reformám, cieľovým investíciám, spravodlivému zdaňovaniu, spravodlivým obchodným dohodám, obnoveniu vedúceho postavenia v oblasti inovácií a dobudovaniu jednotného trhu.

3.1.9.3. **Je však tiež mimoriadne dôležité, aby sa realizoval jednotný trh.** Už pravidlá týkajúce sa nediskriminácie a štyri sloby zaručené zmluvou by mali zabezpečovať splnenie podmienok jednotného trhu. Vývoj v oblasti štátnej pomoci a počet prípadov porušenia právnych predpisov tiež ukázali, že Komisia má prostriedky na nápravu takýchto narušení. Bola by potrebná rozsiahla analytická práca, ktorá by posúdila, do akej miery boli aktuálne daňové opatrenia nedostatočné.

V Bruseli 17. júla 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

⁽¹⁾ Správa o finančnej trestnej činnosti, vyhýbaní sa daňovým povinnostiam a daňových únikoch, Európsky parlament.

⁽²⁾ Spravodajstvo Európskeho parlamentu: daňové podvody.

⁽³⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15429-2017-INIT/sk/pdf>.

⁽⁴⁾ <https://www.oxfam.org/en/even-it/full-disclosure-eus-blacklist-tax-havens>.

⁽⁵⁾ <https://www.eesc.europa.eu/es/node/56888>.

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV, Ú. v. EÚ C 229, 31.7.2012, s. 7.

⁽⁷⁾ *Future financing of the EU* („Montiho správa“), december 2016.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a Európskej investičnej banke – Štvrtá správa o stave energetickej únie

[COM(2019) 175 final]

(2019/C 353/15)

Spravodajca: **Christophe QUAREZ**

Konzultácia	Európska komisia, 3.6.2019
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	3.7.2019
Prijaté v pléne	17.7.2019
Plenárne zasadnutie č.	545
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	183/2/5

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) berie na vedomie štvrtú správu o stave energetickej únie, podporuje ciele projektu energetickej únie a oceňuje dôraz na zapojenie a angažovanosť európskej spoločnosti v snahe získať pre energetickú úniu jej plnú podporu. Opakuje svoje návrhy, aby sa rozvinul skutočný dialóg o energetike s organizovanou občianskou spoločnosťou na európskej, národnej, regionálnej a miestnej úrovni. Takisto vyzýva na vytvorenie užšieho prepojenia medzi budúcimi správami o stave energetickej únie a dlhodobou stratégiou navrhnutou na rok 2050.

1.2. EHSV je prekvapený vyhlásením Európskej komisie, že „energetická únia je realitou“. Energetická únia môže byť realitou, pokiaľ ide o politické rozhodnutia EÚ, ale ešte nie je realitou v každodennom živote európskych občanov. EHSV preto vyzýva Európsku komisiu, aby vzala členské štáty na zodpovednosť za rozhodnutia, ktoré samy prijali na úrovni EÚ. Vyzýva tiež na ambicióznejší záväzok v súvislosti s energetickou transformáciou a opatreniami v oblasti klímy.

1.3. EHSV však vyjadruje poľutovanie nad pretrvávaním rozdielnych názorov národných vlád, ako aj nad rozdielmi medzi tým, za čo tieto národné vlády hlasujú v Bruseli a čo realizujú doma. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby ďalej využívala svoje právomoci vrátane svojich zákonných právomocí s cieľom zabezpečiť, aby členské štáty dodržiavali právne predpisy EÚ v oblasti energetiky a dosahovali ciele v oblasti energetiky do roku 2020. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby zanalyzovala dôvody rozdielnych názorov vyjadrených národnými vládami, ako aj dôvody, prečo niektoré členské štáty nedodržia svoje ciele v oblasti energetiky a klímy.

1.4. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že Európska komisia nevyužila štvrtú správu o stave energetickej únie v dostatočnej miere na to, aby upozornila na nedostatočne jednoznačný pokrok v súvislosti so štyrmi prioritami energetickej únie: občan na prvom mieste, znížiť dovoz energie, byť globálnym lídrom v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov a vytvoriť nové pracovné miesta.

1.5. EHSV opakovane zdôrazňuje, že Európa potrebuje sociálny pakt pre energetickú transformáciu pod vedením občanov, na ktorom by sa mali dohodnúť EÚ, členské štáty, regióny, mestá, sociálni partneri a organizovaná občianska spoločnosť, aby sa zaistilo, že sa pri transformácii na nikoho nezabudne. Mal by sa stať šiestym rozmerom energetickej únie a mal by zahŕňať všetky sociálne aspekty, ako sú vytváranie kvalitných pracovných miest, odborná príprava, výchova a vzdelávanie spotrebiteľov, sociálna ochrana, osobitné plány pre prechodné regióny, kde došlo k stratám pracovných miest, zdravie a energetická chudoba. Táto iniciatíva by mala byť súčasťou Európskeho piliera sociálnych práv.

1.6. EHSV víta zriadenie Strediska pre monitorovanie energetickej chudoby, ktoré môže byť iba prvým krokom na ceste k sfornovaniu európskeho akčného plánu zameraného na odstránenie energetickej chudoby v Európe. Sociálne sadzby a energetické šky môžu v tejto súvislosti predstavovať len dočasnú úľavu a mali by ich postupne nahradiť verejné dotácie, ktoré by pomohli chudobným Európanom prispôsobiť sa štrukturálnym riešeniam, ako je modernizácia budov.

1.7. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že sa nevenuje dostatočná pozornosť posúdeniu energetickej závislosti EÚ a jej geopolitickým dôsledkom. Malo by to zahŕňať monitorovanie vývoja závislosti EÚ od dovážanej energie (napr. ropa, zemný plyn, uhlie a urán), ako aj dovážaný tovar týkajúci sa energetickej transformácie (napr. batérie, solárne panely) a zahraničné investície do strategických energetických aktív a podnikov EÚ (napr. spoločnosti z USA nakupujúce kľúčové segmenty hodnotového reťazca tepelných elektrární, čínske spoločnosti nakupujúce elektrizačné sústavy, ruské investície do odvetvia energetiky v niektorých krajinách).

1.8. Vzhľadom na význam zmeny klímy ako kľúčovej politickej témy EÚ, a to tak z hľadiska jej vnímania občanmi, ako aj z hľadiska programov politických strán, EHSV vyzýva budúcu Európsku komisiu, aby si počas svojho funkčného obdobia v rokoch 2019 – 2024 stanovila boj proti zmene klímy za najvyššiu prioritu. Táto priorita by sa mala zohľadniť v organizácii Európskej komisie vytvorením funkcie prvého podpredsedu Európskej komisie zodpovedného za opatrenia v oblasti klímy.

2. Kontext a úvahy v súvislosti s predchádzajúcimi odporúčaniami EHSV

2.1. Európska verejnosť dôrazne a čoraz viac podporuje ciele energetickej únie a ambicióznejšiu politiku v oblasti klímy a energetiky. Z nedávnych prieskumov Eurobarometra ⁽¹⁾ vyplýva, že približne 80 % občanov EÚ považuje zmenu klímy za veľmi vážny problém a že boj proti zmene klímy a efektívnejšie využívanie energie môžu podporiť hospodárstvo a zamestnanosť EÚ. Táto podpora sa stala viditeľnejšou vďaka hnutiu mládeže #FridaysForFuture.

2.2. EHSV konštatuje, že ciele energetickej únie si napríklad podľa údajov Eurelectric a B team získavajú čoraz väčšiu podporu aj v európskej podnikateľskej komunite, a to tak v rámci sektora energetiky, ako aj mimo neho.

2.3. Existuje čoraz väčší súbor odborných a vedeckých poznatkov, ktoré potvrdzujú, že hospodárstvo EÚ môže ťažiť zo svojej transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo. Najnovšie dôkazy predložila Európska komisia vo svojej dlhodobej stratégii z novembra 2018 ⁽²⁾.

2.4. EHSV však vyjadruje poľutovanie nad pretrvávaním rozdielných názorov národných vlád, ako aj nad rozdielmi medzi tým, za čo tieto národné vlády hlasujú v Bruseli a čo realizujú doma. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby ďalej využívala svoje právomoci vrátane svojich zákonných právomocí s cieľom zabezpečiť, aby členské štáty dodržiavali právne predpisy EÚ v oblasti energetiky vrátane cieľov v oblasti energetiky do roku 2020. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby zanalyzovala dôvody rozdielných názorov vyjadrených národnými vládami, ako aj dôvody, prečo niektoré členské štáty nedodržia svoje ciele v oblasti energetiky a klímy.

2.5. EHSV víta iniciatívy, ktoré sa začali v posledných rokoch a na ktoré sa poukazuje v správe o stave energetickej únie, a to vrátane iniciatív týkajúcich sa ostrovov EÚ, uhoľných regiónov, batérií a energetickej chudoby. Všetky tieto prvky sú nevyhnutné na presadenie integrovanej priemyselnej politiky, ktorá môže podporiť sociálne spravodlivú energetickú transformáciu vytvárajúcu kvalitné pracovné miesta a ktorá by mala byť vnímaná ako príležitosťou ukázať, že Európa dokáže vyvinúť riešenia zodpovedajúce súčasným výzvam.

⁽¹⁾ Osobitná správa Eurobarometra č. 459: Zmena klímy, marec 2017.

⁽²⁾ COM(2018) 773 final.

2.6. EHSV opakovane upozorňoval, že energetická únia musí zabezpečiť stabilné a priaznivé prostredie pre európske podniky a umožniť im, aby investovali a zamestnávali ľudí, a stimulovať ich k tomu, pričom treba venovať osobitnú pozornosť potenciálu MSP. EHSV preto víta nadobudnutie účinnosti nariadenia o riadení energetickej únie a vyzýva organizovanú občiansku spoločnosť, aby zohrávala aktívnejšiu úlohu pri zabezpečovaní riadneho vykonávania tohto nariadenia.

2.7. EHSV tiež víta správu Európskej komisie s názvom *Ceny energií a náklady na energiu v Európe*, ktorá bola uverejnená v januári 2019, keďže poskytuje transparentné informácie o nedávnom náraste cien energie, ktorý je vo veľkej miere spojený s nárastom cien fosílnych palív, čo viedlo v rokoch 2016 – 2017 k zvýšeniu objemu dovozu fosílnych palív do EÚ o 26 % v celkovej sume 266 miliárd EUR. EHSV vyzýva na väčšiu transparentnosť v súvislosti s dotáciami pre fosílna palivá a rozdielnymi cenami energie v Európskej únii, a to aj ako dôsledok odlišných národných prístupov k zdaňovaniu energie.

2.8. EHSV žiadal, aby sa medzi hodnotiace kritériá do ďalšej správy o stave energetickej únie zahrnul aj sociálny rozmer. Veľmi preto oceňuje sociálne iniciatívy, s ktorými prišla Európska komisia, napríklad v súvislosti s regiónmi s vysokými emisiami uhlíka a energetickou chudobou, ako aj skutočnosť, že v správe o stave energetickej únie sa osobitná časť venuje sociálnemu rozmeru energetickej únie.

2.9. EHSV vždy zastával názor, že dostupnosť cenovo prijateľnej energie a fyzický prístup k nej majú kľúčový význam pre zabránenie energetickej chudobe. Víta preto zriadenie Strediska pre monitorovanie energetickej chudoby, ktoré by mohlo byť prvým krokom na ceste k sformovaniu európskeho akčného plánu zameraného na odstránenie energetickej chudoby v Európe. Vyzýva Európsku komisiu, aby rozšírila mandát a zdroje tohto strediska tak, aby mohlo ďalej pracovať na odstraňovaní chudoby súvisiacej s vykurovaním a rozšíriť svoju činnosť o oblasť chudoby týkajúcu sa/z hľadiska chladenia a mobility.

2.10. EHSV podotýka, že energetická transformácia si nevyžaduje výrazne odlišné investície, než sú tie, ktoré sú potrebné na zachovanie súčasného energetického systému založeného na neefektívnom využívaní dovážaných fosílnych palív. Hlavnou výzvou je presunúť kapitál z vysokoemisných aktív na aktíva a infraštruktúry s nízkymi alebo nulovými emisiami.

2.11. V snahe pomôcť investorom uskutočniť tento presun kapitálu by verejné orgány mali zaistiť skutočné a predvídateľné ceny emisií vo všetkých hospodárskych činnostiach a ukončiť všetky dotácie na fosílna palivá. Mohli by sa pri tom zväziť aspekty ako minimálna cena emisií v rámci systému obchodovania s emisiami, ako aj zosúladenie daní z energie. EHSV preto rozhodne podporuje návrh Európskej komisie, aby sa o harmonizácii zdaňovania energie na úrovni EÚ mohlo rozhodovať kvalifikovanou väčšinou, a nie jednomyselne, keďže tento postup umožňuje, aby jedna národná vláda blokovala akýkoľvek pokrok Európskej únie. Odvetvie leteckej dopravy by mohlo byť prvým odvetvím, kde by mohlo dôjsť k takejto harmonizácii.

3. **Pripomienky k štvrtej správe o stave energetickej únie a následné kroky**

3.1. **Vytvoriť pre energetickú transformáciu Európy silné a demokratické riadenie**

3.1.1. EHSV sa domnieva, že EÚ a jej členské štáty musia ďalej demokratizovať tvorbu politiky v oblasti energetiky. Môžu lepšie využívať nástroje, ako sú informovaný prieskum verejnej mienky a európska iniciatíva občanov, a zaistiť systematické zapájanie organizovanej občianskej spoločnosti. Decentralizovanejší energetický systém s významnejšou úlohou pre miestne energetické komunity môže byť dôležitým prvkom pri podpore demokratizácie a stotožnenia sa s európskou energetickou transformáciou.

3.1.2. V snahe zabezpečiť stabilné a priaznivé podnikateľské prostredie pre európske podniky, najmä pre MSP, by mala EÚ a jej členské štáty vytvárať dlhodobé energetické plány na dosiahnutie cieľa nulovej bilancie emisií uhlíka, na ktorom sa dohodli v Parížskej dohode. EHSV preto vyzýva Európsku úniu, aby prijala cieľ, ktorým je dosiahnuť, aby sa hospodárstvo EÚ stalo do roku 2050 klimaticky neutrálne. Neskôr by sa takisto mali navrhnuť sektorové a regionálne stratégie dekarbonizácie, aby sa identifikovali podnikateľské a miestne možnosti a anticipoval budúci nárast a pokles z hľadiska pracovných miest, a tak zaistil hladký priebeh transformácie.

3.1.3. EHSV kritizuje vážnosť viacerých politických sľubov. EHSV napríklad vyjadruje poľutovanie nad tým, že Európska komisia nikdy neobjasnila, čo sa myslí pod ambíciou jej predsedu urobiť z Európy „svetovú jednotku v oblasti obnoviteľných zdrojov“.

3.1.4. EHSV oceňuje iniciatívy, ktoré majú pomôcť s energetickou transformáciou regiónom s vysokými emisiami a ostrovom. EHSV opakovane vyzýva Európsku komisiu, aby zapojila všetky zainteresované členské štáty a regióny do spoločného mapovania silných a slabých stránok každého európskeho regiónu so zreteľom na energetickú transformáciu. Toto mapovanie by im malo poslúžiť pri vypracovaní priemyselných stratégií a inteligentných špecializácií a malo by tiež pomôcť predvídať pravdepodobné výsledky z hľadiska tvorby, poklesu a premeny pracovných miest v dôsledku transformácie ⁽³⁾.

3.1.5. EHSV uznáva, že silné a demokratické riadenie energetickej únie si vyžaduje, aby sa v rámci Európskej environmentálnej agentúry vytvorila Európska informačná služba pre energetiku, ktorá by bola schopná zaisťovať kvalitu údajov poskytovaných členskými štátmi, vytvorí jedno vstupné miesto pre všetky súbory údajov potrebné na posúdenie pokroku energetickej únie, vytvárať spolu so zainteresovanými stranami predpoklady pre rôzne scenáre, poskytovať modely otvorených zdrojov, ktoré umožnia overiť rôzne predpoklady, a kontrolovať konzistentnosť medzi rôznymi prognózami. K jej aktivitám by mali mať voľný prístup všetci rozhodujúci činitelia, podniky a široká verejnosť.

3.2. **Spoločne navrhnuť sociálny pakt za energetickú transformáciu pod vedením občanov**

3.2.1. EHSV úprimne víta vyhlásenie Európskej komisie, podľa ktorého „sociálne dôsledky týchto zmien [v oblasti energetickej transformácie] musia byť od začiatku súčasťou politického procesu, a nie len okrajovou záležitosťou“. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby toto vyhlásenie uviedla do praxe a vyjadruje svoju pripravenosť poskytnúť podporu a odborné znalosti.

3.2.2. EHSV opakovane konštatuje, že Európa potrebuje sociálny pakt pre energetickú transformáciu pod vedením občanov, na ktorom by sa mali dohodnúť EÚ, členské štáty, regióny, mestá, sociálni partneri a organizovaná občianska spoločnosť, aby sa zaisťovalo, že sa pri transformácii na nikoho nezabudne. Mal by sa stať šiestym rozmerom energetickej únie a mal by zahŕňať všetky sociálne aspekty, ako sú vytváranie kvalitných pracovných miest, odborná príprava, výchova a vzdelávanie spotrebiteľov, sociálna ochrana, osobitné plány pre prechodné regióny, kde došlo k stratám pracovných miest, zdravie a energetická chudoba. Táto iniciatíva by mala byť súčasťou Európskeho piliera sociálnych práv. Takýto pakt by mohol vychádzať zo skúseností členských štátov, ako je napríklad francúzsky *Pacte pour le pouvoir de vivre*, ktorý združuje 19 odborových zväzov a mimovládnych organizácií.

3.2.2.1. EHSV zastáva názor, že Európska únia musí zabezpečiť primerané financovanie pomoci pracovníkom, ktorým v dôsledku prechodu na klimaticky neutrálne hospodárstvo hrozí strata zamestnania. Vychádzajúc zo skúseností platformy pre uhoľné regióny v procese transformácie EHSV preto vyzýva Európsku komisiu, Európsky parlament a Radu Európskej únie, aby zabezpečili, že Európsky sociálny fond a Európsky fond na prispôbenie sa globalizácii budú riadne navrhnuté a financované s cieľom zvládnuť výzvy spojené s prechodom na klimaticky neutrálne hospodárstvo. Bol by to signál, že Európa chce skutočne zaisťovať, aby sa pamätalo na všetkých.

3.2.3. EHSV by si želal, aby sa energetická únia vytvorila takým spôsobom, ktorý by znamenal príležitosť odstrániť energetickú chudobu v Európe a zlepšiť kvalitu života, tvorbu pracovných miest a sociálne začlenenie. Európsky akčný plán na odstránenie energetickej chudoby by mal vychádzať zo zistení Strediska pre monitorovanie energetickej chudoby a nedávno vypracovaného európskeho indexu energetickej chudoby a mal by byť vypracovaný v spolupráci so zainteresovanými subjektmi vrátane spotrebiteľských organizácií a mimovládnych organizácií angažujúcich sa v boji proti energetickej chudobe, ako je Európska sieť proti chudobe, aby sa zaisťovalo, že verejné opatrenia budú viac zamerané na hlavné príčiny energetickej chudoby. EHSV pripomína svoj postoj uvedený v stanovisku na tému *Balík opatrení v oblasti čistej energie pre všetkých* ⁽⁴⁾, podľa ktorého energetická chudoba súvisí s investíciami a najmä zraniteľné domácnosti majú ťažkosti s prístupom k financovaniu, a zdôrazňuje, že je nevyhnutné postupne prejsť od paliatívnych opatrení k preventívnym, ako je renovácia, ktorou sa staré budovy môžu zmeniť na budovy s nulovou spotrebou energie. Sociálne sadzby a energetické šeky môžu v tejto súvislosti predstavovať len dočasnú úľavu a mali by ich postupne nahradiť verejné dotácie, ktoré by pomohli chudobným Európanom prispôbiť sa štrukturálnym riešeniam, ako je modernizácia budov.

3.2.3.1. EHSV považuje prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo za príležitosť poskytnúť Európanom pracovné miesta. Európska komisia uvádza, že pre „ekologické hospodárstvo“ pracujú už štyri milióny Európanov. Urýchlenie prechodu na iné zdroje energie vytvorí viac pracovných miest, najmä ak sa tento prechod vykonáva prostredníctvom miestnych energetických komunít. EHSV sa domnieva, že by sa malo vynaložiť väčšie úsilie na odbornú prípravu s cieľom prilákať záujem mladých Európanov vrátane mladých nezamestnaných o pracovné miesta v oblasti energetickej transformácie. Žiada preto Európsku komisiu, aby vytvorila program Erasmus Pro, ktorý by prilákal viac mladých ľudí do rozvíjajúcich sa odvetví klimaticky neutrálneho hospodárstva (napr. energetická efektívnosť, výroba energie z obnoviteľných zdrojov) tým, že salepší povesť takýchto profesií a príslušné pracovné podmienky.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 1.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 246, 28.7.2017, s. 64.

3.2.4. Domnieva sa, že EÚ a členské štáty by mali z boja proti znečisteniu ovzdušia urobiť jednu z hlavných politických priorit. Regulačné opatrenia s cieľom znížiť emisie látok, ktoré znečisťujú ovzdušie, z vozidiel a elektrární, by sa mali posilniť a mali by sa prijať opatrenia na prípadné postupné upustenie od používania fosílnych palív v doprave a pri výrobe energie. EHSV tiež žiada, aby Európska komisia v pripravovanej správe poskytla podrobnú analýzu faktorov vytvárania zelených pracovných miest a prekážok, ktoré treba prekonať.

3.2.5. EHSV víta zlepšenia obsiahnuté v štvrtej správe EÚ, ktoré sa týkajú informácií o využívaní investičných nástrojov EÚ, najmä Nástroja na prepájanie Európy. Konštatuje však, že je potrebné zlepšiť možnosti prístupu k týmto zdrojom pre začínajúce podniky, občanov, miestne energetické komunity a komunitné projekty (napr. podpora finančných platforiem, najmä v členských štátoch, ktoré takéto platformy nemajú). EHSV by chcel ďalej preskúmať sociálny rozmer energetickej transformácie prostredníctvom osobitného prieskumného stanoviska alebo informačnej správy.

3.3. **Doprava**

EHSV pripomína, že na odvetvie dopravy pripadá tretina spotreby energie v EÚ. Hoci emisie EÚ poklesli, pre odvetvie dopravy to neplatí. Naďalej zostáva takmer výlučne závislé od ropy (94 %), pričom väčšina z nej sa dováža.

3.3.1. EHSV víta prijatie balíka opatrení v oblasti ekologickej mobility ako prvý krok k zabezpečeniu prechodu na čistú mobilitu. Víta podporu elektrifikácie, ale pripomína, že elektrifikácia nebude postačovať a že by sa malo vynaložiť nebyvalé úsilie o zvýšenie energetickej účinnosti a zníženie potreby zbytočného dopytu po mobilite – napr. dlhé vzdialenosti medzi bydliskom a pracoviskom.

3.3.2. EHSV by privítal opatrenia na úrovni celej EÚ s cieľom zabrániť tomu, aby sa zabúdalo na vlastníkov s nízkymi príjmami a so znečisťujúcimi vozidlami, ktoré majú čoraz obmedzenejší prístup do mnohých mestských oblastí. Možné opatrenia by sa mohli uskutočniť v rámci mestskej agendy, ako aj podporou chôdze, bicyklovania, verejnej dopravy, lacných retrotechnológií alebo konverzie hnacích sústav existujúcich vozidiel z fosílnych palív na technológie s nulovými emisiami.

3.3.3. EHSV víta skutočnosť, že v štvrtej správe o stave energetickej únie sa opomína význam Európskej aliancie pre batérie. EHSV podporuje uvedenie iniciatívy, ktorej cieľom je zabezpečiť, aby EÚ zohrávala na tomto globálnom trhu ambicióznou úlohu⁽⁹⁾.

3.4. **Rozvoj infraštruktúry, investícií a priemyslu v záujme energetickej transformácie**

3.4.1. Energetická transformácia má významný vplyv na všetky segmenty hospodárstva, najmä na verejné služby, energeticky náročné priemyselné odvetvia a odvetvia poskytujúce energetické riešenia. Ich radikálna transformácia si vyžaduje investície vo výške/v objeme stoviek miliárd eur. Tieto podniky sú konfrontované s rizikami, výzvami aj príležitosťami, a EÚ musí týmto odvetviám, ako aj energetickým združeniam a občanom pomôcť využiť príležitosti, zdolať prekážky a zmierniť riziká.

3.4.2. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že sa nevenuje dostatočná pozornosť posúdeniu energetickej závislosti EÚ a jej geopolitickým dôsledkom. Malo by to zahŕňať monitorovanie vývoja závislosti EÚ od dovážanej energie (napr. ropa, zemný plyn, uhlie a urán), ako aj dovážaný tovar týkajúci sa energetickej transformácie (napr. batérie, solárne panely) a zahraničné investície do strategických energetických aktív a podnikov EÚ (napr. spoločnosti z USA nakupujúce kľúčové segmenty hodnotového reťazca tepelných elektrární, čínske spoločnosti nakupujúce elektrizačné systémy, ruské investície do odvetvia energetiky v niektorých krajinách).

3.4.3. EHSV sa domnieva, že EÚ by mala byť ambicióznejšia vo všetkých aspektoch čistej energie, aby poskytla európskym podnikom dobre fungujúci domáci trh, kde sa môžu bezpečne rozvíjať inovácie, ako aj integrovanú priemyselnú stratégiu zameranú na vývoz riešení v oblasti čistej energie do celého sveta.

3.4.4. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že verejné investície (na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ) v rámci priorit v oblasti výskumu a inovácií energetickej únie stagnovali na úrovni 5 miliárd EUR ročne, pričom výskum v oblasti energetiky a inovácií by mal byť najvyššou prioritou v záujme ochrany konkurencieschopnosti a klímy v Európe. EHSV vyzýva Spoločné výskumné centrum Európskej komisie, aby poskytlo ďalšie údaje o tejto otázke, a to vyjadrené tak v absolútnych číslach, ako aj v percentách HDP EÚ.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 367, 10.10.2018, s. 1.

3.4.5. EHSV s nadšením víta vytvorenie pilotného projektu Európskej rady pre inováciu a návrh na vytvorenie „cieľov pre oblasť výskumu a inovácií“, ktoré predstavujú spôsob, ako lepšie nasmerovať výskum a inovácie na projekty, ktorými sa účinne riešia spoločenské problémy vrátane prechodu na klimaticky neutrálne hospodárstvo. V tejto súvislosti vyzýva Európsku komisiu, Európsky parlament a Radu Európskej únie, aby navrhli vytvorenie osobitného cieľa do roku 2030 premeniť sto európskych miest na klimaticky neutrálne. To poskytne výskumným pracovníkom, inovátorom a podnikom z EÚ obrovské príležitosti na spoločné navrhovanie a testovanie inovácií, poučenie sa zo skúseností a zaistiť ich lepšiu pripravenosť na rýchlu energetickú transformáciu v Európe a vo zvyšku sveta.

4. Zapojenie občianskej spoločnosti a príspevok EHSV

4.1. EHSV sa domnieva, že energetická únia je možno realitou, pokiaľ ide o politické rozhodnutia, ale ešte nie je realitou v každodennom živote európskych občanov. EHSV víta skutočnosť, že tvorcovia politiky EÚ položili v rokoch 2015 – 2019 základy energetickej únie, avšak v nasledujúcich rokoch a desaťročiach ešte treba veľa vykonať.

4.2. Transformácia európskeho energetického systému bude totiž rýchlejšia, lacnejšia a demokratickejšia, ak ju budú poháňať občania, ktorí sa čoraz viac stávajú aktívnymi spotrebiteľmi, výrobcami-spotrebiteľmi, účastníkmi crowdsourcingu a kolektívneho financovania (*crowdfunding*) energetickej transformácie. Európska únia by sa mala snažiť preorientovať zo systému, keď energetickú politiku, dokonca aj na vnútroštátnej úrovni, určujú rozhodnutia niekoľkých jednotlivcov, na taký systém, v ktorom ju účinne vedie konanie všetkých zúčastnených. Tento cieľ nebol nikdy taký dosiahnuteľný ako teraz vďaka zvyšovaniu povedomia občanov EÚ, najmä mladých ľudí, o zmene klímy.

4.3. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že chýbajú skutočné návrhy na lepšie zapojenie organizácií občianskej spoločnosti a občanov. Hoci turné o energetickej únii bolo pozitívnym krokom, EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby viac spolupracovala s rozhodujúcimi činiteľmi a zainteresovanými stranami a stretla sa s národnými a regionálnymi hospodárskymi a sociálnymi radami a organizovanou občianskou spoločnosťou, aby spoločne zabezpečili čistú energiu všetkým Európanom.

4.4. EHSV pripomína nástroje dostupné v nariadení o riadení energetiky a navrhuje, aby sa nadviazal stály dialóg s občanmi a bol povinným prípravným prvkom pri všetkých dôležitých politických rozhodnutiach a tvorbe všetkých právnych predpisov EÚ relevantných pre zmenu klímy. Transparentnosť a zodpovednosť by mali byť významnými prvkami takéhoto dialógu, čo znamená, že príspevky do dialógov by sa mali verejne sprístupniť a mali by sa poskytnúť jasné informácie o tom, ako sa zohľadnili obavy vznesené počas dialógu. Je to kľúčom k úspechu takéhoto dialógu, ktorý sa vníma ako blízky občanom. Hoci dialóg na internete môže byť užitočný, nie je postačujúci a musí sa doplniť stretnutiami a priamym kontaktom so širokou verejnosťou. Je preto nevyhnutné, aby sa dialóg zviditeľnil a sprístupnili sa primerané finančné a ľudské zdroje, ako aj aby mu prepožičal svoju tvár príslušný podpredseda Európskej komisie, člen Komisie alebo iný vysoký predstaviteľ.

4.5. EHSV by chcel aktívne prispieť k ďalšiemu rozvoju súčinnosti a spolupráce medzi inštitúciami EÚ, organizovanou občianskou spoločnosťou a miestnymi a regionálnymi samosprávami a ich inštitúciami, pokiaľ ide o dosahovanie cieľov energetickej únie. Keďže miestne a regionálne samosprávy majú blízko k širokej verejnosti a dobre poznajú miestnu situáciu, môžu skutočne účinne prispôbovať a uplatňovať opatrenia v oblasti energetickej politiky. Predstavujú kľúčovú úroveň rozhodovania v odvetviach ako doprava, územné plánovanie, budovy a sociálna starostlivosť, a preto sú nesmierne dôležité pre koordináciu opatrení na podporu energetickej účinnosti a obnoviteľných zdrojov energie.

V Bruseli 17. júla 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a Európskej investičnej banke o implementácii strategického akčného plánu pre batérie: budovanie strategického hodnotového reťazca batérií v Európe

[COM(2019) 176 final]

(2019/C 353/16)

Spravodajca: **Colin LUSTENHOUWER**

Konzultácia	Európska komisia, 3.6.2019
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	3.7.2019
Prijaté v pléne	17.7.2019
Plenárne zasadnutie č.	545
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	189/1/5

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európska komisia vo svojej prvej správe o pokroku vo vykonávaní strategického akčného plánu pre batérie uvádza, že už boli iniciované rôzne opatrenia na vybudovanie kľúčového odvetvia výroby batérií v EÚ.

1.2. Hoci je ešte príliš skoro na vyvodenie konečných záverov, EHSV podporuje iniciatívy Komisie a má v úmysle spolupracovať s členskými štátmi a európskym priemyslom v snahe znížiť jeho závislosť od tretích krajín, najmä v Ázii.

1.3. V nadchádzajúcich rokoch je ešte potrebné veľa urobiť, aby sa technologické poznatky v EÚ dostali na potrebnú úroveň, zabezpečil sa dovoz potrebných surovín z tretích krajín a zo zdrojov EÚ a zaistila sa bezpečná a ekologická recyklácia použitých batérií.

1.4. Vláda a podnikateľská sféra sú zároveň spoločne zodpovedné za zabezpečenie dostatočných investícií do odbornej prípravy a ďalšieho vzdelávania pracovníkov.

2. Úvod

A. V máji 2018 Európska komisia zverejnila oznámenie s názvom „Európa v pohybe“⁽¹⁾. V tomto oznámení Komisia približuje svoju predstavu politiky v oblasti udržateľnej mobility pre Európu: bezpečná, prepojená a čistá.

2.1. Táto politika je súčasťou politiky, ktorú vypracovala Junckerova Komisia pod názvom „Európska energetická únia“. Ide o komplexný integrovaný rámec, ktorým sa politika v oblasti klímy začleňuje do energetickej politiky a ktorý je doplnený o ciele priemyselnú politiku v záujme splnenia cieľov Parížskej dohody. Tieto ciele sa v prvom rade zameriavajú na snahu znížiť emisie CO₂ spôsobené výrobou energie z fosílnych palív⁽²⁾ a dopravou v Európe, v ktorej sa používajú dopravné prostriedky (kamióny a automobily) so spaľovacími motormi na fosílna palivá (ropa, plyn).

⁽¹⁾ COM(2018) 293 final.

⁽²⁾ Výroba a využívanie energie predstavujú 79 % emisií skleníkových plynov v EÚ, informačná správa Európskeho dvora audítorov z 1. apríla 2019 Podpora EÚ na uskladňovanie energie.

2.2. Ako súčasť balíka „Európa v pohybe“ vypracovala Komisia osobitný akčný plán zameraný na vývoj a výrobu batérií. Na tento účel Komisia k uvedenému oznámeniu predložila samostatnú prílohu s názvom Strategický akčný plán pre batérie.

B. Prečo je potrebný osobitný akčný plán pre batérie?

2.3. Batérie sa stali nenahraditeľnými v našom každodennom živote. Batérie sú všadeprítomným komponentom v našom mobilnom telefóne, osobných počítačoch alebo tabletoch, našich domácich spotrebičoch, a najmä v našich elektrických vozidlách (EV), ktorý zabezpečuje dobré, bezpečné a pokiaľ možno dlhodobé fungovanie týchto zariadení. Súčasne je životnosť batérie ešte stále (príliš) obmedzená. V rámci týchto skupín výrobkov sa politika Komisie, ako sa uvádza v akčnom pláne, zameriava najmä na vývoj batérií pre elektrické vozidlá, ale aj na ďalšie aspekty, ako je opätovné používanie a recyklácia batérií⁽³⁾.

2.4. Akumulátorové systémy sú vhodné na skladovanie energie v malom meradle. Veľkokapacitné uskladňovanie energie v batériách, napríklad energie, ktorú produkujú veterné elektrárne na mori, je takmer nemožné. Pre veľkokapacitné uskladňovanie energie sa budú musieť použiť iné energetické nosiče, ako je vodík či čpavok⁽⁴⁾. Aj v tejto oblasti podporuje Komisia z rozpočtu programu Horizont 2020 širokú škálu iniciatív, ako je napríklad technológia premeny energie na plyn (*power to gas*)⁽⁵⁾. V rovnakom duchu sa venuje veľká pozornosť aj technologickému vývoju účinných a bezpečných metód prenosu uskladnenej energie do vysokonapätových sietí (*power to the grid*), aby sa predišlo veľmi vysokým nákladom na „zástrčky v mori“. Podobne by sa dalo predísť vysokým stratám v sieti, ktoré sa doteraz vyskytujú pri používaní vysokonapätových káblov v morskom dne alebo na morskom dne medzi pobrežnými veternými farmami a pevninou, čo by mohlo viesť k zvýšeniu efektívnosti o 10 až 15 %, pokiaľ ide o udržateľnú výrobu energie na mori.

2.5. Odhaduje sa, že batérie budú predstavovať približne 40 až 50 % nákladov elektrických vozidiel, ale už teraz je jasné, že tieto náklady by sa mohli znížiť. Vzhľadom na rýchlosť, ako sa tieto elektrické vozidlá⁽⁶⁾ vyvíjajú, je mimoriadne dôležitá dostupnosť dobrých, bezpečných a ekologických batérií. To by pre európsky priemysel mohlo vytvoriť obrovský trh, ktorý by podľa odhadov Komisie mohol v roku 2025 dosiahnuť objem 400 GWh a hodnotu 250 miliárd EUR. Nielen z hľadiska klimatických cieľov, ale aj z hľadiska hospodárskej politiky a politiky zamestnanosti sa v tejto oblasti otvárajú pre Európu nové príležitosti. Ako nedávno uviedla komisárka Bieńkowska, „očakávame, že silný energetický priemysel v EÚ prispeje k obehovému hospodárstvu a k čistej mobilite“.

2.6. Avšak buďme úprimní: pokiaľ ide o vývoj (VaV) a výrobu batérií, Európa výrazne zaostáva za ázijskými krajinami a podnikmi. Až 85 % všetkých batérií, ktoré používame v Európe, pochádza z Číny, Japonska alebo Kórey. Európska výroba predstavuje 3 % svetovej produkcie, pričom USA pokrývajú približne 15 %. Sme preto naozaj úplne závislí od ázijských výrobných kapacít, ak chceme mobilitu v Európe transformovať z fosílnych palív na elektrický pohon.

2.7. Navyše suroviny potrebné na výrobu batérií, ako sú lítium, nikel, mangán a kobalt, sa v súčasnosti v Európe ťažia len v obmedzených množstvách, aj keď existujú potenciálne rezervy. Čerpanie z týchto európskych rezerv bude potrebné, aj keď podľa súčasného stavu poznania možno pokryť len asi 15 až 20 % celkového dopytu. Potrebné suroviny pochádzajú aj z Latinskej Ameriky, Afriky a Ázie, kde čínske spoločnosti údajne založili veľké ťažobné spoločnosti, aby získali neobmedzený prístup k týmto surovinám⁽⁷⁾. Okrem toho sa v Číne spravidla rafinujú a spracovávajú aj nerastné suroviny z Európy.

2.8. Ťažba a spracovanie surovín sú energeticky náročné a produkujú veľké objemy banského odpadu, ktorý je v niektorých prípadoch nebezpečný.

2.9. Na druhej strane čelí Európa problému so spracovaním batérií. To znamená, že čelíme novej, znepokojujúcej otázke odpadu, čiastočne preto, že recyklácia materiálov z týchto batérií je ešte len v začiatkoch. V súčasnosti sa zhodnocuje iba približne 10 % batérií. Existuje teda značný potenciál na spracovávanie/zhodnocovanie.

⁽³⁾ Hoci sa pozornosť sústreďuje predovšetkým na autá, nemalo by sa zabúdať na to, že sa pracuje aj na vývoji lodí s elektrickým pohonom (napr. malé trajekty).

⁽⁴⁾ Pozri tiež stanovisko EHSV na tému *Uskladňovanie energie: faktor integrácie a energetickej bezpečnosti*, Ú. v. EÚ C 383, 17.11.2015, s. 19.

⁽⁵⁾ Vo Flámsku bol vyvinutý zaujímavý projekt s názvom WaterstofNet: ide o skupinu spájajúcu výrobcov (veterná a fotovoltaická energia), vodíkové technológie (elektrolýzu a kompresiu) a konečných užívateľov v chemickom a dopravnom sektore.

⁽⁶⁾ Očakáva sa napríklad, že v roku 2019 Nórsko prvýkrát predá viac elektrických osobných automobilov ako konvenčných vozidiel s vnútorným spaľovaním. V rámci tejto skupiny elektrických vozidiel je väčšinovým dodávateľom týchto elektrických vozidiel známa americká automobilka.

⁽⁷⁾ Čínska vláda si stanovila cieľ, že do roku 2025 by mal podiel elektrických vozidiel predstavovať 20 % všetkých nových predaných osobných automobilov.

3. Správa o pokroku 2019

3.1. EHSV vo svojom stanovisku zo 17. októbra 2018 ⁽⁸⁾ podporil návrhy Komisie na udržateľnejšiu dopravu a strategický akčný plán pre batérie. Výbor zároveň poukázal na to, že realizácií plánu by mohli brániť mnohé faktory, napríklad závislosť od surovín z tretích krajín, nedostatok alternatívnych palív, ťažkosti v oblasti riadenia, spracovania a likvidácie použitých batérií a nedostatok kvalifikovaných pracovníkov.

3.2. Komisia uverejnila 9. apríla 2019 prvú správu o pokroku týkajúcu sa „Strategického akčného plánu pre batérie“ z mája 2018. V správe o pokroku sa uvádza, že sa vyvíjajú mnohé odvetvové a regionálne iniciatívy. Európska aliancia pre batérie sa napríklad zdá byť platformou, ktorá umožňuje podnikom, politikom a vedcom koordinovať svoju prácu pri riešení náročného a ambiciózneho cieľa, ktorým je návrat EÚ a jej odvetví do čela rýchlo sa vyvíjajúcej technológie v oblasti batérií. V rámci programu Horizont 2020 už bola uverejnená prvá výzva na predkladanie návrhov s rozpočtom v objeme 114 miliónov EUR a na rok 2020 bude nasledovať ďalšia výzva s rozpočtom v objeme 132 miliónov EUR. Okrem toho sa rozsiahle financovanie môže poskytovať aj z prostriedkov vyčlenených na regionálnu politiku EÚ. Zdá sa, že podniky a veda majú záujem zapojiť sa, aby doplnili svoje vlastné investície finančnými prostriedkami EÚ a urýchlili rozvoj výskumu a vývoja.

3.3. Od uverejnenia akčného plánu sa začali mnohé iniciatívy, ale mnohé z nich, vrátane medziregionálnych iniciatív, sú ešte stále len v prípravnej fáze. Viac ako rok po uverejnení akčného plánu sa zdá byť príliš skoro na to, aby sme mohli bilancovať. Naliehavosť tejto témy však pociťujeme všade: v politike, vo vede a v ekonomike si uvedomujeme, že je neskoro, ak nie príliš neskoro. Ide o veľa: existuje reálne riziko, že veľmi veľké časti európskeho automobilového priemyslu budú relokované prevažne do ázijských regiónov, teda blízko k miestam výroby batériových článkov. Vystáva preto otázka, čo sa stane s pracovnými miestami približne 13 miliónov európskych pracovníkov v tomto odvetví.

4. Ďalší postup

4.1. Od vytvorenia Junckerovej Komisie a prijatia programu európskej energetickej únie bol vypracovaný celý rad opatrení, ktoré v kontexte politiky v oblasti klímy umožnili začať realizovať priemyselnú politiku, ktorá priniesla prechod na udržateľnejšiu spoločnosť s celkom novým zameraním. Priemyselná politika Komisie, podporovaná členskými štátmi, nadobudla väčší riadiaci a proaktívnejší charakter než tomu bolo predtým. EHSV blahoželá Komisii k novému prístupu a vyzýva ju, členské štáty a európske podniky, aby pokračovali na ceste, ktorú si nedávno stanovili.

4.2. Takýto prístup treba privítať a vzhľadom na výrazné zaostávanie európskych podnikov v oblasti vývoja a výroby batérií je tiež takýto prístup potrebný. V rámci riadenia priemyselnej politiky však existuje aj riziko, že „sa stavia na nesprávneho koňa“ (t. j. predčasne sa budú podporovať technológie alebo podniky, ktoré štát vyberie). Nový prístup k celému priemyselnému hodnotovému reťazcu („prístup hodnotového reťazca“) je však chvályhodný. Priemyselná politika založená na metodike hodnotového reťazca je oveľa vhodnejšia ako bývalý sektorovo špecifický prístup aj pre obehové hospodárstvo. Tento prístup hodnotového reťazca si však tiež vyžaduje inú, zodpovedajúcejšiu politiku, ktorá je zosúladená napríklad aj s politikou v oblasti štátnej pomoci. Keďže odvetvie výroby batérií je odtiaľto prioritou priemyselnej politiky EÚ, aj Komisia bude musieť nájsť flexibilný a ústretový spôsob riešenia investičnej pomoci, ktorú členské štáty poskytnú podnikom v tomto reťazci. Vďaka pružnému uplatňovaniu kritérií oprávnenosti na získanie kvalifikácie „dôležitý projekt spoločného európskeho záujmu“ (IPCEI – *Important Project of Common European Interest*) by sa mohlo európskemu priemyslu pomôcť výraznými verejnými finančnými prostriedkami. Takéto financovanie by do určitej miery umožnilo priblížiť sa úrovni podpory, ktorú ázijským podnikom poskytujú ich vlády. EHSV víta toto nové využitie nástroja IPCEI.

4.3. Vynára sa však otázka, či politické opatrenia obsiahnuté v strategickom akčnom pláne neboli stanovené príliš neskoro na to, aby sa dalo dobehnúť obrovské zaostávanie v porovnaní s ázijskými krajinami a ich podnikmi. Je tiež otázne, či budú poskytnuté prostriedky dostatočné. Aby sme to povedali priamo: Nerobíme príliš málo a príliš neskoro? ⁽⁹⁾ Európsky dvor audítorov v nedávnom tematickom dokumente poznamenáva: „Existuje však riziko, že doteraz prijaté opatrenia nebudú postačovať na splnenie strategických cieľov EÚ týkajúcich sa čistej energie.“ Treba však poznamenať, že úloha Komisie a finančné zdroje, ktoré má k dispozícii, sú obmedzené. Komisia má pravdu, keď koná zdržanlivo. Jej úloha je byť sprostredkovateľom. V prvom rade je na členských štátoch a európskom priemysle a jeho výskumných inštitúciách, aby sa chopili iniciatív. Je preto veľmi potešujúce, že vlády Francúzska a Nemecka sa na začiatku mája 2019 rozhodli poskytnúť približne 1 miliardu EUR na podporu iniciatív svojich podnikov zameraných na vybudovanie výroby batérií. Ide o jeden z prvých konkrétnych výsledkov Európskej aliancie pre batérie, ktorú iniciovala Komisia, a v rámci ktorej členské štáty, Komisia a podniky spolupracujú.

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému *Európa v pohybe*, Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 254.

⁽⁹⁾ Pozri tiež informačný dokument Európskeho dvora audítorov z 1. apríla 2019 Podpora EÚ na uskladňovanie energie.

4.4. Keďže akčný plán pre batérie bol prijatý len nedávno, EHSV sa domnieva, že je ešte príliš skoro na vyvodenie konečných záverov. EHSV víta množstvo opatrení, ktoré sa už začali alebo ktoré mnohé zainteresované strany momentálne vypracúvajú. Výsledky sa prejavujú (by sa mali prejavovať) v nasledujúcich rokoch. Technologický vývoj v EÚ i mimo nej sa nikdy nezastaví. Tento dynamický proces znamená, že stratégia pre batérie nie je jednorazovou iniciatívou, ale vyžaduje si štruktúrny prístup v politikách EÚ. Znamená to tiež, že investície do výrobných prostriedkov, ktoré teraz členské štáty potrebujú, majú dlhú dobu návratnosti (20 až 30 rokov nie je výnimkou).

4.5. Je tiež otázkou, či je EÚ schopná vybudovať konkurencieschopný priemysel na vývoj a výrobu batérií, a to najmä preto, že v EÚ sú k dispozícii len nedostatočné zdroje surovín. Hoci sa v niektorých členských štátoch EÚ vyvíjajú iniciatívy napr. v oblasti ťažby lítia (vrátane znovuvytvorenia predtým uzavretých baní), bolo by iluzórne domnievať sa, že EÚ bude môcť byť v tomto ohľade úplne sebestačná. Okrem toho je veľká časť obyvateľstva v Európe skeptická voči baníctvu a v mnohých prípadoch tu platí zásada „Not in my backyard“, teda len nie v mojom okolí. Pozitívne účinky sociálnej a environmentálne uvedomelej ťažby surovín pre miestne komunity si zasluhujú viac pozornosti zo strany obyvateľstva. Okrem toho sa zdá, že „miestnym vlastníctvom“, t. j. zapojením miestneho obyvateľstva aj z finančného a iného hľadiska, sa môže predísť odporu voči týmto činnostiam, a teda zabrániť tomu, aby sa tieto činnosti nerealizovali.

4.6. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité zintenzívniť úsilie všetkých zainteresovaných strán v oblasti výskumu a vývoja nových typov batérií, ako sú napríklad pevné batérie (solid state batteries), ktoré výrazne znižujú závislosť od týchto surovín.

4.7. Do akej miery je realistické očakávať, že v EÚ sa objavia 10 až 20 veľkých výrobcov, tak ako sa podľa všetkého domnieva Komisia? Sú dlhodobí investori prítomní na kapitálových trhoch ochotní investovať poskytnutých približne 10 miliárd EUR v plnom rozsahu? Napriek tomu, že výbor oceňuje priority stanovené v akčnom programe, je poľutovaniahodné, že sa v ňom nerieši otázka prístupu ku kapitálu potrebnému na tieto veľké investície. V tejto súvislosti nestačí len financovanie bankami. Kapitálové trhy, a najmä fondy pre infraštruktúru, budú musieť byť pripravené investovať do týchto projektov prostredníctvom znášania rizika⁽¹⁰⁾. To si vyžaduje dlhodobú politiku, primerané výnosy a základnú podporu zo strany vnútroštátnych orgánov. Musí sa predísť tomu, aby zainteresované strany jednoducho čakali. Štát môže v tomto ohľade vystupovať ako faktor investičného procesu. Z francúzsko-nemeckých iniciatív vyplýva, že tieto krajiny o tejto skutočnosti vedia. Podľa názoru EHSV môže byť nedávno spustená investičná platforma s EIT InnoEnergy „ako urýchľovač“ veľmi nápomocná pri spájaní investorov a iniciátorov.

4.8. Európski spotrebiteľia budú musieť byť zároveň prostredníctvom cieľených informačných kampaní informovaní o tom, že nákup batérií vyrobených v Európe, ktoré rešpektujú bezpečnosť ľudí a životného prostredia, má mnoho výhod oproti nákupu batérií z tretích krajín, kde sa tieto normy a hodnoty nedodržiavajú v rovnakom rozsahu. Pokračovať súčasným spôsobom znamená naďalej vyvíjať naše environmentálne problémy.

4.9. EHSV preto požaduje konkrétnejšie iniciatívy na rozvoj recyklácie materiálov z použitých batérií. Táto tzv. „mestská ťažba“ (urban mining) môže významne prispieť k uspokojeniu dopytu po surovinách. V budúcnosti má mestská ťažba značný potenciál za predpokladu, že sa zlepšia hospodárske stimuly, objem zberu, technológie zhodnocovania a v konečnom dôsledku aj miera recyklácie. Z nedávnej správy Komisie o vykonávaní a vplyve smernice o batériách však, žiaľ, vyplýva, že pri zbere použitých bežných batérií sa ešte nedosiahla požadovaná úroveň. Približne 57 % týchto batérií ešte stále nekončí na recyklácii. Je preto správne, že Komisia, ako sa uvádza v tejto stručnej, ale veľmi zaujímavej správe, pracuje na prispôbení smernice z roku 2006, a to aj v súvislosti s príchodom nových batérií, ako napríklad batérií, na ktoré sa akčný plán zameriava. Výbor očakáva tieto návrhy s veľkým záujmom. Okrem toho výbor konštatuje, že je potrebné zmodernizovať aj dnešné zariadenia na spracovanie batérií vzhľadom na veľké množstvo nových typov batérií v blízkej budúcnosti. Bude tiež potrebné vyvinúť novú technológiu recyklácie alebo spracovania. Výbor sa domnieva, že práve v tejto oblasti musí EÚ v plnej miere podporovať cieľný výskum a vývoj s cieľom prispieť k ochrane životného prostredia a znížiť závislosť od surovín mimo EÚ.

4.10. Výbor by bol tiež rád, aby sa uskutočnil cieľný výskum v oblasti zhodnocovania materiálov zo zvyškových odpadových hald uhlia a ocele alebo iných vyťažovaných kovov. Nedá sa vylúčiť, že tieto zdroje môžu tiež pomôcť uspokojiť dopyt po surovinách. EHSV víta nedávno zverejnenú správu Spoločného výskumného centra Európskej komisie o opätovnom získavaní kritických surovín z ťažobného odpadu a skládok⁽¹¹⁾ a vyzýva na zabezpečenie politickej podpory pre štúdiu a analýzu problematiky kritických surovín vzhľadom na to, že „celosvetový boj o suroviny“ sa vyostreje.

⁽¹⁰⁾ Spoločnosť Tesla 2. mája 2019 oznámila, že hoci za prvý štvrtrok vykázala stratu vo výške viac ako 700 miliónov USD, na kapitálovom trhu by chcela získať 2 miliardy USD na novú továreň na výrobu batérií a vývoj nového typu elektrického automobilu. Kapitálový trh v USA dokáže ľahko investovať do takýchto podielov alebo dlhopisov. Otázne je, či sa tomu fragmentovému kapitálovému trhu EÚ môže priblížiť.

⁽¹¹⁾ Recovery of critical and other raw materials from mining waste and landfills: State of play on existing practices, EUR 29744 EN, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2019, ISBN 978-92-76-03391-2, doi:10.2760/494020, JRC116131.

4.11. Do akej miery prispieva regulačný rámec k rozvoju potrebného výskumu a vývoja v EÚ a využívaniu takto vyvinutých technológií? Komisia sa zvyčajne zameriava na zákony a nariadenia. Koniec koncov toto sú nástroje kontroly, ktoré má k dispozícii. Možno by však bolo lepšie najprv sledovať a analyzovať vývoj trhu spolu s priemyselnými organizáciami a organizáciami sociálnych partnerov predtým, než pristúpime k regulačnému nástroju. Vzhľadom na neistotu v tomto odvetví sa ako vhodnejší politický prístup javí prístup, ktorý predpokladá najskôr iniciovanie, propagovanie a výrobu a až potom po primeranej analýze uplatnenie regulácie.

4.12. EHSV vyzýva Komisiu, aby aj naďalej dbala na to, aby verejné súťaže boli skutočne prispôsobené často menším podnikom v EÚ, aby títo stredne veľkí výrobcovia neprišli o finančné zdroje, pretože ich výskum a vývoj nie je dostatočne veľký a nespĺňa požiadavky stanovené vo verejných súťažiach. EHSV však víta skutočnosť, že Komisia navrhla verejné súťaže novým, komplexnejším spôsobom, aby sa stali dostupnejšími pre podniky v EÚ.

4.13. Výbor považuje za dôležité, aby boli finančné prostriedky EÚ k dispozícii aj pre projekty stredne veľkých európskych výrobcov batérií, ktoré už prešli pokročilejším technologickým vývojom (úroveň technologickej pripravenosti 5 až 9). Zdá sa, že táto skupina podnikov, ktoré sa viac zameriavajú na uvedenie na trh ako na základný výskum, je z fondov EÚ príliš vylúčená. Práve táto skupina musí mať jednoduchý prístup k dotáciám EÚ na odbornú prípravu a rekvalifikáciu pracovníkov.

V Bruseli 17. júla 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER

ISSN 1977-1037 (elektronické vydanie)
ISSN 1725-5236 (papierové vydanie)

Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie
L-2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK